

การเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE SELECTION PROCESS OF PHLENG NANG HONG BY MASTER PATTARA KOMKAM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Music

FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ
โดย	น.ส.ณัฐฎาพร เขียวมณี
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์)	
.....	กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)	

ณัฐฎาพร เขียวมณี : การเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทร ะ คมขำ.
(THE SELECTION PROCESS OF PHLENG NANG HONG BY MASTER PATTARA
KOMKAM) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ภัทร ะ คมขำ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาแนวคิด วิธีการ และมูลบทที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์นางหงส์ โครงสร้างบทเพลงและการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยจากการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยทำการศึกษาข้อมูลหลักในกรณีศึกษาของครูภัทร ะ คมขำ

ผลการวิจัย พบว่า ครูภัทร ะ คมขำมีแนวคิดที่เป็นลักษณะเฉพาะในการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยมุ่งเน้นหลักวิชาการและการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์บทเพลงต่าง ๆ รวมถึงการใช้นัยยะการเรียนรู้ของโบราณจารย์ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย

การวิเคราะห์โครงสร้างและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ของครูภัทร ะ คมขำ มีจำนวน 10 เพลง ได้แก่ เพลงอนงค์สุชาดา เพลงมุล่ง เพลงแขกไพร เพลงเทพบรรทม เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงสาธิตาชมเดือน เพลงวิเวกเวหา เพลงอาถรรพ์ เพลงการเวกใหญ่ และเพลงน้ำค้าง พบว่ามีกระบวนการในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์แสดงถึงความสามารถในการสร้างสรรค์รูปแบบของโครงสร้างเพลงนางหงส์ จำนวน 8 รูปแบบ และในส่วนของวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์มีการเลือกใช้บทเพลงที่มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การใช้กลุ่มเสียงปัญญาคุณ ความเชื่อมโยงของเสียงลูกตก สำนวนเพลง สำเนียงภาษาของเพลงและนัยยะความหมายของบทเพลงที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนเป็นไปตามระเบียบแบบแผนทางหลักทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทย

สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ไทย

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6086743535 : MAJOR THAI MUSIC

KEYWORD: Piphat Nang Hong band, Nang Hong songs, Pattara Komkam, Music
Structure Analysis, Composition

Nattaphorn Khieomani : THE SELECTION PROCESS OF PHLENG NANG HONG
BY MASTER PATTARA KOMKAM. Advisor: Assoc. Prof. Dr. Pattara Komkum,
D.F.A

The purpose of this thesis is to study the concept of theory, Methods and backgrounds related to the Piphat Nang Hong band, song structure, and composition of Nang Hong songs by using a qualitative research methodology. The researcher uses method research from the study that is collecting relevant information including data from interviewing qualified teachers who are experts in Thai music.

The results showed that Master Pattara Komkam had a unique idea in composing Nang Hong songs. Her purpose is to promote the learning process in the Thai music education system by focusing on academic principles and practice. Master Pattara Komkam's structure analysis and composing method of Nang Hong song have a 10 songs for example Mulong song, Khanksai song, Arthun song, etc. It was found that there was a process 8 types of Nang Hong song structures.

Nang Hong song represents the ability to create the song structure and method of arranging Nang Hong songs. The selection of songs to compile Nang Hong song that are harmoniously related according to the principles of Thai music theory.

Field of Study: Thai Music

Student's Signature

Academic Year: 2020

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายท่าน ที่มีความเมตตากรุณาอย่างยิ่งในการให้ข้อมูล คำแนะนำและคำปรึกษา ผู้วิจัยขอน้อมระลึกและขอขอบพระคุณทุกท่านดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อีกทั้งเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการดำเนินการวิจัยและให้ความกรุณาตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้อย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย ได้แก่ รองศาสตราจารย์ พิชิต ชัยเสรี คุณครูปัป คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) คุณครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ คุณครูดิเรก กล้าหาญ และคุณครูเอนก อาจ่มังกร ที่กรุณาและเมตตาให้คำสัมภาษณ์ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณนายสมภพ เขียวมณี นางชุตินา เขียวมณี นางมะลิวัลย์ ปัดป้องและครอบครัวของผู้วิจัย ผู้ส่งเสริมทางการศึกษา ผู้เป็นต้นแบบของการใช้ชีวิตและเป็นกำลังใจสำคัญที่สุดของผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ที่คอยชี้แนะแนวทางให้ความรู้และประสบการณ์ชีวิต รวมถึงอบรมปมเพาะผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอให้ประโยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกุศลจงบังเกิดแก่ครูทางดุริยางคศิลป์ไทยทุกท่าน ผู้สร้างสรรค์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชาติ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการดุริยางคศิลป์ไทยและเป็นส่วนหนึ่งของการธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยให้คงอยู่สืบไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ณัฐฎาพร เขียวมณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญตาราง.....ฅ	ฅ
สารบัญภาพ.....ญ	ญ
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1	1
1.2 วัตถุประสงค์..... 2	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย..... 2	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย..... 3	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 3	3
1.6 ทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย หนังสือและบทความต่าง ๆ..... 4	4
บทที่ 2 มूलบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์..... 8	8
2.1 ประวัติของเพลงนางหงส์..... 8	8
2.2 โครงสร้างของเพลงนางหงส์..... 17	17
2.3 ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้อง..... 20	20
2.3.1 ทำนอง..... 21	21
2.3.2 ทางเสียง..... 22	22
2.3.3 จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ..... 26	26
2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์นางหงส์..... 30	30

2.4.1 เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์.....	31
2.4.2 การประสมวงปี่พาทย์นางหงส์.....	45
2.4.3 บทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์.....	50
บทที่ 3 ประวัติชีวิตครูภัทร คุมขำ.....	59
3.1 ประวัติทางการศึกษา.....	60
3.2 ประวัติการทำงาน.....	61
3.3 ประวัติการศึกษาด้านดนตรีไทย.....	62
3.4 ผลงานทางด้านดนตรีไทย.....	63
3.4.1 ตัวอย่างผลงานการรับเชิญพิเศษ.....	63
3.4.2 ผลงานทางด้านการเล่นระบำและเรียบเรียงบทเพลง.....	65
3.4.3 ผลงานทางวิชาการของครูภัทร คุมขำ.....	66
บทที่ 4 โน้ตเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดย ครูภัทร คุมขำ.....	71
4.1 สัญลักษณ์การบันทึกโน้ต.....	71
4.2 สัญลักษณ์แทนเสียงฆ้องวงใหญ่.....	72
4.3 ตารางการบันทึกโน้ตและสัญลักษณ์แทนการใช้กลวิธีพิเศษ.....	73
4.4 มูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ.....	73
4.5 โน้ตเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ.....	89
4.5.1 เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา.....	90
4.5.2 เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง.....	96
4.5.3 เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไทร.....	104
4.5.4 เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม.....	110
4.5.5 เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง.....	125
4.5.6 เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน.....	134
4.5.7 เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา.....	142

4.5.8 เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์	150
4.5.9 เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่.....	158
4.5.10 เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค่าง.....	168
บทที่ 5 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ	181
5.1 แนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์.....	181
5.2 วิเคราะห์โครงสร้างและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์	184
5.2.1 รูปแบบโครงสร้างของเพลงนางหงส์	184
5.2.2 วิเคราะห์เพลงนางหงส์	198
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	233
6.1 บทสรุป.....	233
6.2 ข้อเสนอแนะ	234
บรรณานุกรม	235
ประวัติผู้เขียน	238

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ทางเสียง (บันไดเสียง) ของดนตรีไทย	26
ตารางที่ 2 ประเภทของหน้าทับ	29
ตารางที่ 3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์	44
ตารางที่ 4 ประวัติทางการศึกษาของครูภัทระ คมขำ	60
ตารางที่ 5 ผลงานทางด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลงของครูภัทระ คมขำ.....	65
ตารางที่ 6 ผลงานทางด้านงานวิจัยและโครงการวิจัยต่าง ๆ ของครูภัทระ คมขำ	66
ตารางที่ 7 ผลงานเกี่ยวกับบทความวิชาการของครูภัทระ คมขำ.....	68
ตารางที่ 8 เพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทระ คมขำ	76
ตารางที่ 9 โครงสร้างเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ.....	231

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักของเพลงนางหงส์	20
ภาพที่ 2 ความหมายของ “ทาง”	25
ภาพที่ 3 ปี่ชวา.....	32
ภาพที่ 4 ระนาดเอก	34
ภาพที่ 5 ระนาดทุ้ม	35
ภาพที่ 6 ระนาดเอกเหล็ก.....	36
ภาพที่ 7 ระนาดทุ้มเหล็ก.....	37
ภาพที่ 8 ซ้องวงใหญ่.....	38
ภาพที่ 9 ซ้องวงเล็ก	39
ภาพที่ 10 กลองทัด	40
ภาพที่ 11 กลองมลายู	41
ภาพที่ 12 ฉิ่ง	42
ภาพที่ 13 ฉาบเล็ก	42
ภาพที่ 14 กรับคู่.....	43
ภาพที่ 15 ซ้องโหม่ง	44
ภาพที่ 16 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า	49
ภาพที่ 17 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่.....	49
ภาพที่ 18 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่.....	50
ภาพที่ 19 ครูภัทระ คมขำ.....	59
ภาพที่ 20 ครูภัทระ คมขำในวันที่เข้ารับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิต ณ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	61
ภาพที่ 21 ครูภัทระ คมขำถ่ายภาพร่วมกับครูป๊อบ คงลายทองและครูบุญช่วย แสงอนันต์.....	63

ภาพที่ 22	ครุฑทระ คมขำในขณะที่เป็นวิทยากรบรรยาย	64
ภาพที่ 23	ครุฑทระ คมขำได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทย	64
ภาพที่ 24	หนังสือแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร (ฉบับภาษาไทย)	69
ภาพที่ 25	หนังสือแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร (ฉบับภาษาอังกฤษ)	69
ภาพที่ 26	หนังสือเพลงระบำ.....	70
ภาพที่ 27	ลูกช่อวงใหญ่.....	72
ภาพที่ 28	โครงสร้างเพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา	185
ภาพที่ 29	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง	186
ภาพที่ 30	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องแขกไทร	187
ภาพที่ 31	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม	188
ภาพที่ 32	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง	189
ภาพที่ 33	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน	190
ภาพที่ 34	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา	191
ภาพที่ 35	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์	192
ภาพที่ 36	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่	193
ภาพที่ 37	โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง	194
ภาพที่ 38	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 1	195
ภาพที่ 39	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 2	195
ภาพที่ 40	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 3	196
ภาพที่ 41	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 4	196
ภาพที่ 42	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 5	196
ภาพที่ 43	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 6	197
ภาพที่ 44	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 7	197
ภาพที่ 45	โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 8	198

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมทางชีวิต กล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการดำเนินวิถีชีวิตของชนชาติไทยมาอย่างยาวนาน โดยปรากฏให้พบเห็นทั้งในรูปแบบของการบรรเลงประกอบพิธีในงานมงคลและงานอวมงคล แม้ว่าปัจจุบันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทางสังคมไปตามยุคสมัย อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้วัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ได้รับความนิยมลดน้อยลงเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาว่าวัฒนธรรมการบรรเลงหนึ่งคือวงปี่พาทย์นางหงส์

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์อธิบายว่า “วงปี่พาทย์นางหงส์เกิดจากนำวงปี่พาทย์ผสมกับวงบัวลอยในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากหลักฐานต่าง ๆ นั้นทำให้แสดงถึงประวัติความเป็นมาของการเกิดวงปี่พาทย์นางหงส์ เมื่อราวสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ประมาณปลายรัชกาลที่ 3)” (จุฑามาศ ปอประสิทธิ์, 2540: 205)

วงปี่พาทย์นางหงส์ประกอบด้วยเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบรรเลงตามประเภทการประสมวงปี่พาทย์นางหงส์ อาทิ ปี่ชวา ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ กลองมลายู เป็นต้น กล่าวได้ว่าเป็นวงประโคนศพโดยเฉพาะ ในเวลาต่อมาเนื่องจากความนิยมทางสังคมในการใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลงประกอบงานศพอย่างแพร่หลาย จึงส่งผลให้วงปี่พาทย์นางหงส์ถูกลดบทบาททางสังคมไป ซึ่งในส่วนของวงปี่พาทย์นางหงส์จะบรรเลงเพลงพิเศษที่เรียกว่าเพลงเรื่องนางหงส์และเพลงนางหงส์

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์อธิบายว่า “เพลงเรื่องนางหงส์ สองชั้น เป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงนางหงส์ รูปแบบเดิมของเพลงเรื่องประเภทเพลงนางหงส์ ประกอบด้วยเพลงพราหมณ์ เก็บหัวแหวน เพลงสาวสอดแหวน เพลงแสนสุดสวาท เพลงแมลงปอทอง และเพลงแมลงวันทอง บรรเลงติดต่อกันโดยใช้กลองทัดตีกำกับจังหวะหน้าทับ” (จุฑามาศ ปอประสิทธิ์ 2540: 205) ต่อมาได้มีการประพันธ์เพลงนางหงส์เพิ่มขึ้นโดยการขยายขึ้นเป็นสามชั้นหรือหกชั้นและเกิดเพลงนางหงส์อีกลักษณะหนึ่งขึ้น ตามค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากนั้นครูดนตรีไทยท่านอื่น ๆ จึงเริ่มมีการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ต่าง ๆ ขึ้นและหนึ่งในครูดนตรีไทยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและได้สั่งสมประสบการณ์เกี่ยวกับการบรรเลงวงปี่พาทย์นางหงส์ รวมถึงการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ ได้แก่ ครูภัทรระ คมขำ

ครุภัทระ คมขำ มีผลงานในการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ทั้งหมดกว่า 10 เพลง โดยมีลำดับในการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ตั้งงานเขียนของครุภัทระ คมขำ ความว่า

ในปี พ.ศ. 2556 ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไทร เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา และเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ครูได้เรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่และเพลงนางหงส์ เรื่องกาจับปากโลง (ภัทระ คมขำ, 2561: 135-136)

นอกจากนี้ครุภัทระ คมขำก็ยังมีผลงานการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์เพิ่มเติมในปัจจุบัน เช่น เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง เป็นต้น

กล่าวได้ว่าครุภัทระ คมขำ เป็นครุคนตรีไทยท่านหนึ่งที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางด้านดนตรีไทยอย่างมาก จบการศึกษาทางด้านดนตรีไทย ในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันครูได้รับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ครุภัทระ คมขำ ยังมีผลงานวิจัยทางด้านดนตรีไทย การเขียนบทความ และผลงานทางวิชาการด้านดนตรีไทยต่าง ๆ มากมาย รวมถึงการประพันธ์เพลง การประพันธ์ทางเดี่ยว และการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ดังกล่าวข้างต้นอีกด้วย

จากการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและเนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมุ่งหวังและสนใจศึกษาในเรื่องการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครุภัทระ คมขำ เพื่อสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับเพลงนางหงส์ เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาและเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครุภัทระ คมขำ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดการวางโครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครุภัทระ คมขำ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงบทเพลงโดยครุภัทระ คมขำ จำนวนทั้งหมด 10 เพลง

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครุฑัฑระ คมขำ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสิ่งพิมพ์ และได้มีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
- ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4.2 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมูลบทต่าง ๆ ของวงปี่พาทย์นางหงส์และบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ จากการสัมภาษณ์ครุฑัฑระ คมขำ และครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์-ไทยที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์อันเป็นที่ยอมรับ โดยมีรายชื่อดังนี้

1. ครูป๊อ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย
2. รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ข้าราชการบำนาญ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์-ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นาวาโทดิเรก กล้าหาญ ข้าราชการบำนาญ อดีตหัวหน้าหมวดดนตรีไทยแผนกดนตรี กองดุริยางค์ทหารเรือ
4. ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ข้าราชการบำนาญ ฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการสำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
5. ครูเอนก อาจมั่งกร ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

1.4.3 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ และนำวรรณกรรมต่าง ๆ มาสังเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.4.4 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบมูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครุฑัฑระ คมขำ

1.5.2 ทราบแนวความคิดการวางโครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครุฑัฑระ คมขำ

1.6 ทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย หนังสือและบทความต่าง ๆ

สงบศึก ธรรมวิหาร (2534) วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องแนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการของอาจารย์มนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย โดยได้อธิบายเกี่ยวกับชีวประวัติ ผลงาน แนวคิด และวิธีการของอาจารย์มนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย รวมถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย ซึ่งได้ทำการสรุปแนวคิดของอาจารย์มนตรี ตราโมท อธิบายเรื่องการประสมวงดนตรีไทย หน้าที่ของเครื่องดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ วงดนตรีไทยที่ใช้สำหรับบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ การรักษาขนบตามแบบแผนดั้งเดิมทั้งในด้านของการบรรเลงและการสร้างเครื่องดนตรีไทย ได้อธิบายเพิ่มเติมในเรื่องเพลงไทย การประพันธ์เพลงไทย ตามรูปแบบและหลักการประพันธ์เพลงแต่โบราณอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของอาจารย์มนตรี ตราโมทในการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับดนตรีไทยในงานเขียนประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีไทยในรูปแบบดั้งเดิมให้คงอยู่สืบไป วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของการประสมวงดนตรีไทยและเพลงไทย รวมถึงรูปแบบและหลักการการประพันธ์เพลง

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์ (2540) วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปีพาทย์นางหงส์ เกี่ยวกับประวัติและระเบียบวิธีการบรรเลง อธิบายประวัติความเป็นมาและพัฒนาการทางด้านวงดนตรี เพลงดนตรี รวมถึงระเบียบวิธีการบรรเลงปีพาทย์นางหงส์ของสำนักดนตรีที่สำคัญ โดยมีประเด็นสำคัญที่ได้อธิบายไว้ว่า ปีพาทย์นางหงส์ เป็นวงดนตรีที่ใช้ประโคมในงานศพของไทยอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นโดยการปรับปรุงวงปีพาทย์พิธีและบัวลอยเข้าบรรเลงร่วมกัน มีพัฒนาการด้านเพลงเมื่อราวปลายรัชกาลที่ 3 เกิดความนิยมในเพลงอัตราจังหวะสามชั้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เพลงนางหงส์ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้นด้วย นอกจากนี้ได้อธิบายรูปแบบของการผูกเพลงเรื่องประเภทเพลงนางหงส์ อีกทั้งค่านิยมของการใช้ปีพาทย์มอญประโคมศพในสมัยปัจจุบัน ส่งผลให้เสื่อมความนิยมในการบรรเลงปีพาทย์นางหงส์ในงานศพที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมไทย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของหลักการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ที่มีมาแต่อดีตและมูลบทที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์

ข้าคม พรประสิทธิ์ (2546) รายงานวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง กองทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อธิบายบริบทต่าง ๆ ของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์ไทย ประเภทของเพลงเรื่อง ความหมายและประวัติความเป็นมาของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง อธิบายประเด็นของบทบาทเพลงฉิ่ง รูปแบบการประพันธ์และการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง ในเรื่องโครงสร้างของเพลง รูปแบบการกระทำเพื่อนำเสนองาน

ต้นกำเนิดของเพลงต้นเพลงฉิ่ง การเปรียบเทียบลักษณะทำนอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและแสดงความแตกต่างระหว่างเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น ๆ เพื่อศึกษาการนำเพลงฉิ่งไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งประกอบพิธีการ ประกอบการแสดง และการนำไปเป็นเพลงโล่มี้อโดยละเอียด เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินทำนองของเพลง พร้อมทั้งทำการสรุปลักษณะสำคัญ ในเรื่องเอกลักษณ์ อัตราของเพลงฉิ่ง ลักษณะการเปลี่ยนบันไดเสียง การบันทึกโน้ตเพลง โดยรายงานวิจัยฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของเพลงเรื่องประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเพลงฉิ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปอ้างอิงในมูลบทที่เกี่ยวข้องต่อไป

อรรวรรณ บรรจงศิลป์ และคณะ (2546) หนังสือดุริยางคศิลป์ไทย ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ และเป็นการรวบรวมบทความของผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยหลายท่าน อาทิเช่น ดร.สิริชัยชาญ ฝึกจำรุณ ศิลปินแห่งชาติ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท วัฒนศิริ และรองศาสตราจารย์อรรวรรณ บรรจงศิลป์ เป็นต้น หนังสือดุริยางคศิลป์ไทย ได้อธิบายประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การไหว้ครูดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทย โครงสร้างของเพลงไทย ประเภทของเพลงไทย การประพันธ์เพลงไทยและการขับร้องเพลงไทย ซึ่งประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการดนตรีไทยสืบไป หนังสือเล่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของมูลบทสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เช่น เครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทย โครงสร้างของเพลงไทย ประเภทของเพลงไทย เป็นต้น

ภัทระ คมขำ (2546) วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องปีชวาในงานพระราชพิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของปีชวา ที่มีบทบาทในงานพระราชพิธี เพื่อศึกษาสภาพการสืบทอดของปีชวาในงานพระราชพิธีและเพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของปีชวาในงานพระราชพิธี โดยอธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของปีชวาในงานพระราชพิธี สภาพการสืบทอดปีชวาในงานพระราชพิธี บทบาทเกี่ยวกับพระราชพิธีที่ประกอบการประโคม รวมถึงเรื่องการใช้บทเพลงประโคมในพระราชพิธี วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของปีชวาที่ใช้ในปีพาทย์นางหงส์ โดยเฉพาะเรื่องของบทบาทของปีชวาและการดำเนินทำนองที่เกี่ยวข้อง

กิตติภรณ์ ชิตเทพ (2555) วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์เพลงนางหงส์: กรณีศึกษา รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อธิบายเกี่ยวกับโครงสร้าง รูปแบบและสำนวนเพลงของบทเพลงนางหงส์ โดยมีขอบเขตของการศึกษาเฉพาะเพลงเรื่องนางหงส์ อัตราจังหวะสองชั้นอันเป็นของเดิม รวมถึงเพลงนางหงส์เรื่องแสนสุดสวาทและเพลงนางหงส์ เรื่องเทพนิมิต

ที่ผูกขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ศิษย์สำนักพระยาเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทิน) ทั้งนี้จากการศึกษาได้พบว่าบทเพลงต่าง ๆ ในเพลงเรื่องนางหงส์ อัตรากำลังสองชั้น ของเดิมมีความสัมพันธ์กันทั้งด้านบันไดเสียงและลูกตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนวนเพลง พบว่ามีการใช้สำนวนเพลงที่ซ้ำกัน เป็นรูปแบบของการใช้มือฆ้องที่เป็นแบบแผน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของข้อกำหนดในการเรียบเรียงเพลงเรื่องนางหงส์ของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน (2559) หนังสือเครื่องสายปี่ชวา กล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องสายปี่ชวา โดยอธิบายในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสารัตถะวงเครื่องสายปี่ชวาได้แก่ การนิยามศัพท์และความหมายภูมิหลังของวงเครื่องสายปี่ชวา กำเนิดวงเครื่องสายปี่ชวา โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง ศิลปินเพลงไทยกับการสืบทอดการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา พิธีกรรม ความเชื่อและค่านิยมที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่อมาได้อธิบายเกี่ยวกับหลักการผสมวงเครื่องสายปี่ชวาได้แก่ เครื่องดนตรี ขนาดและตำแหน่งการวางเครื่องดนตรี ขอบเขตเสียงของเครื่องดนตรี บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี สุนทรียรสของวงเครื่องสายปี่ชวาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาได้แก่ ระดับเสียงที่ใช้ในการบรรเลง การเทียบเสียงเครื่องดนตรี แนวในการบรรเลง การสอดทำนองของเครื่องดนตรี แบบแผนการบรรเลง แบบแผนการบรรเลงสำหรับงานอวมงคล หนังสือเล่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องมูลบทสำคัญต่าง ๆ ในประเด็นของเครื่องดนตรี บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี ระดับเสียงและแบบแผนในการบรรเลง ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปอ้างอิงในมูลบทที่เกี่ยวข้อง

นนทพร อยู่มั่งมี (2559) หนังสือเรื่องธรรมเนียมพระบรมศพและพระศพเจ้านาย หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายเรื่องของการจัดพระราชพิธีเกี่ยวกับพระบรมศพและพระศพเจ้านาย ว่าด้วยเรื่องลำดับพระยศเจ้านาย การสรงน้ำพระบรมศพและพระศพ พระโกศของเจ้านาย ระเบียบการไว้ทุกข์ สดับปกรณ์ ประวัติเกี่ยวกับนางร้องไห้ กงเต็กหลวง ริ้วกระบวนแห่ การบรรเลงดนตรีไทย การประโคมย่ำยาม การมหรสพของที่ระลึกในงานพระบรมศพและพระศพ พระเมรุมาศและพระเมรุ การเผาพระบุพโพ ศิลาน้ำเพลิงและทึบศิลาน้ำเพลิง ไม้จันทน์ พระโกศจันทน์ ดอกไม้จันทน์ ลักพระศพ-ลักศพ ธรรมเนียมการพระศพในยามวิกาล การถวายพระเพลิงและ “เปิดเพลิง” แจงพระรูปเดินสามหาบ การเก็บรักษาพระบรมอัฐิและพระอัฐิ การลอยพระอังคาร สุสานหลวง โดยเรื่องต่าง ๆ ได้อธิบายอยู่ในหนังสือเล่มนี้ทั้งสิ้น หนังสือเล่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องของการบรรเลงดนตรีไทย การประโคมย่ำยามและการมหรสพตามธรรมเนียมปฏิบัติในงานพระบรมศพและพระศพเจ้านายและมีความเกี่ยวข้องในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์นางหงส์ด้วย

ภัทรหะ คมขำ (2560) วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง การประพันธ์ เพลงซ้ำเรื่องปูจานครน่าน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความเชื่อ วิธีการบรรเลงกลองปูจา ทำนองกลองปูจาที่เป็นต้นรากในการประพันธ์เพลงเรื่องเพลงซ้ำและ เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงซ้ำเรื่องปูจานครน่านจากวัฒนธรรมดนตรีพิธีกรรมในจังหวัดน่าน อธิบาย เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทฤษฎีทางดุริยางคศิลป์ไทย การแบ่ง ประเภทเพลงไทย ความหมายและทฤษฎีว่าด้วยการประสมวงปี่พาทย์ ทฤษฎีว่าด้วยการประพันธ์ เพลงไทย ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ทฤษฎีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้อธิบายเพลงเรื่อง เพลงซ้ำ ความหมายของเพลงเรื่อง ประเภทของเพลงเรื่อง สังคีตลักษณ์ของเพลงเรื่องเพลงซ้ำ โอกาส ที่บรรเลงเพลงเรื่องเพลงซ้ำ นอกจากนี้ได้มีการสร้างสรรค์ผลงานการประพันธ์เพลงซ้ำเรื่องปูจานคร น่าน โครงสร้างการประพันธ์เพลงซ้ำเรื่องปูจานครน่านและรายละเอียดทำนองเปรียบเทียบต้นราก จากทำนองกลองปูจาและเพลงเรื่องปูจานครน่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ ของผู้วิจัยในเรื่องแนวคิดและวิธีการในการสร้างสรรค์เพลงเรื่องของครูภัทรหะ คมขำ รวมถึงข้อมูล ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะสามารถเรียนรู้แนวทางการเรียบเรียงบทเพลงของครูภัทรหะ คมขำได้มากยิ่งขึ้น

ว่าที่ร้อยตรีสุวิชา พงษ์เกิดลาภ (2561) วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร- มหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เรื่อง ระเบียบวิธีการบรรเลงเพลงนางหงส์ของบ้านจรรย์นาญ โดยศึกษามูลบทที่ เกี่ยวข้องกับการสืบทอดเพลงนางหงส์ของบ้านจรรย์นาญและวิเคราะห์ระเบียบวิธีการบรรเลงเพลง นางหงส์ที่สำคัญของบ้านจรรย์นาญ ทั้งนี้ได้อธิบายมูลบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพิธีกรรมและ เพลงนางหงส์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยในเรื่องมูลบทสำคัญต่าง ๆ ในประเด็นของระเบียบวิธีการบรรเลงเพลงนางหงส์ ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปอ้างอิงในมูลบทที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลทบทวน วรรณกรรมในงานวิจัย หนังสือและบทความ รวมถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์ นางหงส์และการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต่อไป

บทที่ 2

มูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์

งานวิจัยเรื่องการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามูลบทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้จำแนกเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ประวัติของเพลงนางหงส์
- 2.2 โครงสร้างของเพลงนางหงส์
- 2.3 ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3.1 ทำนอง
 - 2.3.2 ทางเสียง
 - 2.3.3 จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่งและจังหวะหน้าทับ
- 2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์นางหงส์
 - 2.4.1 เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์
 - 2.4.2 การประสมวงปี่พาทย์นางหงส์
 - 2.4.3 บทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์

2.1 ประวัติของเพลงนางหงส์

เพลงนางหงส์อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพลงเรื่องลักษณะหนึ่งที่ผ่านกระบวนการร้อยเรียงบทเพลงอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียบเรียงตามรูปแบบโครงสร้างของเพลงนางหงส์ที่สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของดนตรีไทยที่คือ “เพลง” โดยมีความหมายที่อธิบายในหนังสือศัพท์สังคีตไว้ความว่า

เพลง คือทำนองที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีส่วนลัด มีจังหวะ วรรคตอนและลัมผัสถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของดุริยางคศิลป์ เช่นเดียวกับบทกวีที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำเสียง อักษร สระ และวรรณยุกต์ตามกฎหมายแห่งฉันทลักษณ์ เพลงหนึ่งจะมีกี่จังหวะ ก็ท่อนไม่บังคับ แต่แบบแผนของเพลงไทยที่มีมาแต่โบราณ ท่อนหนึ่ง ๆ ไม่เคยมีน้อยกว่า 2 จังหวะ (หน้าทับ) ... (มนตรี ตราโมท, 2531: 19-20)

สงบศึก ธรรมวิहारอธิบายว่า “เพลงไทยนั้นมีการแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามยุคสมัย ซึ่งเพลงในสมัยอยุธยาได้แบ่งออกเป็นประเภทเพลงร้องมโหรี เพลงที่บรรเลงคือเพลงดับและเพลงเกร็ด และประเภทเพลงปี่พาทย์ เพลงที่บรรเลงมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์และเพลงเรื่อง” (สงบศึก ธรรม-วิहार อ้างถึงใน ขำคม พรประสิทธิ์, 2546: 8) ในเวลาต่อมาสมัยครุมนตรี

ตราโมทได้มีการจัดแบ่งประเภทของเพลงไทยไว้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทเพลงหน้าพาทย์ ประเภทเพลงเรื่องและประเภทเพลงมโหรี ซึ่งเพลงนางหงส์เป็นเพลงเรื่องลักษณะหนึ่ง ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหนังสือที่กล่าวอธิบายเกี่ยวกับเพลงเรื่องไว้ดังนี้

หนังสือดนตรีไทย โครงสร้าง อภิธานศัพท์ และสารสังเขป เรียบเรียงโดยทรงวิทย์ แก้วศรี ได้อธิบายเพลงเรื่องความว่า “เพลงเรื่อง คือเพลงชุดซึ่งประกอบด้วยเพลงหลาย ๆ เพลงที่มีทำนองคล้ายคลึงกันเอามาร้อยกรองกันเข้า ใช้บรรเลงเมื่อต้องการระยะเวลายาวนาน เช่นตอนหลังโหมโรงเย็นเพื่อรอพระที่จะมาสวดมนต์เย็น เป็นต้น” (ทรงวิทย์ แก้วศรี, 2533: 10)

จากหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของเพลงเรื่องไว้ความว่า

เพลงเรื่อง ชื่อเรียกเพลงหลาย ๆ เพลงที่นำมารวมบรรเลงติดต่อกันไป ไม่มีการร้องส่งการเรียกชื่อนิยมเรียกตามชื่อเพลงอันดับแรกหรือเพลงสำคัญ ๆ ในเรื่อง เช่น เพลงเรื่องพระนเรศวรชนช้าง ซึ่งมีเพลงนเรศวรชนช้างเป็นเพลงแรก เรื่องเพลงยาวดับตะแคง มีเพลงตะแคงเป็นอันดับแรก แต่เพลงยาวเป็นเพลงสำคัญ ยกเว้นบางเรื่องเรียกตามชื่อกิจการที่บรรเลงประกอบ เช่น เรื่องทำขวัญหรือเรื่องเวียนเทียน ซึ่งเพลงอันดับแรกเป็นเพลงนางนาค ใช้กรณีทำขวัญหรือเวียนเทียนสมโภช บางเรื่องเรียกตามหน้าทับ เช่น เรื่องนางหงส์ ... (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 113)

หนังสือดุริยางค์ไทยของสงบดีก ธรรมวิหาร ได้อธิบายเกี่ยวกับเพลงเรื่องไว้ความว่า เพลงเรื่องเป็นเพลงที่ใช้ดนตรีล้วน ๆ อีกประเภทหนึ่งซึ่งใช้สำหรับบรรเลงปีพาทย์เท่านั้น ที่เรียกว่าเพลงเรื่องคือ เอาเพลงหลายเพลงที่มีลักษณะใกล้เคียงมารวมกันเข้าเพื่อให้สามารถบรรเลงติดต่อกันได้เป็นชุด

เพลงเรื่องเป็นเพลงบรรเลงล้วนไม่มีเนื้อร้องในเพลงมโหรีนิยมเรียกว่าดับเรื่อง ...

ส่วนประกอบของเพลงเรื่อง แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ประเภทเพลงช้า ...
2. ประเภทเพลงเร็ว ...
3. ประเภทเพลงฉิ่ง ...
4. ประเภทสองไม้ ...
5. ประเภทที่ใช้ชื่อไปตามจังหวะหน้าทับ เช่น เรื่องนางหงส์ขึ้นต้นด้วย

เพลงนางหงส์ พรหมณ์เก็บหัวแหวน ใช้กับหน้าทับนางหงส์สำหรับประโคมศพ

6. ประเภทที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ... (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2545: 135-136)

ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันโดยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด กิจจันทร์ ได้ อธิบาย “เพลงเรื่อง” ไว้ในหนังสือ เพลงไทย 1 ความว่า

“เพลงเรื่อง” เป็นชื่อเพลงบรรเลงชนิดหนึ่ง ส่วนมากเพลงชนิดนี้ใช้สำหรับวง ปี่พาทย์ ลักษณะที่เรียกว่า เพลงเรื่องคือการนำเอาเพลงหลาย ๆ เพลงมาจัดรวมและ เรียงลำดับไว้สำหรับบรรเลงดนตรีล้วน ๆ ติดต่อกันไป ไม่มีเนื้อร้อง โดยมีขนบนิยมว่า เพลงที่นำมาเข้าสู่ชุดเป็นเพลงเรื่องนั้น จะต้องมียัตราจังหวะหน้าทับอย่างเดียวกัน และมี สำเนียงทำนองใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งรอยต่อของการบรรเลงจากเพลงหนึ่งต่อไปยังอีก เพลงหนึ่ง จะต้องเข้ากันโดยปกติแล้วชื่อเฉพาะของเพลงเรื่องแต่ละชุด นำมาจากชื่อ เพลงแรกของกลุ่มเพลง เช่น เรื่องเต่ากินผักบุง ซึ่งขึ้นต้นด้วยเพลงเต่ากินผักบุง เรื่อง จินแลก็ขึ้นต้นด้วยเพลงจินแล เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อสะดวกต่อการจำและสะดวกต่อการ นำไปใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสที่ใช้เพลงด้วย อาจจะได้ว่าเป็นแบบฝึกหัดที่สำคัญของ คนเรียนปี่พาทย์ได้อีกทางหนึ่ง เพราะถือว่ายิ่งได้เพลงเรื่องมาก ๆ ยิ่งมีความรู้มาก ... จะสังเกตได้ว่า เพลงเรื่องประเภทที่เรียกตามหน้าทับและเพลงเรื่องประเภทที่เรียกตาม ฎิรียาที่ใช้เป็นหน้าพาทย์หรือเกี่ยวกับพิธีกรรม ... (ชมนาด กิจจันทร์, 2543: 46-47)

จากงานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์เพลงฉิ่งของข้าคม พรประสิทธิ์ ได้อธิบายประเภทของเพลง เรื่องไว้ความว่า

เพลงเรื่องหมายถึง เพลงไทยที่มีการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเรียงร้อย บรรเลงติดต่อกัน ทำนองเพลงมีความกลมกลืนและมีความหมายเดียวกัน เพลงเรื่อง สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทดังนี้

1. เพลงเรื่องประเภทเพลงซ้ำ หมายถึงการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมา เรียงร้อยบรรเลงติดต่อกัน โดยมีรูปแบบการบรรเลงแบ่งออกเป็น 4 ชั้นตอนใหญ่หรือ 4 ประเภทของเพลง ประกอบด้วย เพลงปรบไก่-เพลงสองไม้-เพลงเร็ว-เพลงลา ... เพลง เรื่องเพลงซ้ำนี้ จะใช้ฉิ่งกำกับจังหวะสามัญและใช้ตะโพน กลองทัด กำกับจังหวะหน้าทับ ตลอดทั้งเพลง ...

2. เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไก่ เป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงซ้ำชนิดหนึ่ง แต่หากมีการบรรเลงเพลงเพียง 1 ประเภทเท่านั้นคือเพลงปรบไก่ ... ซึ่งทุก ๆ เพลงนั้น เป็นเพลงในอัตราจังหวะหน้าทับปรบไ้ทั้งสิ้น

3. เพลงเรื่องประเภทเพลงสองไม้ เป็นเพลงเรื่องซึ่งมีแนวการบรรเลงเป็น อย่างเดียวกันกับเพลงเรื่องประเภทเพลงซ้ำและมีลักษณะในทางตรงข้ามกับเพลงเรื่อง

ประเภทเพลงปรบไก่ ... เริ่มต้นการบรรเลงที่เพลงประเภทสองไม้ ออกเพลงเร็วและเพลงลา ...

4. เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว คือการนำเอาเพลงประเภทเพลงเร็วซึ่งมีอัตราจังหวะชั้นเดียวมาเรียงติดต่อกัน ลักษณะสำนวนของเพลงเร็วนี้มีลักษณะที่ยกย่อนและซับซ้อน นับเป็นเพลงที่จัดอยู่ในเพลงแสดงความสามารถในการดำเนินทำนองที่มีความไพเราะและซับซ้อน นักดนตรีใช้นำมาบรรเลงเพื่อฝึกประสาทของนักดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทฆ้องวงใหญ่ ... เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็วใช้อัตราจังหวะหน้าทับสองไม้ ชั้นเดียวควบคุมจังหวะหน้าทับ ...

5. เพลงเรื่องประเภทเรื่องนางหงส์ คำว่า นางหงส์ เป็นชื่อเพลงไทยเพลงหนึ่ง เป็นเพลงบรรเลงเฉพาะในงานอวมงคลเท่านั้น โดยปกติจะใช้กลองแขกเป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ โดยจะตีหน้าทับนางหงส์ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ จะใช้หน้าทับที่เรียกว่า หน้าทับนางหน่าย ...

6. เพลงเรื่องประเภทเรื่องบัวลอย เพลงเรื่องประเภทเรื่องบัวลอยนี้เป็นเพลงเรื่องที่บรรเลงในงานอวมงคล เช่นเดียวกับเพลงเรื่องนางหงส์ วงบัวลอยนั้นประกอบด้วย ปี่ชวา กลองมลายู และหม่ง ในปัจจุบันวงบัวลอยได้ใช้กลองแขก 2 ใบ (กลองแขกตัวผู้และตัวเมีย) ...

7. เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง หมายถึง การนำเพลงประเภทเพลงฉิ่งซึ่งหมายถึงเพลงที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามากำกับจังหวะ เรียงติดต่อกันหลาย ๆ เพลง ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของเพลงเรื่อง ใช้บรรเลงประกอบพระฉันภัตตาหารเช้าและภัตตาหารเพล ประกอบการแสดง ใช้เป็นเพลงไล่มือฝึกความอดทนและปรับพื้นฐานของนักดนตรี ... (ข้าคม พรประสิทธิ์, 2546: 8-18)

นอกจากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้พบข้อมูลที่อธิบายเรื่องการรวมชุดเพลงไทยในหนังสือทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย ซึ่งได้อธิบายเรื่อง “การรวมชุดเป็นเพลงเรื่อง” ไว้ความว่า

การรวมชุดเป็นเพลงเรื่อง เพลงต่าง ๆ (โดยทั่วไปเป็นเพลง 2 ชั้นและชั้นเดียว) ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนั้น อาจนำมารวมบรรเลงติดต่อกันไปเป็นเพลงชุดที่เรียกว่า “เพลงเรื่อง” ก็ได้ คำว่า “เรื่อง” นี้หมายความว่า ทำนองเพลงที่ต่อเนื่องกันเป็นเรื่อง ๆ ไป ... เพลงเรื่องนี้ไม่มีเนื้อร้อง เพราะไม่ได้ตั้งใจจะให้เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาโดยอาศัยเนื้อร้อง แต่ต้องการให้เป็นเรื่องของทำนองเพลงโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ เมื่อโบราณอาจารย์ท่านเก็บเอาเพลงต่าง ๆ มาร้อยกันเข้าเป็นเรื่องแล้ว ท่านก็มักจะให้ชื่อ

ตามเพลงแรกที่น่ามาร้อยกันนั้นเป็นส่วนใหญ่ ... บางที่ท่านยังเรียกชื่อตามหน้าทับที่ใช้ดี ประกอบ และตามลักษณะแห่งพิธีหรืองานที่ใช้เพลงเรื่องนั้นบรรเลงประกอบก็มี ... เพลงเรื่องหนึ่ง ๆ หรือชุดหนึ่ง ๆ ย่อมมีเพลงเล็ก ๆ น้อย ๆ มาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน เป็นจำนวนมาก ... ที่โบราณจารย์ท่านเอาเพลงต่าง ๆ มารวมบรรเลงเป็นเพลงเรื่องนี้ ก็คงมีความประสงค์จะให้บรรเลงได้ครั้งหนึ่งนาน ๆ อย่างหนึ่ง กับเพื่อไม่ให้ลืมเพลง อีกอย่างหนึ่ง เพราะเพลงเรื่องนั้น เมื่อบรรเลงชุดใดแล้วต้องบรรเลงชุดนั้นไปจนตลอด เป็นการท่องเพลงไปด้วยในตัว จะสังเกตได้ว่าเพลงต่าง ๆ ที่รวมเป็นชุดอยู่ในเพลงเรื่อง นั้นนักดนตรีมักจำได้ดีว่า เพลงนี้อยู่ในเรื่องนี้เรื่องนั้น เช่นนี้เป็นต้น (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530: 95-96)

จากข้อมูลที่อธิบายไว้ข้างต้นยังมีอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นกลุ่มเพลง ประเภทหนึ่งที่ถูกกระบุงอยู่ในโครงสร้างการบรรเลงบทเพลงนางหงส์ได้แก่ “เพลงออกภาษา” ซึ่งในหนังสือทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย ได้อธิบายไว้ ความว่า

เพลงออกภาษานี้ก็เหมือนกับเพลงหางเครื่องหรือเพลงลูกบทซึ่งออกเป็น ภาษาต่าง ๆ ... เพลงเหล่านี้อาจเป็นเพลงดั้งเดิมของภาษานั้นจริง ๆ หรือเพลงที่ไทย เราแต่งขึ้นเลียนสำเนียงภาษานั้น ๆ ก็ได้ ส่วนการเรียงลำดับว่าจะเอาเพลงภาษาใดขึ้น ก่อนหลังนั้น ก็แล้วแต่ผู้เรียบเรียงจะจัดให้ฟังได้กระฉับกระเฉงและไพเราะเป็นสำคัญ แบบแผนโบราณท่านจัดไว้มีแต่เฉพาะตอนต้น 4 ภาษา คือ จีน เขมร ตะลุงและ พม่าเท่านั้น หมายความว่าถ้าใครจะออกภาษาก็ต้องออก 4 ภาษานี้ก่อน แล้วจึงเลือก ภาษาอื่นมาเรียงลำดับต่อไปตามที่เห็นว่าเหมาะสม

การออกภาษานี้ ในสมัยโบราณท่านใช้บรรเลงต่อจากเพลงเรื่องนางหงส์ คือบรรเลงเรื่องนางหงส์จบก็ออกภาษา จีน เขมร ตะลุง พม่า และอื่น ๆ ต่อไปตามลำดับ ซึ่งทำให้ครึกครื้นดีขึ้นมา ... (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530: 125)

ราชบัณฑิตยสถานอธิบายความหมายของเพลงภาษาในหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ความว่า

เพลงภาษา เพลงที่มีสำเนียงของชาติอื่น หรือนำมาจากชาติอื่นเพียงบาง ตอน อาจกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. เพลงออกสิบสองภาษา เป็นเพลงที่บรรเลงหลังจากที่จบเพลงแม่บทไป แล้ว มีลักษณะเหมือนเพลงหางเครื่อง แทนที่จะใช้เพลงเพียงภาษาใดภาษาหนึ่ง ก็จะนำ เพลงภาษาต่าง ๆ มารวมกันเข้าเป็นชุดมีสิบสองภาษา เช่น บรรเลงเพลงเทพบรรทมก็ลง

ลูกหมัด แล้วออกลิปสองภาษา เพลงลิปสองภาษานี้จะมีการเรียงลำดับเพลงที่บรรเลงไว้
เริ่มด้วยจีน เขมร ตะลุงและพม่า จากนั้นจะเลือกบรรเลงภาษาใดต่อก่อนก็ได้ คือ แยก
ฝรั่ง ญี่ปุ่น มอญ ลาว ญวน ข่า เงี้ยว

วิธีการบรรเลงที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้บรรเลงจะเปลี่ยนใช้กลองหรือ
เครื่องกำกับจังหวะต่าง ๆ ตามภาษานั้น ๆ เช่น ถ้าออกภาษาจีนก็ใช้กลองจีนหรือกลอง
ต็อก ถ้าออกภาษาแขกก็ใช้กลองแขก ถ้าออกภาษาฝรั่งก็ใช้กลองอเมริกัน ถ้าออกภาษา
พม่าก็ใช้กลองยาว ถ้าออกภาษาตะลุงก็ใช้โหมหรือทับกับกลองชาตรี การเปลี่ยนเครื่อง
กำกับจังหวะนี้นอกจากจะทำให้เพลงภาษาต่าง ๆ ที่บรรเลงนั้นฟังคล้ายกับของจริง
แล้ว ยังทำให้สนุกสนานขึ้นอีกมากเพราะผู้ฟังได้เปลี่ยนรสแปลก ๆ จากทางดนตรี
และเครื่องกำกับจังหวะไปด้วยในตัว

2. เพลงออกภาษา เป็นเพลงที่ออกสำเนียงภาษาในเพลง เช่น เพลง
พม่าห้าท่อน ท่อนที่ 1 บางทาก็ออกภาษามอญ บางทาก็ออกภาษาพม่า หรือเพลง
เต่ากินผักบุง เทียบกลับอาจออกภาษาจีนหรือภาษาอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายทางเปลี่ยน
ก็เป็นการออกภาษาเช่นกัน

เพลงออกภาษาอีกลักษณะหนึ่งคือ การบรรเลงต่อท้ายเพลงแม่บท
เช่นเดียวกับเพลงออกลิปสองภาษา แต่บรรเลงไม่ครบลิปสองภาษา เช่น เพลงเทพ
บรรทมดังกล่าวข้างต้น ถ้าหากบรรเลงออกไม่ครบลิปสองภาษาก็เรียกว่า “เพลงออก
ภาษา” ... (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 11)

หนังสือเพลงไทย 1 โดยขมขนาด กิจจันทร์ได้อธิบายความหมายรวมถึงลักษณะการบรรเลง
“เพลงออกภาษา” ไว้ความว่า

... เพลงออกภาษาเป็นเพลงบรรเลงในลักษณะเดียวกันกับเพลงหางเครื่อง
หรือเพลงลูกบท กล่าวคือ ต้องบรรเลงต่อจากเพลงใหญ่หรือเพลงแม่บท ข้อแตกต่างกัน
ระหว่างเพลงออกภาษากับเพลงหางเครื่องก็คือ เพลงหางเครื่องที่บรรเลงต่อจากบทเพลง
ใหญ่ต้องมีความสัมพันธ์กันในด้านสำเนียงของทำนองเพลง ส่วนเพลงภาษาไม่ต้อง
คำนึงถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น หากบรรเลงเพลงภริมย์สุรางค์เป็นเพลงใหญ่ แล้ว
บรรเลงต่อด้วยเพลงสำเนียงจีน เขมร ตะลุง พม่า แยก ก็ไม่ถือว่าผิด โดยเฉพาะเพลง
ออกภาษาจะไม่ถูกจำกัดความยาวนานของเพลง ดังนั้นอาจจะบรรเลงนาน ยาวหรือสั้น
กว่าเพลงใหญ่ก็ได้ไม่มีข้อกำหนด ความอิสระในการบรรเลงเพลงออกภาษาจึงมีมากกว่า
การบรรเลงเพลงหางเครื่อง เว้นแต่เพียงว่าจะต้องบรรเลงในตอนต้น 4 ภาษาตามลำดับ
ได้แก่ ออกภาษาจีน เขมร ตะลุง พม่า แล้วจะเลือกเพลงภาษาอื่นมาเรียงลำดับต่อไป

ตามความพอใจของผู้บรรเลงดนตรีอีกก็เพลงก็ได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ต้องคำนึงถึงความยาวนานของเพลงออกภาษา แต่การบรรเลงเพลงใหญ่ที่ออกด้วยเพลงออกภาษานั้นจะไม่นิยมบรรเลงนานนัก เช่น ถ้าเป็นเพลงเถาก็ไม่นิยมบรรเลงจนหมดเถา แต่จะบรรเลงเพียงแค่สามชั้นเท่านั้น สืบเนื่องจากการบรรเลงเพลงออกภาษาที่ไม่มีข้อบังคับที่จำกัดอิสระในการบรรเลงดังได้กล่าวแล้ว จึงมีการบรรเลงกันถึง 12 ภาษา และมีการเรียกชื่อเพลงออกภาษาอีกอย่างหนึ่งว่า “เพลงลิบสองภาษา” ... (ชมขนาด กิจจันทร์, 2543: 48-49)

ครุฑัทรุ คมขำ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับมูลบทต่าง ๆ ของเพลงนางหงส์ ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมและพัฒนาการของเพลงนางหงส์ โดยครุฑัทรุ คมขำ ได้อธิบายไว้ความว่า

... เพลงเรื่องชนิดนี้เป็นเพลงเรื่องที่แปลก ไม่เป็นไปตามวัฒนธรรมเพลงเรื่อง โดยปกติวัฒนธรรมของเพลงเรื่อง การเริ่มต้นเพลงไหนมักจะเรียกชื่อตามเพลงที่ใช้เริ่มต้นในเพลงเรื่องนั้น เช่น เพลงเรื่องพราหมณ์เก็บหัวแหวน เขาเริ่มต้นด้วยเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน แต่ที่ใช้หน้าทับนางหงส์ แต่กลับเรียก เพลงเรื่องนี้ว่า เพลงเรื่องนางหงส์ ก็คือเรียกชื่อตามหน้าทับที่ใช้บรรเลง เป็นต้น

จากการที่วงปี่พาทย์นางหงส์มีพัฒนาการจากการบรรเลงประกอบพิธีกรรมมาเป็นเรื่องของการประชัน จึงส่งผลให้เกิดการขยายเพลงนางหงส์ขึ้นเป็นสามชั้น และขยายขึ้นเป็นหกชั้น โดยผู้รู้ผู้มีปัญญาทั้งหลาย บุคคลสำคัญที่ทำการขยายเพลงนางหงส์ขึ้นเป็นสามชั้นหรือหกชั้น รวมถึงมีการทำเดี่ยวรอบวงไว้และเป็นที่ยอมรับก็คือ ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ตัวอย่างเช่นเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน และนอกจากนี้ก็มีบ้านดุริยประณีต ได้มีการนำทำนองของเพลงนางหงส์ทางวัดสระเกศที่อยู่ในเพลงเรื่องบัวลอยมาถอดเป็นทางเครื่อง เพื่อเป็นการประชันขันแข่งและแก้ทางกัน และเริ่มเกิดวัฒนธรรมที่เป็นการบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์เพื่อการประชันกัน

นอกจากนี้ก็มีวัฒนธรรมที่กลายเป็นเพลงเถา เช่น เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ก็กลายเป็นเพลงเทพนิมิตมีการขยายเป็นเพลงเถา หรือเพลงเทพริญจวนแสนสุดสวาท ก็ขยายมาจากเพลงเรื่องนางหงส์ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงเกิดวัฒนธรรมการผูกเพลงเป็นชุด ๆ คล้าย ๆ เพลงเรื่อง แต่ว่าจะไปกล่าวว่าเป็นเพลงเรื่องเสียทีเดียวก็คงจะลำบาก เพราะน้ำหนักก็คงจะไม่ถึงเพลงเรื่องแบบโบราณกรรมัง แต่ก็กล่าวได้ว่าเป็นการเรียบเรียงหรือผูกเป็นชุดเพลงเข้ามา ซึ่งแน่นอนก็เป็นหลักของทางดุริยางคศิลป์ โดยเป็นแบบแผนของครูโบราณที่ท่านได้ทำกันไว้ ก็มักจะตั้งด้วยเพลงนางหงส์และก็จะนำเอาเพลงที่จะประชันมาผูกเข้า เขาเรียกว่าเพลงตั้ง ซึ่งตั้งด้วยเพลงต่าง ๆ ที่มีอัตรา

จังหวะสามชั้น แล้วจึงออกเพลงเร็ว ออกเพลงฉิ่ง หรืออื่น ๆ ก็แล้วแต่ คราวนี้ก็ต้องไปดูว่า บุคลากรหรือนักดนตรีของพวกเรา สามารถหรือมีกำลังศักยภาพเพียงพอหรือไม่ สามารถบรรเลงได้ไหม ถ้าบรรเลงไม่ได้ก็ต้องบรรเลงแบบพิธีกรรม แต่ถ้าเกิดนักดนตรีของเรามีศักยภาพเพียงพอเอาไว้ฝึกฝน ก็สามารถทำได้ตามกระบวนการที่ต้องการได้เลย (ภัทรศมขำ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2563)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยในประเด็นการเรียกเพลงเรื่องนางหงส์กับเพลงนางหงส์ รวมถึงการอธิบายข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเพลงนางหงส์ซึ่งมีความคิดเห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายความหมายของเพลงเรื่องนางหงส์และเพลงนางหงส์ไว้ความว่า

เพลงนางหงส์กับเพลงเรื่องนางหงส์ เป็นการเรียกชื่อต่างประเภทกัน เพลงประเภทเพลงเรื่องนางหงส์หมายถึงเพลงนางหงส์ สองชั้น ประกอบไปด้วยเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนเป็นต้นไปแล้วก็ลงท้ายว่า แต่เพลงนางหงส์เรื่องต่าง ๆ เช่น เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม ตั้งต้นด้วยเพลงเทพบรรทมแล้วออกคุดทะราดเหยียบกรวดแล้วก็ไปออกกระแตเล็ก ออกลูกหมัด เป็นต้น

แต่ถ้าเป็นเพลงประเภทเพลงนางหงส์ มีความหมายในทางปฏิบัติของนักดนตรี หมายถึง เพลงประเภทนางหงส์ มีเพลงตั้งต้นเป็นเพลงสามชั้น ประเภทว่าตกเสียงเพียงออบน อย่างเช่นเพลงภริมย์สุรางค์ เทพบรรทม เทพนิมิต แสนสุดสวาท ลาวสอดแหวนอะไรแบบนี้ เสร็จแล้วก็ออกเพลงเร็วแล้วก็ลงลูกหมัด ซึ่งในลักษณะแบบนี้คนดนตรีก็จะเรียกกันว่าทำเพลงนางหงส์ เค้าโครงจริง ๆ มาจากเพลงนางหงส์เรื่องนั้นเรื่องนี้ (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563)

ครูเป็บ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ได้อธิบายลักษณะของเพลงนางหงส์ไว้ความว่า อันหนึ่งก็เรื่องของเพลงนางหงส์ก็เช่น พราหมณ์เก็บหัวแหวน แสนสุดสวาทพวกนั้นเป็นต้น โดยการบรรเลงคล้าย ๆ เป็นเพลงเรื่อง ส่วนมากเพลงที่เอาไปใช้บรรเลงงานประโคนก็พวกเทพบรรทม ภริมย์สุรางค์ อัปสรสำอาง สุรางค์จำเรียง พวกนี้ เห็นใหม่ ว่าชื่อเพราะ ๆ ทั้งนั้นเลย ซึ่งเพลงเหล่านี้มีทำนองเพลงที่เอื้อหนุนกับวิธีการบรรเลงมากกว่า ดูแล้วค่อนข้างจะไม่ได้โคกเศร้า แต่ทำให้ตรงข้ามกับบรรยากาศในงานแบบนี้ (เป็บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2563)

ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้อธิบายความหมายและพัฒนาการของเพลงนางหงส์ไว้ความว่า
เพลงนางหงส์ ส่วนมากเอาเพลงสามชั้นมาบรรเลงแล้วก็ออกเพลงเร็วเพลง
เรื่องต่าง ๆ ของตะโพนมาใส่ อันนี้ โบราณเรียกเพลงสามชั้นออกเพลงเร็ว แล้วต่อมาถึงมี
การเริ่มใส่เพลงภาษา พอหมดเพลงเร็วก็จะออกจีนหรือจะออกแขกหรือออกสำเนียง
อะไรก็ว่าไป หลังจากนั้นก็เริ่มพัฒนาตั้งแต่ต้นเพลงมาเลย สมมุติว่าเพลงนี้ จะออกเพลง
สำเนียงจีน ก็จะมีการเลือกเพลงตั้งต้นเป็นเพลงสำเนียงจีนด้วย แล้วก็ออกเพลงที่มี
สำเนียงจีนต่อไปทั้งเพลงจนจบ ดำเนินไปแบบนี้หรือว่าถ้าจะเล่นเพลงสำเนียงแขกก็จะ
เล่นมาตั้งแต่เพลงสามชั้นเลย พอออกเพลงเร็วก็เป็นสำเนียงแขก แล้วก็ออกทางแขก
ต่อไป เพลงนางหงส์ภาษาสังคีตสมัยโบราณเลยเขาจะลง “เซะๆ” แล้วต่อมาถึงเริ่มพัฒนา
มาลงลูกหมุดธรรมดาแบบนี้ (วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563)

ครูเอนก อัจฉกร ได้อธิบายบทบาทความสำคัญของวงปีพาทย์นางหงส์ที่มีต่อสังคม
จากประสบการณ์โดยตรงไว้ความว่า

ประเด็นจริง ๆ ครูว่ามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กรณีของเพลง
เรื่องนางหงส์ หมายถึง เพลงเรื่องที่ใช้บรรเลงในงานศพหรืองานประโคมพระบรมศพ
เขาก็ใช้เพลงเรื่องนางหงส์นี้บรรเลงประโคมที่เป็นที่มาของชื่อเพลงนางหงส์ก็คือมาจาก
ชื่อของหน้าทับนางหงส์ นักดนตรีใช้เรียกกันสั้น ๆ ทั่วไป อีกกรณีเพลงนางหงส์ก็คือเป็น
ลักษณะหนึ่งที่ตั้งด้วยเพลงสามชั้น ออกเพลงต่าง ๆ แล้วลงลูกหมุด ขึ้นอยู่กับผู้เรียบเรียง
เพลงนางหงส์นั้น ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมบรรเลงกันทั่วไป

เพลงนางหงส์ในงานทั่วไป นอกจากบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ที่ว่าแล้ว ถ้าต้อง
บรรเลงทั้งงานแล้วจะบรรเลงเพลงนั้นอยู่ตลอดงานก็เป็นไปไม่ได้ จึงมีเพลงนางหงส์
อีกประเภทหนึ่งใช้บรรเลงด้วย เพื่อไม่ให้ซ้ำซาก คือตั้งด้วยเพลงสามชั้นส่วนหนึ่งพอจบ
สามชั้นก็จะออกด้วยเพลงเร็ว ออกเพลงฉิ่งหน่อยจบท้ายด้วยเพลงเร็วแล้วก็ลงลูกหมุด
จบประมาณนี้ (เอนก อัจฉกร, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2563)

สรุป

จากการอภิปรายข้อมูลข้างต้น จากเอกสารฉบับต่าง ๆ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า เพลงนางหงส์
นั้นเป็นเพลงเรื่องลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับวัฒนธรรม ประเพณีหรือวิถีชีวิตของผู้คนที่
หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ผู้วิจัยสามารถสรุปความได้ว่า เพลงเรื่อง หมายถึง ทำนองเพลงที่บรรเลงต่อเนื่องกันไป
เป็นเรื่อง ๆ โดยไม่มีเนื้อร้อง การเรียกชื่อเพลงนั้นมักจะมีการใช้ชื่อเพลงแรกที่น่ามาเรียบเรียงเป็นชื่อ

ของเพลงเรื่องนั้น ๆ หรืออาจจะใช้ชื่อเรียกตามหน้าทับที่ใช้ตีประกอบ และตามลักษณะของงานพิธีกรรมที่ใช้เพลงเรื่องนั้นบรรเลงประกอบก็เป็นได้

เพลงเรื่อง แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ เพลงเรื่องประเภทเพลงช้า เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง เพลงเรื่องประเภทสองไม้ เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไก่ เพลงเรื่องประเภทที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ประเภทที่ใช้ชื่อไปตามจังหวะหน้าทับ หรือเพลงเรื่องประเภทเพลงนางหงส์ เพลงเรื่องประเภทเพลงบัวลอย

ในการเรียบเรียงเพลงเรื่องประเภทต่าง ๆ รวมถึงเพลงนางหงส์ โบราณจารย์มีนโยบายที่แฝงไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางดุริยางคศิลป์ไทย เพื่อให้นักดนตรีได้ท่องจำเพลงหรือพัฒนาเรื่องของความจำและได้ฝึกฝนพัฒนาฝีมือในการบรรเลงของนักดนตรีอีกด้วย

บทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ นับได้ว่าเป็นเพลงเรื่องประเภทหนึ่งที่มีพัฒนาการจากเพลงเรื่อง ซึ่งใช้ในการบรรเลงในงานศพหรืองานอวมงคลมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีกระบวนการในการบรรเลง เริ่มต้นจากการบรรเลงเพลงนางหงส์สองชั้น ซึ่งมีการใช้กลองมลายูกำกับจังหวะหน้าทับตีหน้าทับนางหน้า และจากนั้นก็มีการพัฒนาการในการขยายขึ้นเป็นเพลงนางหงส์สามชั้น เพลงนางหงส์หกชั้นขึ้นในปัจจุบัน หลังจากนั้นก็บรรเลงเพลงสามชั้นอื่น ๆ เพลงเบ็ดเตล็ด เพลงเร็ว เพลงภาษา (ในโบราณก็จะใช้เพลงภาษาหลัก ๆ 4 ภาษา ได้แก่ จีน เขมร ตะลุง พม่า และเพลงภาษาอื่น ๆ เช่น แขก ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น มอญ ลาว ญวน ข่า เงี้ยว เป็นต้น) หลังจากนั้นจึงบรรเลงออกลูกหมด โดยจะมีลำดับการบรรเลงตามรูปแบบโครงสร้างของผู้เรียบเรียงเพลงเรื่องนั้น ๆ ดังที่ผู้วิจัยจะทำการอธิบายในหัวข้อต่อไป

2.2 โครงสร้างของเพลงนางหงส์

โครงสร้างของเพลงนางหงส์อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกำหนดรูปแบบหลัก ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ เพื่อให้ผู้เรียบเรียงนั้นสามารถนำไปต่อยอดได้ตามความเหมาะสมและคงอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมทางดุริยางคศิลป์ไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารข้อมูลรวมถึงวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่อธิบายถึงโครงสร้างของเพลงนางหงส์ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์เรื่อง การบรรเลงปีพาทย์นางหงส์ของจุฑามาศ ปอประสิทธิ์ ได้อธิบายโครงสร้างของบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ไว้ความว่า

เพลงเรื่องประเภทนางหงส์นี้ เป็นเพลงเรื่องอีกประเภทหนึ่งที่มีการนำเอาเพลงฉิ่งมาแทรกไว้ระหว่างเพลงประเภทต่าง ๆ ...

เพลงเรื่องนางหงส์ ... มีระเบียบวิธีการบรรเลงหลายรูปแบบ ระบบการผูกเพลงแตกต่างกันออกไป แต่ละสำนักมีรูปแบบเป็นเฉพาะของตัวเอง แต่จะต้องอาศัยหลักในการพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับเพลงที่จะนำมาบรรเลงติดต่อกัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง

ความเรียบร้อยและเป็นระเบียบ โครงสร้างของการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ สามารถสรุปและยกตัวอย่างเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบได้ดังนี้

1. บรรเลงเริ่มต้นด้วยเพลงนางหงส์ โดยบรรเลงได้ทั้งเพลงนางหงส์สี่ชั้น และเพลงนางหงส์ สามชั้น
2. ตั้งเพลงบรรเลง ช่วงนี้สามารถเลือกบรรเลงเพลงใดเพลงหนึ่งได้ ตัวอย่างเพลงที่นำมาบรรเลง อาทิ เพลงเทพนิมิต เพลงเทพบรรทม เพลงเทพไสยาสน์ เพลงสวาน้อยเล่นน้ำ เพลงอัปสรสำอาง เพลงสุรางค์จำเรียง เพลงภริมย์สุรางค์ เพลงจินฉิมเล็ก เพลงจินฉิมใหญ่ เพลงอาหนู เพลงจินลั่นถัน เป็นต้น
3. ออกเพลงเร็ว เพลงเร็วที่นิยมนำมาบรรเลง อาทิ เพลงพระรามเดินดง เพลงสารถิ เพลงแมลงภู่ทอง เพลงสี่ภาษา เพลงสี่เกลอ เพลงต้นเพลงยาว เพลงแขกไทย เพลงมอญแปลง เป็นต้น
4. ออกเพลงฉิ่ง เช่น เพลงมุล่ง เพลงดวงพระธาตุ เพลงช้างประสานงา เพลงปูลม ฯลฯ
5. ออกเพลงเร็วอีกครั้งหนึ่ง เช่น เพลงต้นประเทศ เพลงสี่ภาษา เพลงใบ้คล้อง
6. ออกเพลงภาษา เช่น เพลงกราวนอก เพลงกราวกลาง เพลงแขกเงี้ยว จีนเขมร ลาว พม่า ญวน ฝรั่งเศส แขกประเทศ ... (จุฑามาศ ปอประสิทธิ์, 2540: 61-63)

จากการศึกษาของผู้วิจัยยังพบว่าจุฑามาศ ปอประสิทธิ์ ได้อธิบายการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์หรือที่เรียกกันว่า การผูกเพลงนางหงส์ไว้ความว่า

การที่ระบบการผูกเพลงนางหงส์มีกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะอิสระนั้น ส่งผลทำให้โครงสร้างของเพลงเรื่องนางหงส์ในปัจจุบันได้รับการพัฒนามากขึ้น จนมีรูปแบบการบรรเลงที่หลากหลาย ... ระบบของการผูกเพลงเรื่องนางหงส์ ... สามารถพัฒนารูปแบบของเพลงเรื่องนางหงส์ให้มีเอกลักษณ์ในการบรรเลงได้ดังจะเห็นได้จากระบบของการคัดเลือกเพลงหรือผูกเพลงที่จะต้องอาศัยหลักในการพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับเพลงที่จะนำมาบรรเลงติดต่อกัน ... เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นระเบียบนั่นเอง (จุฑามาศ ปอประสิทธิ์, 2540: 63-64)

จากการสัมภาษณ์ครุฑัทธะ คมขำ เกี่ยวกับโครงสร้างการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์หรือการผูกเพลงนางหงส์ โดยครุได้อธิบายไว้ความว่า

โครงสร้างเพลงนางหงส์มีรูปแบบของโครงสร้างมากมาย ส่วนตัวครุมักจะเล่นกับนัยยะสำคัญความหมายของบทเพลง โดยจะดูว่าเพลงตั้งต้น เพลงสามชั้นของกลุ่มนี้ ว่าด้วยเรื่องอะไร แล้วก็จะต่อยอดด้วยเพลงเร็วกับเพลงฉิ่งก็ควรจะอยู่ในกลุ่มนั้นด้วย

ในความหมายเดียวกัน ซึ่งแน่นอนว่าสำนวนก็จะผูกเชื่อมโยงกัน แล้วก็เพลงภาษาที่ใช้ก็เช่นกัน ส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับเพลงตั้ง เช่นตั้งมาด้วยเพลงจีน ส่วนใหญ่จะออกภาษาที่เป็นสำเนียงจีน หรือตั้งด้วยเพลงแขกก็จะออกด้วยเพลงภาษาแขกแล้วก็ลงลูกหมด (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยเกี่ยวกับโครงสร้างของเพลงนางหงส์ รวมถึงการให้เกร็ดความรู้เพิ่มเติมในกระบวนการการบรรเลง ซึ่งมีความคิดเห็นต่าง ๆ โดยอธิบายไว้ดังนี้

ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้อธิบายโครงสร้างของเพลงนางหงส์ไว้ความว่า “โครงสร้างก็คือเริ่มตั้งต้นด้วยเพลงสามชั้นออกเพลงเร็วก่อน แล้วก็ไปออกเพลงภาษาลำเนียงอะไรก็ว่าไป แล้วก็ลงจบลูกหมด หลัก ๆ ก็ให้เพลงสอดคล้องไปด้วยกัน” (วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563)

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายโครงสร้างหลักของเพลงนางหงส์ไว้ความว่า โครงสร้างหลัก ๆ ของเพลงนางหงส์มีด้วยกันสี่ส่วนก็คือเพลงสามชั้น เพลงเร็ว เพลงภาษา ลูกหมด เรื่องรูปแบบของเพลงนางหงส์เรื่องต่าง ๆ จะต้องเป็นการขึ้นต้นด้วยเพลงสามชั้นประเภทนางหงส์ เช่น ภิรมย์สุรางค์ เทพบรรทม เทพนิมิต สาวสอดแหวน ลั่นถัน แม้แต่แป๊ะก็ยังสามารถใช้ได้ถ้าจะใช้จริง ๆ พอสามชั้นเสร็จใช้ใหม่ก็จะถอนออกเพลงเร็วแล้วก็ออกเพลงภาษาอะไรก็ตามแต่แล้วก็ลงลูกหมด (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563)

ครูป๊อบ คงลายทอง ได้อธิบายกระบวนการบรรเลงของวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า ในการบรรเลงวงนางหงส์ลักษณะเฉพาะก็คือว่าถ้าขึ้นเพลงสองชั้นก็จะให้ปี่ชวาขึ้น หรืออีกลักษณะหนึ่งเช่นในเพลงเทพบรรทม ภิรมย์สุรางค์ เขาจะใช้ระนาดขึ้นเสร็จแล้วเขาก็จะออกเพลงต่าง ๆ เป็นประเภทเพลงเร็วร้อยเรียงอยู่ในเรื่องต่าง ๆ หรือเพลงช้าในเรื่องต่าง ๆ เพลงภาษาต่าง ๆ แต่ก็จะมีการเปลี่ยนบันไดเสียงมาเล่นในเสียงนางหงส์ มักจะลงแบบทำยว ส่วนมากจะเป็นเพลงประโคมหรือบางทีออกลูกหมดก็มีเหมือนกัน (ป๊อบ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2563)

ครูเอนก อัจฉกร ได้อธิบายโครงสร้างรูปแบบเพลงนางหงส์ และกล่าวถึงธรรมเนียมการบรรเลงไว้ความว่า

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ลักษณะหนึ่ง จะขึ้นด้วยเพลงสามชั้นแล้วก็ไปออกเพลงเร็ว เพลงฉิ่ง เพลงเร็ว ออกเพลงภาษาแล้วจบท้ายด้วยลูกหมด ก็คือเป็นลักษณะหรือรูปแบบที่ผู้ควบคุมวงสามารถเรียบเรียงเพลงนางหงส์ขึ้นมาได้ คราวนี้การ

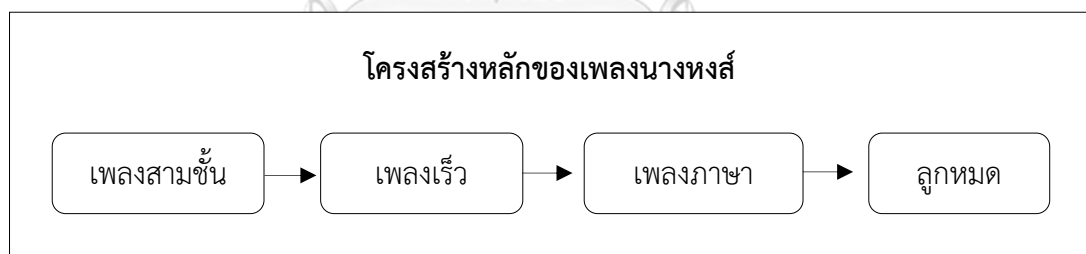
นำไปใช้บรรเลงตามธรรมเนียมทั่วไปก็ควรที่จะรู้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงในงานนั้นควรจะใช่ เพลงประเภทไหน ก็ต้องคำนึงถึงหลักของการบรรเลงทำให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (เอนก อาจมั่งกร, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2563)

ครูดิเรก กล้าหาญ ได้อธิบายโครงสร้างเพลงนางหงส์ไว้ความว่า

โครงสร้างหลัก ๆ เท่าที่ได้ศึกษาและต่อเพลงนางหงส์จากครูบาอาจารย์มา ก็คือเพลงประกอบต้องลงทำยาวสองชั้น แล้วก็เริ่มด้วยเพลงนางหงส์สามชั้นแล้วบรรเลง ไป เพลงสองชั้น ชั้นเดียว เพลงฉิ่ง เพลงเร็ว เพลงภาษาออกลูกหมด ก็เล่นไปตามลำดับ ที่ครูท่านผูกเพลงไว้แต่ละเพลงก็จะต่างกันไปมีหลายรูปแบบ เวลาบรรเลงก็จะเว้น เป็นช่วง ๆ ไม่ได้บรรเลงติดต่อกันตลอดเวลา (ดิเรก กล้าหาญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563)

สรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและอภิปรายข้อมูล รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างรูปแบบของการเรียบเรียงบท เพลงประเภทเพลงนางหงส์ ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลโครงสร้างของเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทรระ คมขำต่อไปได้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูล โดยจัดทำแผนผังเพื่อแสดงโครงสร้างหลักของเพลงนางหงส์ทั้งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณดังนี้

ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักของเพลงนางหงส์

ที่มา: ผู้วิจัย

2.3 ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมทฤษฎีทางดุริยางคศิลป์ไทยที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง กับเพลงนางหงส์อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญสำหรับหลักทฤษฎีที่จะสามารถใช้ในการ สร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ทางดุริยางคศิลป์ไทย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ และสามารถจำแนกข้อมูลทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยตามองค์ประกอบ สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ทำนอง ทางเสียง (บันไดเสียง) จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่งและจังหวะหน้าทับดังนี้

2.3.1 ทำนอง

ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับ “ทำนอง” พบว่ามีการปรากฏข้อมูลในหนังสือหลายฉบับดังนี้ จากหนังสือดุริยางคศิลป์ (2546) ได้อธิบายความหมายของ “ทำนอง” ไว้ความว่า

ทำนอง (Melody) เป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์ทั่วโลกที่สืบเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ การดำเนินทำนองจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เมื่อได้พิจารณาความหมายของทำนองในยุคแรกอาจหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับภาษา เป็นการใช้เสียงในการสื่อสาร เพื่อแสดงถึงความต้องการหรือเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์ รวมถึงการใช้เสียงในการสื่อสารของสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะของการเกิดทำนองในรูปแบบต่าง ๆ (อรรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 130-131)

ทั้งนี้อรรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะได้อ้างถึง Szabolcsi และGrove โดยได้อธิบายถึงทำนองในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไว้ความว่า

ทำนองในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าเป็นอย่างไร เพราะไม่มีเครื่องบันทึกเสียงบันทึกหรือเขียนไว้ แม้การสืบทอดด้วยปากเปล่าระยะเวลาที่ไกลเกินไป ทำนองอาจมีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ดังที่ Szabolcsi (1966) กล่าวว่า การร้องเริ่มต้นอาจมีเพียง 2 เสียง (one-step voice) ต่อมาได้ก้าวไปสู่การใช้เสียง 3 เสียง และพัฒนาต่อไป จนเป็นทำนองที่ประกอบด้วยเสียง 5 เสียงที่เรียกว่า pentatonic melodies (1 2 3 5 6) ซึ่งพบในบริเวณประเทศจีนจนถึงแถบภูเขาทางตะวันออก-เฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา และในบทสวดต่าง ๆ ...

ทำนองที่เกิดจาก 5 เสียงดังกล่าว เกิดขึ้นโดยวิธีการนำเสียงเหล่านี้มาเรียงกันบ้าง สลับกันบ้าง ซ้ำกันบ้าง เรียงกลับไปกลับมาในลักษณะต่าง ๆ บ้าง เกิดเป็นทำนองในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ผลจากการสร้างสรรค์ทำนองเหล่านี้ทำให้เกิดเสียงที่ 4 และเสียงที่ 7 ตามมา ซึ่งในครั้งแรกอาจเป็นเพียงเสียงผ่าน (passing tone) ต่อมาจึงเป็นเสียงสำคัญในบันไดเสียง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบเสียง pentatonicism มีความสำคัญต่อการพัฒนาทำนองเพลงทั่วโลก (Szabolcsi & Grove อ้างถึงใน อรรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 131)

จากหนังสือประชุมบทความวิชาการดนตรีของรองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี ได้อธิบาย “ทำนอง” ไว้ความว่า

ทำนอง (Melody): เป็นส่วนของดนตรีที่มีอิทธิพลต่อผู้ฟังในด้านของสติปัญญาผู้ฟังมักจะแยกแยะความแตกต่าง ระหว่างเพลงหนึ่งกับอีกบทเพลงหนึ่ง

โดยอาศัยทำนองเป็นส่วนช่วยที่สำคัญ องค์ประกอบที่สำคัญของทำนองได้แก่ ความสูง-ต่ำ (pitch) และความสั้น-ยาว (Duraton) ของเสียง นอกจากนั้นควรศึกษารอบที่ใช้บังคับ ทำนองที่ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้คือบันไดเสียง (scale) (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2561: 146)

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า “ทำนอง” มีความสำคัญของการพัฒนาการของดนตรีทั่วโลกที่จะสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงต่าง ๆ ขึ้นได้ตามวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ซึ่ง “ทำนอง” ทางทฤษฎีดนตรีไทยเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งเช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหนังสือที่อธิบายเรื่อง “ทำนอง” ในความหมายของดนตรีไทยดังนี้

บุญธรรม ตราโมท อธิบายความหมายของคำว่า “ทำนอง” ทางดนตรีไทยในหนังสือคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยความว่า “ทำนอง คือเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ประกอบด้วยอัตราสั้นยาวเบาแรงซึ่งเรียกว่า “ทีฆะรัสสะ” สลับซับซ้อนกันไปตามความต้องการของผู้ประดิษฐ์” (บุญธรรม ตราโมท อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2545: 54)

สรุป

จากการอภิปรายข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ทำนอง สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคม พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงถึงทำนองที่เกิดขึ้นจากการรับรู้และเข้าใจในการใช้เสียงในการสื่อสารในระดับเสียงที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว นอกจากนี้ “ทำนอง” ยังเป็นสิ่งที่สื่อถึงภาวะทางอารมณ์ รวมถึงแสดงให้เห็นความสร้างสรรค์ของมนุษย์ได้

ทำนองทางทฤษฎีดนตรีไทยนั้นหมายถึงเสียงสูง-ต่ำที่ผู้ประพันธ์สามารถสร้างสรรค์บทเพลงหรือนำมาร้อยเรียงกันให้บทเพลงเกิดความสัมพันธ์สอดคล้องอย่างกลมกลืนตามความต้องการของผู้ประพันธ์ โดยกล่าวได้ว่า “ทำนอง” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ซึ่งในทางดนตรีไทยอาจเรียกว่า “ทำนองหลัก” อันเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์ทำนองแปร ให้เป็นทำนองของแต่ละเครื่องมือตามหลักและวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ ต่อไปได้

2.3.2 ทางเสียง

อรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ อธิบายคำว่า “ทาง” ความว่า “ทาง หมายถึง เสียงที่เรียงลำดับขึ้น-ลง ทางของดนตรีไทยประกอบด้วยเสียง 7 เสียงใน 1 ช่วงเสียงและมีระยะห่างของเสียงแต่ละเสียงเท่ากัน ในทางทฤษฎีกล่าวไว้ว่า เพลงเกิดขึ้นจากการนำเสียงต่าง ๆ ของกลุ่มเสียงปัญจมูลมาเรียบเรียงต่อเนื่องกันโดยมีจังหวะเป็นตัวควบคุม” (อรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 111)

ราชบัณฑิตยสถานได้อธิบายความหมายของ “ทาง” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาค คีตะ-ดุริยางค์ ไว้ความว่า

ทางในความหมายที่หนึ่งคือวิธีการดำเนินทำนองโดยเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละอย่างหรืออาจเรียกอีกอย่างว่า “กลอน” ทางในความหมายที่สองคือวิธีดำเนินทำนองของเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ทางครู ก. ทางครู ข. หรือทางเดี่ยว ทางหมู่ ทางพื้น ทางกรอ เป็นต้น และทางในความหมายที่สามคือระดับเสียงของเพลงที่บรรเลง ได้มีการกำหนดชื่อเรียกเป็นที่หมายรู้กันทุก ๆ เสียง จำแนกเรียงลำดับขึ้นไปทีละเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 81)

จากคำอธิบายข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์เรื่องแนวคิดและวิธีการของครูมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย โดยสงบศึก ธรรมวิหาร ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ทาง” ไว้ความว่า

ทาง มีความหมาย 3 ประการ

1. หมายถึงวิธีดำเนินทำนองโดยเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละอย่าง เช่น การปลุกฆ้องเป็นทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม และทางซอ ซึ่งแต่ละอย่างก็มีวิธีดำเนินของตัวเองแตกต่างกัน
2. หมายถึงวิธีการดำเนินทำนองของเพลงที่ประพันธ์ขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ทางของหลวงประดิษฐไพเราะ ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ เป็นต้น หรือทางเดี่ยวและทางหมู่ ซึ่งแม้แต่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอย่างเดียวกัน ก็เล่นทำนองไม่เหมือนกัน
3. หมายถึงมาตราเสียงที่ใช้ในการบรรเลง ซึ่งมีความสูงต่ำไม่เท่ากัน ถ้าจะเทียบกับดนตรีสากลก็เป็นคีย์หรือกุญแจเสียงหรือบันไดเสียงหรือมาตราเสียง (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2542: 61)

จากรายงานผลการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องวิวัฒนาการของเพลงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของอรวรรณ บรรจงศิลป์และโกวิทย์ ชันฉศิริว่า “ปรากฏทางดนตรีได้กำเนิดระดับเสียงโดยยึดเครื่องเป่าเป็นหลักและเรียกว่า “ทาง” 7 ทางขึ้น หรือถ้าเปรียบกับดนตรีสากลก็อาจกล่าวได้ว่าดนตรีไทยมี 7 บันไดเสียงนั่นเอง” (อรวรรณ บรรจงศิลป์และโกวิทย์ ชันฉศิริ, 2526: 27)

ในเล่มเดียวกันได้อธิบายเรื่องทางเสียงของดนตรีไทยไว้เพิ่มเติมความว่า

การที่ดนตรีไทยมี 7 เสียง และมีระยะห่างของแต่ละเสียงเท่ากัน โดยทางทฤษฎีทำให้มีผลดีคือในการบรรเลง นักดนตรีสามารถเลื่อนระดับเสียงการบรรเลงเป็นเสียงของทางต่าง ๆ ได้ แต่มีกฎเกณฑ์ทางดนตรีไทยที่โบราณจารย์ได้วางแนวทาง

ปฏิบัติไว้คือ การเปลี่ยนบันไดเสียงหรือเปลี่ยนทางบรรเลงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ชนิดของเครื่องเป่าที่ใช้ในการบรรเลง โอกาสในการแสดง ลักษณะของวงดนตรี เป็นต้น (อรรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 119)

จากหนังสือดุริยางคศิลป์ไทยของอรรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ ได้อ้างถึงคำอธิบายของครูมนตรี ตราโมท เมื่อปี พ.ศ. 2507 เรื่องการแจกแจงระดับเสียงของเพลงที่บรรเลงหรือทาง 7 ทางไว้ดังนี้

ทางเพียงออล่าง (หรือทางในลด) เรียกตามลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ 10 (นับจากลูกที่มีเสียงต่ำที่สุด) ลูกฆ้องลูกนี้เรียกว่า ลูกเพียงออ อนุโลมเทียบกับเสียงของดนตรีสากลตรงกับเสียง ฟา เพราะเมื่อบรรเลงทางนี้ เสียงฆ้องลูกนี้มักจะเป็น Tonic หรือเป็นเสียงที่คุมทางนี้ ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครดึกดำบรรพ์หรือละครอื่น ๆ ที่บรรเลงด้วยปี่พาทย์ไม้นวมเดิมเรียกการบรรเลงทางนี้ว่า “ทางเพียงออ” แต่เมื่อมีทางบรรเลงของวงมโหรีและเครื่องสาย ซึ่งเรียกว่าทางเพียงออเหมือนกัน จึงต้องแยกเป็นทางเพียงออล่างและทางเพียงออบน ส่วนที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทางในลด” นั้นหมายถึงบรรเลงลดจากทางในลงมา 1 เสียง

ทางใน สูงกว่าทางเพียงออล่าง 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง ซอล ที่เรียกว่าทางใน เพราะเรียกชื่อตามปี่ในที่ใช้เป่าในวงปี่พาทย์ประจำกับเสียงนี้ ทางในนี้มักใช้บรรเลงประกอบละครใน ละครนอกและโขนในปัจจุบัน

ทางกลาง สูงกว่าทางใน 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง ลา ที่เรียกว่าทางกลางนี้ เรียกตามชื่อปี่กลาง ซึ่งใช้เป่าในวงปี่พาทย์ประจำกับเสียงนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด ทางนี้ใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังใหญ่และโขนในสมัยโบราณ

ทางเพียงออบน (หรือทางนอกต่ำ) สูงกว่าทางกลาง 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง ซีแฟลต ที่เรียกว่าทางเพียงออบน เรียกตามชื่อขลุ่ยเพียงออ ซึ่งใช้เป่าประจำกับเสียงนี้และเพื่อให้แตกต่างกับทางเพียงออล่าง จึงเติมคำว่าบน ทางนี้บางทีก็เรียกว่า “ทางนอกต่ำ” ตามชื่อ ปี่นอกต่ำ ที่เป่าประจำกับเสียงนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด ทางนี้ใช้บรรเลงประจำกับการบรรเลงมโหรีและเครื่องสาย

ทางกรวด (หรือทางนอก) สูงกว่าทางเพียงออบน 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง โด ที่เรียกว่า ทางกรวด เพราะเป็นทางที่มีเสียงสูงที่สุดของการบรรเลงปี่พาทย์ แต่ที่เรียกว่า ทางนอก นั้นเรียกตามชื่อ ปี่นอก ที่เป่าประกอบกับเสียงนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด โดยใช้วิธีอย่างเดียวกันกับปี่ในเป่าทางใน ทางนอกนี้

ใช้บรรเลงประกอบกับการขับเสภาหรือบรรเลงปี่พาทย์ร่ำร้อง โดยปกติละครนอกสมัยโบราณก็ใช้เสียงนี้

ทางกลางแหบ สูงกว่าทางกรวด 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง เร ที่เรียกว่า ทางกลางแหบ ก็ด้วยเมื่อบรรเลงทางนี้ ปี่กลางจะต้องเป่าแหบ โดยมากเหมือนอย่างที่เป็นเป่าทางนอก ทางนี้มีได้ใช้ประจำกับการแสดงใด

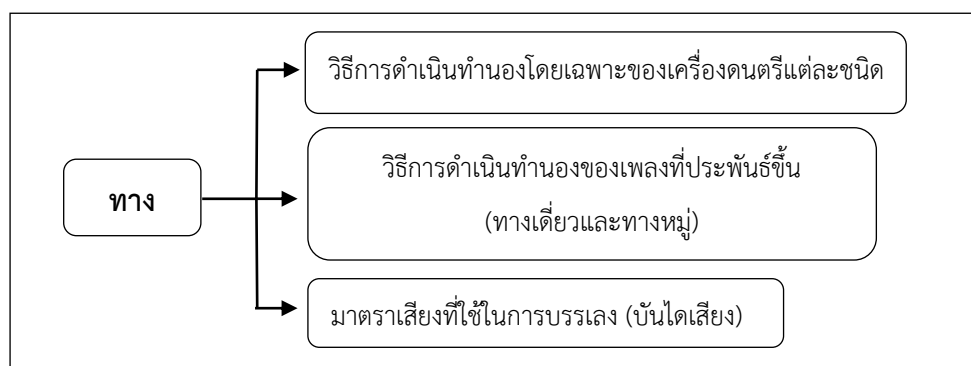
ทางขวา สูงกว่าทางแหบ 1 เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียง มี ที่เรียกว่า ทางขวา เพราะเรียกตามชื่อ ปี่ขวา ซึ่งเป่าประจำกับการบรรเลงในทางนี้ได้ ถนัดและสะดวกที่สุด ทางขวาใช้ประจำกับการบรรเลงที่มีปี่ขวา เช่น เครื่องสายปี่ขวา เป็นต้น ยกเว้นการบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ ซึ่งแม้จะผสมปี่ขวา ก็ไม่บรรเลงทางขวา (มนตรี ตราโมท อ้างถึงใน อรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 119-120)

สรุป

จากการอภิปรายข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า “ทาง” ในทางดนตรีไทย หมายถึง เสียงที่เรียงลำดับขึ้น-ลง ทางของดนตรีไทยประกอบด้วยเสียง 7 เสียงใน 1 ช่วงเสียง และมีระยะห่างของเสียงแต่ละเสียงเท่ากัน ซึ่งโบราณาจารย์ทางดนตรีไทยได้ยึดเสียงของเครื่องเป่าเป็นหลักและเรียกว่า “ทาง” โดยกำหนดทางทั้ง 7 ทางขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่าดนตรีไทยมี 7 บันไดเสียง

ทางทฤษฎีดนตรีไทย ทางทั้ง 7 ทางนี้ ทำให้เกิดผลดีต่อการบรรเลงของนักดนตรีสามารถเลื่อนระดับเสียงในการบรรเลงเป็นเสียงของทางต่าง ๆ ได้ โดยมีกฎเกณฑ์ที่โบราณาจารย์ได้วางแนวทางปฏิบัติไว้คือปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ในการเปลี่ยนบันไดเสียงหรือเปลี่ยนทางบรรเลง ตัวอย่างเช่น ชนิดของเครื่องเป่าที่ใช้ในการบรรเลง โอกาสในการแสดงและประเภทวงดนตรี เป็นต้น

“ทาง” ในทางดนตรีไทยมีความหมาย 3 ประการ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลเป็นแผนผังดังนี้

ภาพที่ 2 ความหมายของ “ทาง”

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลเป็นตารางแสดง “ทางเสียง” ทั้ง 7 ทางของดนตรีไทยดังนี้

ทางเสียง	ระดับเสียง	โอกาสที่ใช้
ทางเพียงออล่าง (หรือทางในลด)	ใช้ระดับเสียงของขลุ่ยเพียงออ (ล่าง) เป็นระดับเสียงต่ำที่สุด	การบรรเลงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์หรือปี่พาทย์ ไม้นวมประกอบการแสดงละคร
ทางใน	ใช้ระดับเสียงของปี่ใน	ใช้บรรเลงประกอบละครใน ละครนอก และโขน
ทางกลาง	ใช้ระดับเสียงของปี่กลาง	ใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังใหญ่และ โขนในสมัยโบราณ
ทางเพียงอบบน (หรือทางนอกต่ำ)	ใช้ระดับเสียงของขลุ่ยเพียงออ หรือปี่นอกต่ำ	ใช้บรรเลงประจำกับการบรรเลงมโหรีและ เครื่องสาย
ทางกรวด (หรือทางนอก)	ใช้ระดับเสียงของขลุ่ยกรวดหรือ ปี่นอก (เป็นทางที่มีเสียงสูงที่สุด ของการบรรเลงปี่พาทย์)	ใช้บรรเลงประกอบกับการขับเสภาหรือ บรรเลงปี่พาทย์รับร้อง
ทางกลางแหบ	ใช้ระดับเสียงของปี่กลาง (ปี่กลางจะต้องเป่าแหบ)	ทางนี้ไม่ได้ใช้ประจำกับวงดนตรีหรือ การแสดงใด
ทางขวา	ใช้ระดับเสียงของปี่ขวา	ใช้ประจำกับการบรรเลงที่มีปี่ขวา เช่น เครื่องสายปี่ขวา ยกเว้นการบรรเลงปี่พาทย์ นางหงส์ ซึ่งจะบรรเลงทางเพียงอบบนหรือ ทางนอกต่ำ เช่น การบรรเลงปี่พาทย์ ในชุดนางหงส์ เป็นต้น

ตารางที่ 1 ทางเสียง (บันไดเสียง) ของดนตรีไทย

ที่มา: ผู้วิจัย

2.3.3 จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ

จังหวะเป็นส่วนสำคัญของเพลง โดยจังหวะจะทำหน้าที่ควบคุมเสียงเพลงที่ออกมา จึงกล่าวได้ว่าจังหวะ เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างดนตรีที่เชื่อมโยงกับเสียงดนตรี จังหวะดนตรี อาจเป็นผลมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ “สังเกตได้ว่าโลกที่เราอาศัยอยู่ หมุนไปอย่างมีจังหวะ ทำให้เกิดกลางวันกลางคืน เกิดฤดูกาลรวมไปถึงการเคลื่อนไหวของมนุษย์อย่าง

มีจังหวะ การเต้นของชีพจรเต้นอย่างมีจังหวะ เวลาเดินไปอย่างมีจังหวะ ฯลฯ เสียงเพลงที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงดำเนินไปอย่างมีจังหวะเช่นกัน” (Nordholm & John อ้างถึงใน อรรชรธรรม บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 122)

จากหนังสือประชุมบทความวิชาการดนตรีของศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี ได้อธิบาย “จังหวะ” ในเรื่ององค์ประกอบของดนตรีพื้นไว้ความว่า

จังหวะ (Rhythm) เป็นศิลปะ การจัดระเบียบเวลาของเสียง ไม่ว่าจะเป็นการเน้นเสียง (accent) ความช้า-เร็ว (Tempo) องค์ประกอบเหล่านี้เป็นลักษณะที่สำคัญ เมื่อมารวมกันแล้วจะทำให้เกิดความหลากหลาย ของจังหวะอันเป็นผลโดยตรงต่ออรรถรสในการรับรู้ อิทธิพลตรง ๆ ของจังหวะที่มีต่อผู้ฟังจะปรากฏพบในอาการตอบสนองด้านกายภาพ เช่น ฟังแล้วเคาะมือตามไปด้วย หรืออาการสูดซัด ที่มีมักจะกล่าวกันว่าเกิดอาการ “เนื้อเต้น” (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2561: 146)

หนังสือดนตรีวิจักขณ์ ได้อธิบายความหมายของ “จังหวะ” ไว้อย่างมีความสอดคล้องกันความว่า

จังหวะ (Rhythm) เป็นหัวใจของเพลง ดนตรีทุกชนิด เปรียบเสมือนชีพจรหรือการเต้นของหัวใจ (pulse) จังหวะเป็นเครื่องกำหนดความสั้นยาว ถี่ห่าง ของเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ หรือทำนองเพลง เช่นเดียวกับการเต้นของหัวใจที่บางครั้งก็เต้นเร็ว เมื่อเรารู้สึกตื่นเต้น บางครั้งก็เต้นปกติ บางครั้งก็เต้นช้า เพราะความเหนื่อยหน่ายอ่อนเพลีย จังหวะในดนตรีก็เช่นเดียวกันมีทั้งจังหวะเร็ว ช้า ปานกลาง ไม่เท่ากัน เราจึงกำหนดเรียกอัตราจังหวะ ... (สุมาลี นิรมานภาพ, 2530: 209)

กล่าวได้ว่าจังหวะเป็นพื้นฐานสำคัญของดนตรีที่ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งต่อมามนุษย์ได้มีการพัฒนารูปแบบของจังหวะให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยส่งผลให้เพลงที่เกิดขึ้นมีอรรถรสลีลาและลักษณะที่แตกต่างกันด้วย จากเอกสารประกอบการสอนวิชาดุริย 101 ดนตรีไทยของสุนนมาลย์ นิรมเนติพันธ์ ได้อธิบายลักษณะสำคัญของดนตรีไทยรวมถึงเรื่องจังหวะและจังหวะหน้าทับไว้ความว่า

ลักษณะสำคัญของดนตรีไทยอยู่ที่จังหวะในการที่จะทำให้การขับร้องและบรรเลงดนตรีได้พร้อมเพรียงกัน นอกจากจะทำให้พร้อมเพรียงกันแล้วยังเป็นหลักให้ตรวจเพลงต่าง ๆ ได้ว่าเพลงนั้น ๆ มีกี่จังหวะ ขาดหรือเกินอย่างไร ก็ใช้จังหวะหน้าทับเข้าจับตามชนิดของเพลงนั้น ...

จังหวะ เป็นสิ่งสำคัญมาก ... ทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยจังหวะเป็นสิ่งสำคัญ
จังหวะในบทเพลงไม่จำเป็นต้องเป็นจังหวะฉิ่งหรือฉาบแต่อย่างเดียว อาจจะเป็นจังหวะ
หน้าทับหรือจังหวะในใจเราก็ได้ ... (สุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์, 2524: 18)

นอกจากนี้บุญธรรม ตราโมท อธิบายความหมายของคำว่า “จังหวะ” ทางดนตรีไทย
อย่างละเอียดในหนังสือคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยความว่า

จังหวะ คำนี้ต้องแยกอธิบายเป็น 3 ข้อ คือ ...

ก. จังหวะทั่วไป คือ ส่วนย่อยของบทเพลง ซึ่งดำเนินไปโดยเวลาอัน
สม่ำเสมอ ส่วนย่อยที่แบ่งออกจากบทเพลงนี้ อาจกระจายส่วนลงไปได้ไม่มีที่สุด แต่ต้อง
อยู่ในบังคับว่า ส่วนที่สั้นลงไปในนั้นจะต้องแบ่งด้วย 2 ทารเสมอ (เฉพาะดุริยางค์ไทย) และ
เมื่อส่วนย่อยนั้นสั้นลงเท่าใด ก็ต้องมีจำนวนมากขึ้นเป็น 2 คูณดูจกัน ... ส่วนย่อยทุก ๆ
ระยะนี้เรียกว่า จังหวะ ทั้งสิ้น

ข. จังหวะฉิ่ง ก็คงเดินไปตามจังหวะทั่วไปนั่นเอง สุดแต่จะใช้จังหวะถี่ห่าง
อย่างไรตามควรแก่ประเภทของบทเพลงนั้น ๆ ตามธรรมดาโดยมากฉิ่งใช้ตีสลับไป
โดยใช้ฉิ่งที่หนึ่งฉับที่หนึ่ง ฉิ่งเป็นจังหวะเบา ฉับเป็นจังหวะหนัก นอกจากเพลงพิเศษซึ่งตี
แต่ฉิ่งเฉย ๆ หรือฉิ่ง 2 ที ฉับ 1 ทีบ้าง แต่จะตีอย่างไรก็ตาม ก็คงต้องดำเนินตามจังหวะ
ทั่วไปเสมอ ...

ค. จังหวะหน้าทับ คือ การถือหน้าทับเป็นเกณฑ์นับจังหวะ หมายความว่า
เมื่อนำหน้าทับได้ตีไปจบ 1 เที้ยว ก็นับเป็น 1 จังหวะ หน้าทับที่ใช้เป็นเกณฑ์กำหนด
จังหวะนี้ โดยมากใช้แต่หน้าทับที่เป็นประเภท (เช่น พรบไก่หรือสองไม้) และอัตราชั้น
(เช่น 3 ชั้น 2 ชั้น ชั้นเดียว) เท่านั้น ส่วนเพลงที่มีหน้าทับยาว ๆ มิได้ถือเอาหน้าทับ
ประจำเพลงเช่นนั้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดนับ คงต้องกำหนดเอาด้วยหน้าทับประเภท
และชั้นที่กล่าวแล้วนี้เหมือนกันเป็นเกณฑ์นับจังหวะ ... (บุญธรรม ตราโมท อ้างถึงใน
กรมศิลปากร, 2545: 50-53)

เมื่อกล่าวถึง จังหวะหน้าทับ ในหนังสือดนตรีวิจักษณ์ของสุมาลี นิมนต์ภาพ ได้อธิบาย
ความหมายไว้อย่างละเอียดความว่า

หน้าทับคือจังหวะของเพลงไทยที่เกิดจากการตีเครื่องหนัง เป็นหัวใจของ
ดนตรีไทยทุกประเภทและทุกชาติด้วยเพราะ “ใช้ตีกำกับจังหวะเป็นระยะ ๆ ไป เพื่อให้
รู้ส่วนและเสียงสำคัญของเพลง” เครื่องหนัง คือ เครื่องดนตรีที่ซึ่งด้วยหนังที่ใช้ตี
ประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองชนิดต่าง ๆ ทั้งที่ซึ่งหนังหน้าเดียวและซึ่งสองหน้า
“เครื่องหนังแต่ละชนิดอาจตีกำกับจังหวะเป็นลีลาต่าง ๆ กัน ลีลาเหล่านี้เรียกว่า

หน้าทับ” ทั้ง ๆ ที่ตีเครื่องหนึ่งหลายชนิด แต่ไม่ระบุชื่อว่า หน้ากลองแขกหรือหน้าตะโพน ฯลฯ คงเรียกรวม ๆ กันว่า หน้าทับ “ทับ” หมายถึง โทนมโหรีหรือโทนชาติรี โทนมแต่เดิมนี่เราเรียกว่า “ทับ” ... เป็นเครื่องกำกับจังหวะ จึงตีลงไปบนหน้าทับ เกิดเป็น “หน้าทับ” ขึ้นและใช้คำนี้ตลอดมา แม้จะตีเครื่องหนึ่งชนิดอื่นก็ตาม ... หน้าทับแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ หน้าทับปรบไก่อ หน้าทับสองไม้หรือหน้าทับทยอยและหน้าทับพิเศษ ... (สุมาลี นิรมานภาพ, 2530: 212-213)

สรุป

จากการศึกษาและอภิปรายข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับเป็นองค์ประกอบสำคัญของดนตรีไทย โดยจังหวะทั้ง 3 นี้มีประโยชน์ต่อการขับร้องและการบรรเลงให้สามารถดำเนินทำนองได้พร้อมเพรียงอย่างสม่ำเสมอ ตามจุดประสงค์ของการบรรเลงเพลงนั้น ๆ โดยสามารถบ่งบอกได้ถึงจังหวะหนัก จังหวะเบาในการดำเนินทำนอง รวมถึงจังหวะหน้าทับจะทำให้ผู้ร้องและผู้บรรเลงรู้ว่าถึงจำนวนจังหวะของเพลงอีกด้วย

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเป็นตารางแสดงประเภทของหน้าทับตามลำดับดังต่อไปนี้

ประเภทหน้าทับ	ประเภทของเพลงที่ใช้
หน้าทับปรบไก่อ	- เพลงสามชั้น
	- เพลงสองชั้น
	- เพลงชั้นเดียว
หน้าทับสองไม้ (หน้าทับทยอย)	- เพลงสามชั้น
	- เพลงสองชั้น
	- เพลงชั้นเดียว
หน้าทับพิเศษ	- เพลงออกภาษา
	- เพลงหน้าพาทย์
	- เพลงละคร

ตารางที่ 2 ประเภทของหน้าทับ

ที่มา: ผู้วิจัย

2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวงปีพาทย์นางหงส์

การประสมวงดนตรีไทยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยผู้วิจัยจะได้ทำการอธิบายก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหา การประสมวงนั้นกล่าวได้ว่าเป็นการนำเครื่องดนตรีเข้ามาประกอบขึ้นเป็นวง ซึ่งหมายถึง การบรรเลงดนตรีร่วมกันของนักดนตรีไทยหลายคนและหลายเครื่องดนตรี “ข้อสำคัญอยู่ที่การปรับเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้เสียงประสานกลมกลืนเข้ากันเกิดเป็นเสียงดนตรีที่ไพเราะ” (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2542: 75)

บุญธรรม ตราโมท ได้อธิบายเรื่องการประสมวงดนตรีหรือการประสมวงดนตรีในหนังสือ คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยความว่า

การประสมวงดนตรีนั้น มีหลักสำคัญอยู่ 2 อย่างเท่านั้น คือ

1. เครื่องสำหรับทำลำนํ้า
2. เครื่องสำหรับบังคับจังหวะ

เครื่องส่วนที่สำหรับทำลำนํ้า นั้น ก็ยังมีหน้าที่แตกต่างกันออกไปอีก เช่น เป็นผู้นำ เป็นผู้ทำความโหยหวน เป็นผู้หลอกล้อ เป็นผู้แทรกแซง เหล่านี้

เครื่องส่วนที่สำหรับบังคับจังหวะ เพื่อให้เครื่องที่ทำลำนํ้าดำเนินไป โดยพร้อมเพรียงกันนั้น ก็ยังมีหน้าที่ต่าง ๆ กันอีกเหมือนกัน คือเดินจังหวะโดยตรง ห่วง ๆ เดินจังหวะย่อยให้รู้จังหวะหนักเบา หลอกล้อในจังหวะ ควบคุมจังหวะใหญ่ ๆ เป็นประโยค ๆ วรรคตอน ... นอกจากจะวางหน้าที่ต่าง ๆ แล้ว การที่จะประสมวงดนตรี ยังจะต้องพิจารณาถึงเสียงของเครื่องดนตรีนั้น ๆ อีก ว่าถ้าผสมกันเข้าแล้วจะมีความไพเราะกลมกลืนกันหรือไม่ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญมากสำหรับการประสมวง ... (บุญธรรม ตราโมท อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2545: 29)

คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลงและลิขิต จินตาวังษ์ ได้อธิบายความหมายของการประสมวงดนตรีไทยในหนังสือดนตรีไทยศึกษาไว้ความว่า

การประสมวงคือ การนำเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ทั้งฝ่ายดำเนินทำนอง และกำกับจังหวะมาบรรเลงร่วมกันอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยคำนึงถึงหลักความเหมาะสม เพื่อให้เครื่องดนตรีทุกชนิดได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมภาคภูมิ (ไม่ก้าวท้าวซึ่งกันและกัน) ตลอดจนคำนึงถึงผลอันจะก่อให้เกิดความพวยพุ่งแห่งอารมณ์ ซึ่งได้แก่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเสียงที่ดำเนินร่วมกันไปอย่างสนิทสนมกลมกลืนเป็นสำคัญ เพราะเสียงดนตรีนับเป็นอาหารชนิดหนึ่งซึ่งผ่านทวารหูเข้าสู่ใจ น้อมนำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์แจ่มชื่น รื่นเริง สงบ เศร้าโศก หรือห้าวหาญศึกคักไปตามความหมายของเพลงดนตรีจึงเป็นเสมือนอาหารนารส การได้ฟังดนตรีที่ดีซึ่งมีความไพเราะทั้ง

เบื้องต้น ท่ามกลาง ตลอดจน ณ ที่สุดจึงเท่ากับได้กลิ่นอาหารอันโอชะรสเพราะเหตุนี้ โบราณจารย์ท่านจึงพิถีพิถันในเรื่องการประสมวงเป็นอย่างยิ่ง โดยพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ สมัยหนึ่งความเหมาะสมอาจเป็นแบบหนึ่ง แต่อีกสมัยหนึ่ง อาจเห็นว่าแบบนี้เหมาะกว่า ก็มีการถอดถอนหรือเพิ่มเติมหน้าที่เห็นควร ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้กับสถานที่และการนิยมเป็นข้อใหญ่ เพิ่งมายุคเป็นที่แน่นอนในราชวรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ... (จีน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 109)

อาจกล่าวได้ว่าการประสมวงดนตรีไทยมีการวิวัฒนาการเกี่ยวกับลักษณะการประสมวง โดยแบ่งออกเป็นยุคสมัยต่าง ๆ จากหนังสือดนตรีไทยศึกษาได้อธิบายไว้ความว่า

นับจากยุคต้น (พ.ศ. 1800-2325) นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสิ้นสมัย กรุงธนบุรี ต่อมายุคกลาง (พ.ศ. 2315-2394) นับตั้งแต่สถาปนากรุงเทพมหานครจนถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2394-ปัจจุบัน) นับตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบัน (จีน ศิลปบรรเลง และลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 103-115)

การประสมวงปี่พาทย์นั้นมีการวิวัฒนาการเรื่อยมา ดังความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้วงปี่พาทย์นั้นได้มีบทบาทหน้าที่ทางสังคมมากมายนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการขับลำนำทำเพลง การบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของชนชาติไทย นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

การประสมวงปี่พาทย์เป็นการประสมวงดนตรีไทยตามระเบียบแบบแผนโบราณซึ่งมีมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยและวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยวงปี่พาทย์นั้นมีการประสม วงหลายประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์ชาตรี วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ วงปี่พาทย์มอญ และวงปี่พาทย์นางหงส์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอมุ่งเน้นประเด็นสำคัญในการศึกษาและ รวบรวมข้อมูลที่กล่าวถึงวงปี่พาทย์นางหงส์หรือมีความเกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์นางหงส์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงประเด็นการศึกษาที่ชัดเจนและเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับวงปี่พาทย์นางหงส์ต่อไป

2.4.1 เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์

เมื่อกกล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่อธิบาย ความเป็นมา การนำไปใช้ รวมถึงขนาดหรือลักษณะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดที่ใช้ในวงปี่พาทย์ นางหงส์ ได้แก่ ปี่ชวา ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก

กลองทัด กลองมลายู ฉิ่ง ฉาบ กรับ และฆ้องโหม่ง โดยผู้วิจัยจะจำแนกการอธิบายข้อมูลของเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ดังนี้

2.4.1.1 ปี่ชวา

“ปี่ชวา” เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ในวงปี่พาทย์นางหงส์ โดยมีคำอธิบายความหมายของ “ปี่ชวา” ในหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถานความว่า

ปี่ชวา ปี่ชนิดหนึ่ง ลักษณะเป็นปี่ 2 ท่อน ท่อนเลาปี่ยาวประมาณ 27 เซนติเมตร ท่อนลำโพงยาวประมาณ 14 เซนติเมตร เจาะรูนิ้ว รูปร่างลักษณะเหมือนปี่ไฉนเพียงแต่มีขนาดยาวกว่า กล่าวคือ ปี่ชวาเมื่อสวมท่อนลำโพงและเลาปี่เข้าด้วยกันแล้วยาวประมาณ 38-39 เซนติเมตร ปากลำโพงก็กว้างขนาดเดียวกับปี่ไฉน ทำด้วยไม้จริงหรืองา ที่ทำต่างจากปี่ไฉนคือ ตอนบนที่ใส่ลิ้นปี่ทำให้บานออกเล็กน้อย ลักษณะของลิ้นปี่ก็เหมือนกับลิ้นปี่ไฉน แต่ยาวกว่าเล็กน้อย เหตุที่ปี่ชวามีลักษณะรูปร่างเหมือนปี่ไฉน เข้าใจว่า คงได้แบบอย่างมาจากปี่ไฉนของอินเดีย แต่ดัดแปลงให้ยาวกว่า เสียงที่เป่าออกมาจึงแตกต่างไปจากปี่ไฉน สันนิษฐานว่าไทยนำเอาปี่ชวาเข้ามาใช้คราวเดียวกับกลองแขกในสมัยอยุธยาตอนต้นนั้นมิใช่ปี่ชวาใช้ในระบวงพยุหยาตรา ...

ซึ่งคงจะหมายถึงปี่ชวาและปี่ห่อหรือปี่อ้อ ปี่ชวาใช้คู่กับกลองแขกในการรำอาวุธ เช่น กระบี่กระบอง รำกริช ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ วงดนตรีที่เรียกว่า “วงปี่ชวา กลองแขก” หรือ “วงกลองแขกปี่ชวา” และวงบัวลอย ทั้งนำไปใช้เป่าในระบวงแห่ซึ่งจำเป่านำกลองชนะในระบวงพยุหยาตราด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 96-97)

ภาพที่ 3 ปี่ชวา

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.2 ระนาดเอก

เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ชนิดต่อไปนี้ เรียกว่า “ระนาด” โดยในหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของ “ระนาด” ไว้ความว่า

ระนาด คือเครื่องดนตรี กังวานไพเราะลดหลั่นกันตามต้องการ และใช้ซี่ผึ้งกับตะกั่วผสมกันติดหัวท้ายลูกระนาด เพื่อถ่วงเสียงให้ไพเราะยิ่งขึ้น ให้ชื่อว่า “ระนาด” ... (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 133-134)

จากเอกสารประกอบการสอนวิชาดุริยางค์ 101 ดนตรีไทย ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ระนาด” ไว้ความว่า

คำว่า “ระนาด” ก็หมายความว่าวางแผ่ออกไป เป็นกิริยาที่เอาไม้กรับหรือลูกระนาดมาวางเรียงลดหลั่นกันไป ซึ่งเห็นได้ว่าระนาดนั้นมีการวิวัฒนาการมาจากกรับ ใช้เป็นเครื่องบรรเลงทำนอง แล้วต่อมาก็ประดิษฐ์แก้ไขดัดแปลงให้เกิดเสียงที่มีความไพเราะยิ่งขึ้น จึงได้มีการบัญญัติเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “ระนาด” เรียกไม้กรับที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นขนาดต่าง ๆ นั้นว่า “ลูกระนาด” และเรียกลูกระนาดที่ร้อยเชือกไว้เป็นแผ่นเดียวกันว่า “ผืน” โดยลูกระนาดแต่ก่อนนั้นนิยมทำด้วยไม้ไผ่และต่อมาก็มีการประดิษฐ์ด้วยไม้แก่นหรือไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ชิงชัน ไม้พุง เป็นต้น (สุนนมาลย์ นิมนติพันธ์, 2524: 59)

หนังสือดนตรีไทยศึกษาของชั้น ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์ได้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับ “ระนาดเอก” ไว้ความว่า

ระนาดเอก นับเป็นเครื่องดนตรีซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดในบรรดา ระนาดด้วยกัน เพราะจากหน้าประวัติศาสตร์เป็นเหตุให้น่าเชื่อถือได้ว่า ระนาดเอกอาจจะจะมีมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยแล้วหรืออย่างช้าก็ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยนิยมเรียกกันมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเพียงว่า ระนาด เท่านั้น เพิ่งจะมาเรียกว่า ระนาดเอก ก็ในสมัยที่มีระนาดทุ้มเกิดมาเป็นคู่กันนี้เอง เมื่อนำมาประสมเข้าก็บวงปี่พาทย์แล้ว ระนาดเอกจะทำหน้าที่เป็นผู้นำวง โดยแปลทำนองหลักจากฆ้องวงใหญ่ให้เป็นแนวเนื้อเพลงที่ดำเนินลีลาไปอย่างถี่ ๆ (ชั้น ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 116)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของ “ระนาดเอก” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

ระนาดเอกถ้าต้องการเสียงไพเราะนุ่มนวลมักนิยมทำด้วยไม้ไผ่บง ถ้าต้องการให้เสียงเกรียวกราวมักนิยมทำด้วยไม้แก่น เช่น ไม้มะค่า ไม้ชิงชัน ลูกระนาด

มีจำนวน 21 ลูก ลูกต้น ... ขนาดยาวประมาณ 39 เซนติเมตร กว้างประมาณ 5 เซนติเมตรหนา 1.5 เซนติเมตร ลูกต่อมาก็ลดหลั่นกันลงไปจนถึงลูกที่ 21 หรือลูกยอด ... มีขนาดยาว 29 เซนติเมตร ลูกขนาดเหล่านี้นร้อยเชือกติดกันเป็นผืนแขวนบนราว ซึ่งทำด้วยไม้เนื้อแข็งมีรูปคล้ายลำเรือ ด้านหัวและท้ายโค้งขึ้นเพื่อให้คุ้มเสียง มีแผ่นไม้ปิดหัวและท้ายขนาดเรียกว่า “โชน” วัดจากโชนหัววางข้างหนึ่งถึงโชนอีกข้างหนึ่งยาวประมาณ 120 เซนติเมตร มีฐานรูปทรงสี่เหลี่ยมรองตรงส่วนโค้งตอนกลางเรียกว่า “เท้า”

ระนาดเอกใช้ไม้ตี ตอนมือถือเฮลาเล็ก ทำเป็น 2 ชนิด ชนิดหนึ่งทำด้วยวัสดุแข็ง ตอนปลายที่ใช้ตีพอกด้วยผ้าชุบยางรัก บรรเลงให้เสียงดังกรียวกราว เมื่อผสมเข้าวงเรียกว่า “ปี่พาทย์ไม้แข็ง” ไม้ตีอีกชนิดหนึ่งคิดทำขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำด้วยวัสดุซึ่งนุ่มกว่า ใช้ผ้าพันแล้วถักด้วยสลับจนนุ่ม บรรเลงให้เสียงนุ่มนวล เมื่อผสมเข้าวงเรียกว่า “ปี่พาทย์ไม้นวม” ผู้ตีนั่งหันหน้าเข้าหาเครื่องดนตรี จับไม้ข้างละมือตีคู่ 8 พร้อมกัน

ระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีนำของวงปี่พาทย์ ... ทั้งวงจะยึดแนวของระนาดเอกเป็นหลัก นอกจากนี้ ระนาดเอกยังเป็นเครื่องดนตรีหลักในการนำไปผสมวง เช่น วงปี่พาทย์เครื่องห้า ปี่พาทย์เครื่องคู่ ปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี่พาทย์มอญ ปี่พาทย์นางหงส์หรือแม่ในวงมโหรี ไม่ว่าจะเป็ยเครื่องเล็ก เครื่องคู่หรือเครื่องใหญ่ก็ใช้ระนาดเอกเป็นหลักทั้งสิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 134-135)

ภาพที่ 4 ระนาดเอก

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.3 ระนาดทุ้ม

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของ “ระนาดทุ้ม” ในสารานุกรม ศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

ระนาดทุ้ม ระนาดชนิดหนึ่ง สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เลียนแบบระนาดเอก ลูกระนาดทำด้วยไม้ไผ่บง แต่เหลาให้มีขนาดกว้างและยาวกว่าลูกระนาดเอก ลูกระนาดทุ้มมีจำนวน 18 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 42 เซนติเมตร กว้าง 6 เซนติเมตร ลูกต่อมาก็ลดหลั่นลงจนถึงลูกยอด มีขนาดยาว 34 เซนติเมตร กว้าง 5 เซนติเมตร รางระนาดทุ้มมีรูปร่างต่างจากรางระนาดเอกด้วย คือมีรูปคล้ายหีบไม้แต่เว้ากลาง มีไขนปิดทางด้านหัวและด้านท้าย วัดจากปลายไขนด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่งยาวประมาณ 124 เซนติเมตร ปากรางกว้างประมาณ 22 เซนติเมตร มีเท้าเตี้ย ๆ รอง 4 มุมราง อาจติดลูกล้อที่เท้าทั้ง 4 นั้นเพื่อให้เคลื่อนย้ายได้ง่าย ไม้ตีก็ประดิษฐ์แตกต่างออกไปจากไม้ตีระนาดเอก โดยตอนปลายที่ใช้ตีนั้น พันผ้าพอกให้โตและนุ่มเพื่อตีให้เกิดเสียงทุ้มเป็นคุณสมบัติเสียงกับระนาดเอก

ระนาดทุ้มใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ทั่วไป มีวิธีการบรรเลงเป็นเอกลักษณ์แตกต่างไปจากรนาดเอก คือ ไม่ได้ยึดการบรรเลงคู่ 8 เป็นหลัก การดำเนินทำนองที่ลือชดกับระนาดเอกทำให้เกิดความสนุกสนานน่าฟังยิ่งขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 136-137)

ภาพที่ 5 ระนาดทุ้ม

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.4 ระนาดเอกเหล็ก

จากหนังสือดนตรีไทยศึกษาของจีน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์ ได้อธิบายข้อมูล “ระนาดเอกเหล็ก” ไว้ความว่า “ระนาดชนิดนี้ตามทางสันนิษฐานเข้าใจว่าสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ เป็นผู้สั่งให้ประดิษฐ์ขึ้น แต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ... ครั้งภายหลังมาเปลี่ยนเป็นทำลูกระนาดด้วยเหล็กกล้า ... จึงพลอยเปลี่ยนเป็นเรียกว่า ระนาดเอกเหล็กไปด้วย ...” (จีน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 117)

หนังสือสารานุกรมดนตรีและเพลงไทยโดยกาญจนา อินทรสุนานนท์ได้อธิบายความหมายของ “ระนาดทองหรือระนาดเอกเหล็ก” ไว้ความว่า

ระนาดทองหรือระนาดเอกเหล็ก เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่เรียก ระนาดทองเพราะในสมัยแรกลูกระนาดทำจากทองเหลือง แต่ปัจจุบันทำจากเหล็ก ... ลักษณะ สมัยแรกใช้ทองเหลืองทำลูกระนาด ต่อมาถึงปัจจุบันใช้เหล็กมีทั้งหมด 20 หรือ 21 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 23.5 เซนติเมตร กว้างประมาณ 5 เซนติเมตร ลูกยอทยาวประมาณ 19 เซนติเมตร กว้างประมาณ 4 เซนติเมตร การเทียบเสียงใช้วิธีชูดโลหะออกทางด้านหลังลูกระนาด ระนาดชนิดนี้ไม่ต้องเจาะรูร้อยเชือกแต่ใช้วางเรียงบนรางระนาด รางของระนาดนี้ มีลักษณะคล้ายกลองยาว ๆ มี 3 ด้าน เปิดด้านบน เปิดไว้สำหรับวางลูกระนาด รางระนาดมีลักษณะเป็นกล่องเสียง ขณะตีเสียงจะดังกังวาน ใต้รางจะมีเท้า 4 เท้ารองรับ เช่นเดียวกับระนาดทุ้ม มีไม้ตี 2 อัน ทำจากหนังชนิดหนาตัดเป็นวงกลมเจาะรูตรงกลาง ใส่ด้ามถือที่ทำจากไม้ขนาดพอเหมาะ แต่จะมีขนาดเล็กกว่าไม้ตีระนาดทุ้มเหล็ก (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2545: 17)

ภาพที่ 6 ระนาดเอกเหล็ก

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง

2.4.1.5 ระนาดทุ้มเหล็ก

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ระนาดทุ้มเหล็ก” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

ระนาดทุ้มเหล็ก ระนาดชนิดหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้สร้างขึ้น ลูกระนาดทำอย่างเดียวกับระนาดทองหรือระนาดเอกเหล็ก แต่มีขนาดใหญ่กว่าเพื่อให้เป็นเสียงทุ้มเลียนอย่างระนาดทุ้ม มีจำนวน 16 ถึง 17 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 35 เซนติเมตร กว้างประมาณ 6 เซนติเมตร ลูกอื่นก็ลดหลั่นลงไปตามลำดับ จนถึงลูกยอสุดท้ายประมาณ 29 เซนติเมตร กว้างประมาณ 5.5 เซนติเมตร ตัวรางขนาดยาวประมาณ 1 เมตร ปากรางกว้างประมาณ 20 เซนติเมตร มีชานยื่นออกไปทั้ง 2 ข้างราง วัดความกว้างรวมชานทั้ง 2 ข้างด้วย ประมาณ 36 เซนติเมตร มีเท้ารองติดลูกล้อ 4 เท้า ตัวรางสูงจากพื้นถึงขอบบน (รวมทั้งเท้า) ประมาณ 26 เซนติเมตร ไม้ตีระนาดทุ้มเหล็กมีลักษณะเหมือนไม้ตีระนาดทองหรือระนาดเอกเหล็ก ต่างกันที่วงแผ่นหนังและด้ามถือมีขนาดใหญ่กว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 137)

ภาพที่ 7 ระนาดทุ้มเหล็ก

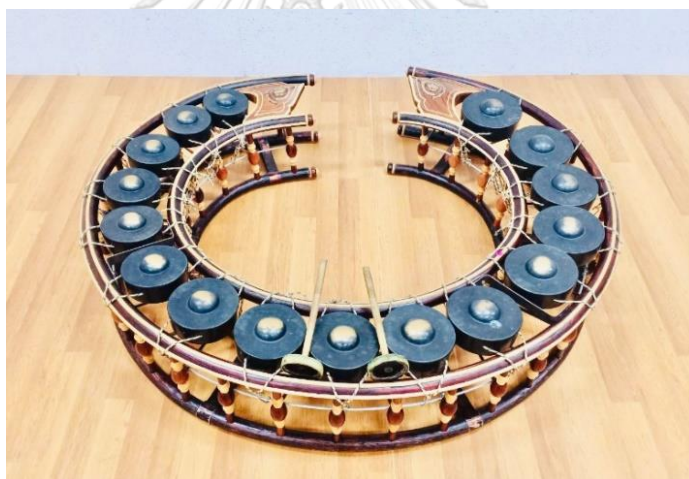
ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.6 ซ้องวงใหญ่

ซ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ดั้งเดิม ซึ่งสันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย แต่ก่อนนิยมเรียกว่า “ซ้องวง” แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ เลยว่าปรมาจารย์ท่านใดเป็นผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีชนิดขึ้น ในเวลาต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) จึงเปลี่ยนเป็นเรียกว่า “ซ้องวงใหญ่” จนถึงปัจจุบัน (สุบิน จันท์แก้ว, 2530: 59)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ฆ้องวงใหญ่” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาควิทยาศาสตร์-ดุริยางค์ความรู้ว่า

ฆ้องวงใหญ่ มีลูกฆ้อง 16 ลูก ลูกเสียงต่ำสุดซึ่งเรียกว่า ลูกทวน มีขนาดกว้างประมาณ 17 เซนติเมตร เทียบเสียงโดยอนุโลมตรงเสียง เร (D) แล้วค่อยสูงขึ้นไปตามลำดับลูกละ 1 เสียง ลูกเสียงสูงสุดซึ่งเรียกว่า ลูกยอด มีขนาดกว้างประมาณ 12 เซนติเมตร มีเสียงเทียบได้กับเสียง มี (E) ในสมัยโบราณมีแต่ฆ้องวงขนาดนี้อย่างเดียว เรียกว่า “ฆ้องวง” จวบจนมีผู้สร้างฆ้องวงขนาดเล็กขึ้นมา ฆ้องวงขนาดนี้จึงเรียกว่า “ฆ้องวงใหญ่” ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงอยู่ในวงปี่พาทย์เวลาบรรเลงรวมวง มีหน้าที่ดำเนินเนื้อฆ้องหรือเนื้อเพลงเพื่อให้เป็นหลักของวง แต่ในเวลาบรรเลงเดี่ยว จะตีโลดโผนตามวิธีการของฆ้องวง ซึ่งมีทั้งกรอ กวาด ไขว้ ประคบมือ ฯลฯ ตามความเหมาะสมของเพลงนั้น ๆ ไม่ที่ใช้ตีมี 2 อัน ผู้ตีนั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบ (สุดแต่กาลเทศะ) ในวงฆ้อง ถือไม้ตีมือละอัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 45)

ภาพที่ 8 ฆ้องวงใหญ่

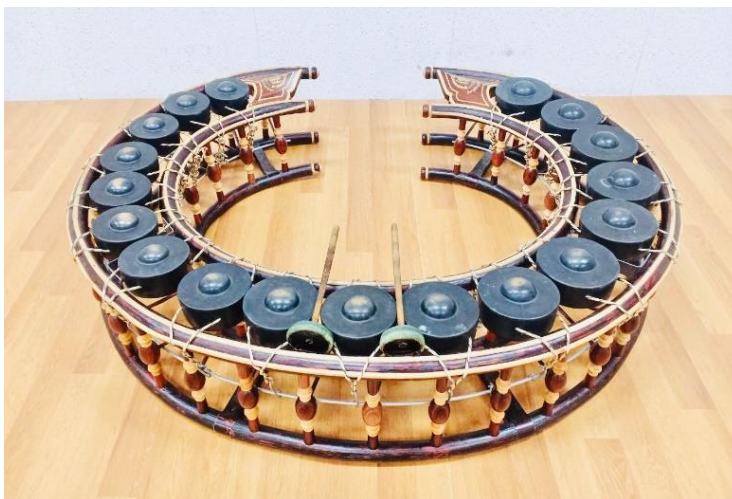
ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.7 ฆ้องวงเล็ก

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ฆ้องวงเล็ก” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาควิทยาศาสตร์-ดุริยางค์ความรู้ว่า

ฆ้องวงเล็ก สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยคณาจารย์ทางดุริยางค์ศิลป์ได้คิดสร้างฆ้องวงขึ้นอีกขนาดหนึ่งให้ย่อมกว่าเล็กน้อย วัดจากขอบวงในด้านซ้ายถึงด้านขวากว้างประมาณ 80 เซนติเมตร จากด้านหน้าไปด้านหลังกว้าง 60 เซนติเมตร รั้วฆ้องสูง 20 เซนติเมตร วงหนึ่งมีลูกฆ้อง 18 ลูก

ลูกทวนมีขนาดกว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ลูกยอดขนาดกว้างประมาณ 9.5 เซนติเมตร การเทียบเสียงลูกยอด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 45)

ภาพที่ 9 ฆ้องวงเล็ก

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง

2.4.1.8 กลองทัด

จากหนังสือราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “กลองทัด” ในสารานุกรม ศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

กลองทัด หมายถึง กลองชนิดหนึ่ง มีรูปทรงกระบอก ตรงกลางป่องออก เล็กน้อย หน้ากลองกว้างประมาณ 40 เซนติเมตร หุ่นกลองยาวประมาณ 48 เซนติเมตร ขึ้นหนัง 2 หน้า ตรีงด้วยหมุดที่เรียกว่า “แล้” ซึ่งทำด้วยไม้ งาช้าง กระดุกสัตว์หรือโลหะ กลางตัวกลองด้านหนึ่งมีห่วงสำหรับแขวน เรียกว่า “หุระวิง” หน้ากลองด้านหนึ่งติด ข้าวตะโพนแล้วตีอีกหน้าหนึ่ง ใช้ขาหยั่งค้ำตั้งขึ้นตี มีหมอนรอง ใช้ไม้ตี 2 อัน ลักษณะ เป็นไม้ท่อนยาว โดยปรกติสำหรับหนึ่งมี 2 ลูก ลูกหนึ่งเสียงสูงเรียกว่า “ตัวผู้” อีกลูกหนึ่ง เสียงต่ำเรียกว่า “ตัวเมีย” ตัวผู้อยู่ทางขวามือและตัวเมียอยู่ทางซ้ายมือของผู้ตี กลองทัด นี้เข้าใจว่าเป็นกลองของไทยแท้มาแต่โบราณ ใช้เป็นเครื่องบรรเลงรวมอยู่ในวงปี่พาทย์ มาจนถึงปัจจุบัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 9)

ภาพที่ 10 กลองทัด

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.9 กลองมลายู

จากหนังสือเครื่องหนัง: หน้าทับที่ใช้กับเพลงไทย โดยสหวัดน์ ปลื้มปรีชาได้ อธิบายประวัติที่มาของกลองมลายูไว้ความว่า

ประวัติที่มาของกลองมลายูนั้น ต้องศึกษาและเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ.ศ. 1792 โดยนับตั้งแต่การเริ่มปรากฏการณ์ของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในแบบแผนของเบญจดุริยางค์ ที่ใช้เป็นเครื่องประโคมในสมัยสุโขทัย โดยสมัยสุโขทัยนั้นมีวงปี่กลองที่ใช้ในพระราชพิธีเพียง 2 วง คือวงปี่ไฉนกลองชนะและวงปี่ฆากกลองมลายู ซึ่งวงปี่กลองทั้ง 2 วงนี้อยู่ใน “วงประโคม” ที่ใช้สำหรับการเสด็จต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ... (สหวัดน์ ปลื้มปรีชา, 2560: 116)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “กลองมลายู” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

กลองมลายู กลองชนิดหนึ่ง มีรูปร่างลักษณะอย่างเดียวกับกลองแขก แต่ตัวกลองสั้นกว่าและอ้วนกว่า หน้าหนึ่งใหญ่ กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร อีกหน้าหนึ่งเล็ก กว้างประมาณ 18 เซนติเมตร หุ่นกลองยาวประมาณ 54 เซนติเมตร ขึ้นหนัง 2 หน้าด้วยหนังวัว เร่งให้ตึงด้วยหนัง รูดให้แน่น สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง หน้าใหญ่อยู่ทางด้านขวามือใช้ตีด้วยไม้จ้อ ๆ ส่วนหน้าเล็กตีด้วยฝ่ามือซ้าย... ใช้บรรเลงคู่อย่างกลองแขก ลูกที่เป็นเสียงสูงเรียกว่า “ตัวผู้” ลูกเสียงต่ำเรียกว่า “ตัวเมีย” ใช้บรรเลงในวงบัวลอยในงานศพ และใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์นางหงส์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 9-10)

ภาพที่ 11 กลองมลายู

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.10 ฉิ่ง

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ฉิ่ง” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาควิศว-ดุริยางค์ความรู้ว่า

ฉิ่ง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะ ทำด้วยโลหะ ส่วนมาก เป็นทองเหลืองหล่อหนา เว้ากลาง ปากผายกลม รูปคล้ายฝาขนมครกไม่มีจุก สำหรับหนึ่ง มี 2 ฝา เจาะรูตรงกลางไว้สำหรับร้อยเชือกเพื่อสะดวกในการถือตีกระทบกันให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ ฉิ่งมี 2 ขนาด ขนาดใหญ่กว้างประมาณ 6-6.5 เซนติเมตร สำหรับใช้ ประกอบวงปี่พาทย์ ส่วนขนาดเล็กกว้างประมาณ 5.5 เซนติเมตร ใช้สำหรับวงเครื่องสาย และวงมโหรี

ที่เรียกว่า ฉิ่ง เข้าใจว่าเรียกตามเสียงที่เกิดขึ้นจากการเอาขอบของ ฝาหนึ่งกระทบเข้ากับอีกฝาหนึ่งแล้วยกขึ้น จะได้ยินเสียงกังวานยาวคล้าย “ฉิ่ง” แต่ถ้า เอา 2 ฝานั้นกลับกระทบประกบไว้จะได้ยินเป็นเสียงสั้นคล้าย “ฉับ” ผู้บรรเลงฉิ่งต้องมี คุณสมบัติเป็นผู้ที่รู้เพลงและมีความสามารถในด้านจังหวะเป็นอย่างดี ฉิ่งใช้ในวงดนตรี ประกอบการขับร้อง ฟ้อนรำ และการแสดงโขนละคร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 56-57)

ภาพที่ 12 ฉิ่ง

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.11 ฉาบเล็ก

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ฉาบ” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาควิศวะ-ดุริยางค์ความรู้ว่า

ฉาบ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะ ทำด้วยโลหะ รูปร่างคล้ายฉิ่งแต่หล่อบางกว่า มีขนาดใหญ่กว่าและกว้างกว่า ตอนกลางมีปุ่มกลมทำเป็นกระพุ้งขนาดวางลงในอุ้งมือ ขอบนอกแบนราบออกไปโดยรอบและเจาะรูตรงกลางกระพุ้งไว้ร้อยเส้นเชือกหรือเส้นหนังสำหรับถือ ต่อมาประดิษฐ์เป็น 2 ขนาด ขนาดเล็กเรียกว่า ฉาบเล็ก ขนาดใหญ่เรียกว่า ฉาบใหญ่ ฉาบเล็กมีขนาดกว้าง 12-14 เซนติเมตร ฉาบใหญ่มีขนาดกว้าง 24-26 เซนติเมตร สำหรับหนึ่งมี 2 ฝา ถือตีกระทบกันให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ ... ที่เรียกว่า ฉาบ เข้าใจว่าเรียกตามเสียงที่กระทบกันขณะตีประกบแต่ถ้าตีเปิดจะได้ยินเป็นเสียงคล้าย แฉ่ง-แฉ่ง, แฉ่ง-แฉ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 56)

ภาพที่ 13 ฉาบเล็ก

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.12 กรับคู่

จากหนังสือราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “กรับ” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า “เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเพื่อประกอบจังหวะ เสียงดังเช่นเดียวกับซออู้ คือ กรับ-กรับ เกิดจากเสียงกระทบกันของวัตถุที่ใช้ทำ เช่น ไม้ โลหะ งา กรับแบ่งตามลักษณะเป็น 3 ชนิด คือ กรับคู่ กรับพวงและกรับเสภา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 3)

ภาพที่ 14 กรับคู่

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.1.13 ซ้องโหม่ง

กาญจนา อินทรสุนานนท์อธิบายซ้องโหม่งความว่า “ซ้องโหม่ง มีการสันนิษฐานว่ามีขึ้นพร้อมกลอง มักเรียกคู่กันว่า “ซ้อง-กลอง” ซึ่งใช้ในการให้สัญญาณในการบอกเวลาในสมัยโบราณ ... พบว่ายังมีการใช้การเรียกแทนช่วงเวลามาจนถึงปัจจุบัน” (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2545: 21)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “ซ้องโหม่ง” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ความว่า

ซ้องโหม่ง ซ้องที่ใช้ตีกำกับจังหวะ ... มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากว้างประมาณ 30-45 เซนติเมตร ส่วนที่เป็นหลังฉัตรมีลักษณะโค้งเข้า เจาะรูร้อยเชือกที่ใบฉัตร 2 รู แขนงห้อยทางตั้งกับขาหยั่งหรือคานไม้ ไม้ตีมีด้ามสำหรับถือ ตรงหัวไม้พันด้วยผ้ากับเชือกให้เป็นปุ่มโต อ่อนนุ่มพอประมาณ เมื่อตีจะมีเสียงดัง “โหม่ง โหม่ง” จึงเรียกว่า “ซ้องโหม่ง”

ซ้องโหม่งมีเสียงกังวานยาว เมื่อนำมาผสมวงดนตรีจึงใช้ตีห่าง ๆ เป็นเครื่องกำกับจังหวะในวงดนตรีที่บรรเลงเป็นทำนองได้ทุกชนิด ทั้งปี่พาทย์ เครื่องสายมโหรี ตามปรกติมักจะตี 2 จังหวะฉิ่ง คือ ตี “ฉิ่ง-ฉับ” 2 ครั้ง ตีโหม่ง 1 ครั้ง แต่ถ้าผสม

กับวงกลองยาว (เถิดเทิง) จะตีพร้อมจังหวะลง “ฉับ” ทุกครั้ง ในวงกลองแขกปี่ชวาสมัยโบราณใช้ฆ้องโหม่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะ ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นใช้ฉิ่งแทนมาจนปัจจุบันนี้ แต่ในประเทศไทยมาเลเซียยังคงใช้ฆ้องโหม่งอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 48)

ภาพที่ 15 ฆ้องโหม่ง

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

สรุป

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้อธิบายถึงความหมาย ความเป็นมาและลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์แต่ละประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่ และวงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่ โดยทำการสรุปเป็นตารางแสดงเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ดังนี้

เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์	
วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า	ปี่ชวา, ระนาดเอก, ฆ้องวงใหญ่, กลองทัด, ฉิ่งและฆ้องโหม่ง
วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่	ปี่ชวา, ระนาดเอก, ระนาดทุ้ม, ฆ้องวงใหญ่, ฆ้องวงเล็ก, กลองมลายู, ฉิ่ง, ฉาบ, กรับและฆ้องโหม่ง
วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่	ปี่ชวา, ระนาดเอก, ระนาดทุ้ม, ระนาดเอกเหล็ก, ระนาดทุ้มเหล็ก, ฆ้องวงใหญ่, ฆ้องวงเล็ก, กลองมลายู, ฉิ่ง, ฉาบ, กรับและฆ้องโหม่ง

ตารางที่ 3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์

ที่มา: ผู้วิจัย

2.4.2 การประสมวงปี่พาทย์นางหงส์

จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการประสมวงปี่พาทย์นางหงส์ ผู้วิจัยพบการปรากฏข้อมูลจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ ดังนี้

“วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็นลักษณะการประสมวงที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและพัฒนาตามกาลเวลามาสถบรูณ์ที่สุดในราวรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (ชิน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 116)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของ “วงปี่พาทย์นางหงส์” ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ไว้ความว่า

วงปี่พาทย์นางหงส์ คือ วงปี่พาทย์ธรรมดาซึ่งใช้บรรเลงทั่วไป แต่เมื่อนำมาใช้ประโคมในงานศพ จะนำวงบัวลอยซึ่งประกอบด้วยปี่ชวา 1 เล้า กลองมลายู 1 คู่ และหม่ม 1 ใบ ที่ใช้ประโคมในงานศพเข้ามาผสม โดยตัดปี่ใน ตะโพนและกลองทัดออก ใช้ปี่ชวาแทนปี่ใน ใช้กลองมลายูแทนตะโพนและกลองทัด ส่วนหม่มนั้นมีเสียงไม่เหมาะ กับวงปี่พาทย์จึงไม่นำมาใช้ ใช้แต่หม่มซึ่งมีอยู่เดิม เรียกว่า “วงปี่พาทย์นางหงส์”

วงปี่พาทย์นางหงส์ใช้บรรเลงเฉพาะในงานศพมาแต่โบราณก่อนวงปี่พาทย์มอญ สาเหตุที่เรียกว่าปี่พาทย์นางหงส์ ก็เพราะใช้เพลงเรื่องนางหงส์ 2 ชั้น เป็นหลัก สำคัญในการบรรเลง นอกจากนี้ยังมีวิวัฒนาการไปใช้บรรเลงเพลงภาษาต่าง ๆ เรียกว่า “ออกภาษา” ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 99)

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้กล่าวถึงวงปี่พาทย์นางหงส์ ในบทความ “ดนตรีและเพลงไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์” โดยกล่าวไว้ความว่า “ในยุคกรุงเรื่อง (รัชกาลที่ 4-6) ... รวมวงบัวลอยกับวงปี่พาทย์เข้าเพื่อใช้บรรเลงในงานศพเป็นครั้งแรก โดยนำเพลงนางหงส์มาเป็นหลัก จึงเรียกการประสมวงนี้ว่า วงปี่พาทย์นางหงส์ ในขณะที่เดียวกัน ความนิยมใช้ปี่พาทย์มอญประกอบงานศพก็เริ่มมีขึ้นในสมัยนี้” (พิชิต ชัยเสรี, 2542: 91)

หนังสือดนตรีไทยศึกษา โดยชิน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์ได้อธิบายวิวัฒนาการของวงปี่พาทย์นางหงส์ในแต่ละยุคสมัยความว่า

ยุคแรกหรือยุคต้น (พ.ศ. 1800-2325) ... วงปี่พาทย์นางหงส์ ลักษณะประสมวงคงเป็นเช่นเดียวกับวงปี่พาทย์โดยทั่วไป ผิดกันแต่ใช้ปี่ชวาแทนปี่นอกและปี่ใน และใช้กลองมลายู 1 คู่เป็นตัวเดินจังหวะหน้าทับแทนเครื่องหนังทุกชนิดที่เคยใช้ในวงปี่พาทย์มาแต่เดิม ตามทางสันนิษฐานเข้าใจว่าวงปี่พาทย์นางหงส์เริ่มมีการประสมวงแล้ว แต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่เพิ่งมาสมบรูณ์ที่สุดในราวรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เอง

ยุคกลาง (พ.ศ. 2315-2394) ... วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็นลักษณะประสมวง ซึ่งรับทอดของเดิมและเพิ่มเติมเครื่องดำนี้นางหงส์ชนิดใหม่ที่มีผู้ประดิษฐ์ขึ้นเข้าในวงอีก

ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2494-ปัจจุบัน) ... วงปี่พาทย์นางหงส์เป็นลักษณะประสมวงที่มีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาและมาสมบูรณ์ที่สุดในราวรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ... (จีน ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวัฒน์, 2521: 110-116)

หนังสือดุริยางคศิลป์ไทยของอรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ ได้อธิบายวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า

วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็นวงปี่พาทย์ที่มีเครื่องบรรเลงและการแบ่งขนาดของวงเหมือนกับวงปี่พาทย์ไม้แข็งทุกประการ แต่ใช้ปี่ชวาแทนปี่ในและปี่นอก และใช้กลองมลายู 1 คู่ (รูปร่างคล้ายกลองแขกแต่สายซึงขึ้นหน้าทำด้วยหนัง มือขวาของผู้บรรเลงถือไม้ตี รูปร่าง) แทนตะโพนและกลองทัด ที่เรียกชื่อวงว่าวงปี่พาทย์นางหงส์นี้ เรียกตามชื่อเพลงคือ เพลงเรื่องนางหงส์ ซึ่งเป็นเพลงหลักที่วงปี่พาทย์ประเภทนี้... (อรวรรณ บรรจงศิลป์และคณะ, 2546: 101)

จากหนังสือพินิจชีวิต “พินิจ ฉายสุวรรณ” จากบทความเรื่อง ปี่พาทย์นางหงส์ ได้อธิบายเกี่ยวกับวงปี่พาทย์นางหงส์ความว่า

วงปี่พาทย์นางหงส์นี้ ... ผู้เขียนรู้แต่เพลงชุดนางหงส์ที่ใช้ดี (บรรเลง) ประโคมศพกึ่งวงปี่พาทย์ธรรมดาที่รู้จักทั่วไปนี้แหละ ซึ่งวงปี่พาทย์โดยทั่วไปเป็นวงปี่พาทย์ที่ใช้ดีในงานพิธีกรรมประเภทมงคลและประเภทอวมงคล ... เรื่องของวงปี่พาทย์นั้น จะเป็นวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ เครื่องคู่ เครื่องห้า ก็ตาม ดีในงานมงคลหรืออวมงคลก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเจ้าภาพจะพอใจหาวงขนาดไหนไปตีเท่านั้น แต่มีข้อกำหนดอยู่ว่าถ้าเป็นงานศพจะเปลี่ยนเครื่องดนตรี 1 ชิ้น คือปี่ในเป็นปี่ชวา ... (พินิจ ฉายสุวรรณ อ้างถึงใน พิษชาณัฐ ตูจินดา, 2560: 163)

ผู้วิจัยได้พบข้อมูลในหนังสือดนตรีวิจักษ์ของศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ซึ่งอธิบายถึงวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า

... นอกจากนี้ไทยเรายังมีวงปี่พาทย์อีกแบบหนึ่งที่ใช้เฉพาะในงานศพมีชื่อว่า ปี่พาทย์นางหงส์ ที่เรียกชื่อนี้เพราะบรรเลงเพลงพิเศษชื่อ “เพลงเรื่องนางหงส์” มิใช่เจ้าของวงชื่อนางหงส์หรือแกะสลักเครื่องปี่พาทย์ให้เป็นรูปหงส์นั้น เป็นเรื่องเข้าใจผิด

วงปีพาทย์ชนิดนี้ปัจจุบันไม่ค่อยได้เห็น เพราะมักไปใช้ปีพาทย์มอญบรรเลงในงานศพกัน
เสียหมด (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529: 55)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยเกี่ยวกับการประสมวง
ปีพาทย์นางหงส์ การแบ่งประเภทของการประสมวง รวมถึงเอกลักษณ์หรือลักษณะสำคัญของวงปี
พาทย์นางหงส์ ซึ่งมีความคิดเห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์นางหงส์ และแนวโน
การบรรเลงเพลงนางหงส์ไว้ความว่า

เอกลักษณ์ก็ต้องเป็นไม้แข็ง แล้วก็ต้องใช้ปีชวาแล้วก็กลองมลายู เราจะใช้
กลองแขกก็ได้สมัยนี้ แนวก็ต้องค่อนข้างจะเร็วเล็กน้อย สำหรับทางเพลงเรื่อง
นางหงส์จะเร็วไม่ได้ ต้องช้า เพราะว่าเป็นเพลงประโคม แต่ถ้าทำเพลงนางหงส์เรื่อง
ต่าง ๆ อันนี้ก็เร็วได้ แล้วที่ไปออกย่ำค่ำ ย่ำเที่ยงอะไรอย่างนี้ ก็จะออกภาษาเพลงต่าง ๆ
ก็อย่างเนี่ยนั่นแหละ คือตั้งกราวแล้วก็ออก อันนี้ก็ทำเป็นแบบทำเพลงนางหงส์เรื่องนั้น
เรื่องนี้ไป ออกภาษาก็บรรเลงต่อเพลงยาวออกไป ต้องเป็นไปตามรูปแบบในการบรรเลง
(พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563)

ครูبيب คงลายทอง ได้อธิบายประเภทของวงปีพาทย์นางหงส์ เกร็ดความรู้เพิ่มเติม
เรื่องของปีชวาและกลองมลายู รวมถึงตำแหน่งการจัดวางเครื่องดนตรีไว้ความว่า

การประสมวงปีพาทย์นางหงส์ก็จะมียังเครื่องห้า วงเครื่องคู่ แล้วก็วงเครื่อง
ใหญ่ ส่วนเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของวงนางหงส์ก็คือปีชวา บางทีปีชวาไม่ได้
ก็สามารถใช้ปี่นอกเป่าได้ แล้วก็กลองมลายู กลองที่ขึ้นด้วยหนัง อย่าสับสนกับ
กลองแขกนะ กลองมลายูเนี่ยจะสั้นกว่าแล้วก็มีกระพุง เสียงจะดัง “ตัม ๆ” แต่
ปัจจุบันเนี่ยหลอมรวมกันหมดกลองมลายู กลองแขกใช้ปนกันหมดแล้ว ใช้อย่าง
ประเภทเดียวกัน ถ้าใช้ไม่ดีเขาใช้ในงานอวมงคลเท่านั้น ถ้างานมงคลก็ใช้มีอดี

สมัยก่อนครูเข้าใจว่า กลองมลายูน่าจะนั่งอยู่ในวงหรือนั่งอยู่ข้างหลังระหว่าง
ระนาดหรือระหว่างซอ แต่ในระยะหลังมานี้มีการเอากลองมาไว้ข้าง ๆ วงบ้าง เอามา
ไว้ข้างหน้าระนาดบ้าง กลายเป็นว่าเครื่องกำกับจังหวะนำ เนื่องมาจากอีกเหตุผลก็คือ
เขาเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อการบรรเลงเพลงออกภาษา เพราะต้องเปลี่ยนเป็นกลองตุ๊ก เป็น
โทน คนเครื่องหนังอาจจะสะดวกต่อการหยิบจับมากกว่า แต่ลักษณะจริง ๆ ไม่ใช่ เสียง
สูงเสียงต่ำก็ต้องให้ออกขวาซ้ายเหล่านี้เป็นต้น (بيب คงลายทอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม
2563)

ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้อธิบายเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์นางหงส์ พร้อมกับให้ความเห็นเรื่องการฝึกซ้อมของนักดนตรีในวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า

สำหรับวงปี่พาทย์นางหงส์ต้องยอมรับว่าเอกลักษณ์สำคัญก็คือปี่ชวากับกลองมลายุนั้นมีบทบาทมาก ก็รวมถึงผู้ที่เล่นเครื่องอื่น ๆ ด้วยจะต้องมีความเข้าใจและมีความแข็งแรง แข็งขันมากพอสมควร สำคัญว่าถ้าคนปี่ชวาหรือคนกลองไม่แข็งแรงพอเนี่ยหมดท่าเลย อย่างการตีหน้าทับในเพลงเรื่องนางหงส์หรือเพลงนางหงส์จะต้องตีเป็นหน้าทับของกลองมลายู ต้องหัดใช้ไม้ตีให้เกิดความชำนาญเสียก่อนแล้วก็ต้องเข้าใจ ตีให้เข้ากับเพลง หรือถ้าเป็นคนปี่ก็ต้องฝึกฝนมาก ๆ ต้องแข็งแรง ยิ่งถ้าเป็นคนระนาดก็ต้องแข็งแรงมาก มากกว่าการตีวงอื่น ๆ ต้องตีให้ได้แนว ต้องไหว ต้องทนมาก (วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563)

ครูดิเรก กล้าหาญ ได้อธิบายความเป็นมาและเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า วงปี่พาทย์นางหงส์ จริง ๆ ก็มีมานานตั้งแต่โบราณแล้ว แต่บางคนเขาจะเข้าใจผิด เข้าใจว่าวงปี่พาทย์มอญเป็นวงปี่พาทย์นางหงส์ เพราะว่าที่โขงฮ่องมอญจะมีลักษณะเหมือนตัวหงส์หรือกินรีก็เลยเข้าใจผิดเพี้ยนกันตั้งแต่บัดนั้นมา วงนางหงส์เนี่ยครูว่ามีเอกลักษณ์คือลักษณะของเสียงปี่ชวา เสียงกลองมลายู คือเวลาที่บรรเลงก็จะดูมีความมองอาจ แสดงความสง่างามของเพลงนางหงส์ออกมา และที่สำคัญคือทุกเครื่องมือก็มีหน้าที่ในการบรรเลง มีการฝึกซ้อม สามัคคีกัน ก็ควรจะบรรเลงออกมาให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เป็นไปในทางเดียวกันทั้งวง ต้องแสดงความสง่างามออกมาให้ได้ (ดิเรก กล้าหาญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563)

ครูเอนก อัจฉกร ได้อธิบายการประสมวงปี่พาทย์นางหงส์ไว้ความว่า “วงปี่พาทย์นางหงส์มีเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะก็คือปี่ชวา เพราะวงปี่พาทย์นางหงส์นั้นเป็นการผสมวงระหว่างวงปี่ชวากลองแขกกับวงปี่พาทย์ โดยตัดตะโพนออก แล้วก็ใช้ปี่ชวากลองมลายูแทน” (เอนก อัจฉกร, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2563)

สรุป

วงปี่พาทย์นางหงส์สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและได้วิวัฒนาการตามยุคสมัย จนกระทั่งมีรูปแบบของวงปี่พาทย์นางหงส์ที่เป็นระเบียบแบบแผนสมบูรณ์ที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 4 วงปี่พาทย์นางหงส์มีเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะคือความมองอาจสง่างามของการประสมวงระหว่างปี่พาทย์ไม้แข็งกับวงปี่ชวากลองแขก โดยการประสมวงปี่พาทย์นางหงส์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่และวงปี่พาทย์นางหงส์

เครื่องใหญ่ ซึ่งวงปี่พาทย์นางหงส์นี้จะใช้บรรเลงในงานพิธีกรรมประเภทอวมงคลมาตั้งแต่สมัยโบราณ และจะใช้บรรเลงเฉพาะในงานศพเท่านั้น

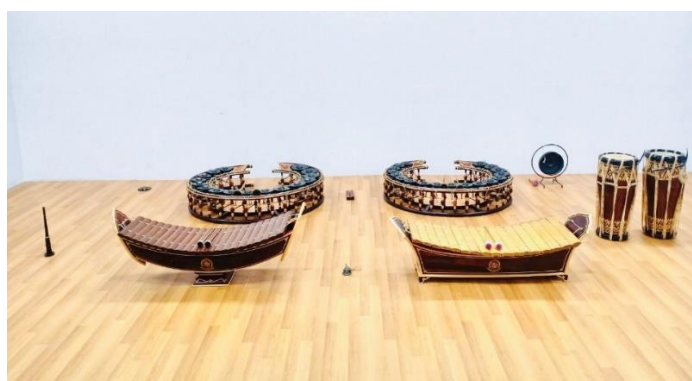
ในส่วนของผู้บรรเลงก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบรรเลงวงปี่พาทย์นางหงส์ทุกเครื่องมือ โดยต้องมีการฝึกซ้อมให้มีความแข็งแรงมากพอสมควร ในส่วนของการบรรเลงเพลงนางหงส์ มีแนวในการบรรเลงที่ค่อนข้างเร็ว รวมถึงมีรูปแบบการบรรเลงที่หลากหลาย มีการบรรเลงเพลงออกภาษาสำเนียงต่าง ๆ ซึ่งทำให้มีการใช้เครื่องดนตรีสำหรับบรรเลงเพลงภาษาต่าง ๆ นี้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกภาพ เพื่อแสดงรูปแบบและตำแหน่งของการจัดเครื่องดนตรีของวงปี่พาทย์นางหงส์แต่ละประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่ และวงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่ตามลำดับดังนี้

ภาพที่ 16 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

ภาพที่ 17 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

ภาพที่ 18 วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2.4.3 บทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์

ดนตรี กล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยตั้งแต่สมัยโบราณกาลนานมา การดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยนั้นเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ โดยดนตรีไทยได้เข้ามามีบทบาททางสังคมในด้านการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การบรรเลงประกอบการแสดง รวมถึงการบรรเลงขับกล่อม ซึ่งวงปี่พาทย์นางหงส์ได้มีบทบาทร่วมอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยในด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทยดังนี้

จากหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท ได้อธิบายเกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีและประเพณีชีวิต ได้อธิบายถึงประเพณีของไทยที่เป็นพิธีแบบแผนสองอย่างคือ พระราชพิธีและพิธีของประชาชน ซึ่งครูมนตรี ตราโมทได้กล่าวถึงวงปี่พาทย์นางหงส์ที่มีบทบาทในประเด็นพิธีของประชาชนไว้ความว่า “เมื่อเกิดมีคนตายขึ้นการประกอบพิธีศพก็เป็นไปตามฐานะของญาติมิตรที่เป็นเจ้าภาพ โดยปกติก็จะมีพระสงฆ์มาสวดพระอภิธรรมในคืนวันนั้นและคืนต่อ ๆ มา แล้วแต่จะกำหนดว่าเป็นกี่วัน ในงานศพนี้ดนตรีที่บรรเลงประกอบใช้ปี่พาทย์ที่เรียกว่าปี่พาทย์นางหงส์...” (มนตรี ตราโมท, 2538: 40)

ในหนังสือแก่นแท้ดนตรีไทย โดยชินิตร ภูกาญจน์ ได้อธิบายบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ในหัวข้อ “ปี่พาทย์นางหงส์ ดนตรีที่เป็นเพื่อนในงานศพ” ความว่า

... ในงานศพของชาวพุทธ สำหรับคนที่ค่อนข้างจะมีฐานะสักหน่อย เราจะได้เห็นว่าเขาจะมีการว่าจ้างวงดนตรีมาบรรเลงในงานศพ แบบที่ชาวบ้านเรียกกันว่า เป็นการบรรเลงหน้าศพ ซึ่งในความเชื่อของชาวไทยมักจะเชื่อกันว่า เป็นการว่าจ้างวงดนตรีมาสร้างความสำราญให้แก่ผู้ตาย บ้างก็ว่าเป็นการว่าจ้างมาสร้างบรรยากาศเพื่อเป็น

เพื่อนแกผู้มางานศพมากกว่า ไม่ว่าจะไปด้วยเหตุผลกลใดก็ตาม วงดนตรีที่มาบรรเลงหน้าศพนั้น ก็สืบทอดวัฒนธรรมกันมาช้านานแล้ว วงดนตรีที่นำมาบรรเลงหน้าศพหรือในงานศพนี้ เขาจะเรียกว่า วงปี่พาทย์นางหงส์ ... (ชินิตร ภู่อัญญา, 2544: 167)

หนังสือเพลงดนตรี: จากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ถึงพระยาอนุমানราชชน เรื่อง“เพลงเรื่องบัวลอยประโคนศพ” ซึ่งกล่าวให้เห็นถึงบทบาทของการบรรเลงดนตรีในงานศพในสังคม ณ กาลสมัยนั้น จากพระยาอนุমানราชชน ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2482 โดยมีใจความสำคัญที่กล่าวถึงเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพความว่า

... ระหว่างประโคน ถ้ามีผู้อยากฟังเพลงอื่น ๆ ก็เล่นให้ได้เพลงที่ใช้เล่นเป็นพื้น มีชื่อโดยลำดับคือ บัวลอย นางหน่าย กระตี่รี นางหงส์ หกคะเมน ใต้ลวด (หกเขมรตีลังกา ข้าพระพุทธเจ้าเคยค้นหาเหตุไม่พบ ดูเป็นหกของเขมรและตีของลังกา) เพลงเหล่านี้ใช้เป็นเพลงประโคนทั่วไป จะแทรกเพลงอื่นในระหว่างเมื่อเวลาพระสวดจบเป็นคราว ๆ ไปก็ได้

เพลงทูปมะพร้าว แร้งกระพือปีก กาจับปากโลง ชักพินสามดุ้น ไฟซุม เพลงเหล่านี้ใช้ประโคนในเวลาเผา แต่เวลาจุดไฟใช้เพลงบัวลอย การบรรเลงจะแทรกเพลงอื่นก็ได้ ห้ามแต่เพลงมงคล เช่น มหาฤกษ์ มหาชัย สาธุการ เทวาประสิทธิ์ ตระนิมิต เป็นต้น เวลาทำเพลงขณะพระฉันเข้า ไม่จำกัดเพลง โดยมากใช้เพลงฉิ่งชั้นเดียวหรือเพลงฉิ่งพระฉัน ถ้าฉันเพลเล่นเพลงกระบอก ซึ่งเป็นประเภทเพลงเรื่อง ถ้ามีร้องส่งก็เปลี่ยนเป็นเล่นเพลงประเภทเสภาจำพวก 3 ชั้น ... เพราะในเวลานี้ปี่พาทย์ที่เขาจ้างไปประโคนศพก็เล่นแต่ทำนองเพลงนางหงส์ 2 ชั้น เมื่อเริ่มประโคนต่อจากทำเพลงบัวลอยต่อนั้นไปก็ทำเพลงต่าง ๆ เป็นเพลงดับหรือออกเป็นเพลงภาษาเท่านั้น (พระยาอนุমানราชชน อ้างถึงใน พูนพิศ อมาตยกุล, 2552: 131)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เล่าเรื่องราวบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ ในส่วนของกระบวนการบรรเลงเพลงนางหงส์ตามลำดับพิธี โดยปรากฏข้อมูลที่กล่าวถึงดังนี้

จากหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท ได้อธิบายถึงเพลงนางหงส์ที่ใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ประกอบงานศพตามลำดับพิธีความว่า

การบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ประกอบงานศพ ในสมัยโบราณนั้น บรรเลงอยู่แต่เพลงนางหงส์สองชั้น เพลงเดียวเท่านั้น แต่ในสมัยปัจจุบันเมื่อเกิดนิยมเพลงสามชั้นขึ้น เพลงนางหงส์ก็ได้รับการตกแต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้นด้วย การบรรเลงนางหงส์สามชั้นนี้ก็ได้ออกไปเป็นอันมาก เริ่มด้วยเพลงนางหงส์สามชั้นแล้วบรรเลง

เพลงสามชั้นอื่น ๆ ซึ่งกลองมลายูตีประกอบก็จะตีหน้าทับนางหน่ายแล้วออกเพลงเร็ว และเพลงเบ็ดเตล็ดอีกเพลงหนึ่งจึงลงลูกหมุด การบรรเลงเพลงปี่พาทย์นางหงส์ในวันที่ พระสงฆ์มาสวดศพนี้จะบรรเลงสลับกับพระสวดครบ 4 จบ จึงบรรเลงเพลงนางหงส์ สองชั้นอย่างโบราณปิดท้ายอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นวันประชุมเพลิงเปิดศพบำเพ็ญกุศลตั้งแต่ ตอนเช้า ปี่พาทย์จะบรรเลงประโคมไปเป็นระยะ ๆ แต่ถ้าหากว่าเป็นเวลาเที่ยงเรียกว่า “ย่าเที่ยง” นั้นปี่พาทย์นางหงส์จะบรรเลงก็บ่อย่างสนุกสนานมาก คือเริ่มต้นด้วย เพลงนางหงส์สามชั้น เพลงเร็วและเพลงสามชั้นอื่น ๆ และออกเพลงเร็วต่อจากนั้นก็ จะออกเพลงฉิ่ง กราวนอก แล้วออกภาษาต่าง ๆ เช่น จีน เขมร ตะลุง พม่า ฯลฯ แล้ว สูดท้ายก็ลงเพลงเร็วอีกทีหนึ่งจึงออกลูกหมุด นับว่าเป็นเพลงที่บรรเลงกันอย่าง สนุกสนานกินเวลามากทีเดียวเป็นการย่าเที่ยง ถ้าหากว่ายังตั้งต่อไปอีกวันหนึ่งเวลาย่ำค่ำ บางทีก็จะบรรเลงออกภาษาเช่นนี้อีกครั้งหนึ่งเหมือนกัน แต่ถ้าประชุมเพลิงในตอนบ่าย นั้นพอเคลื่อนศพออกจากที่ตั้งไปยังเมรุ ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงสองไม้สองชั้นประกอบ การยกศพจนเวียนศรรอบเมรุและขึ้นตั้งเสริจจึงหยุด แล้วก็ประโคมเรื่อย ๆ ไปจนกว่า จะถึงเวลาประชุมเพลิง ครั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับเชิญมาเป็นผู้นำจุดเพลิงได้เริ่มจุดเพลิงแล้ว ปี่พาทย์ก็จะเริ่มบรรเลงเพลงนางหงส์ตามที่ได้อธิบายมาแล้วไปจนกว่าแขกที่มาประชุม เพลิงจะกลับ ถ้าวันต่อมามีพิธีทำบุญอุทิศอีก กิจกรรมทั้งหลายตลอดจนการบรรเลง ปี่พาทย์ก็เป็นเหมือนอย่างงานที่มีพระสงฆ์มาฉันท์อาหารบิณฑบาตเวลาเช้าอย่างทีกล่าว มาแล้ว (มนตรี ตราโมท, 2538: 40)

จากหนังสือพินิจชีวิต “พินิจ ฉายสุวรรณ” ในบทความเรื่อง ปี่พาทย์กรุงเก่า: ประชัน ปี่พาทย์ในงานศพหยั่งความรู้ดูฝีมือ ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ได้อธิบายเกี่ยวกับวงปี่พาทย์ประโคมศพ ความว่า

... การประชันในยุคก่อน ๆ นั้น ไม่ได้ทดสอบหยั่งความรู้ของวงคู่ประชัน ด้วยเพลงเดียว ... เขาจะประชันเพลงที่เรียกตามศัพท์ภาษาปี่พาทย์ว่า “เพลงหมู่” ... ก็คือเพลงชุดนางหงส์ ที่ใช้เป็นเพลงในการทดสอบและหยั่งหาความรู้ในระยะเริ่มต้น ... พุดตามภาษาปี่พาทย์กรุงเก่าเรียกว่า “เพลงชุดหากิน” เพลงชุดหากินนี้มีเพลงนางหงส์ รวมอยู่ด้วย ... ก่อนที่วงปี่พาทย์จะเริ่มต้นบรรเลงเพลงนางหงส์ เริ่มตั้งแต่ก่อนชักศพ (เชิญศพ) ขึ้นสู่ศาลาการเปรียญหรือเมรุที่ตั้งบำเพ็ญกุศลศพ บรรดางวงปี่พาทย์ที่ทาง เจ้าภาพหามาตีในงาน จะต้องมาเลือกหาที่ตั้งวงก่อนว่าตรงไหนมุมใดหรือทิศใดจะ เหมาะแก่การตั้งวง เรื่องนี้มันเป็นเคล็ดลับทางไสยศาสตร์และการยึดถือโชคลางของ การตั้งวงประชัน ... ในเมื่อตั้งเครื่องวงปี่พาทย์เสร็จแล้ว แต่ละวงก็จะเริ่มตีโหมโรง

การตีเพลงชุดโหมโรงเย็นก่อนนั้นเป็นระเบียบในทางปฏิบัติแต่โบราณเอาไว้ว่างงานใด ๆ ที่มีปีพาทย์เข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืออวมงคลก็ตาม จะต้องตีเพลงโหมโรงก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นก็เปลี่ยนบรรยากาศไปตามลักษณะของงาน ... ในเมื่อแต่ละวงตีเพลงโหมโรงจบแล้ว ฝ่ายเจ้าภาพก็เตรียมที่จะทำการชกศพ (เชิญศพ) จากสุสาน (ป่าช้า) ขึ้นสู่ศาลาการเปรียญ พวกปีพาทย์ทั้ง 2 วง ก็เตรียมปีที่จะไปร่วมกันแห่ศพ การแห่ศพนั้นพวกปีจะอยู่ข้างหน้า ถัดมาก็พระจูงหน้าศพ (จูงศพ) ต่อด้วยขบวนญาติพี่น้องของผู้ตาย เพลงที่ใช้แห่ศพได้แก่เพลงนางหงส์ พอเสียงเพลงนางหงส์ดังขึ้นจากปี แสดงว่าศพเริ่มเคลื่อนขบวนมาแล้ว พวกปีพาทย์ทั้ง 2 วงบนศาลาก็ตีประโคมพร้อมกันด้วยเพลงนางหงส์เช่นเดียวกัน ... เมื่อพวกปีพาทย์กินข้าวปลาอาหารอิ่มหน้าสำราญแล้ว หรือต่างก็ทำธุระส่วนตัวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว วงไหนที่มีความพร้อมก่อนก็จะเริ่มตีประโคมก่อนด้วยเพลง “ชุดนางหงส์”... (พินิจ ฉายสุวรรณ อ่างถึงใน พิชชาณัฐ ตูจินดา, 2560: 141-143)

ในเล่มเดียวกัน จากบทความของครูพินิจ ฉายสุวรรณ เรื่อง ปีพาทย์กรุงเก่า ตอนปีพาทย์หากิน กล่าวถึงบทบาททางสังคมของวงปีพาทย์ที่ใช้ประโคมในงานศพ ความว่า

ศิลปะดนตรีปีพาทย์ ลีเก ละคร ถึงจะถูกประณามเหยียดหยามจากพวกเศรษฐีมีเงิน ... แต่ ... เวลามีคนตายขึ้นในบ้านพวกเศรษฐีมีเงินก็ต้องมีการตั้งสวดอภิธรรมศพเป็นหลัก และต้องมีปีพาทย์ประโคมเป็นส่วนประกอบ เพื่อเป็นการประกาศด้วยเสียงเครื่องปีพาทย์ให้บ้านใกล้เคียงได้รู้ โดยวงปีพาทย์จะประโคมด้วยเพลงชุดนางหงส์ เพลงที่ปีพาทย์ตีประโคมเพลงชุดนางหงส์นี้ดีได้เฉพาะงานศพเท่านั้น งานอื่นที่ไม่เกี่ยวกับงานศพเขาไม่นิยมตี เหตุด้วยโบราณทางดนตรีปีพาทย์ท่านได้กำหนดเอาไว้และถือปฏิบัติกันมาจนแทบทุกวันนี้ ... (พินิจ ฉายสุวรรณ อ่างถึงใน พิชชาณัฐ ตูจินดา, 2560: 155)

นอกจากนี้ในหนังสือ ทิพย์วาทีคีตศิลป์ อธิบายบทบาทความสำคัญในการบรรเลงวงปีพาทย์นางหงส์ตามลำดับพิธี รวมถึงความเชื่อของวงปีพาทย์นางหงส์ที่ปรากฏเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการตายและการนำดนตรีเข้ามามีบทบาทในพิธีศพความว่า

ในประเพณีที่เกี่ยวกับการตาย ดนตรีไทยก็เข้าไปมีบทบาท แม้ในปัจจุบันแทบจะเหือดหายไปทุกที่ก็ตาม พิธีศพนิยมใช้ปีพาทย์นางหงส์บรรเลงเพลงนางหงส์ ซึ่งแต่เดิมมีเพียงเพลงนางหงส์สองชั้นเท่านั้น ต่อมาเมื่อเพลงสามชั้นได้รับความนิยมจึงเกิดเพลงนางหงส์สามชั้นนำมาใช้บรรเลงในพิธีศพด้วย

การที่ในพิธีศพมีดนตรีและมหรสพแสดงนั้นเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า ควรจัดให้มีการรื่นเริง สนุกสนาน เพราะคนตายคือผู้ที่หลุดพ้นจากทุกข์เพื่อไปเกิดใหม่ในภพหน้า ไม่ควรมาเศร้าโศกเสียใจอาลัยอาวรณ์ห่วงหา มิฉะนั้นแล้ววิญญาณ ผู้ตายอาจต้องยึดติดอยู่กับโลกปัจจุบันจนไม่สามารถไปเกิดใหม่ในภพหน้าได้

... การบรรเลงวงปี่พาทย์นางหงส์เริ่มตั้งแต่วันที่พระสงฆ์สวดศพ โดยจะบรรเลงสลับกับการสวดจนครบทั้งหมด 4 จบตามประเพณี เพลงที่บรรเลงได้แก่ เพลงนางหงส์สามชั้น ตามด้วย เพลงสามชั้นอื่น ๆ มีกลองมลายูตีหน้าทับแล้ว ออกเพลงเร็วตามต่อด้วยเพลงเบ็ดเตล็ดอีกเพลงหนึ่ง หลังจากพระสงฆ์สวดศพจนครบรอบสุดท้ายปี่พาทย์นางหงส์จะบรรเลงเพลงนางหงส์สองชั้นแบบโบราณปิดท้าย

... ความสำคัญของดนตรีไทยในพิธีศพแบบดั้งเดิมอยู่ที่วันประชุมเพลิงศพ หรือวันเผาศพ ซึ่งจะมีการเปิดศพบ่าเพื่อบุคคลกันตั้งแต่ตอนเช้า ปี่พาทย์จะประโคมเพลงเป็นระยะ ๆ ส่วนในตอนเที่ยงที่เรียกกันว่าย่าเที่ยงนั้น ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงอย่างออกรสมากกว่าในช่วงเช้า กล่าวคือเป็นการบรรเลงอย่างสนุกสนาน เริ่มต้นที่เพลงนางหงส์สามชั้น แล้วจึงบรรเลงเพลงเร็วและเพลงเกร็ด ก่อนออกเพลงฉิ่ง กราวนอก ตามด้วยเพลงออกภาษาที่เรียกว่าเพลงสิบสองภาษา ซึ่งเป็นเพลงที่มีความสนุกสนานเลียนแบบสำเนียงภาษาของชนชาติต่าง ๆ อาทิ จีน ฝรั่งเศส เขมร มอญ พม่า แยก เป็นต้น ทั้งนี้สุดแต่ความสามารถของนักดนตรีในการหาเพลงออกภาษามาบรรเลง เรียกได้ว่าเป็นการแสดงชั้นเชิง และภูมิความรู้ ความสามารถทางการดนตรีไทยที่มีอยู่เพียงที่เดียว การบรรเลงเพลงในตอนนี้จะจบลงด้วยเพลงเร็วเป็นการออกอุทกหมด

จะเห็นได้ว่า แม้การประโคมดนตรี ของปี่พาทย์นางหงส์ตลอดมาตั้งแต่อย่าเที่ยงจนจบพิธีนั้นเป็นเวลานานมาก แต่ก็เป็นการออกกสิลาทางเพลงที่เป็นไปอย่างสนุกสนาน มีอรรถรส สร้างความสุขใจทั้งผู้บรรเลงและแก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟัง แม้เป็นการแสดงในพิธีศพก็ตาม เมื่อถึงเวลาประชุมเพลิงในตอนบ่าย ระหว่างที่เคลื่อนศพออกจากที่ตั้งไปยังเมรุ ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงสองไม้สองชั้นจนเวียนศพรอบเมรุแล้วนำขึ้นตั้งบนเมรุ ปี่พาทย์จึงหยุดบรรเลงชั่วคราว เมื่อนำศพขึ้นตั้งบนเมรุเรียบร้อยแล้ว ปี่พาทย์จะเริ่มประโคมเพลงต่อ และจะบรรเลงต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงเวลาสิ้นสุสานและแขกหรือเดินทางกลับ

ในบางงานเมื่อถึงเวลาประชุมเพลิง วงบัวลอย ... จะเข้ามาทำหน้าที่บรรเลงเพลงสลับกับปี่พาทย์นางหงส์ โดยจะบรรเลงเพลงเรื่องบัวลอย อันประกอบด้วย เพลงบัวลอย นางหน้าไฟชุม เป็นต้น จนจบพิธี ภายหลัง ... นิยมนำวงปี่พาทย์มอญ

มาใช้บรรเลงในงานพิธีศพนากว่าปีพาทย์นางหงส์และวงบัวลอย ... (มานพ ถนอมศรี และคณะ, 2546: 101-102)

ครูภัทร คุมขำ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นมา ความหมาย พัฒนาการของวงปีพาทย์นางหงส์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของวงปีพาทย์นางหงส์ โดยอธิบายในเรื่องของวัฒนธรรมการบรรเลงเพลงนางหงส์ตั้งแต่การเริ่มต้นจนกระทั่งมีพัฒนาการในการบรรเลงประชันไว้ความว่า

วัฒนธรรมการบรรเลงเพลงนางหงส์ พัฒนาการของเพลงนางหงส์เริ่มต้นจากเพลงพิธีกรรม ซึ่งเพลงพิธีกรรมนั้นมาจากเสียงกลองที่ตีดัง “ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ” ใช้ในวงปีพาทย์พิธีกรรม ซึ่งในสมัยโบราณจะใช้ปี่นอกตำ และใช้กลองทัดในการบรรเลงเท่านั้นและเพลงพิธีกรรมนางหงส์ก็เป็นเพลงที่ใช้มาตั้งแต่เริ่มต้นคือใช้บรรเลงในงานอวมงคลหรืองานศพ ดังนั้นเพื่อต้องการให้เสียงกลองทัด ดังข้ามคુંน้ำไปไกล ๆ เพื่อการให้สัญญาณกับผู้คนในละแวกนั้น พอทุกคนได้ยินเสียงของกลอง “ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ” ก็จะสวดรับรู้ได้เป็นการเริ่มต้นว่า มีคนเสียชีวิต

เมื่อมีพัฒนาการการเคลื่อนที่ของวัฒนธรรม เกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรมและมีการรับรู้ปรับใช้ ดนตรีไทยของเราก็มีการนำศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่ว่า ปี่ชวา กลองแขกที่เป็นอย่างชวา ปี่แบบนี้จะมีลักษณะคล้ายปี่ชวา แต่เรานำมาปรับใช้โดยการปรับรูปร่างระบบเสียงเป็นแบบของไทยทั้งหมด กลองแขกก็เช่นเดียวกันทำเป็นแบบไทย และกลองมลายู ใช้ไม้จ้อ ๆ ตีกลองมลายู เพราะฉะนั้นจึงมีหน้าทับโดยที่ถอดกระบวนการของหน้าทับเพลงนางหงส์นี้ไป จาก “ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ” ก็ไปใช้ตีสลับน้้าต๋าน สลับน้้ารุ่ม แล้วก็ตี “ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ครี๊ม ๆ ” เข้า ฉะนั้นกระบวนการนางหงส์จากปี่นอกตำ ก็เปลี่ยนเป็น ปี่ชวา เพราะว่า ปี่ชวาเป่าง่าย เพราะนิ้วเรียงไม่เหมือนปี่นอกตำ ซึ่งมีวิธีการบรรเลงที่ยากมากกว่า จึงนำมาทดแทนกัน หลังจากนั้นก็เริ่มใช้ปี่ชวา กลองมลายู เข้ามาประสมร่วมกับวงปีพาทย์ จึงเรียกววงปีพาทย์นั้นตามชื่อหน้าทับ เรียกววงนี้ว่า วงปีพาทย์นางหงส์

ต่อมาการบรรเลงวงปีพาทย์นางหงส์ก็มีพัฒนาการจากเรื่องของการบรรเลงประกอบพิธีกรรมธรรมดา ก็เริ่มมีเรื่องของการประชันขันแข่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมแล้วในสมัยโบราณเรื่องของดนตรีนั้นจะมีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มที่ 1 คือเรื่องของพิธีกรรม และกลุ่มที่ 2 ก็คือเรื่องของความบันเทิงทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าพัฒนาการของวงปีพาทย์นางหงส์เริ่มต้นจากการใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมก่อนที่จะ

เริ่มมีการประชันขันแข่งกลายเป็นเรื่องของความบันเทิง เพื่อเป็นเพื่อนเจ้าภาพ เพื่อเป็นการอวดฝีมือ โดยการประชัน (ภัทรฯ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยในด้านบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ ซึ่งอธิบายจากประสบการณ์ตรงในยุคสมัยของครูทุกท่าน โดยมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

ครูเอนก อัจฉกร ได้อธิบายบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ต่อสังคมในสมัยนั้นไว้ความว่า “ในสมัยของครู ถ้าเป็นงานอวมงคลของชาวบ้านทั่วไปส่วนใหญ่ที่นิยมจริง ๆ ก็คือวงปี่พาทย์มอญ วงปี่พาทย์นางหงส์ไม่นิยมตามงานทั่วไปเท่าไร แต่จะเป็นใช้เฉพาะในงานพระราชพิธีพระบรมศพมากกว่า งานทั่วไปก็มีบ้างแล้วแต่เจ้าภาพ” (เอนก อัจฉกร, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2563)

ครูبيب คงลายทอง ได้อธิบายบทบาทความสำคัญของวงปี่พาทย์นางหงส์ที่มีต่อสังคมจากประสบการณ์โดยตรงไว้ความว่า

วงปี่พาทย์นางหงส์มีบทบาทก็คือใช้บรรเลงในงานศพอย่างเดียว ในแบบชาวบ้านใช้เป็นกลองครีမ် ๆ คือนางหงส์เนี่ยมีบันทึกเป็นหน้าทับกลองนางหงส์ ใช้ประโคมในงานศพ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ใช้ในงานศพอย่างเดียว เคยมีครั้งหนึ่งเมื่อสมัยที่ครูเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ได้ไปบรรลู่อยู่ที่นครฯ ใช้บรรเลงประกอบการแสดงเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีไปหานางยักษ์ที่ใช้นางหงส์นี้แหละ แล้วก็บางครั้งสำหรับคนที่เขาชอบวงนางหงส์มาก ๆ เขานำไปบรรเลงในงานฉลองอายุ ก็มีการใช้บรรเลงในรูปแบบนั้นบ้าง ซึ่งเขาไม่ได้คิดอะไร เพียงแต่ว่าเขาชอบลักษณะการบรรเลง แล้วก็ชอบเสียงเพลงที่ดูมีความครึกครื้น (بيب คงลายทอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2563)

ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้เล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการฟื้นฟูวงปี่พาทย์นางหงส์และเพลงนางหงส์ รวมถึงอธิบายบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ในสมัยนั้นไว้ความว่า

วงปี่พาทย์บรรเลงนางหงส์สมัยครู เมื่อสักประมาณ 20 ปีที่แล้ว ครูจำได้ว่า ตอนนั้นเพิ่งจะมีการฟื้นฟูวงปี่พาทย์นางหงส์ขึ้นมาเล่นกันใหม่ เพราะในช่วงนั้นนิยมเล่นกันแต่เครื่องมอญหรือถ้าเป็นเครื่องไทยจะนิยมเล่นเป็นเพลงเถา เพลงตับ เพลงเดี่ยว พวกนี้มากกว่า ส่วนเพลงนางหงส์ได้เริ่มนำมาเล่น โดยครูบุญยงค์ เกตุคง และครูอีกท่านหนึ่งในสมัยนั้นก็คือครูพินิจ ฉายสุวรรณ เป็นผู้ที่ฟื้นฟูวงปี่พาทย์นางหงส์ขึ้นมาใช้เล่นที่วัง กทมฯ ในรุ่นนั้น เมื่อเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น ก็เริ่มมีการขยายออกมาข้างนอก

ต่อมาที่เห็นว่ามี การบรรเลงกันเป็นหลักเป็นฐานก็คือรุ่นของครูธีรพล น้อยนิศย์ กรมศิลปากร ก็ได้รับสืบทอดความรู้เกี่ยวกับเพลงนางหงส์จากครูบาอาจารย์มากมาย แล้วเขาก็มาถ่ายทอดเพลงนางหงส์ให้กับลูกศิษย์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ แล้วช่วงนั้นครูก็มาอยู่ที่กรมดุริยางค์ตำรวจ ตอนนั้นมีหน้าที่ปรับเพลง ครูก็เริ่มมาเล่นเพลงนางหงส์ไว้เหมือนกัน เช่น ซุดย่าไทย ทางที่ไม่มีร้อง ก็จะมีการออกทุกภาษาอะไรประมาณนั้น

พอครูเกษียณครูก็มาสอนอยู่ที่ราชภัฏพระนคร ครูก็ทำวงนางหงส์เรื่อยมา จนเกิดเป็นวงศิษย์วิบูลย์ธรรม ตอนนั้นก็มีการรับงานนางหงส์ค่อนข้างเยอะนะ เจ้าภาพก็จะเจาะจงมาเลยว่าวงปีพาทย์นางหงส์ ฉะนั้นในสมัยครูวงปีพาทย์นางหงส์ก็ถือว่า มีบทบาทอยู่มากพอสมควรนะ เพราะได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาแล้วก็มี การถ่ายทอดเอาไว้ให้ ลูกศิษย์มากมาย (วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563)

ครูดิเรก กล้าหาญ ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทความสำคัญของวงปีพาทย์นางหงส์ที่มี ต่อสังคมจากประสบการณ์โดยตรงไว้ความว่า

ย้อนไปสักประมาณ 45 ปี ในสมัยนั้นผู้คนทั่วไปให้ความสำคัญแก่วงดนตรี ไทยมาก ในช่วงนั้นวงนางหงส์จะมีการประชันวงกันด้วย จะตั้งสองวงในงานเดียวกันเลย แล้วก็บรรเลงประชันกัน เล่นเพลงเดียวกัน ส่วนใหญ่ก็จะประชันเพลงนางหงส์ สองชั้น เขาก็จะดูฝีมือการบรรเลงลักษณะความพร้อมเพรียง แต่จะไม่มี การตัดลิ้น แต่เราก็ จะต้องฝึกซ้อมมากเป็นพิเศษ ครูหยดจะสอนไว้เลยว่า เราต้องใช้ภูมิปัญญาของเราผูกมัด ลักจำ ใช้ไหวพริบ ยึดทางที่ครูต่อมาให้ไม่ให้คิดเพี้ยนแม้แต่มือ ห้ามเอามือไปเปลี่ยนแปลง เราบรรเลงในวงของเราเนี่ยต้องให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันหมด

ส่วนการจะว่าจ้างงานแต่ละครั้ง วงต้องให้มีมาตรฐานในการบรรเลง เวลาที่ เจ้าภาพหางานเขาก็จะตกลงว่าจะหาไปบรรเลงหนึ่งเวลาหรือสองเวลา สมัยก่อนเวลา หนึ่งเนี่ยก็คือเล่นตอนช่วงบ่ายสามโมงถึงเที่ยงคืน แต่สมัยนี้จะเล่นตั้งแต่บ่ายสามโมงเล็ก สองยามหรือที่เรียกกันว่าสองทุ่ม แต่ถ้าหาสองเวลาก็คือบรรเลงต่อตั้งแต่เช้าอีกวันหนึ่ง ไปเลิกตอนเย็นก่อนจะพระราชเพลิงศพหรือเผาศพในวันนั้น

ในสมัยนั้นครูเล่นอยู่ที่ วงครูหยด ศรีอยู่หรือวงครูกาหลง ฟังทองคำ ศิลปิน แห่งชาติ ตอนนั้นมีงานเยอะมาก จนแทบจะไม่ได้เข้าบ้านกันเลย งานส่วนมากจะเป็น จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพฯ จะมีงานบรรเลงมากที่สุด ผู้คนที่มาร่วมงานเขาจะตั้งใจ ฟังกันมากในสมัยนั้น เจ้าภาพทุกงานก็จะรู้ว่าเวลาติดต้องงาน เจ้าภาพก็คือจะฟังออก ฟังรู้เรื่องเลย เพื่อจะต้องว่าจ้างวงปีพาทย์นางหงส์มาบรรเลง แล้วขณะที่วงนางหงส์

บรรเลงทั้งเจ้าภาพทั้งคนในงานเขาก็จะนั่งฟังกันเหมือนดูคอนเสิร์ตสมัยนี้เลยคือ
ให้ความสำคัญกับตรงนี้มากเลย (ดิเรก กล้าหาญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563)

สรุป

จากข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงบทบาทของวงปี่พาทย์นางหงส์ที่มีความสัมพันธ์
กับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยวงปี่พาทย์นางหงส์ได้เข้ามามี
บทบาททางสังคมในด้านของการประกอบพิธีกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยใน
การบรรเลงประกอบพิธีกรรมทางชีวิตและในสมัยก่อนนั้นนับว่าเป็นการแสดงฐานะของเจ้าภาพอีกนัย
หนึ่งด้วย แต่การใช้วงปี่พาทย์นางหงส์บรรเลงประกอบงานอวมงคลได้รับความนิยมน้อยลงอย่างมาก
ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้อภิปรายมูลบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็น
วงดนตรีไทยประเภทหนึ่งที่มีวิวัฒนาการอย่างมีระเบียบแบบแผนเป็นไปตามหลักทฤษฎีทางดุริยางค-
ศิลป์ไทย วงปี่พาทย์นางหงส์นั้นมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน

เพลงเรื่องนางหงส์หรือเพลงนางหงส์ กล่าวได้ว่าเป็นการนำบทเพลงประเภทต่าง ๆ มา
ร้อยเรียงกัน อันเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของโบราณจารย์ในการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง
เพื่อใช้ในพิธีกรรมหรือโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการวางโครงสร้างสำหรับต่อยอดการสร้างสรรค์และการ
เรียบเรียงบทเพลง ผ่านการแสดงบทบาทที่มีต่อสังคมตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน โดยมูลบทที่เกี่ยวข้อง
ในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นจะเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
ต่อไป

บทที่ 3

ประวัติชีวิตครุภัทระ คมขำ

ภาพที่ 19 ครุภัทระ คมขำ

ที่มา: ครุภัทระ คมขำ มอบให้ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563

ครุภัทระ คมขำ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ (Associate Professor Dr.Pattara Komkum) ครุภัทระ คมขำ เป็นบุตรชายของนายวิจิตร คมขำ (บิดา) และนางปิยาณี คมขำ (มารดา) โดยมีพี่น้องร่วมบิดา-มารดาจำนวน 3 คน ได้แก่ นายศิยะ คมขำ ครุภัทระ คมขำ และนางสาวรสสุคนธ์ คมขำ ครอบครัวของครุภัทระ คมขำ อาศัยอยู่ ณ บ้านเลขที่ 349/355 หมู่บ้านมหามงคล พุทธมณฑลสาย 2 ซอย 15 แขวงบางไผ่ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

เส้นทางชีวิตของครุภัทระ คมขำ กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านดนตรีไทยและอื่น ๆ มาอย่างมากมาย จากข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของครุภัทระ คมขำที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ชีวประวัติของครุภัทระ คมขำพอสังเขป โดยผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

- 3.1 ประวัติทางการศึกษา
- 3.2 ประวัติการทำงาน
- 3.3 ประวัติการศึกษาด้านดนตรีไทย
- 3.4 ผลงานทางด้านดนตรีไทย

3.1 ประวัติทางการศึกษา

ประวัติทางการศึกษาของครุภัทระ คมขำ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารับการศึกษาระดับต่าง ๆ ของครุภัทระ คมขำ เริ่มต้นจากการเข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอกตามลำดับ โดยผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงประวัติทางการศึกษาของครุภัทระ คมขำดังนี้

ระดับการศึกษา		หลักสูตร/สถานศึกษา
การศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ประถมศึกษา	สำเร็จการศึกษา ณ โรงเรียนวัดแจรงร้อนวิทยา แขวงราชบุรุษบุรีณะ เขตราชบุรุษบุรีณะ กรุงเทพมหานคร
	มัธยมศึกษา	สำเร็จการศึกษา ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ 4 ซอยราชินี แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
อุดมศึกษา	ปริญญาตรี	พุทธศักราช 2542 สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรม ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ปริญญาโท	พุทธศักราช 2547 สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ปริญญาเอก	พุทธศักราช 2557 สำเร็จการศึกษาในหลักสูตร ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ประวัติทางการศึกษาของครุภัทระ คมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 20 ครูภัทรระ คมขำในวันที่เข้ารับพระราชทานปริญญาคุณวุฒิบัตร

ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา: ครูภัทรระ คมขำ มอบให้ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563

3.2 ประวัติการทำงาน

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูภัทรระ คมขำ เกี่ยวกับประวัติการทำงาน เริ่มตั้งแต่การทำงานครั้งแรก การเป็นอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัย จนกระทั่งครูได้สอบบรรจุเป็นข้าราชการและสอบบรรจุเข้าทำงานหลายแห่ง อีกทั้งการเป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย ผู้การดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน โดยครูภัทรระ คมขำ ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานไว้ความว่า

ครูเริ่มต้นจากการทำงานที่แรก เมื่อปีพ.ศ. 2551 ที่โรงเรียนรัตนจินะอุทิศ เป็นระยะเวลาประมาณ 2 เดือน แล้วหลังจากนั้นครูก็ได้มาเป็นอาจารย์พิเศษที่สาขาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่นี้ครูได้ไปสอบบรรจุเป็นข้าราชการที่วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง ต่อมาก็ย้ายมาเป็นอาจารย์ประจำในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2542-2546 และได้อยู่ที่ฝ่ายพิธีการกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่งานในพระองค์ และในปีพ.ศ. 2546 ครูได้ไปสอบบรรจุมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยบูรพา ได้ทั้ง 2 ที่ครับ หลังจากนั้นได้มาปฏิบัติราชการเป็นอาจารย์ประจำที่ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และในปลายปี พ.ศ. 2551-2561 ก็ย้ายมาเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2563)

3.3 ประวัติการศึกษาด้านดนตรีไทย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครุภัทรระ คมขำ ในเรื่องเกี่ยวกับเส้นทางการศึกษาด้านดนตรีไทย ตั้งแต่สมัยยังเยาว์วัยจวบจนปัจจุบัน การศึกษาดนตรีไทยของครุภัทรระ คมขำ ครูได้รับการบ่มเพาะ ความรู้จากครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทยมากมายหลายท่าน ซึ่งครูได้เล่าเรื่องราวแรกเริ่มศึกษาดนตรีไทย ตั้งแต่การจับมือสาธนาการ การศึกษาเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าเป็นเครื่องมือเอก จากนั้นได้ศึกษาเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ รวมถึงเครื่องหนัง ตลอดจนการศึกษาบทเพลงประเภทต่าง ๆ ตามกระบวนการการบรรเลงชั้นสูง อาทิเช่น เพลงกระบวนการปีชั้นสูง ทางเดี่ยวเครื่องมือต่าง ๆ และ เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง เป็นต้น โดยครุภัทรระ คมขำได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษาด้านดนตรีไทยไว้ ความว่า

ครูเริ่มศึกษาดนตรีไทยเมื่อ อายุ 7 ขวบ จับมือเพลงสาธนาการกับครูพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติปี 2540 และเริ่มเรียนดนตรีกับครูเลียบ โหมดวัฒนา (ศิษย์จำวงวงสวน) และครูสุรินทร์ เจือหอม เมื่อได้เข้าศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ครูก็ได้จับมือสาธนาการและเพลงตระโหมโรงอีกครั้งหนึ่งกับครูมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ ปี 2528 หลังจากนั้นครูได้เข้ามาศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เรียนเครื่องเป่ากับครูบุญช่วย โสวัตร ครูป๊อบ คงลายทองและครูอนันต์ สบฤกษ์ และจับมือโหมโรงกลางวันกับครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ปี 2531 ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องหนังจากครูบุญช่วย แสงอนันต์

ส่วนเรื่องของการต่อเดี่ยว ครูได้ต่อเดี่ยวเพลงกราวใน ทางปีและเพลงกระบวนการปีชั้นสูง จากครูป๊อบ คงลายทองทั้งหมด แล้วก็จำพวกเพลงเดี่ยวชั้นสูงครูได้ต่อจากครูจิรัส อัจฉรงค์ และครูพิชิต ชัยเสรี อย่างเช่นต่อทยอยเดี่ยวทางฆ้องวงใหญ่ ต่อเพลงเดี่ยวกราวในทางระนาดกับพ่อน้อยหรือครูศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน เพลงเดี่ยวกราวในทางระนาดทุ้มต่อกับอาจารย์พิชิต ชัยเสรี

ครูได้ศึกษาเพลงหน้าพาทย์อีกมือหนึ่งก็ต่อกับครูจิรัส อัจฉรงค์ ศิลปินแห่งชาติปี 2545 และครูป๊อบ คงลายทอง ซึ่งทางของครูป๊อบจะเป็นทางของหม่อมตู่ หม่อมหลวงสุรภักษ์ สวัสดิกุล ส่วนเพลงหน้าพาทย์สายข้างนอก ก็ต่อกับครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติปี 2548 หลังจากนั้นครูได้ศึกษาเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูและเพลงองค์พระพิราพกับครูพิชิต ชัยเสรี โดยครอบเพลงองค์พระพิราพกับครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติปี 2551 (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2563)

ภาพที่ 21 ครูภัทระ คมขำถ่ายภาพร่วมกับครูปีบ คงลายทองและครูบุญช่วย แสงอนันต์
ที่มา: ครูภัทระ คมขำ มอบให้ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563

3.4 ผลงานทางด้านดนตรีไทย

ครูภัทระ คมขำ มีผลงานทางด้านดนตรีไทยเป็นที่ประจักษ์มากมาย ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมผลงานและได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม จากศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย ณ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้ทำการจำแนกผลงานทางด้านดนตรีไทยของครูภัทระ คมขำ ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

3.4.1 ตัวอย่างผลงานการรับเชิญพิเศษ

3.4.2 ผลงานทางด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง

3.4.3 ผลงานทางวิชาการของครูภัทระ คมขำ

3.4.1 ตัวอย่างผลงานการรับเชิญพิเศษ

ครูภัทระ คมขำ ได้รับการรับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษมากมายหลายบทบาทหน้าที่ เช่น อาจารย์พิเศษ วิทยากรบรรยาย รวมถึงการได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทยในเวทีต่าง ๆ ระดับประเทศ โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างผลงานรับเชิญพิเศษดังนี้

- ได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษด้านเครื่องเป่าให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและมหาวิทยาลัยบูรพา

- ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องดนตรีพิธีกรรมในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏฉะเชิงเทรา และโรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย) เป็นต้น

- ได้รับเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอ่านงานวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- ได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทยให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดดนตรีไทยของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การประกวดศิลปหัตถกรรมนักเรียน มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยพะเยา

ภาพที่ 22 ครูภัทร คุมขำ ในขณะที่เป็นวิทยากรบรรยาย
ที่มา: ครูภัทร คุมขำ มอบให้ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563

ภาพที่ 23 ครูภัทร คุมขำ ได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทย
ที่มา: ครูภัทร คุมขำ มอบให้ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563

3.4.2 ผลงานทางด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง

ผลงานทางด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลงของครูภัทรฯ คมขำ ผู้วิจัยได้จัดทำ ตารางแสดงผลงานดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2563 ดังนี้

ปีพุทธศักราช	ผลงาน
2556	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องแขกไทร - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์
2557	<ul style="list-style-type: none"> - การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงนกขมิ้น เถา - การประพันธ์ทางเดี่ยวระนาดเอกเพลงนกขมิ้น สามชั้น - การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงสารถิ สามชั้น
2558	<ul style="list-style-type: none"> - การประพันธ์เพลงพม่าดอยใหญ่ (พม่าตองจี) สองชั้น - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องกาจับปากโลง - การประพันธ์เพลงเร็วกบสนาน - การประพันธ์ทางเดี่ยวปี่ในเพลงแขกมอญ สามชั้น
2561	<ul style="list-style-type: none"> - การประพันธ์เพลงชุด Tanoshii Hokkaido - การประพันธ์เพลงพฤษภุชเรีง
2562	<ul style="list-style-type: none"> - การประพันธ์เพลงชาติพันธุ์ คัลเลอร์ฟูล - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่
2563	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง - การประพันธ์เพลงระบำแมว - การเรียบเรียงทำนองเพลงชุด “มาลีรวมใจ” - การเรียบเรียงและการประพันธ์ทำนองเพลงชุด “ลีลาเล็บ ลีลาไทย”

ตารางที่ 5 ผลงานทางด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลงของครูภัทรฯ คมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.3 ผลงานทางวิชาการของครุภัทรระ คมขำ

ผู้วิจัยได้จำแนกผลงานทางวิชาการของครุภัทรระ คมขำออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานวิจัย และโครงการวิจัยต่าง ๆ ผลงานเกี่ยวกับบทความวิชาการและผลงานด้านการจัดทำหนังสือ โดยผู้วิจัย ได้ทำการสรุปผลงานด้านต่าง ๆ ในตารางแสดงผลงานตามลำดับดังนี้

3.4.3.1 งานวิจัยและโครงการวิจัยต่าง ๆ

ผลงานทางด้านงานวิจัยและโครงการวิจัยต่าง ๆ ของครุภัทรระ คมขำ ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงผลงานดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2563 ดังนี้

ปีพุทธศักราช	ผลงาน
2556	- ดนตรีในพระราชพิธีสิบสองเดือนตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวง งานวิจัยกองทุนเฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2557	- วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองสีป่อ) ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน
2558	- วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองจ้อกแม) ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน
2559	- วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี) ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน
2560	- โครงการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเชียงตุง) ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัย
2563	- โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบดนตรีไทใหญ่ในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - โครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ท่วงทำนองเพลงเรื่องทะเลตามแนวทาง ครูปี่บ่บ คงลายทอง กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ผลงานทางด้านงานวิจัยและโครงการวิจัยต่าง ๆ ของครุภัทรระ คมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.3.2 ผลงานเกี่ยวกับบทความวิชาการ

ผลงานเกี่ยวกับบทความวิชาการของครุภัทรระ คมขำ ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงผลงานเกี่ยวกับบทความต่าง ๆ ทั้งบทความวิชาการในระดับชาติและบทความวิชาการในระดับนานาชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2563 ดังนี้

ปีพุทธศักราช	ผลงาน
2556	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง เพลงเรื่อง คุณค่าที่ถูกลืม หนังสือการประกวดดนตรีไทยในระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 33 มหาวิทยาลัยบูรพา - Thai Classical Music Composition: Pleng Ruang Puja Nakon Nan”, Pattara Komkhum, Chulalongkorn University, Thailand - “The Mapping of Bangkok’s Diverse Living Cultural sites”, By Bussakorn Binson, Pattara Komkhum, Pornprapit Phaosavadi and Kumkom Pornprasit. The 11th Urban Research Plaza’ Forum “Art Access and Advocacy-Promoting Creativity and Innovation in Urban Communication for the Development of Participatory and Happy Communities”
2557	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง ปี่ไฉน หนังสือการประกวดดนตรีไทยในระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 34 มหาวิทยาลัยบูรพา
2558	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง ดนตรีในพระราชพิธีสิบสองเดือนตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวงวารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 - บทความเรื่อง ปี่ไฉน สังคีตลักษณ์และบทเพลง วารสารดนตรีและบทเพลง มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับที่ 1 - บทความเรื่อง เพลงตีปี่ไฉน เหตุไฉนมิรู้จัก หนังสือการประกวดดนตรีไทยในระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 35 มหาวิทยาลัยบูรพา - บทความเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภทเครื่องตี เครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา วารสารสารสนเทศ ปีที่ 14 ฉบับ 1 - Pattara KomKhum & Kumkom Pornprasit (Thailand 2015). “Thai Classical Music Composition: Pleng Ruang Puja Nakorn Nan
2559	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง แตรสังข์กระทิงมีโหระทึกสู่วงพระสวาคัน หนังสือการประกวดดนตรีไทยในระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 36 มหาวิทยาลัยบูรพา
2559	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง ปฐมบทเพลงเดี่ยว หนังสือที่ระลึกการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคเหนือ ครั้งที่ 1 ซึ่งถวายพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดโดยมหาวิทยาลัยพะเยา

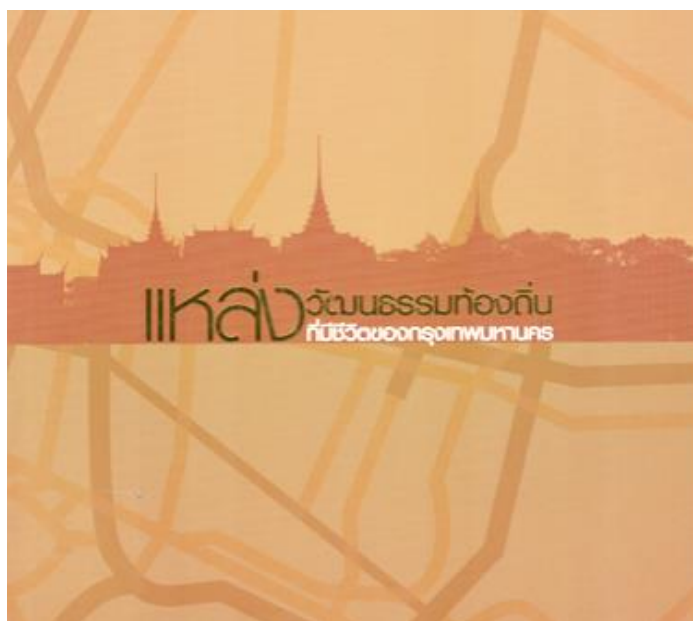
ปีพุทธศักราช	ผลงาน
2560	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง การสืบทอดดนตรีไทยของครูสมภพ ข้าประเสริฐ วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - บทความเรื่อง การประพันธ์เพลงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดน่านของรองศาสตราจารย์ ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - บทความเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทเครื่องดีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองจ้อกแกม) วารสารวิเทศศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ - บทความเรื่อง ดนตรีในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 43 ณ มหาวิทยาลัยพะเยาเป็นเจ้าภาพ
2561	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทเครื่องดีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี) วารสารศิลปปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2562	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทสวดชัยมงคลคาถากับเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง วารสารดนตรีและการแสดง ฉบับที่ 1 ปีที่ 5 - บทความเรื่อง สรรสาระอารยธรรมทวารวดีในนครปฐม แนวทางสู่การสร้างสรรค์เพลงชุด พุทธเจดีย์ทวารวดีศรีนครปฐม วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562) - บทความเรื่อง การถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูบุญธรรม คงทรัพย์ วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - บทความเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทเครื่องดีและเครื่องเป่า ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเซียงตุง) วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ฉบับมิถุนายน-ธันวาคม 2562)
2563	<ul style="list-style-type: none"> - บทความเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

ตารางที่ 7 ผลงานเกี่ยวกับบทความวิชาการของครูภัทระ คมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

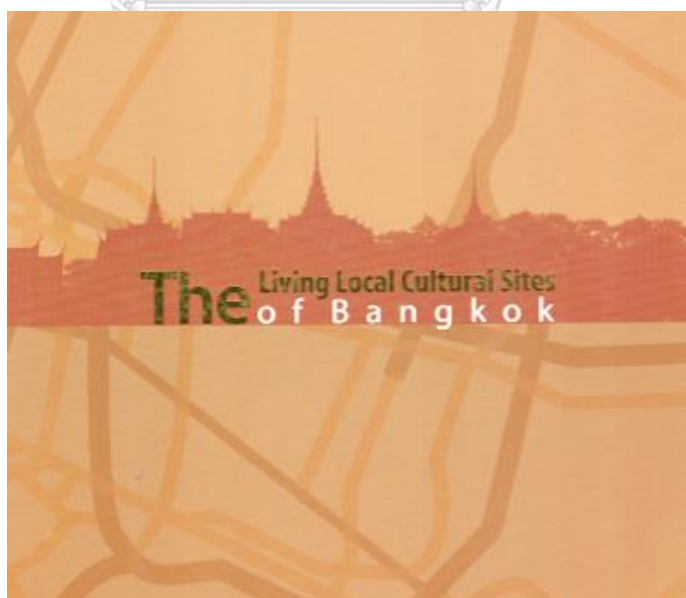
3.4.3.3 ผลงานด้านการจัดทำหนังสือ

ผลงานด้านการจัดทำหนังสือ จำนวน 2 เล่ม ได้แก่ หนังสือ “แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร” ในปีพ.ศ. 2554 และหนังสือ “เพลงระบำ” ในปีพ.ศ. 2561

ภาพที่ 24 หนังสือแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร (ฉบับภาษาไทย)

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2563

ภาพที่ 25 หนังสือแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร (ฉบับภาษาอังกฤษ)

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2563

ภาพที่ 26 หนังสือเพลงระบำ

ที่มา: ผู้วิจัยบันทึกภาพ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2563

สรุป

จากการรวบรวมข้อมูลชีวประวัติของครูภัทรระ คมขำ จะเห็นได้ว่าครูได้ผ่านการศึกษารียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทยมาอย่างมากมาย เป็นผู้มีความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาตนเองและศิลปินเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผ่านบทบาทของครูผู้ถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการทางการศึกษาดนตรีไทยให้แก่บัณฑิตศึกษามากมาย ซึ่งประจักษ์ด้วยผลงานจากการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ การได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายความรู้ด้านดนตรีไทยและการเป็นกรรมการประกวดการตัดสินดนตรีไทย นอกจากนี้ครูภัทรระ คมขำยังมีผลงานทางด้านดนตรีไทยด้านต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น ผลงานทางวิชาการทั้งการเขียนบทความวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติ ผลงานด้านการจัดทำหนังสือ รวมถึงผลงานทางด้านการประพันธ์เพลงและเรียบเรียงบทเพลงอีกด้วย

กล่าวได้ว่าครูภัทรระ คมขำนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและผู้มีประสบการณ์ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้อันทรงคุณค่าทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยหนึ่งในศิลปวัฒนธรรมสำคัญของชาติ ให้แก่อนุชนคนรุ่นหลัง ผู้ที่จะสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยให้คงอยู่สืบไป

4.2 สัญลักษณ์แทนเสียงฆ้องวงใหญ่

ในการศึกษาเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทระ คมขำ ผู้วิจัยได้กำหนดการบันทึกโน้ตโดยใช้ระบบเสียงเพียงออบน มีดังนี้

ภาพที่ 27 ลูกฆ้องวงใหญ่

ที่มา: ผู้วิจัย

ลูกที่ 1	แทนเสียง มีต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ม
ลูกที่ 2	แทนเสียง ฟาต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ฟ
ลูกที่ 3	แทนเสียง ซอลต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ซ
ลูกที่ 4	แทนเสียง ลาต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ล
ลูกที่ 5	แทนเสียง ทีต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ท
ลูกที่ 6	แทนเสียง โด	ใช้สัญลักษณ์ ด
ลูกที่ 7	แทนเสียง เร	ใช้สัญลักษณ์ ร
ลูกที่ 8	แทนเสียง มี	ใช้สัญลักษณ์ ม
ลูกที่ 9	แทนเสียง ฟา	ใช้สัญลักษณ์ ฟ
ลูกที่ 10	แทนเสียง ซอล	ใช้สัญลักษณ์ ซ
ลูกที่ 11	แทนเสียง ลา	ใช้สัญลักษณ์ ล
ลูกที่ 12	แทนเสียง ที	ใช้สัญลักษณ์ ท
ลูกที่ 13	แทนเสียง โดสูง	ใช้สัญลักษณ์ ด
ลูกที่ 14	แทนเสียง เรสูง	ใช้สัญลักษณ์ ร
ลูกที่ 15	แทนเสียง มีสูง	ใช้สัญลักษณ์ ม
ลูกที่ 16	แทนเสียง ฟาสูง	ใช้สัญลักษณ์ ฟ

4.3 ตารางการบันทึกโน้ตและสัญลักษณ์แทนการใช้กลวิธีพิเศษ

การบันทึกโน้ตเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ ผู้วิจัยได้กำหนดตารางการบันทึกโน้ตเป็นระบบตัวอักษรไทย โดยบันทึกในตาราง 2 บรรทัด มีจำนวน 8 ช่อง ในแต่ละช่องประกอบไปด้วยตัวโน้ต 4 ตัว ส่วนบรรทัดบนจะแทนการตีลูกฆ้องด้วยมือขวาและบรรทัดล่างจะแทนการตีลูกฆ้องด้วยมือซ้าย มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

มือขวา	--- ล	-- ต ต	--- ร	-- ต ต	- ต - ร	- ต --	ล ล --	ซ ซ - ม
มือซ้าย	--- ม	- ต --	--- ร	- ต --	- ต - ร	- ต - ล	--- ซ	--- ท

ข้อกำหนดการแบ่งวรรคและประโยค ผู้วิจัยได้กำหนดโดยแบ่งห้องที่ 1 ถึง 4 เป็นวรรคหน้า และห้องที่ 5 ถึง 8 เป็นวรรคหลัง ส่วนวรรคหน้าและวรรคหลังรวมกันเป็น 1 ประโยค มีดังนี้

----	----	----	----	----	----	----	----
ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
วรรคหน้า				วรรคหลัง			
1 ประโยค							

ในการบันทึกโน้ตยังมีการใช้เครื่องหมายแสดงการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อแสดงกลวิธีพิเศษ ไว้ดังนี้

1. หมายถึง การตีสะบัด
2. หมายถึง การตีสะบัดเฉียว
3. หมายถึง การตีสะบัดคู่
4. หมายถึง การตีกวาดขึ้น
5. หมายถึง การตีลูกทวน
6. หมายถึง การบรรเลงกลับต้นในวงเล็บ

4.4 มุขบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ

ผู้วิจัยได้รวบรวมมุขบทของบทเพลงที่ปรากฏในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ เพื่อทราบความเป็นมาและความหมายของบทเพลง โดยผู้วิจัยได้จัดทำตารางเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ เพื่อแจกแจงบทเพลงที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงนางหงส์เพลงต่าง ๆ ดังนี้

เพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทระ คมขำ		
ลำดับ	เพลงนางหงส์	ประกอบด้วยเพลง
1.	เพลงอนงค์สุชาดา	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงอนงค์สุชาดา - เพลงเร็วจินชายอ้อย - เพลงฉิ่งนอก - เพลงจิ้งจาย้อย - ลูกหมด
2.	เพลงมุล่ง	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงมุล่ง - เพลงเร็วเบ็ดเตล็ด - เพลงฉิ่งมุล่ง - เพลงเร็วเขมรใหญ่ - ลูกหมด
3.	เพลงแขกไท่	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงแขกไท่ สามชั้น - เพลงเร็วไ้คั้ง - เพลงเร็วแขกมัดตีนหมู - เพลงฉิ่งแขกเงาะ - เพลงเร็วแขกเร็ว - เพลงแขกประเทศ ชั้นเดียว - ลูกหมด
4.	เพลงเทพบรรทม	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงนางหงส์ หกชั้น - เพลงเทพบรรทม สามชั้น - เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น - เพลงคางคกปากสระ - เพลงแม่วอนลูก สองชั้น - เพลงเร็วลูกวอนแม่ - เพลงเร็วคางคกปากสระ - เพลงเร็วมอญแปลง - เพลงลาวครุพริ้ง - ลูกหมด

5.	เพลงกลัวย่าเยียมห้อง	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงกลัวย่าเยียมห้อง - เพลงเร็วคู่ต๋อระดาดเหยียบกรวด - เพลงเร็วจีนแสด - เพลงจีนปั้งหลัง - ลูกหมด
6.	เพลงสาธิตกาชมเดือน	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงสาธิตกาชมเดือน สามชั้น - เพลงเร็วกระต่ายเต้น - เพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง - เพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว - เพลงลาวดอย - ลูกหมด
7.	เพลงวิเวกเวหา	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงวิเวกเวหา สามชั้น - เพลงเร็วในเรื่องแขกไพร - เพลงเร็วสีนวล (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบั้ง) - เพลงฉิ่งสามท่อน - ทำนองในเพลงบังใบ สามชั้น - ลูกหมด
8.	เพลงอาถรรพ์	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงอาถรรพ์ สามชั้น (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์) - เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน - เพลงฉิ่งกลาง (เพลงฉิ่งเขม่าผ้า) - เพลงภาษาในเพลงแขกโอด - ลูกหมด
9.	เพลงการเวกใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงการเวกใหญ่ สามชั้น - เพลงวิเวกเวหา สามชั้น - เพลงเร็วกาจับปากโลง - เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง - เพลงหงส์ทอง ชั้นเดียว - เพลงสกุณาน่าน ชั้นเดียว - ลูกหมด

10.	เพลงน้ำค้าง	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ - เพลงน้ำค้าง สามชั้น - เพลงฉิ่งฟองน้ำ สองชั้น - เพลงเดือนหงายกลางป่า สองชั้น - เพลงคุดทะราดเหยียบกรวด สองชั้น - เพลงคุดทะราดเหยียบกรวด ชั้นเดียว - เพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียว - เพลงคู่ธรรณี - เพลงพม่าเท่ ชั้นเดียว - ลูกหมัด
-----	-------------	--

ตารางที่ 8 เพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทรระ คมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางแสดงข้อมูลเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทรระ คมขำ ได้แสดงให้เห็นถึงเพลงต่าง ๆ ที่ประกอบกันอยู่ในเพลงนางหงส์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นมูลบทของบทเพลงต่าง ๆ จากเอกสารหนังสือ 2 ฉบับหลัก ๆ ได้แก่ หนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523) และหนังสือสารานุกรมเพลงไทย (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิตต์, 2557) พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ข้อมูลของบทเพลงที่มีปรากฏข้อมูลในเอกสารหนังสือจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยปรากฏมูลบทของบทเพลงต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- **เพลงอนงค์สุชาดา** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงอนงค์สุชาดาไว้ความว่า

เพลงนี้ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ทำนองสามชั้นมาจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เมื่อประมาณเกือบร้อยปีมาแล้ว เข้าใจว่าพระยาประสานดุริยศัพท์จะเป็นผู้คิดขึ้นเอง ทำนองเพลงสละสลวย ฟังแล้วรู้สึกเพลิดเพลินในความสวยงามตามธรรมชาติต่าง ๆ และการร่ายรำอย่างสวยงาม (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 518)

- **เพลงเงินชายอ้อย** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงเงินชายอ้อยไว้ความว่า

เพลงเงินชายอ้อยสองชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ ใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น บทละครนอก เรื่องสุวรรณหงส์ กรมศิลปากรปรับปรุงเมื่อ พ.ศ. 2494

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนี้ไปบรรเลงและขับร้องแทนเพลง
จีนฉิมเล็ก ในเพลงชุด ดับนางลอย เป็นต้น (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, 2557: 154)

- **เพลงจีนไฉยอ** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงจีนไฉยอ
ไว้ความว่า “เพลงจีนไฉยอ สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีสำเนียงจีน ใช้ประกอบการแสดงละคร
ที่เกี่ยวกับเรื่องจีน เช่น สามก๊ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงและขับร้องในการออกสียงสองภาษา
ด้วย” (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, 2557: 159)

- **เพลงมุล่ง** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงมุล่งไว้ความว่า
เพลงมุล่งชั้นเดียว อยู่ในเพลงเรื่องมุล่ง อันเป็นประเภทเพลงฉิ่ง ซึ่งมักใช้เป็น
เพลงเดี่ยวของระนาดและจะเข้ ... และสองชั้น เป็นเพลงสำหรับขับร้องในดรัมโตรีและ
การแสดงละครมาแต่สมัยโบราณ ต่อมาจึงมีผู้แต่งเพลงมุล่งนี้เป็น สามชั้น หลายทาง
ทางหนึ่ง พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้แต่งขึ้นเป็น สามชั้น แยกร้อง
ออกเป็น 2 ท่อน ท่อนละ 2 จังหวะอีกทางหนึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
ได้แต่งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2476 รวมร้องเป็นท่อนเดียว 4 จังหวะ และรวมกับสองชั้น และ
ชั้นเดียวของเก่าครบเป็นเถา ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 428)

- **เพลงฉิ่งมุล่ง** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงฉิ่งมุล่งไว้
ความว่า “เพลงฉิ่งมุล่ง ชั้นเดียว ประเภทเพลงฉิ่ง เป็นเพลงทำนองเก่า มี 3 ท่อน ปรากฏอยู่ในเพลง
เรื่องฉิ่งพระฉัน นอกจากนี้ยังมีนักดนตรีนำไปแต่งเป็นทางระนาดเอก เพื่อใช้ในการฝึกไล่มือเพื่อ
ฝึกทักษะด้วย” (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, 2557: 179)

- **เพลงเขมรใหญ่** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงเขมรใหญ่
ไว้ความว่า

เพลงเขมรใหญ่ สองชั้น เป็นเพลงที่อยู่ในเรื่อง ซึ่งมีเพลงเขมรน้อยและ
มีเพลงเขมรกลางรวมอยู่ด้วย ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
ได้แต่งขึ้นเป็นอัตราสามชั้น สำหรับบรรเลงในวงปี่พาทย์และเครื่องสาย ต่อมาสมเด็จพระ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต จึงทรงดัดแปลงให้มีลูกล่อลูกขัด
และสำเนียงเขมร พร้อมทั้งดัดแต่งลงให้มีทั้ง สองชั้น ชั้นเดียวครบเป็นเถา ประทาน
สำหรับแถวของทหารบก ทหารเรือ และวงปี่พาทย์วังบางขุนพรหมบรรเลง ... (มนตรี
ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 244)

- **เพลงแขกไทย** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแขกไทยไว้
ความว่า “เพลงแขกไทยสองชั้น เป็นเพลงที่ใช้ร้องในละครมาแต่สมัยโบราณ มีความหมายกลาง ๆ

ทำนองคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงมาแล้ว อัตราสามชั้นเข้าใจว่าเกิดขึ้นในรัชกาลที่ 5 แต่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นทางของท่านผู้ใด ส่วนชั้นเดียวนั้นก็ได้คิดตัดกันในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้เอง ...” (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญู, 2523: 271)

- **เพลงไ้คั้ง** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงไ้คั้งไว้
 ความว่า

เพลงไ้คั้ง สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ มี 4 ท่อน เดิมเรียกชื่อเพลงว่าไ้คั้งบางช้าง เพลงนี้เป็นเพลงที่ครูหน้าย นักดนตรีจังหวัดสมุทรสงครามแต่งขึ้นพร้อมกับเพลงแขกมอญบางช้าง ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

นายช้อย สุนทรวาที ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้น ส่วนชั้นเดียวนายมนตรี ตราโมท นำทำนองมาแต่งตัด 3 ทางคือ สำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงเถาทงหนึ่ง ใช้เป็นเพลงเร็วทงหนึ่ง และใช้เป็นเพลงลูกหมดทงหนึ่ง ลักษณะพิเศษของเพลงไ้คั้งนี้ ในอัตรา สามชั้น ท่อน 1 กำกับด้วยจังหวะหน้าทับทยอยสามชั้น ท่อน 2 และ 4 กำกับด้วยจังหวะหน้าทับลาว ท่อน 3 กำกับด้วยจังหวะหน้าทับปรบไ้ ส่วนในอัตราสองชั้นและชั้นเดียวลดหล่นการกำกับจังหวะหน้าทับตามอัตราส่วน

นอกจากนี้ นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ ยังได้นำเพลงไ้คั้ง สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์) มาแต่งตัดเป็นอัตราสองชั้น และอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาทงหนึ่งด้วย (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 379)

- **เพลงแขกมัตตีนหมู** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแขกมัตตีนหมูไว้ความว่า “เพลงแขกมัตตีนหมู เป็นเพลงทำนองเก่า บางท่านเรียกว่า เพลงมะตีหมูหรือแขกมะตีหมู ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงบรรจุในละครดึกดำบรรพ์เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย ตอนเข้าเมือง ในบทของศรีสันท์” (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 102)

- **เพลงแขกเงาะ** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแขกเงาะไว้ความว่า

เพลงแขกเงาะ สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไ้ มี 2 ท่อน ท่อน 1 มี 7 จังหวะ ท่อน 2 มี 8 จังหวะ ลักษณะของลีลาและทำนองคึกคักเร้าใจ ใช้ประกอบการแสดงละคร บางโอกาสนำเพลงนี้ไปบรรเลงเป็นเพลงลูกบท นักดนตรีในอดีตนำไปเรียบเรียงไว้ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง เพลงนี้มีอีกชื่อหนึ่งว่า แขกฉิ่ง

เมื่อ พ.ศ. 2488 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนี้ มาแต่งขยายเป็นอัตราสองชั้นและสามชั้น เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ... (ณรงค์ชัย ปิฎก-
รชิต, 2557: 93)

- **เพลงแขกเร็ว** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแขกเร็วไว้ความ
ว่า “เพลงแขกเร็ว สองชั้น ประเภทหน้าทับสองไม้ ใช้ประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
วงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำเพลงแขกเร็วบรรจุไว้ในละครดึกดำบรรพ์เรื่อง
อิเหนา ตอนตัดดอกไม้ฉายกริช” (ณรงค์ชัย ปิฎก-
รชิต, 2557: 104)

- **เพลงแขกประเทศ** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลง
แขกประเทศไว้ความว่า

เพลงนี้โดยปกติเป็นเพลงสำหรับร้องและบรรเลงติดต่อกับเพลงเชิดจีนเฉพาะ
ทำนองสามชั้นพระประดิษฐไพเราะ (ศร มิแขก) ได้ประดิษฐ์ขึ้น ส่วนทำนองสองชั้นและ
ชั้นเดียวมีอยู่ในเพลงสองไม้และเพลงเร็ว ทำนองของเพลงหมายถึงการเผชิญภัยหรือ
ฝ่าฟันต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งผ่านพ้นมาแล้ว บทร้องบทที่หนึ่ง เป็นบทในเรื่องขุนช้าง
ขุนแผนติดต่อกับเพลงเชิดจีน ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญู, 2523: 288)

- **เพลงนางหงส์** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงนางหงส์
ไว้ความว่า

เพลงนางหงส์ สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงแรก
ในเรื่องนางหงส์ วงปี่พาทย์นางหงส์ใช้เพลงเรื่องชุดนี้บรรเลงเป็นชุดแรก สำหรับใช้
ประกอบศพ เนื่องจากเป็นวงดนตรีของภาคกลางที่ใช้บรรเลงประกอบงานศพโดยเฉพาะ
จากการที่วงดนตรีเริ่มต้นบรรเลงด้วยเพลงเรื่องนางหงส์ซึ่งประกอบด้วยเพลงนางหงส์
(บางที่เรียกชื่อว่าพราหมณ์เก็บหัวแหวน) เพลงสาวสอดแหวน เพลงแสนสุดสวาท (เพลง
กระบอกทอง) และเพลงแมลงวันทอง ฯลฯ จึงเรียกชื่อวงดนตรีตามชื่อเพลงนี้ว่า
วงปี่พาทย์นางหงส์

... ในช่วงปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระประดิษฐ์-
ไพเราะ (มีแขก) ได้นำทำนองเพลงนางหงส์ สองชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้นเรียก
เพลงนางหงส์สามชั้น ต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนางหงส์
สามชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา 4 ชั้น เรียกว่า เพลงนางหงส์ 6 ชั้น (ไม่เรียกว่านางหงส์
4 ชั้น) ... (ณรงค์ชัย ปิฎก-
รชิต, 2557: 355-356)

- **เพลงเทพบรรทม** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงเทพบรรทมไว้ความว่า

... รวสมัยปลายรัชกาลที่ 4 หรือต้นรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จำเริญผยองยิ่ง (โคม) เรียกกันเป็นสามัญว่า “จำโคม” ... ได้แต่งเพลงร้องสักวาขึ้นเพลงหนึ่ง ทั้งทำนองและบทร้องให้ชื่อว่า “เพลงสักวาเทพบรรทม” ... เพลงนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายในวงการสักวาเป็นอันมาก ตลอดจนนักร้องส่งดนตรีก็นำมาใช้

ครูทัด (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งเป็นคนร้องและครูประจำวงปีพาทย์ของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้แต่งทำนองดนตรีขึ้นเพื่อใช้บรรเลงรับในเมื่อนำเพลงสักวาเทพบรรทมของจำโคมมาร้องส่ง ... และเมื่อนำเพลงนี้มาใช้นอกวงสักวาแล้ว เพลงนี้จึงเรียกชื่อเพลงว่า “เพลงเทพบรรทม”

อย่างไรก็ตาม เพลงเทพบรรทมนี้ในวงการคีตศิลป์และดุริยางคศิลป์ ก็นับว่าเป็นเพลงที่มีความไพเราะอย่างยิ่งเพลงหนึ่ง และถือนักร้องเพลงไทยที่แท้จริงจะต้องร้องเพลงนี้ได้ดี ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุศลทัศน์, 2523: 354-355)

- **เพลงลูกวอนแม่** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงลูกวอนแม่ไว้ความว่า “เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น และชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่า มี 3 ท่อน อยู่ในเพลงเรื่องเพลงยาวในเพลงเรื่องเต่ากินผักบุง มีเพลงลูกวอนแม่บรรจุไว้เป็นเพลงเร็ว เมื่อ พ.ศ. 2523 นายบุญยงค์ เกตุคง ได้นำทำนองมาแต่งปรับปรุงสำหรับใช้บรรเลง-ขับร้องเป็นเพลงลา บทร้องและทำนองทางร้อง นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ แต่ง” (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 643)

- **เพลงคางคกปากสระ** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงคางคกปากสระไว้ความว่า

เพลงคางคกปากสระ ชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ มีท่อนเดียวใช้ประกอบการแสดงละคร เป็นเพลงที่มีลีลาทำนองและจังหวะกระชั้นรุกเร็ว ชวนให้อารมณ์คึกคักสนุกสนาน ส่วนเพลงคางคกปากสระ สามชั้น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งไว้ตั้งแต่สมัยเป็นจางวางคร เมื่อครั้งเป็นนักดนตรีอยู่ในวงวังบูรพา (ประมาณ พ.ศ. 2470) ส่วนทำนองทางร้อง คุณหญิงชั้น ศิลปบรรเลง แต่งเพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า คางคกปากบ่อ (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 120)

- **เพลงแม่วอนลูก** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแม่วอนลูกไว้ความว่า

เพลงแม่วอนลูกชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ มีเพลงท่อนเดียว 8 จังหวะ ปรากฏอยู่ในเพลงเรื่องสุรินทรราหู เพลงแม่วอนลูก สองชั้น

มีชื่อเรียกว่าเพลงจับแจง เมื่อ พ.ศ. 2509 นายสุวิทย์ บวรวัฒนา นำทำนองในอัตราสองชั้นไปแต่งขยายเป็นอัตรา สามชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียกเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า จินตะหราวาตี ดู จินตะหราวาตี (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์, 2557: 444-445)

- **เพลงมอญแปลง** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงมอญแปลงไว้ความว่า

1. เพลงมอญแปลง สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา มี 2 ท่อน ท่อนละ 2 จังหวะตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาบ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ... (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์, 2557: 519)

- **เพลงลาวครุพริ้ง** ประวัติความเป็นมาของเพลงครุภัทระ คมขำ ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยไว้ความว่า “เป็นเพลงที่อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้รับการถ่ายทอดมาจากครุพริ้ง กาญจนผลิน ซึ่งไม่มีผู้ทราบชื่อเพลง และต่อมาครุปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้ถ่ายทอดบทเพลงให้กับครุภัทระ คมขำ” (ภัทระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

- **เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงกัลยาเยี่ยมห้องไว้ความว่า “เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เถา เพลงนี้ไม่ทราบว่า เป็นเพลงในสมัยใด นายบุญยงค์ เกตุคง ได้ทำนอง 3 ชั้นมาจากครุพุ่ม บาปุยะวาทย์ และได้ตัดลงเป็น 2 ชั้นและชั้นเดียว เพื่อให้ครบเป็นเพลงเถา ทำนองทางร้องเรียบเรียงโดย นายสกล แก้วเพ็ญภาค ...” (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 235)

- **เพลงคุดทะราดเหี้ยบกรวด** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงคุดทะราดเหี้ยบกรวดไว้ความว่า

เพลงคุดทะราดเหี้ยบกรวด เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทเพลงสองไม้ ใช้ประกอบการแสดงละคร มีทำนองและลีลาคึกคัก สนุกสนาน เหมือนลีลาของคนเป็นคุดทะราดเหี้ยบย่ำไปบนกรวด เพลงนี้ยังเป็นเพลงอันดับที่ 3 ในเพลงเรื่องสินวล ... สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยทรงพระนิพนธ์เพลงตับเรื่อง จันทกนิรีและทรงกำหนดให้เพลงคุดทะราดเหี้ยบกรวดเป็นเพลงใหม่โรงของเพลงตับเรื่องจันทกนิรี (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์, 2557: 125)

- **เพลงจีนแสด** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงจีนแสดไว้ความว่า

เพลงจีนแสด สองชั้นของเก่านั้น พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้เป็นผู้แต่งขึ้นโดยอาศัยทำนองลีลาของเพลงที่ได้ยินชาวจีนบรรเลงดนตรี เล่นเป็นโครงสร้าง และตั้งชื่อว่า “เพลงจีนแสดหรือจีนแสดโคก” ซึ่งได้รับความนิยมในวงการดนตรีนำมาบรรเลงเป็นเอกเทศบ้างและปรับเข้ากับเพลงเรื่องบ้าง

เพลงจีนแสด สองชั้นนี้ ได้เป็นสมมุติฐานให้เกิดเพลงอัตราสามชั้นขึ้น 2 เพลง เพลงที่ 1 ก็คือ เพลงภริมย์สุรางค์ ... เพลงที่ 2 ก็คือเพลงจีนแสด สามชั้น ...

ในวงปีพาทย์หลวงที่ตามเสด็จนี้ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ผู้ซึ่งเป็นเจ้ากรมปีพาทย์หลวง และเป็นครู ... ท่านจึงได้คิดแต่งเพลงจีนแสดขึ้นเป็นสามชั้น อีกทางหนึ่ง โดยรักษาทำนอง สองชั้นของเดิมไว้โดยตลอดเป็นคนละเพลงกับภริมย์สุรางค์ และเรียกชื่อตามเดิมว่า “เพลงจีนแสด สามชั้น” ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญู, 2523: 309-310)

- **เพลงจีนปี่หลัง** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงจีนปี่หลังไว้ความว่า “เพลงจีนปี่หลัง สองชั้น เป็นเพลงสำเนียงจีน นักดนตรีนำเพลงนี้มาบรรเลงออกภาษาต่อจากเพลงจีนขิมเล็ก บทร้องจากเรื่องสามก๊กมีความว่า “ขงเบ้งหมอดูรู้ที่ทัพ ออกต้อนรับข้าศึกไม่นึกหนี ...” และนิยมนำไปใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น บทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา เป็นต้น” (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2557: 164)

- **เพลงสาธิตาخمเดือน** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงสาธิตาخمเดือนไว้ความว่า

... เพลงสาธิตาخمเดือนนี้เป็นเพลงอัตราสามชั้นของเก่าเพลงหนึ่งที่มีท่วงทำนองไพเราะ เป็นเพลงคู่กันกับ “เพลงวิเวกเวหา” ... เข้าใจว่าเพลงอัตราสองชั้นอันเป็นสมมุติฐานของเพลงนี้คงจะมีอยู่ หากแต่ได้สูญหายไป ... อย่างไรก็ตามถ้าจะพิจารณาสำนวนทำนองของเพลงคู่นี้ (วิเวกเวหากับสาธิตาخمเดือน) ก็จะเห็นได้ว่า เพลงวิเวกเวหาเก่ากว่าเพลงสาธิตาخمเดือนเป็นคนละสมัย เพลงวิเวกเวหาอันเป็นเพลงพื้น ๆ เรียบ ๆ สำนวนทำนองเป็นโบราณ ส่วนเพลงสาธิตาخمเดือน ... สำนวนทำนองมีชั้นเชิงและระคนด้วยสำเนียงแขกเล็กน้อย จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีเพลงวิเวกเวหา สามชั้นอยู่ก่อนแล้ว ครั้นถึงสมัยต้นรัชกาลที่ 4 จึงมีผู้แต่งเพลงสาธิตาخمเดือนสามชั้นขึ้น เพราะสำนวนของเพลงน่าจะแต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ...

เพลงสาธิตาخمเดือน สามชั้นที่กล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นเพลงเก่าที่มีความไพเราะ เยือกเย็นน่าฟังเพลงหนึ่ง ซึ่งนิยมขับร้องและบรรเลงมาจนปัจจุบัน ที่บางวงบรรเลงเป็น เพลงเถา ก็ใช้วิธีตัดจากสามชั้นลงมาเป็นทอด ๆ ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 488-489)

- เพลงกระต่ายเต้น จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย อธิบายมูลบทของเพลงกระต่ายเต้น ไว้ความว่า

กระต่ายเต้น (ไทย) เพลงกระต่ายเต้นชั้นเดียว เป็นเพลงสำเนียงไทย ทำนอง เก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี 5 ท่อน รวมอยู่ในเพลงช้าเรื่องนกขมิ้น มีนักดนตรีนำทำนองท่อน 1 และท่อน 2 มาแต่งขยายเป็นอัตรา 2 ชั้น เมื่อบรรเลงประกอบ การแสดงละคร ใช้บรรเลงในอัตรา 2 ชั้น จำนวน 2 ท่อน หรือเมื่อบรรเลงรวมโดยเริ่ม ท่อน 1 และท่อน 2 ในอัตรา 2 ชั้น ต่อเนื่องด้วยทำนองชั้นเดียวท่อนที่ 3-5 ก็ได้ เพลงนี้ เมื่อรวมเป็นเพลงเรื่องชุดกระต่ายชมเดือน ... (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2557: 7)

- เพลงแมลงภู่งูทอง จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลง แมลงภู่งูทองไว้ความว่า

เพลงนี้เป็นเพลงจำพวกเพลงเรื่อง มีอยู่ 4 เพลงด้วยกัน คือ แมลงภู่งูเงิน แมลงภู่งูทอง แมลงภู่งูน้ำ และแมลงภู่งูกลาย พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสาน- ศัพท์) กับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงแมลงภู่งูทอง สองชั้น ของเดิม มาทำเป็นทำนอง สามชั้นขึ้น และภายหลังหลวงประดิษฐไพเราะได้ตัดทำนอง ลงเป็นชั้นเดียว รวมเป็นเพลงเถา ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 429)

- เพลงนกขมิ้น จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงนกขมิ้น ไว้ความว่า

สมัยโบราณมีเพลงเรื่องในประเภทเพลงช้าอยู่เรื่องหนึ่ง เรียกว่า “แม่มา้ย คร่ำครวญ” เพลงช้าเรื่องนี้มีเพลงนกขมิ้นตัวผู้และนกขมิ้นตัวเมียรวมอยู่ด้วย ...

ส่วนทางเพลงดนตรีของมอญมีเพลงในจำพวกเพลงเร็วอยู่เพลงหนึ่ง ... เทียบได้ตรงกับอัตราชั้นเดียวของเพลงนกขมิ้น (ตัวผู้) ของไทย ... ในสมัยที่นิยมการร้อง และบรรเลงเพลงอัตราสามชั้นกันอย่างแพร่หลาย ราวสมัยรัชกาลที่ 4 ครูเพ็ง ... จึงได้นำ เพลงนกขมิ้นตัวผู้ในเพลงเรื่องแม่มา้ยคร่ำครวญ ซึ่งเป็นอัตราสองชั้นมาแต่งขึ้นเป็นอัตรา สามชั้น ... ได้มีผู้นำไปร้องและบรรเลงเป็นเพลงสุดท้ายในฉบับต้นเพลงฉิ่ง ได้รับความ นิยมในวงการดนตรีไทย ใช้ร้องและบรรเลงกันสืบมาจนปัจจุบันนี้ ... เพลงนกขมิ้น สาม ชั้นของครูเพ็งยังได้รับเลือกเป็นเพลงสำหรับบรรเลงเดี่ยวवादฝีมือกันอีกด้วย

เมื่อ พ.ศ. 2476 นายมนตรี ตราโมท ได้แต่งบทและทำนองร้องเพลงนกขมิ้นสองชั้น และชั้นเดียวขึ้น โดยเพิ่มทำนองร้องและว่าดอกลตามแนวอัตราสามชั้น ของครูเพ็ง เพื่อใช้ร้องรวมกันได้ครบเป็นเพลงเถา ส่วนทำนองดนตรีที่บรรเลงรับอัตราสองชั้น ใช้ทำนองเพลงอย่างในเพลงเรื่องแม่มา้ยคร่ำครวญของเก่า และอัตราชั้นเดียวก็ใช้ทำนองของเพลงมอญ ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 374-375)

- **เพลงลาวดอย** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย อธิบายมูลบทของเพลงลาวดอยไว้ความว่า “เพลงลาวดอย 2 ชั้น เป็นเพลงสำเนียงลาว ใช้ประกอบการแสดงละคร นอกจากนี้เมื่อครั้งที่กรมศิลปากรปรับปรุงรำลาวกระทบบั๊ นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงลาวดอยบรรเลงต่อท้ายเพลงลาวกระทบบั๊ด้วย” (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 630)

- **เพลงวิเวกเวหา** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงวิเวกเวหาไว้ความว่า

... เพลงวิเวกเวหานี้ก็เป็นอีกเพลงหนึ่งที่เป็นเพลงอัตราสามชั้น ซึ่งยังค้นไม่พบ สองชั้นอันเป็นสมุฏฐาน อย่างไรก็ตาม ทำนองดนตรีเพลงวิเวกเวหา สามชั้นนี้ก็นับว่าเป็นเพลงมีทำนองไพเราะเยือกเย็นเพลงหนึ่ง ตามสำนวนทำนองเข้าใจว่าจะเป็นเพลงที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ... เนื่องจากทำนองเพลงซ่อนเงื่อนฝากแฝงประกายคั่นอยู่ จึงทำให้ผู้แต่งทำนองร้องต่างบรรจุถ้อยคำและทำนองในตอนจบไปต่าง ๆ กัน ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 468-469)

- **เพลงเร็วสินวล** ประวัติความเป็นมาของเพลงครุฑทระ คมขำ ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยไว้ความว่า “เพลงเร็วสำนวนนี้เป็นหนึ่งในสำนวนเพลงในเพลงเร็วสินวลและเพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุงเรื่องใหญ่ ซึ่งเพลงเร็วสินวล เป็นเรื่องสำนวนโบราณอีกสำนวนหนึ่งที่มีความไพเราะงดงาม และครุฑทระได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์พิชิต ชัยเสรี” (ภัทระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

- **บังใบ** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย โดยอธิบายมูลบทของเพลงบังใบไว้ความว่า เพลงบังใบ 2 ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี 2 ท่อน ตามหลักฐานเก่าสุด ซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ ... เพลงบังใบ 2 ชั้นนี้มีนักดนตรีนำทำนองไปแต่งขยายเป็นอัตรา 3 ชั้น คือทางของนายช้อย สุนทรวาทีน และทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์) ... (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 368)

- **เพลงอาถรรพ์** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงอาถรรพ์ไว้ความว่า “เพลงอาถรรพ์ ทำนองในอัตรา สองชั้น ใช้ขับร้องในการประกอบการแสดงละคร ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้แต่งขึ้นเป็น สามชั้นทางหนึ่ง และยังมีผู้อื่น แต่งขึ้นอีกทางหนึ่ง พร้อมทั้งตัดลงเป็นชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา ... ” (มนตรี ตราโหมทและวิเชียร กุลตันต์, 2523: 515-516)

- **เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน** กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องการประพันธ์ เพลงช้าเรื่องปูจานครน่านของครูภัทรระ คมขำ โดยจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับ ความหมายของบทเพลงและเพลงเร็วเรื่องปูจานครน่านไว้ความว่า

... บทเพลงช้าเรื่องปูจานครน่าน ... เพื่อเป็นพุทธบูชาต่อพระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงเพื่อการบูชาที่มีเค้าโครงต้นรากมาจากระบำ กลองปูจาของชาวน่านอันวิจิตรบรรจงที่จะแสดงเจตจำนงในการบูชาพระพุทธศาสนา ... ความแตกต่างที่ซ่อนความลงตัวในรูปแบบราชสำนักของไทย กับราชสำนักล้านนา ...

... ในเพลงเร็วผู้วิจัยพบว่าเพลงเร็วในเพลงเรื่องประเภทเพลงช้าเกือบทุก เรื่องเป็นอิสระ โดยการตัดทอนจากเพลงลูกตกและสำนวนเพลงจากเพลงสองไม้ทั้งสิ้น รูปแบบดังกล่าวจึง ... ทำการประพันธ์เพลงโดยใช้หลักทฤษฎีเรื่องการประพันธ์เพลง แบบตัดทอนมาใช้ประพันธ์เพลงเร็วในเพลงเรื่องเพลงช้าปูจานครน่าน ... (ภัทรระ คมขำ, 2560: 366)

- **เพลงฉิ่งกลาง (หรือเพลงเขมาผ้า)** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย โดยอธิบายมูลบทของเพลงฉิ่งกลางไว้ความว่า “เพลงฉิ่งกลาง 2 ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทเพลงฉิ่ง ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละคร ใช้เป็นเพลงร้องในบทมโหรี เช่น บทมโหรีรักก็ บทประพันธ์ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และใช้บรรเลงประกอบระบำ เช่น ระบำปลา ในละครเรื่องสังข์ทอง ตอนหาปลา เป็นต้น” (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, 2557: 178)

- **เพลงแขกโอด** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงแขกโอดไว้ความว่า

เพลงแขกโอดนี้ แต่โบราณมีเพียงทำนองสองชั้น เป็นเพลงในประเภทโยนหน้าทับสองไม้ สำหรับร้องหรือบรรเลงประกอบกับบทที่แสดงความเศร้าโศก แต่ทำนองเพลงมีสำเนียงแขกปนอยู่นิดหน่อย จึงเรียกว่า แขกโอด ส่วนทำนองสามชั้นที่ได้รับความนิยมบรรเลงกันอยู่ทั่ว ๆ ไป ครูซ้อย สุนทรวาทีน เป็นผู้แต่งโดยพยายามแทรกแซงสำเนียงแขกเข้าไว้อีกมาก ทำให้สมชื่อและน่าฟังยิ่งขึ้น ส่วนทำนองสองชั้นและชั้นเดียวที่บรรเลงติดต่อให้ครบเป็นเถา หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ตัดและแต่ง

จากเค้าสามชั้นของครูช้อย สุนทรวาทิน ที่กล่าวแล้วเมื่อราว พ.ศ. 2480 นับว่าเพลงเถานี้ เป็นเพลงที่มีเชิงลูกเล่นพลิกแพลงน่าฟังตลอดทั้งเถา (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 533)

- **เพลงการเวกใหญ่** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลง การเวกใหญ่ไว้ความว่า

เพลงการเวก เป็นเพลงอยู่ในเรื่องพญาราชปักษี ครูกลับ ณ บางช้าง ได้ไป จากพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครุมีแขก) เพลงการเวกนี้มีอยู่ 2 เพลง คือ การเวกใหญ่และการเวกเล็ก เพลงการเวกใหญ่นั้นเข้าใจว่าครูเพ็งจะเป็นผู้แต่ง ส่วนเพลง การเวกเล็กนั้น พระประดิษฐ์ไพเราะแต่งขึ้นไว้เพื่อให้เป็นคู่กันกับเพลงการเวกใหญ่ ทำนองของเพลงวนเวียนมีความหมายคล้ายกับอาการบินวนเวียนของนก (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 230)

- **เพลงฉิ่งพระฉัน** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงฉิ่งพระฉัน ไว้ความว่า “เพลงฉิ่งพระฉัน ประเภทเพลงฉิ่ง เป็นเพลงเรื่อง ทำนองเก่า เรียกชื่อว่า เพลงเรื่องฉิ่ง พระฉัน แบ่งเป็นฉิ่งพระฉันเช้า และฉิ่งพระฉันกลางวัน ใช้บรรเลงระหว่างเวลาที่พระฉันภัตตาหาร” (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิต, 2557: 178)

- **เพลงหงส์ทอง** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงหงส์ทองไว้ ความว่า

เพลงเถานี้มีสิ่งแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ อัตราสามชั้นเรียกว่าเพลงหงส์ทอง ส่วนทำนองสองชั้นเรียกว่าเพลงเวสสุกรรมและอัตราสชั้นเดียวกลับชื่อว่าเพลงหงส์ทอง เช่นเดียวกับสามชั้น แต่การเรียกชื่อเพลงนั้นถืออัตราสามชั้นเป็นสำคัญ เมื่อสามชั้น เรียกชื่อเพลงว่าอย่างไรก็เรียกชื่อเพลงเถานั้นว่าอย่างนั้น ไม่ว่าชื่อของทำนองสองชั้น หรือชั้นเดียวจะเรียกชื่อไปอย่างไร ...

เมื่อการแสดงลิเกได้เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้นำเอาทำนองเพลงหงส์ทอง ชั้นเดียวนี้ไปใช้โดยดัดแปลงวิธีร้อง ให้ร้องตันไปได้นาน ๆ จึงจะลงให้ปีพาทย์รับและ ทำนองปีพาทย์รับ ก็ตัดทำนองท่อน 2 ลงเสียครึ่งหนึ่ง เมื่อบรรเลงรวมกับท่อนหนึ่งเป็น 3 เที้ยว เพลงหงส์ทองแบบนี้ได้ร้องประจำเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงลิเกโดยเฉพาะ

ต่อมา จึงมีผู้แต่งขยายทำนองเพลงหงส์ทองชั้นเดียวของโบราณนั้นขึ้นเป็น อัตราสองชั้น สำหรับบรรเลงอยู่ในเรื่องของเพลงช้าและใช้ประกอบการแสดงโขนละคร ตั้งชื่อว่าเพลงเวสสุกรรม

ประมาณสมัยปลายรัชกาลที่ 4 จึงมีผู้แต่งเพลงเวสสุกรรม (หงส์ทองสองชั้น) ขึ้นเป็นอัตราสามชั้น และกลับไปใช้ชื่อว่า เพลงหงส์ทองเช่นเดียวกับชั้นเดียวของเดิม เป็นที่นิยมแพร่หลายในวงการขับร้องและดนตรีมาจนปัจจุบันนี้

ส่วนบทร้องนั้น ในสมัยโบราณใช้บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ขึ้นต้นว่า “ปึกเป็นมยุราลงราร้อน” ภายหลังได้เปลี่ยนมาใช้บทละครเรื่องเงาะป่า พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ 5 และได้รับความนิยมโดยทั่วไป ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญู, 2523: 506-507)

- **เพลงสกุณาน่าน** จากซีดีดนตรีศรีน่าน: บทเพลงไทยจากการดำเนินงานในจังหวัดน่าน คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการบันทึกเสียงบทเพลงพร้อมด้วยคำอธิบายประวัติและที่มาของ บทเพลงไว้ความว่า

เพลงสกุณาน่าน เถาประพันธ์ขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ทำนอง ทาง ร้องและเนื้อร้องอัตราสามชั้น ประพันธ์โดยรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน โดยการขยายเพลงระบำสกุณาน่าน ... ในอัตราสองชั้นที่นำต้นรากมาจากเพลงหงส์ทอง อัตราสามชั้นท่อนหนึ่ง เนื้อร้องอัตราสองชั้น ชั้นเดียวและบทต้นประพันธ์โดยนายจักร สิ้น พิเศษสาทร ... ผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจจากการเดินทางไปสำรวจเส้นทางตุงก บนดอยชมพูภูคา ... (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 2559: แผ่นบันทึกเสียง)

- **เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ** จากหนังสือ “การเข้าหน้าทับเพลงไทย” ของครูรัฐระพล น้อยนิติย์ ได้อ้างถึงครูมนตรี ตราโมท และอธิบายเกี่ยวกับ “นางหงส์ทางวัดสระเกษ” รวมถึงแสดง การบรรเลงหน้าทับไว้ความว่า

คำว่า “นางหงส์” เป็นชื่อหน้าทับซึ่งนายมนตรี ตราโมท กล่าวถึงการตั้งชื่อ เพลงในหนังสือศัพท์สังคีตว่า “เรื่องนางหงส์ซึ่งใช้ประโคนคพ เพลงที่บรรเลงขึ้นต้นด้วย เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน แต่กลองมลายูที่ดีประกอบจังหวะ ดีหน้าทับนางหงส์” ส่วน คำว่า “สระเกษ” เป็นชื่อวัดอันเป็นศาสนสถานที่ครูหนูดำได้บำเพ็ญศิลปะในถ้ำแห่งนี้ นำมา เป็นชื่อเพลงว่า “นางหงส์ทางวัดสระเกษ” หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “นางหงส์ทางหลวง” เป็น เพลงที่ใช้ในราชการ ซึ่งแต่เดิมเพลงนี้มีชื่อว่า “พราหมณ์เก็บหัวแหวน” (มนตรี ตราโมท อ้างถึงใน รัฐระพล น้อยนิติย์, 2559: 237)

- **เพลงน้ำค้าง** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย โดยอธิบายมูลบทของเพลงน้ำค้างไว้ความว่า

เพลงน้ำค้าง สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว 6 จังหวะ ปรากฏอยู่ในบทดอกสร้อยสวรรค์ครั้งกรุงเก่า ในการเล่นดอกสร้อยสัทวาซึ่งนิยมเล่นกันในช่วงฤดูน้ำหลากของบรรดาเจ้านายผู้มีบรรดาศักดิ์ที่ไปร่วมงานบุญ และต่างมีบริวารที่เป็นนักร้องทั้งนักร้องบทและนักร้องลูกคู่ ลงเรือไปเที่ยวเล่นกัน เครื่องดนตรีมี ทับ กรับ และฉิ่ง นอกจากนี้เพลงน้ำค้างยังนิยมใช้ประกอบการแสดงละครทั่วไป

เมื่อ พ.ศ. 2469 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำทำนองเพลงน้ำค้าง สองชั้นมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา สามชั้น ต่อมาคุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง ได้นำมาทำเป็นเพลงโหมโรงเรียกชื่อใหม่ว่า “โหมโรงละอองสินธุ์”

นายจิรัส อัจฉรงค์ ได้นำเพลงน้ำค้าง สองชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงศรีสุขรัลักษ์ (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2557: 358)

- **เพลงฟองน้ำ** จากหนังสือสารานุกรมเพลงไทย โดยอธิบายมูลบทของเพลงฟองน้ำไว้ความว่า

เพลงฟองน้ำ สองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงประเภทฉิ่งอัตราสองชั้น รวมอยู่ในเรื่องเพลงเรื่องจิ้งจกทอง ใช้เป็นเพลงร้องประกอบบทรำในระบำปลา และเป็นเพลงหนึ่งในชุดเพลงประเภทเพลงฉิ่งเรื่องตักธารา สำหรับใช้บรรเลงขณะพระฉันทเพล บางท่านเรียกว่า เพลงฉิ่งพระฉันทเพลมี 12 เพลง คือเพลงต้นตักธารา ตักธารา ทำน้ำ ฟองน้ำ ฟองน้ำ มีลม คลื่นกระทบฝั่ง ทะเลบัว ลอยถาด (ทำนองต่างจากพระเจ้าลอยถาด) พญาพายเรือ มัดตีนหมู และรั้วตีกดาบรพรพ์ (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2557: 481)

- **เดือนหงายกลางป่า** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงพม่าเห่ไว้ความว่า “เพลงเดือนหงายกลางป่า เป็นเพลงคู่กันกับเพลงน้ำลอดใต้ทราย เป็นเพลงสมัยอยุธยา ไม่ทราบว่าเป็นผู้ใดเป็นผู้แต่งขึ้น ... ” (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 342)

- **เพลงพม่าเห่** จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้อธิบายมูลบทของเพลงพม่าเห่ไว้ความว่า

ในสมัยโบราณ การแสดงละครเกี่ยวพาราสิ บางบทก็ร้องด้วยทำนองเพลงพม่าเห่ สองชั้น และถ้ำร้องเพลงพม่าเห่ สองชั้น ก็มักจะสอดแทรก “ว่าดอก” ให้ไปใน

เป่าด้วย ... เพลงพม่าเห่ สองชั้นนี้ เป็นที่นิยมร้องกันอยู่อย่างแพร่หลาย ... ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับปรุงขึ้นก็ร้องเพลงพม่าเห่ สองชั้น เป็นเพลงอันดับแรก

พ.ศ. 2466 นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงพม่าเห่ สองชั้นนี้มาแต่งขึ้นเป็นอัตรา สามชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียวเพื่อให้ครบเป็นเพลงเถา เนื่องจากในสมัยนั้นวงการดนตรีและขับร้องเพลงไทยกำลังนิยมร้องและบรรเลงเพลงพม่าเห่ สามชั้นหรือเถา แทนเพลงพม่าห้าท่อนกันอย่างแพร่หลาย เพราะฉะนั้นเพลงพม่าเห่ สามชั้นและเถา จึงมีอยู่ด้วยกันหลายทาง ... (มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุศลทัศน์, 2523: 406-407)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมูลบทของบทเพลงต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ทราบความหมายและนัยยะของเพลงต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ต่อไป

4.5 โน้ตเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ

เพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกโน้ตทั้งหมด 10 เพลง โดยบันทึกโน้ตเพลงตามลำดับดังนี้

- 4.5.1 เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา
- 4.5.2 เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง
- 4.5.3 เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไพร
- 4.5.4 เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม
- 4.5.5 เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง
- 4.5.6 เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน
- 4.5.7 เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา
- 4.5.8 เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์
- 4.5.9 เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่
- 4.5.10 เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง

4.5.1 เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา

4.5.1.1 เพลงอนงค์สุชาดา

ท่อน 1

- - - ล	- - ดํ ดํ	- - - รั	- - ดํ ดํ	- ดํ - รั	- ดํ - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
- - - ม	- ด - -	- - - ร	- ด - -	- ด - ร	- ด - ฤ	- - - ซ	- - - ฑ

- ล - -	ซ ม - -	- - - ด	- - ร ม	- - - ร	- - - ม	- - - ซ	- - - ล
- - ซ ม	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -	- - - ฤ	- - - ฑ	- - - ซ	- - - ฤ

- - - -	- - - รั	- - - มํ	รั ดํ - ดํ	- - - รั	ดํ ล - ล	- - - ดํ	ล ซ - ซ
- - - -	- ร - -	- - - ม	ร ด - ด	- - - ร	ด ล - ฤ	- - - ด	ล ซ - ซ

- - - ดํ	- - - รั	- - - ดํ	- - - ล	- - ล ล	ดํ ล - -	ซ - ซ -	- - - ซ
- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ฤ	- - ล -	- - ซ ม	- ม - ร	- ม - ร

- - - -	- - - ล	- ซ - ล	- ดํ - ซ	- - - ม	- ฑ ล ซ	- ม - ซ	- - - -
- - - -	- ล - -	- ซ - ล	- ด - ซ	- - - ฑ	- ฑ ล ซ	- ฑ - ซ	- - - -

- - ล -	ดํ ล - -	ซ ซ - ซ	- - - -	- - ซ ซ	- ล - ร	- - - -	ร ม - ซ
- - - ล	- - ซ ม	- ร - ม	- - - -	- ซ - -	- ล - ฤ	- ฑ - ด	- - - ซ

- - - -	- ม - ม	- - - ร ม	- ซ - ล	- ดํ - รั	- ดํ - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
- - - ม	- - - -	- - ด -	- ซ - ฤ	- ด - ร	- ด - ฤ	- - - ซ	- - - ฑ

- ล - -	ซ ม - -	- - - ด	- - ร ม	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล
- - ซ ม	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -	- ฑ - ฤ	- - - ฑ	- - - ซ	- - - ฤ

----	-ล-ล	-ดี-ล	-ช-ม	---ด	--รม	-ล--	ชม--
---ล	----	-ด-ล	-ช-ฬ	-ช--	-ด--	--ชม	--รด

--รม	--ฟช	-ล--	ชฟ--	-มช-	มร--	-รมร	---ด
-ด--	รม--	ฟ-ชฟ	--มร	---ร	--ดล	-ด--	ดล-ช

ท่อน 2

---ล	--ดีดี	---ริ	--ดีดี	---ชล	-ดี-ริ	-ดี--	ริริ-ดี
---ม	-ด--	---ร	-ด--	--ฟ-	-ด-ร	-ด-ร	---ด

---ดี	---ริ	---มี	---มี	--ดี-	ดี-ล-	ช-ล-	ล-ช-
---ด	---ร	---ม	---ช	---ล	-ช-ม	-ม-ช	-ม-ร

-ล--	ชม--	---ด	--รม	--รม	ช-มช	--ชล	ดี-ลดี
--ชม	--รด	-ช--	-ด--	-ด--	-ร--	รม--	-ช--

---ชล	-ดี-ริ	-มี-ริ	-ดี-ล	--มี-	มี-ริ-	ดี-ริ-	ริ-ดี-
--ฟ-	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ม	---ริ	-ดี-ล	-ล-ดี	-ล-ช

CHULALONGKORN UNIVERSITY

----	ชล--	ดีล--	ชล--	---ลล	ดีล--	ชช-ช	----
--รม	-ช-ช	--ชม	-ช-ช	--ล-	--ชม	-ร-ม	----

--ชช	-ล-ด	---ร	---ม	----	-ริ-มี	-ริ--	-มี-มี
-ช--	-ล-ช	---ล	---ฬ	----	-ร-ม	-ร-ม	----

--มีมี	--มีมี	-ริ--	มีมี-ริ	-มี-มี	-มี--	ริริ--	ดีดี-ล
-ม--	-ม--	-ร-ม	---ร	-ม-ช	-ม-ร	---ด	---ม

- รี้ - -	ดี้ ล - -	- - - -	- ซ - ล	- ล - -	ล ซ - ล	- รี้ - -	ดี้ ดี้ - รี้
- - ดี้ ล	- - ซ ม	- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ม	- ร - ด	- - - ร

- - - -	- รี้ - รี้	- มี้ - ร	- ดี้ - ล	- - - ซล	- ดี้ - รี้	- ดี้ - -	- รี้ - รี้
- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- - ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	- - - -

- - รีม	- ซ - ล	- ดี้ - ล	- ซ - ม	- - รีม	- ซ - ล	- รี้ - ดี้	- ล - ซ
- - ด -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ท	- - ด -	- ซ - ล	- ร - ด	- ล - ซ

เปลี่ยนเท่าเสียง

4.5.1.2 เพลงเร็วจีนขายอ้อย

ท่อน 1

- ซ - มี้	- - มี้ รี้	- ซ - มี้	- - มี้ รี้	- - มี้ มี้	มี้ มี้ - มี้	- - มี้ มี้	มี้ มี้ - มี้
- ร - ซ	- - - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ม - -	ซ ล - ซ	- ม - -	ซ ล - ซ

- - ดี้ ดี้	- รี้ - มี้	- - ซ ล	- ดี้ - รี้
- ด - -	- ร - ม	- ฟ - -	- ด - ร

กลับต้น

สร้อย

- มี้ รี้ ดี้	- - ล ล	รี้ - มี้ รี้	- - - ดี้	- ท ท	- ล - ซ	- - ซล	- ดี้ - รี้
- ม ร ด	- ล - -	- ดี้ - -	ดี้ ล - ซ	- ฟ - -	- ม - ร	- - ฟ -	- ด - ร

กลับต้น

ท่อน 2

- - ล ล	- ซ - ม	ซ - ม ซ	- ม - -	- ซ - -	- - - ร	ม - ร ม	- ร - -
- ล - -	- ร - ท	- ร - -	- ท - -	- ม - ม	ร ด ล -	- ด - -	- ล - -

รี้ ท - -	- ซ ล ดี้	- - รี้ -	รี้ ดี้ - -	- - ท ท	- ล - ซ	- - ซล	- ดี้ - รี้
- - ล ซ	ม - - ด	- - - ล	- ซ - -	- ฟ - -	- ม - ร	- - ฟ -	- ด - ร

กลับต้น

สร้อย

- มี่ รี่ ตี่	-- ล ล	รี่ - มี่ รี่	--- ตี่	-- ท ท	- ล - ช	-- (ชล)	- ตี่ - รี่
- ม ร ด	- ล --	- ตี่ --	ตี่ ล - ช	- พ --	- ม - ร	-- พ -	- ด - ร

กลับต้น

ท่อน 3

-- ล ล	- ช - ม	ช - ม ช	- ม --	- ช - ม	- ช - ล	-- ช -	ช ล --
- ล --	- ช - ท	- ร --	- ท --	- ช - ท	- ช - ล	--- ม	- ม --

- ตี่ - ล	- ตี่ - ช	-- ม -	ม ช --	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่	-- ตี่ -	ตี่ รี่ --
- ด - ม	- ด - ร	--- ร	- ร --	- ช - ม	- ช - ร	--- ล	- ล --

- มี่ - มี่	- รี่ - มี่	-- รี่ -	รี่ --	-- ที่ ที่	- ล - ช	-- (ชล)	- ตี่ - รี่
- ช - ม	- ร - ม	--- ตี่	- ตี่ --	- พ --	- ม - ร	-- พ -	- ด - ร

กลับต้น (เที่ยวที่ 2 ออกโยน)

สร้อย

- มี่ รี่ ตี่	-- ล ล	รี่ - มี่ รี่	--- ตี่	-- ท ท	- ล - ช	-- (ชล)	- ตี่ - รี่
- ม ร ด	- ล --	- ตี่ --	ตี่ ล - ช	- พ --	- ม - ร	-- พ -	- ด - ร

กลับต้น

โยน

- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่
--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร

4.5.1.3 เพลงฉิ่งนอก

ท่อน 1

-- (รม)	- ช - ล	-- ร ม	- ช - ล	- ช - พ	- ม - ร	- ร - ร	- รี่ - ร
-- ด -	- ช - ล	- ด --	- ช - ล	- ช - พ	- ท - ล	--- ช	--- ร

- ร - รื	- รื - รื	- ร - ร	- รื - ร	- ร - รื	- รื - รื	-- ๓๗	- ร - ม
--- ๗	--- ๖	--- ๗	--- ๖	--- ๗	--- ๖	-- ๗ -	- ๓ - ๗

-- ๓๗	- ร - ม	- ร - ม	-- ๗ ๗	-- ๓ ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗	-- ๓ ๓
-- ๗ -	- ๓ - ๗	- ๓ - ๗	- ๗ --	- ๓ --	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗	- ๓ --

- ๗ - ม	- ร - ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗	-- ๓ ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗	-- ๓ ๓
- ๗ - ๗	- ๓ - ๓	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗	- ๓ --	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗	- ๓ --

- ๗ - ม	- ร - ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗
- ๗ - ๗	- ๓ - ๓	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗

- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗	- ๗ - ๗
--- ๓	--- ๗	--- ๓	--- ๗	--- ๓	--- ๗	--- ๓	--- ๗

กลับต้น

ท่อน 2

- ๓ --	๗ ๗ - ม	- ๗ - ๓	- ๗ - ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗	-- ๓๓	- ๗ - ๓
- ๓ - ๗	--- ๗	- ๗ - ๓	- ๗ - ๓	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗	-- ๓ -	- ๗ - ๓

-- ๓ ๓	- ๓ - ๗	-- ๓๓	- ๗ - ๓	- ๗ - ๓	- ๗ - ม	- ร - ๗	-- ๓๓
- ๗ --	- ๓ - ๗	-- ๓ -	- ๗ - ๓	- ๗ - ๓	- ๗ - ๗	- ๓ - ๗	-- ๓ -

- ๗ - ๓	- ๓ ๓ รื	----	--- ๓	- ม รื ๓	- ๓ - ๓	- ๓ - รื	- ๓ - ๓
- ๗ - ๓	- ๗ ๓ ร	----	--- ๓	- ม ร ๓	- ม - ๓	- ม - ร	- ๓ - ม

-- ๗ ๗	- ๓ - ๓	[- ม รื ๓	- ๓ - ๓	- ๓ - รื	- ๓ --	๓ ๗ - ๗	--- รื
- ร --	- ม - ๓	[- ม ร ๓	- ม - ๓	- ม - ร	- ๓ --	-- ม -	--- ร

- ดั - -	ล ช - ช	- มั รั ดั	- ล - ดั	- ล - รั	- ดั - -	ล ช - ช	- ช - ช
- ด - -	- - ม -	- ม ร ด	- ม - ด	- ม - ร	- ด - -	- - ม -	- - - ด

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช
- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช

4.5.1.4 เพลงจิ้งจอก

ท่อน 1

- - - -	- - - ดั	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ดั	- - - รั	- มั - ดั
- - - -	- - - ด	- - - ทุ	- - - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ร	- ม - ด

- - - -	- ช - ดั	- - รั มั	- มั - รั	- มั - รั	- ดั - ล	- ดั - -	ลช - ช
- - - -	- ร - ด	- - - ม	- ช - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ด - -	- ม - ร

- - - -	- ม - ช	- ล - ดั	- - - ล	- ดั - ล	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
- - - -	- ทุ - ช	- ล - ด	- - - ล	- ด - ล	- ช - ทุ	- ช - ล	- ทุ - ช

- - รั รั	- มั - รั	- มั - มั	- - - มั	- - มั มั	- รั - ดั	- ล - -	ดั รั - ดั
- ร - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ม	- - ช ม	- ร - ด	- ม - -	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 2

- - - -	- ดั - -	- - ช ล	- - ดั -	- ดั - -	- ดั - -	- - ช ล	- - ดั -
- - - -	- - - ม	- - - -	ช ล - ช	- - - -	- - - ม	- - - -	ช ล - ช

- - รั รั	- มั - รั	- มั - มั	- - - มั	- - มั มั	- รั - ดั	- ล - -	ดั รั - ดั
- ร - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ม	- - ช ม	- ร - ด	- ม - -	- ร - ด

กลับต้น

ลูกหมด

-- ตั๊ ตั๊	-- ตั๊ ตั๊	-- ตั๊ ตั๊	-- ตั๊ ต	-- ซ ซ	-- ล ล	-- ตั๊ ตั๊	-- รั รั
--- ต	--- ต	--- ต	--- ต	--- ร	--- ม	--- ตั๊	--- ร

-- ตั๊ รั	-- ตั๊ รั	-- ตั๊ รั	- รั --	ม่ รั --	รั ตั๊ --	ตั๊ ล --	ล ซ --
- ล --	ตั๊ ล --	ตั๊ ล --	ตั๊ ---	-- ตั๊ ล	-- ล ซ	-- ซ ม	-- ม ร

-- ซ -	ม ซ - ซ	----	ซ ล - ล	-- ตั๊ -	ล ตั๊ - ตั๊	----	ตั๊ รั - รั
--- ร	-- ม -	-- ร ม	-- ซ -	--- ซ	-- ล -	-- ซ ล	-- ตั๊ -

4.5.2 เพลงนางหงส์ เรืองมุล่ง

4.5.2.1 เพลงมุล่ง

ท่อน 1

--- ตั๊	--- ล	--- ซ	--- ม	-- รั ม	- ซ - ล	- รั - ตั๊	- ล - ซ
--- ต	--- ล	--- ซ	--- ฬ	-- ต -	- ซ - ล	- ร - ต	- ล - ซ

--- ต	--- ร	--- ม	--- ซ	ตั๊ ล --	ล ซ --	ซ ม --	ม ร --
--- ซ	--- ล	--- ฬ	--- ซ	-- ซ ม	-- ม ร	-- ร ต	-- ต ล

รั ตั๊ --	ตั๊ ล --	ล ซ --	ซ ม --	- ฬ --	- ม --	--- ตั๊	-- ร ม
- ล ซ	-- ซ ม	-- ม ร	-- ร ต	-- ล ซ	-- ร ต	- ซ --	- ต --

-- ร ม	- ซ - ม	-- ร ม	-- ฟ ซ	-- ซ ล	ตั๊ ล --	ซ ล --	ซ ฟ --
- ต --	ร - ร -	ร ต --	ร ม --	- ฟ --	-- ซ ฟ	-- ซ ฟ	-- ม ร

-- ซ ล	- ตั๊ - ล	-- ซ ล	-- ตั๊ รั	ตั๊ ล --	ล ซ --	ซ ม --	ม ร --
- ม --	ซ - ซ -	ซ ม --	ซ ล --	-- ซ ม	-- ม ร	-- ร ต	-- ต ล

-- มี่ -	มี - มี -	รึ - รึ -	ดี - ดี -	ล - ล -	ช - ช -	--- ช	ลท ดี รึ
--- ร	- รึ - ดี	- ดี - ล	- ล - ช	- ช - ม	- ม - ร	-- ร -	-----

-- ดด	-- รร	-- มม	-- ฟฟ	-- ซซ	-- ลล -	ดี ล --	-----
--- ซ	--- ล	--- ท	--- ด	--- ร	--- ล	-- ซฟ	-----

- ล --	ช ม --	ดี ดี --	รึ รึ - มี	- ดี --	รึ มี - มี	- มี - มี	- มี - รึ
-- ซ ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ด --	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

ท่อน 2

นำ

ตาม

[-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ม ม]	[-- ซ ล	- ดี - ล	-- ซ ล	-- ดี -]
[- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ท --]	[- ม --	ช - ช -	ช ม --	ช ล - ช]

นำ

ตาม

[รึ - มี -	มี - รึ -	ดี - รึ -	รึ - ดี -]	[ดี ล --	ล ช --	ช ม --	ม ร --]
[- ดี - รึ	- ดี - ล	- ล - ด	- ล - ช]	[-- ซ ม	-- ม ร	-- ร ด	-- ด ล]

-- ซซ	-- ลล	-- ทท	-- ดด	-- ซซ	-- ดด	-- รร	-- มม
--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ซ	--- ม	--- ช	--- ล	--- ท

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ฟ ช	-- ซ ล	ดี ล --	ช ล --	ช ฟ --
- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ม --	- ฟ --	-- ซ ฟ	-- ซ ฟ	-- ม ร

นำ

ตาม

นำ

ตาม

[- รึ มี -	ลท ดี รึ]	[- รึ มี -	ลท ดี รึ]	[ม ร - ร	ม ฟ ซ ล]	[ม ร - ร	ม ฟ ซ ล]
[ดี -- ซ	--- ร]	[ดี -- ซ	--- ร]	[-- ด -	--- ล]	[-- ด -	--- ล]

-- ดี ดี	-- ลล	-- ซซ	-- ฟฟ	-- ซซ	-- ฟฟ	-- มม	-- รร
--- ด	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ฟ	--- ท	--- ล

-- รั รั	ม ร --	-- รั รั	ม่ รั --	-- ด้ ด้	รั ด้ --	-- ด้ ด้	ด้ ด้ --
-- รั -	-- ด ด้	- รั --	-- ด้ ด้	- ด้ --	-- ด้ ช	- ด้ --	-- ช ฟ

- ด้ --	ช ม --	ด้ ด้ --	รั รั - ม	- ด้ --	รั ม - ม	- ม - ม	- ม - รั
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ด --	- ม - ช	- ด้ - ช	- ม - ร

4.5.2.2 เพลงเร็วเบ็ดเตล็ด

ท่อน 1

-- รั รั	- ด้ - รั	ม่ - ม รั	- ด้ - รั	ม่ - ม รั	- ด้ - รั	ม่ - ม รั	- ด้ - ด้
- ร --	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ม

- ช --	ม่ ม - รั	- ด้ ม รั	- ด้ - ด้	[- รั - ด้	- ด้ - ช	- ช --	ฟ ช - ฟ
- ร - ม	--- ร	- ด ม ร	- ด - ม	[- ร - ด	- ด้ - ช	-- ร ม	- ด --

-- ช ด้	ด้ ด้ --	- รั - ด้	-- ช ด้	[- ด้ - ด้	- ด้ - ด้	- ด้ - ด้	- ด้ - ด้
- ฟ --	-- ช ฟ	- ร - ด	- ฟ --	[--- ร	--- ด้	--- ร	--- ด้

ท่อน 2

- ร --	ด้ - ช ด้	- ร --	ด้ - ช ด้	- รั - ด้	-- ช ด้	[- ด้ - ด้	- ด้ - ด้
ด - ด -	ด้ -- ด้	ด - ด -	ด้ -- ด้	- ร - ด	- ฟ --	[--- ร	--- ด้

- ด้ - ด้	- ด้ - ด้	- ร --	ด้ - ช ด้	- ร --	ด้ - ช ด้	- รั - ด้	-- ช ด้
--- ร	--- ด้	ด - ด -	ด้ -- ด้	ด - ด -	ด้ -- ด้	- ร - ด	- ฟ --

- รั - ด้	- ด้ - ช	- ช --	ฟ ช - ฟ	-- ช ด้	ด้ ด้ --	- รั - ด้	-- ช ด้
- ร - ด	- ด้ - ช	-- ร ม	- ด --	- ฟ --	-- ช ฟ	- ร - ด	- ฟ --

- รั - ด้	- ด้ - ช	- ช --	ฟ ช - ฟ	-- ช ด้	ด้ ด้ --	- รั - ด้	-- ช ด้
- ร - ด	- ด้ - ช	-- ร ม	- ด --	- ฟ --	-- ช ฟ	- ร - ด	- ฟ --

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

ท่อน 3

-- พ ช	-- ล ล	- รี่ - ตี่	-- ล ล	-- พ ช	-- ล ล	[- ล - ล	- ล - ล
ด ร --	- ล --	- ร - ด	- ล --	ด ร --	- ล --	[--- ร	--- ล

- ล - ล	- ล - ล	-- พ ช	-- ล ล	- รี่ - ตี่	-- ล ล	-- พ ช	-- ล ล
--- ร	--- ล	ด ร --	- ล --	- ร - ด	- ล --	ด ร --	- ล --

-- ล ล	- ร - ล	- รี่ - ตี่	- ล - ช	--- พ	--- ช	- ม --	- ม --
- ล --	- ล - ล	- ร - ด	- ล - ช	- พ --	- ช --	- ร - ร	- ร - ร

- ม --	- ม --	- ม --	- ร - ล	- รี่ - ตี่	- ล - ช	-- ช ล	ตี่ ล --
- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ล - ล	- ร - ด	- ล - ช	- พ --	-- ช พ

ช พ --	ช - ม พ	-- ล ช	- ช - พ	- ช - ล	- ตี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่
-- ม ร	- ร - ด	- --	- พ ร -	- ร - ม	- ด - ร	--- ช	--- ร

- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- มี่ รี่ รี่	--- รี่
--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	- ร --

4.5.2.3 เพลงฉิ่งมุล่ง

ท่อน 1

วรรค 1

- ร - ร	- ด - ด	- รัม ร	- ริด - ด	- ล - ช	- พ - ม	- ร - ช
- ล --	- ช --	- ด --	- ด ช -	- ล - ช	- พ - ท	- ล - ช

วรรค 2

----	-- ร ร	- ม พ ช	-- ล ล	ริด ----	ช พ --	- พ ช ล
----	- ล --	- ท ด ร	- ล --	- ล ช พ	-- ม ร	ด ----

วรรค 3

---ล	--ดีดี	-ม่รีดี	-ล-ดี	--ล-	ดีล-รี	--ม่รี	--ดี-
---ม	-ด--	-มรด	-ม-ด	--ม-	-ม-ร	----	ดีดี-ช

รีดี--	ชฟ--	มร-ร	มฟชล
-ลชฟ	--มร	--ด-	----

วรรค 4

--รร	--ลล	-ช-ช	--ลล	-ม่รีดี	--ลล	-ช-ช	--ฟฟ
-ล--	-ล--	--ฟ-	-ล--	-มรด	-ล--	--ฟ-	-ฟ--

-ช-ช	-ม่--
-ด--	ด ร-ร

บรรเลงวรรคละสองเที่ยว แล้วกลับต้นท่อน 1

ท่อน 2

วรรค 1

-ม่--	-รี--	ร-มร	รี--ด	-ด-รม	--ฟช	-ล--	ชฟ--
-ร-ร	-ด-ด	-ด--	ด-ช-	ช-ด-	ร ม--	ฟ-ชฟ	--มร

วรรค 2

-ม-ม	ชล-ช	รมช-	มร--	-ด-รม	ชฟ-ฟล	-ช-ฟ	-ม-ร
---ฟ	-ช--	ด--ร	--ดล	ช-ด-	-ด--	ร-ด-	ฟ-ล-

วรรค 3

--รร	--ลล	รีดี--	ชฟ--	-ช--	ฟช-ฟ	-ช--	-ม--
-ล--	-ล--	-ลชฟ	--มร	--รม	-ด--	-ด--	ด ร-ร

บรรเลงวรรคละสองเที่ยว แล้วกลับต้นท่อน 2

ท่อน 3

วรรค 1

-ร-ร	-ด-ด	-รีมร	-รี-ด	--ด ร	มร--	รีด-ด ร	--มฟ
-ล-ล	-ช--	-ด--	-ดช-	-ฟ--	--ดช	-ช--	ด ร--

- พ - พ	- ด - ด	- ริม ร	- รั - ด	- - ด ร	ม ร - -	ด - ด ร	- - ม พ
- ด - -	- ช - -	- ด - -	- ด ช -	- ฑ - -	- - ด ช	- ช - -	ด ร - -

วรรค 2

- - - พ	- - ม พ	พ - ช พ	- - ม พ	- พ - (ชล)	ดํ ดํ ล -)	ช พ - -	ม ร รั -
- - ด -	ม ร - -	- ม ร -	ม ร - -	ด - พ -	- ล - ช พ	- - ม ร	- - ด ช

- - - พ	- - ม พ	- - ช พ	- - ม พ	- พ - (ชล)	ดํ ดํ ล -)	ช พ - -	ม ร รั -
- - ด -	ม ร - -	ม ร - -	ม ร - -	ด - พ -	- ล - ช พ	- - ม ร	- - ด ฑ

วรรค 3 กลับต้นในวรรค

- - ล ท	ด - ร ร	- - ฑ -	ร ฑ - ร	- - พ ม	- - พ พ	- พ - -	ช ล - ดํ
- ช - -	- ล - -	- - ฬ -	- ฬ - -	- - - ม	- พ - -	- ด - พ	- - - ด

วรรค 4 กลับต้นในวรรค

- - ช ช	- ช - -	- ล - -	- - ช ล	ท ดํ - -	ท ล - -	ช - ช ล	- - ท ดํ
- - - ช	ม ร - -	ม - ช ม	ร ม - -	- - ท ล	- - ช ร	- ร - -	ช ล - -

วรรค 5

- พ - -	(ชล - ดํ	(ลล ช พ	- รั - -	- ด - ด	- ร - ร	- ร - -	- - ด ร
- ด - -	พ - - ด	ล - ช พ	- ด - ด	- ช - -	- ล - -	ล - ด ฑ	ล ฑ - -

- ด - ริม	พ ช - พ	พ - ช พ	- - รั -	- ด - ด	- ร - ร	- ร ด -	ฑ -) - ด ร
ช - ด -	- - ด -	- ม ร - -	ม ร ด ช	- ช - -	- ล - -	ล - ช -	- ล ช ฑ -

- ด - ริม	พ ช - พ	พ - ช พ	- - - -
ช - ด -	- - ด -	- ม ร - -	ม ร ด ล

วรรค 6

- ล - -	ล ช - ล	- รั - -	ดํ ดํ - รั	- ดํ - ล	- ช - -	พ พ - -	ช ช - ล
- ช - ม	- ร - ม	- ร - ด	- - - ร	- ด - ล	- ช - พ	- - - ช	- - - ล

- - ช ช	- -) (ชล	รั - ดํ ดํ	- - - ดํ รั	- ดํ รั ดํ	- ล ล -)	ช - ม พ	- พ พ -)
- ช - -	ร ม พ -	- ด - -	ช ล ฑ -	ด - - ล	พ - - ช พ	- ร - -	ด - - ม ร

วรรค 7 กลับต้นในวรรค

ฟ - - ฟ	- - ฟ ม	- - ฟ ช	- - ล ล	ด้ ด้ ล -	- ฟ - ชล	ด้ ด้ ล -	ช ฟ - -
- ม ร -	ม ร - -	ร ม - -	- ล - -	- ล - ชฟ	ด - ฟ -	- ล - ชฟ	- - ม ร

วรรค 8

- ช - ล	- - - -	- - - ด	- - ร ม	ชฟ - ฟ ช	- - ล ล	- ช - ช	- ช - ด้
- ฟ - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ด - -	- ด - ช	- ล - -	- ช - -	ร - - ด

ม่ ม ร์ ด้	- ท - ล	- ม - -	ม่ ม - -	ร ร์ - -	ด้ ด้ - ล	ม่ ร์ - ร์ -	ม่ - ม -
ม - ร ด	- ท - ล	- ม - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- ด้ - ม	- ช - ร์

ร - ม -	ด้ - ร์ -	ล - ร ม	- - ฟ ช	- ช - -	ฟ ช - ฟ	- ฟ - ชล	ด้ ด้ ล -
- ม - ด	- ร - ล	- ด - -	ร ม - -	ร - ร ม	- ด - -	ด - ฟ -	- ล - ชฟ

ช ฟ - -	ช - ม ฟ	- - ล ช	- ช - ฟ	- - ล ล	- ด้ - ร์
- - ม ร	- ร - ด	- - - -	- ฟ ร -	- ล - -	- ด - ร

กลับต้นท่อน 3 แล้วออกโยน

- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์	- ร์ - ร์
- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

4.5.2.4 เพลงเร็วเขมรใหญ่

ท่อน 1

[- - ร์ ร์	- ล - ร์	- ล - ร์	- ด้ - ล]	- - ร์ ร์	- ด้ - ล	- ช - ด้	- ร์ - ม
[- ร - -	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ม]	- ร - -	- ด - ม	- ร - ด	- ร - ม

- - - ม	- - ร ม	- - ช ม	- - ร ม	- - - ม	- - ร ม	- - ช ม	- - ร -
- - ช -	ร ด - -	- - - -	ร ด - -	- - ช -	ร ด - -	- - - -	ร ด - ด

- - - ม	- - ร ม	- - ช ม	- - ร ม	- - - ม	- - ร ม	- - ช ม	- - ร -
- - ช -	ร ด - -	- - - -	ร ด - -	- - ช -	ร ด - -	- - - -	ร ด - ด

-- ตั้ ตั้	- ล - ตั้	- มั้ รึ้ ตั้	- ล - ตั้	-- ตั้ ตั้	- ล - ตั้	- มั้ รึ้ ตั้	-- ล ล
- ต --	- ม - ต	- ม ร ต	- ม - ต	- ต --	- ม - ต	- ม ร ต	- ล --

-- ตั้ ตั้	- ล - ตั้	- มั้ รึ้ ตั้	- ล - ตั้	-- ตั้ ตั้	- ล - ตั้	- มั้ รึ้ ตั้	-- ล ล
- ต --	- ม - ต	- ม ร ต	- ม - ต	- ต --	- ม - ต	- ม ร ต	- ล --

ท่อน 2

-- รึ้ รึ้	- ล - รึ้	-- มั้ รึ้	----	ตั้ - ล ช	- ช ล ตั้	-- รึ้ ตั้	----
- ร --	- ม - ร	----	ตั้ ล --	- ช --	ม -- ต	----	ล ช --

-- รึ้ รึ้	- ล - รึ้	-- มั้ รึ้	----	ตั้ - ล ช	- ช ล ตั้	-- รึ้ ตั้	----
- ร --	- ม - ร	----	ตั้ ล --	- ช --	ม -- ต	----	ล ช --

-- ฟ ฟ	- ช - ล	-- ตั้ ล	----	-- ต ร	-- ฟ ช	-- ล ช	----
- ฟ --	- ช - ล	----	ช ฟ --	- ล --	ต ร --	----	ฟ ร --

-- ฟ ฟ	- ช - ล	-- ตั้ ล	----	-- ต ร	-- ฟ ช	-- ล ช	----
- ฟ --	- ช - ล	----	ช ฟ --	- ล --	ต ร --	----	ฟ ร --

ท่อน 3

[-- ตั้ ตั้	- ล - ตั้	-- รึ้ ตั้	- ตั้ --]	[ตั้ - ล ช	- ช ล ตั้	-- รึ้ ตั้	- ตั้ --]
[- ต --	- ม - ต	----	ล ช --]	[- ช --	ม -- ต	----	ล ช --]

[-- รึ้ มั้	-- รึ้ รึ้	- มั้ - มั้	-- รึ้ รึ้]	[- มั้ - มั้	-- รึ้ รึ้	-- รึ้ มั้	-- รึ้ รึ้]
[- ตั้ --	- ร --	- ช - ม	- ร --]	[- ช - ม	- ร --	- ตั้ --	- ร --]

- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้	- รึ้ - รึ้
--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร

ลูกหมด

-- ตั้ว	-- ตั้ว	-- ตั้ว	- รึ --	มึ รึ --	ริ ตั้ว --	ตั้ว ล --	ล ช --
- ล --	ตั้ว ล --	ตั้ว ล --	ตั้ว ---	-- ตั้ว ล	-- ล ช	-- ช ม	-- ม ร

-- ช -	ม ช - ช	----	ช ล - ล	-- ตั้ว -	ล ตั้ว - ตั้ว	----	ตั้ว รึ - รึ
---	-- ม -	-- ร ม	-- ช -	---	-- ล -	-- ช ล	-- ตั้ว -

4.5.3 เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไทย

4.5.3.1 เพลงแขกไทย สามชั้น

ท่อน 1

---	-- ช ช	---	-- ช ช	- ช - ม	- ร --	-- ร ม	-- พ ช
---	- ช --	---	- ช --	- ต --	ร ต - ช	- ต --	ร ม --

----	- ตั้ว - ตั้ว	- รึ - ตั้ว	- ช - ล	-- ตั้ว ตั้ว	- รึ - ช	----	ช ล - ตั้ว
---	---	- ร - ต	- ร - ม	- ต --	---	- ม --	พ -- ต

- ล --	ช ช --	ล ล --	ตั้ว ตั้ว - รึ	- มึ - มึ	- มึ --	ริ ริ --	ตั้ว ตั้ว - ล
- ม - ร	---	---	---	- ม - ช	- ม - ร	---	---

- รึ --	ตั้ว ล --	จ พาลงกรรณมหาวิทยาลัย	ล ช - ล	- ตั้ว --	ตั้ว - ล -	ช - ล -	ล - ช -
-- ตั้ว ล	-- ช ม	CHULALONGKORN UNIVERSITY	- ร - ม	---	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

-- ม -	ช พ --	- ร ม -	ช พ --	-- ร ม	-- พ ช	- ล --	ช พ --
- ร - ร	-- ม ร	ด -- ร	-- ม ร	- ต --	ร ม --	พ - ช พ	-- ม ร

- ล --	ช ม --	ตั้ว ตั้ว --	ริ ริ - มึ	- มึ - มึ	- มึ --	มึ มึ --	ริ ริ - ตั้ว
-- ช ม	-- ร ต	---	---	- ช - ล	- ช - ม	---	---

- ล --	ช ช --	ล ล --	ตั้ว ตั้ว - รึ	- มึ - มึ	- มึ --	ริ ริ --	ตั้ว ตั้ว - ล
- ม - ร	---	---	---	- ม - ช	- ม - ร	---	---

-- ร ม	- ช - ล	- ตํ - ล	- ช - ม	-- ร ม	- ช - ล	- รํ - ตํ	- ล - ช
- ด --	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ฑ	- ด --	- ช - ล	- ร - ด	- ล - ช

กลับต้น

ท่อน 2

--- ม	-- ช ช	--- ล	-- ช ช	- ช - ม	- ร --	-- ร ม	-- ฟ ช
--- ฑ	- ช --	--- ล	- ช --	- ด --	ร ด - ช	- ด --	ร ม --

- ม --	ร ร --	ม ม --	ช ช - ล	รํ - มํ -	มํ - รํ -	ตํ - รํ -	รํ - ตํ -
- ฑ - ล	--- ฑ	--- ช	--- ล	- ตํ - รํ	- ตํ - ล	- ล - ตํ	- ล - ช

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ช ล	- มํ --	มํ รํ --	รํ ตํ --	ตํ ล --
- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ม --	-- รํ ตํ	-- ตํ ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล --	ช ม --	--- ด	-- ร ม	- ฟ - ช	ล ช --	-- ร ม	-- ฟ ช
-- ช ม	-- ร ด	- ช --	- ด --	- ด --	-- ฟ ม	ร ด --	ร ม --

--- ช	-- ฟ ช	-- ล ช	-- ฟ ช	- ช - ม	- ร --	-- ร ม	-- ฟ ช
-- ร -	ฟ ม - ร	---	ฟ ม --	- ด --	ร ด - ช	- ด --	ร ม --

- ม --	ร ร --	ม ม --	ช ช - ล	รํ - มํ -	มํ - รํ -	ตํ - รํ -	รํ - ตํ -
- ฑ - ล	--- ฑ	--- ช	--- ล	- ตํ - รํ	- ตํ - ล	- ล - ตํ	- ล - ช

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ช ล	- มํ --	มํ รํ --	รํ ตํ --	ตํ ล --
- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ม --	-- รํ ตํ	-- ตํ ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล --	ช ม --	ตํ ตํ --	รํ รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ --	มํ มํ --	รํ รํ - ตํ
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ชํ - ม	--- ร	--- ด

กลับต้นเปลี่ยนเท่า

--- ล	-- ตํ ตํ	--- รํ	-- ตํ ตํ	-- ช ล	- ตํ - รํ	- ตํ --	รํ รํ - ตํ
--- ม	- ด --	--- ร	- ด --	- ฟ --	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

4.5.3.2 เพลงเร็วใบโคล้ง

ช - ช ตั้	- รี้ - ตั้	ช - ช ตั้	- รี้ - มั้	มั้ - มั้ มั้	- รี้ - ตั้	ช - ช ตั้	- รี้ - มั้
ร - ร ด	- ร - ด	ร - ร ด	- ร - ม	ซึ้ - ซึ้ ม	- ร - ด	ร - ร ด	- ร - ม

- - - ซล	- - ช ช	- ตั้ - ล	- - ช ช	- - - ซล	- - ช ช	- ช - ช	- ช - ช
ร ม ฟ -	- ช - -	- ด - ล	- ช - -	ร ม ฟ -	- ช - -	- - - ด	- - - ช

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ตั้	- - รี้ มั้	- มั้ - มั้	- รี้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้
- - - ด	- - - ช	- ร - ด	- - - ม	- ซึ้ - ม	- ร - ด	- - - ฟ	- - - ด

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	มั้ รี้ ตั้ ช	- ตั้ - รี้	มั้ - มั้ มั้	- รี้ - ตั้
- - - ฟ	- - - ด	ม ร ด ร	- ด - ร	ซึ้ - ซึ้ ม	- ร - ด

กลับต้น

มั้ รี้ ตั้ ล	- ตั้ - รี้	- - - ซล	- - ช ช	- - ม ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ด
ม ร ด ม	- ด - ร	ร ม ฟ -	- ช - -	- ฑ - -	- ช - ล	- ช - ฑ	- ล - ช

มั้ รี้ ตั้ ล	- ตั้ - รี้	- - - ซล	- - ช ช	- - ม ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ด
ม ร ด ม	- ด - ร	ร ม ฟ -	- ช - -	- ฑ - -	- ช - ล	- ช - ฑ	- ล - ช

- - ล ล	- ช - ล	ตั้ - ตั้ ล	- ช - ม	รร - ม ร	- - ม ช	รร - ม ร	- - - ด
- ล - -	- ช - ล	ด - ด ล	- ช - ฑ	- ร - -	ด ร - -	- ร - -	ด ล - ช

- - ล ล	- ช - ล	ตั้ - ตั้ ล	- ช - ม	รร - ม ร	- - ม ช	รร - ม ร	- - - ด
- ล - -	- ช - ล	ด - ด ล	- ช - ฑ	- ร - -	ด ร - -	- ร - -	ด ล - ช

- - ช ล	- ตั้ - ล	- - ช ล	- - ตั้ รี้	- - ช ล	- - ตั้ รี้	มั้ รี้ - -	ตั้ รี้ - ตั้
- ม - -	ช - ช -	ช ม - -	ช ล - -	- ม - -	ช ล - -	- - ตั้ ล	- - - ช

- - ช ล	- ตั้ - ล	- - ช ล	- - ตั้ รี้	- - ช ล	- - ตั้ รี้	มั้ รี้ - -	ตั้ รี้ - ตั้
- ม - -	ช - ช -	ช ม - -	ช ล - -	- ม - -	ช ล - -	- - ตั้ ล	- - - ช

-- (ซล)	- ตี - รั	มี - มี รั	-- มี มี	-- (ซล)	- ตี - รั	มี - มี มี	- รั - ตี
-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ร	- ม - --	-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ม	- ร - ด

-- (ซล)	- ตี - รั	มี - มี รั	-- มี มี	-- (ซล)	- ตี - รั	มี - มี มี	- รั - ตี
-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ร	- ม - --	-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ม	- ร - ด

กลับต้น

4.5.3 เพลงเร็วแขกมัตตีนหมู

ตัวที่ 1

ม - ด	- ด ซ -	ม - ร ม	ซ - ล -	- ม - ม	ซ - ล -	ตี - (ซล)	ตี รั - ตี
- ร ด ซ -	ซ - - ม	- ร ด - -	- ม - ซ	ด - ร -	- ม - ซ	- ม ฟ -	- - ด -

ม - ด	- ด ซ -	ม - ร ม	ซ - ล -	- ม - ม	ซ - ล -	ตี - (ซล)	ตี รั - ตี
- ร ด ซ -	ซ - - ม	- ร ด - -	- ม - ซ	ด - ร -	- ม - ซ	- ม ฟ -	- - ด -

- มี รั ตี	- ท - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ม ร ด	- ท - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

ท ล - ล	- - - ล	- มี รั ตี	- ท - ล	ร ร - - ล	- ซ - ฟ	- มี รั ตี	- ท - ล
- - - ร	- ล - -	- ม ร ด	- ท - ล	- ร - -	ร - ด -	- ม ร ด	- ท - ล

ร ร - - ล	- ซ - ฟ	ม - ด	- ด ซ -	ตี - (ซล)	ตี รั - ตี	ม - ด	- ด ซ -
- ร - -	ร - ด -	- ร ด ซ -	ซ - - ม	- ม ฟ -	- - ด -	- ร ด ซ -	ซ - - ม

ตี - (ซล)	ตี รั - ตี	- - ตี ตี	- ล - รั	- ตี - ล	- ซ - ตี	- มี - มี	- มี - รั
- ม ฟ -	- - ด -	- ด - -	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด	- ม - ซึ	- ม - ร

- ตี - ล	- ซ - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี
- ด - ม	- ร - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด

- รั ตี ตี	- - - ตี
- - - ฟ	- ด - -

กลับต้น

ตัวที่ 2

- - ช -	- - ช -	- ช - -	ม ร - -	ด ร - -	ร ด - -	ร ด - -	ม - ช -
- - - ร	- - - ม	- - - ด ร	- - - ด ล	ท - - - ล	- - - ล ช -	- - - ล ช -	- - - ร - ม

- - ช -	- - ช -	- ช - -	ม ร - -	- ม - -	ร - - - ท	- - - ล ท	- - - ร - ม
- - - ร	- - - ม	- - - ด ร	- - - ด ล	- - - ม - ร	- - - ฟ	- - - ช - -	- - - ร - ม

- - - ล	ช ท ล ช	- - - ร - ม	- - - ร - -	- - - ม - -	ร - - - ท	- - - ล ท	- - - ร - ม
- - - ล - -	ช ท ล ช	- - - ด - -	- - - ร - -	- - - ม - -	- - - ฟ	- - - ช - -	- - - ร - ม

- - - ล	ช ท ล ช	- - - ร - ม	- - - ร - -	- - - ม - -	ร - - - ท	- - - ล ท	- - - ร - ม
- - - ล - -	ช ท ล ช	- - - ด - -	- - - ร - -	- - - ม - -	- - - ฟ	- - - ช - -	- - - ร - ม

- - - ช - -	ฟ ช - -	- - - ช - -	- - - ช - -	- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ช - -	- - - ร - -
- - - ร - -	- - - ด - -	- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ม - -	- - - ล - -	- - - ฟ - -	- - - ร - -

- - - ช - -	ฟ ช - -	- - - ช - -	- - - ช - -	- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ร - -	- - - ช - -
- - - ร - -	- - - ด - -	- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ค - -	- - - ม - -	- - - ค - -	- - - ร - -

- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ช - -	- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ร - -	- - - ล - -
- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ค - -	- - - ร - -	- - - ค - -	- - - ฟ - -	- - - ค - -	- - - ค - -

- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ร - -	- - - ค - -
- - - ฟ - -	- - - ค - -	- - - ฟ - -	- - - ค - -

กลับต้น

4.5.3.4 เพลงฉิ่งแขกเงาะ

- - - -	ร - - -	ร - - -	- - - ร - -	- - - ร - -	ร - - -	ร - - -	- - - ร - -
- - - -	- - - ท - -	- - - ท - -	- - - ร - -	- - - ล - -	- - - ท - -	- - - ท - -	- - - ร - -

- - - ม - -	- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ค - -	- - - ช - -	ร - - -	ร - - -	- - - ร - -
- - - ม - -	- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ค - -	- - - ช - -	- - - ท - -	- - - ท - -	- - - ร - -

- รื --	รื ตื --	รื ตื --	-- รื รื	-- มื มื	-- มื มื	-- รื รื	-- ตื ตื
- ล --	-- ท ตื	-- ท ตื	- ร --	- ม --	- ม --	- ร --	- ด --

- รื --	- รื --	-- ตื รื	-- ตื -	- ล --	- ล --	-- ตื รื	-- ตื -
- ตื - ตื	- ตื - ตื	- ล --	ตื ล - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ล --	ตื ล - ซ

-- ร ม	-- ซ -	ม ร --	ด ร - ด	- รื --	- รื --	-- ตื รื	-- ตื -
- ด --	ร ม - ร	-- ด ล	--- ซ	- ตื - ตื	- ตื - ตื	- ล --	ตื ล - ซ

- ล --	- ล --	-- ตื รื	-- ตื -	-- ร ม	-- ซ -	ม ร --	ด ร - ด
- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ล --	ตื ล - ซ	- ด --	ร ม - ร	-- ด ล	--- ซ

กลับต้น

4.5.3.5 เพลงเร็วแขกเร็ว

ท่อน 1

-- ซ ซ	-- ซ ซ	ซซ -- ล	----	-- ซ ซ	-- ซ ซ	ซซ -- ล	----
- ซ --	- ซ --	- ฟ --	ซ ฟ ม ร	- ซ --	- ซ --	- ฟ --	ซ ฟ ม ร

ม ร --	-- ด ร	ม ร --	ด ร - ด
-- ด ท	ล ท --	-- ด ท	--- ซ

กลับต้น

ท่อน 2

-- ตื ตื	-- ตื ตื	รื ตื --	-- ท ตื	-- ตื ตื	-- ตื ตื	รื ตื --	-- ท ตื
- ด --	- ด --	-- ท ล	ซ ล --	- ด --	- ด --	-- ท ล	ซ ล --

-- ร ม	-- ซ -	ม ร --	ด ร - ด
- ด --	ร ม - ร	-- ด ล	--- ซ

กลับต้น

4.5.3.6 เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

ท่อน 1

-- ล ล	-- ล ล	-- ซ ซ	-- ม ม	- ซ - ตื	- รื - มื	- มื - มื	- รื - ตื
- ล --	- ล --	- ซ --	- ท --	- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 2

- ม - ร	- ต - ล	- - - ซล	- ต - ร	- ช - ต	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต
- ม - ร	- ต - ม	- - - ฟ	- ต - ร	- ร - ต	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ต

กลับต้น

ลูกหมุด

- - ต ต	- - ต ต	- - ต ต	- - ต ต	- - ช ช	- - ล ล	- - ต ต	- - ร ร
- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ร	- - - ม	- - - ต	- - - ร

- - ต ร	- - ต ร	- - ต ร	- ร - -	ม ร - -	ร ต - -	ต ล - -	ล ช - -
ช ล - -	ต ล - -	ต ล - -	ต - - -	- - ต ล	- - ล ช	- - ช ม	- - ม ร

- - ช -	ม ช - ช	- - - -	ช ล - ล	- - ต -	ล ต - ต	- - - -	ต ร - ร
- - - ร	- - ม ร	- - ร ม	- - ช ม	- - - ช	- - ล ช	- - ช ล	- - ต ล

4.5.4 เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม

4.5.4.1 เพลงนางหงส์ หกชั้น

ทำนองเกริ่น

ปี่ชวาขึ้น

- - - -	- ต ร ม	- ร - ล	- ช - ต	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช
- - - -	- ต ร ม	- ร - ล	- ช - ต	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช

วงปี่พาทย์รับ

- - - -	- - - ร	- - - ลท	- ร - ม	- - - -	- - - ช	- - - ร	- ช - ล
- - - -	- - - ล	- - ช -	- ล - ท	- - - -	- - - ร	- - - ด -	- ช - ล

- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ต	- - - ร	- - - ต	- - - ล	- - - ช
- - - ท	- - - ช	- - - ล	- - - ต	- - - ร	- - - ต	- - - ล	- - - ช

ท่อน 1

- - ฟ ช	- - ฟ ช	- - ฟ ช	ล ช - -	ช ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- - ฟ ช
- ม - -	ฟ ม - -	ฟ ม - -	- - ฟ ม	- - ร ต	- - ร -	ร ต - -	ร ม - -

-- ท -	- ล - -	- ช - ช	--- ตั	- มั - มั	- รื - -	ตั ตั - -	รื รื - มั
--- ลช	--- ชุ	--- ร	--- ด	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- รื ม	- ช - ล	- ตั - ล	- ช - ม	- ช - ตั	-- รื มั	- มั - มั	- รื - ตั
-- ด -	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ท	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด
-- ท -	- ล - -	- ช - ช	--- ตั	- มั - มั	- รื - -	ตั ตั - -	รื รื - มั
--- ลช	--- ชุ	--- ร	--- ด	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ช ล	-- ท ตั	รื ตั - -	รื ท - -	ท ล - -
- ด - -	ร - ร -	ร ด - -	ร ม - -	ช ล - -	-- ท ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล - -	ช ม - -	ตั ตั - -	รื รื - - มั	- มั - มั	- มั - -	มั มั - -	รื รื - ตั
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- พ ช	-- ช ล	ตั ล - -	ช ล - -	ช พ - -
- ด - -	ร - ร -	ร ด - -	ร ม - -	- พ - -	-- ช พ	-- ช พ	-- ม ร

- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ตั ตั - รื	-- ชล	- ตั - รื	- ตั - -	รื รื - ตั
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	-- พ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

--- ล	-- ตั ตั	--- รื	-- ตั ตั	-- ชล	- ตั - รื	- ตั - -	รื รื - ตั
--- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	-- พ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

-- ท -	- ล - -	- ช - ช	--- ตั	- มั - มั	- รื - -	ตั ตั - -	รื รื - มั
--- ลช	--- ชุ	--- ร	--- ด	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- รื ม	- ช - ล	- ตั - ล	- ช - ม	- ช - ตั	-- รื มั	- มั - มั	- รื - ตั
-- ด -	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ท	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด

-- ท	- ล --	- ช - ช	--- ต	- ม - ม	- ร --	ต ต --	ร ร - ม
--- ลช	--- ช	--- ร	--- ด	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ช ล	-- ท ต	ร ต --	ร ท --	ท ล --
- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ม --	ช ล --	-- ท ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล --	ช ม --	--- ด	-- ร ม	- พ - ช	ล ช --	-- ร ม	-- พ ช
-- ช ม	-- ร ด	- ช --	- ด --	- ด --	-- พ ม	ร ด --	ร ม --

- ร - ช	-- ล ท	- ร - ท	- ล - ช	- ม --	ร ร --	ช ช --	ล ล - ท
- ล - ช	--- ท	- ร - ท	- ล - ช	- ท - ล	--- ช	--- ล	--- ท

--- ลท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร --	ท ท --	ล ล - ช
-- ช -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช

กลับต้นถึงบรรทัดที่ 8

ท่อน 2

- ล --	ช ช --	ล ล --	ต ต - ล	- ล --	ช ช --	ล ล --	ต ต - ร
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ม	- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร

-- ต -	ร ม - ม	- ม - ม	- ม - ร	- ม - ม	- ม --	ร ร --	ต ต - ล
-- ด -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ช	- ม - ร	--- ด	--- ม

---	ต ร --	ต - ต -	ต ร --	ต - ต -	ต - ล -	ช - ล -	ล - ช -
-- ช ล	-- ต ล	- ช - ล	-- ต ล	- ช - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

-- ร ม	-- พ ช	- ล --	ช พ --	- ล --	ล ช --	ช ม --	ม ร --
- ด --	ร ม --	พ - ช พ	-- ม ร	-- ช ม	-- ม ร	-- ร ด	-- ด ล

--- ล	-- ตํ ตํ	--- รํ	-- ตํ ตํ	-- รํ รํ	- มํ - รํ	- ตํ - -	ล ล - ช
--- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	- ร - -	- ม - ร	- ด - ล	--- ช

- พ - ช	ล ช - -	-- ร ม	-- พ ช	-- พ -	--- ช	---	ช ล - ตํ
- ด - -	-- พ ม	ร ด - -	ร ม - -	--- ม ร	- ม - ร	- ม - -	พ - - ด

--- ช	--- ตํ	-- รํ มํ	- รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ตํ
--- ร	--- ด	--- ม	- ร - ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

-- ท -	- ล - -	- ช - ช	--- ตํ	- มํ - มํ	- รํ - -	ตํ ตํ - -	รํ รํ - มํ
--- ล ช	--- ช	--- ร	--- ด	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- รํ มํ	-- รํ มํ	-- รํ มํ	-- รํ -	-- ตํ รํ	-- ตํ รํ	-- ตํ รํ	-- ตํ -
- ตํ - -	รํ ตํ - -	รํ ตํ - -	รํ ตํ - ตํ	- ล - -	ตํ ล - -	ตํ ล - -	ตํ ล - ล

-- ล ตํ	-- ล ตํ	-- ล ตํ	-- ล -	-- ช ล	-- ช ล	-- ช ล	-- ช -
- ช - -	ล ช - -	ล ช - -	ล ช - ช	- ม - -	ช ม - -	ช ม - -	ช ม - ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-- ด ด	-- ร ร	-- ม ม	-- ร ร	-- ด ด	-- ร ร	-- ม ม	-- ช ช
--- ช	--- ล	--- ท	--- ล	--- ช	--- ล	--- ท	--- ช

-- ร ม	- ช - ล	- รํ - ตํ	- ล - ช	-- ตํ -	ตํ - ล -	ช - ล -	ล - ช -
-- ด -	- ช - ล	- ร - ด	- ล - ช	--- ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

- ล - ล	- ช - -	ล ช - ช	- ม - -	ช ม - ม	- ร - -	ม ร - ร	- ด - -
-- ช -	ช ม - ม	-- ม -	ม ร - ร	-- ร -	ร ด - ด	-- ด -	ด ล - ล

- ล --	ช ม --	ดํ ดํ --	รํ รํ -- มํ	- มํ - มํ	- มํ --	มํ มํ --	รํ รํ - ดํ
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

-- ร ม	- ช - ม	-- ร ม	-- ฟ ช	-- ช ล	ดํ ล --	ช ล --	ช ฟ --
- ด --	ร - ร -	ร ด --	ร ม --	- ฟ --	-- ช ฟ	-- ช ฟ	-- ม ร

- ล --	ช ช --	ล ล --	ดํ ดํ - รํ	-- ชล	- ดํ - รํ	- ดํ --	รํ รํ - ดํ
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	-- ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

กลับต้น

4.5.4.2 เพลงเทพบรรทม สามชั้น

ท่อน 1

- รํ --	- ดํ - ดํ	-- ดํ รํ	มํ รํ --	- มํ --	มํ รํ --	รํ ดํ --	ดํ ลํ --
- ร - ด	-----	- ล --	-- ดํ ล	-- รํ ดํ	-- ดํ ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล --	ช ม --	--- ด	-- ร ม	- ฟ - ช	ล ช --	-- ร ม	-- ฟ ช
-- ช ม	-- ร ด	- ช --	- ด --	- ด --	-- ฟ ม	ร ด --	ร ม --

--- ช	-- ฟ ช	-- ล ช	-- ฟ ช	- ม --	ร ร --	ม ม --	ช ช - ล
-- ร -	ฟ ม --	ฟ ม --	ฟ ม --	- ฬ - ล	--- ฬ	--- ช	--- ล

-- ชล	- ดํ - รํ	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- ดํ - รํ	- ดํ - ล	- ช --	- ล - ล
-- ฟ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ด - ร	- ด - ล	- ช - ล	-----

-----	ดํ รํ --	-----	ดํ รํ --	-----	ดํ รํ --	-----	ดํ รํ --
-- ช ล	-- ดํ ล	-- ช ล	-- ดํ ช	-- ช ล	-- ดํ ล	-- ช ล	-- ดํ ช

- ม --	ร ร --	ม ม --	ช ช - ล	- ดํ - รํ	- ดํ --	ล ล --	ช ช - ม
- ฬ - ล	--- ฬ	--- ช	--- ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ช	--- ฬ

ช - ช -	ช ล -	ช - ช -	ช ล - -	รื้ ตื้ - -	ตื้ ล - -	ล ช - -	ช ม - -
- ร - ม	- - ช ม	- ร - ม	- - ช ม	- - ล ช	- - ช ม	- - ม ร	- - ร ด

- - ท -	- ล - -	- ช - ช	- - - ตื้	- มื้ - มื้	- รื้ - -	ตื้ ตื้ - -	รื้ รื้ - มื้
- - - ลช	- - - ช	- - - ร	- - - ด	- ช - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม

- - - -	ช ล - -	- - - -	ช ล - -	- - - -	ช ล ท ตื้	- - รื้ ตื้	- - - -
- - ร ม	- - ช ม	- - ร ม	- - ช ม	- - ร ม	- - - ด	- - - -	ท ล ช ม

- - - มื้	- - รื้ -	- - มื้ รื้	- - ตื้ -	- - รื้ ตื้	- - ล -	- - ตื้ ล	- - ช -
- - ตื้ -	รื้ ตื้ - ตื้	- - - -	ตื้ ล - ล	- - - -	ล ช - ช	- - - -	ช ม - ม

- มื้ - มื้	- - รื้ -	มื้ รื้ - รื้	- - ตื้ -	รื้ ตื้ - ตื้	- - ล -	ตื้ ล - ล	- - ช -
- - รื้ -	รื้ ตื้ - ตื้	- - ตื้ -	ตื้ ล - ล	- - ล -	ล ช - ช	- - ช -	ช ม - ม

- - - มื้	- - - -	- - มื้ รื้	- - - -	- - รื้ ตื้	- - - -	- - ตื้ ล	- - - -
- - ตื้ -	- - รื้ ตื้	- - - -	- - ตื้ ล	- - - -	- - ล ช	- - - -	- - ช ม

- - ม ม	- - ม ม	- - ม ม	- - ม ม	- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ตื้ ตื้ - รื้
- - - ท	- - - ท	- - - ท	- - - ท	- ล - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ร

- - ตื้ -	รื้ มื้ - มื้	- มื้ - มื้	- มื้ - รื้	- มื้ - มื้	- มื้ - -	รื้ รื้ - -	ตื้ ตื้ - ล
- - ด -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ช	- ม - ร	- - - ด	- - - ม

กลับต้น

ท่อน 2

- รื --	- ตื - ตื	-- ตื รื	มื รื --	- มื --	มื รื --	รื ตื --	ตื ลื --
- ร - ต	----	- ล --	-- ตื ล	-- รื ตื	-- ตื ล	-- ล ช	-- ช ม

- ล --	ช ม --	---- ต	-- ร ม	-- ร ร	-- ม ม	-- ช ช	-- ล ล
-- ช ม	-- ร ต	- ช --	- ต --	---- ล	---- ฬ	---- ช	---- ล

--- มื	-- รื -	-- มื รื	-- ตื -	-- รื ตื	-- ล -	-- ตื ล	-- ช -
-- ตื -	รื ตื - ตื	----	ตื ล - ล	----	ล ช - ช	----	ช ม - ม

-- ร ร	-- ม ม	-- ช ช	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	-- ช ช	-- ล ล
---- ล	---- ฬ	---- ช	---- ฬ	---- ล	---- ฬ	---- ช	---- ล

- มื - มื	-- รื -	มื รื - รื	-- ตื -	รื ตื - ตื	-- ล -	ตื ล - ล	-- ช -
-- รื -	รื ตื - ตื	-- ตื -	ตื ล - ล	-- ล -	ล ช - ช	-- ช -	ช ม - ม

ช - ม ช	ล ช --	ม - ร ม	ช ม --	ร - ต ร	ม ร --	ต - ล ต	ร ต --
- ร --	-- ม ร	- ต --	-- ร ต	- ล --	-- ต ล	- ช --	-- ล ช

(มื ตื รื มื)	ตื มื รื ตื)	ร - ตื รื	มื รื --	(ตื ช ล ตื)	รื ตื ล ช)	ล - ช ล	ตื ล --
		- ล --	-- ตื ล			- ม --	-- ช ม

(ช ร ม ช)	ล ช ม ร)	ม - ร ม	ช ม --	(ร ล ต ร)	ม ร ต ล)	ต - ล ต	ร ต --
		- ต --	-- ร ต			- ช --	-- ล ช

(มื ตื รื มื)	- มื --	(รื ล ตื รื)	มื รื --	(ตื ช ล ตื)	รื ตื --	(ล ม ช ล)	ตื ล --
	ตื - รื ตื		-- ตื ล		-- ล ช		-- ช ม

- ล --	ช ม --	ต้ ต้ --	รื รื -- มี	- ใ --	ล ช - ล	- รื --	ต้ ต้ - รื
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ม	- ร - ม	- ร - ด	--- ร

(ม ต ร ม)	ฟ ช - ช)	ม - ร ม	ฟ -- ช	(ล ฟ ช ล	ท ต้ - ต้)	ล - ช ล	ท -- ต้
		- ด --	- ช --			- ฟ --	- ด --

(ท ล ช ล	ท ต้ รื มี)	ท ล --	ท ต้ รื มี	(ท ช ล ท	ต้ รื - รื)	ท - ล ท	ต้ -- รื
		-- ช ล	--- ม			- ช --	- ร --

-- ช ช	-- ต้ ต้	-- รื รื	-- ต้ ต้	-- ช ช	-- ต้ ต้	-- รื รื	-- มี มี
--- ร	--- ด	--- ร	--- ด	--- ร	--- ด	--- ร	--- ม

-- รื ม	- ช - ล	- ต้ - ล	- ช - ม	- ช - ต้	-- รื มี	- มี - มี	- รื - ต้
-- ด -	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ท	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด

- มี --	(- ต้ ต้ ต้)	- รื --	(- ล ล ล)	- ต้ --	(- ช ช ช)	- ล --	(- ม ม ม)
-- รื ต้		-- ต้ ล		-- ล ช		-- ช ม	

-- ร ม	(- ม ม ม)	- ล --	(- ม ม ม)	-- ร ม	(- ม ม ม)	-- ช ล	(- ล ล ล)
- ด --		-- ช ม		- ด --		- ม --	

(--- ต้	- ต้ ต้ ต้)	--- ล	- ล ล ล	(--- ช	- ช ช ช)	--- มี	- มี มี มี
		--- ล	- ล ล ล			--- ม	- ม ม ม

- ล --	ช ม --	ต้ ต้ --	รื รื -- มี	- มี - มี	- มี --	มี มี --	รื รื - ต้
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

กลับต้น

4.5.4.3 เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น

ท่อน 1

-- ตํ ตํ	- มํ - รํ	มํ รํ --	ตํ รํ - ตํ	-- ตํ ตํ	- มํ - รํ	มํ รํ --	ตํ รํ - ตํ
- ด --	- ม - ร	-- ตํ ล	--- ซ	- ด --	- ม - ร	-- ตํ ล	--- ซ

-- ตํ ตํ	- มํ - รํ	มํ รํ --	- ตํ - รํ	-- ตํ ตํ	- มํ - รํ	มํ รํ --	ตํ รํ - ตํ
- ด --	- ม - ร	-- ตํ ล	- ซ - ล	- ด --	- ม - ร	-- ตํ ล	--- ซ

กลับต้น

ท่อน 2

-- มํ มํ	-- มํ มํ	-- ตํ ตํ	- รํ - มํ	- มํ - มํ	- รํ --	ตํ ตํ --	รํ รํ - มํ
- ม --	- ม --	- ด --	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

-- $\overbrace{\text{ร ม}}$	- ซ - ล	- ตํ - ล	- ซ - ม	- ซ - ตํ	-- รํ มํ	- มํ - มํ	- รํ - ตํ
-- ด -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ฬ	- ร - ด	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 3

-- $\overbrace{\text{ซ ล}}$	- ตํ - รํ	- มํ - รํ	- ตํ - ล	----	- มํ - รํ	- ตํ - รํ	- มํ - มํ
-- ฬ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	----	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ซ

-- $\overbrace{\text{ซ ล}}$	- ตํ - รํ	- มํ - รํ	- ตํ - ล	- ซ - ตํ	-- รํ มํ	- มํ - มํ	- รํ - ตํ
-- ฬ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 4

- มํ - มํ	- $\overbrace{\text{ร}} - -$	มํ รํ - รํ	- $\overbrace{\text{ท}} - -$	รํ ท - ท	- $\overbrace{\text{ล}} - -$	ท ล - ล	- $\overbrace{\text{ซ}} - -$
-- รํ -	รํ ท - ท	-- ท -	ท ล - ล	-- ล -	ล ซ - ซ	-- ซ -	ซ ม - ม

- ล - -	ช ม - -	ดํ ดํ - -	รํ รํ - -มํ	- มํ - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ดํ
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

กลับต้น

(กลับต้นท่อน 3 และ 4 จากนั้นออกกลุ่โยน)

โยน

- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด

4.5.4.4 เพลงคางคกปากสระ

ท่อน 1

- - - -	- - - มํ	- - - ล	ท ดํ รํ มํ	- - - -	มํ รํ - มํ	- - - -	มํ รํ - -
- - - -	- - - ม - -	- - - ช -	- - - - ม	- - - ดํ รํ	- - - ดํ -	- - - ดํ รํ	- - - ดํ ล

- - - -	- - - ล	- - - -	ม ฟ ช ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- - - มฟ	- - - ม ม
- - - -	- - - ล - ล	- - - ร	- - - ล	- ท - ล	- ช - ด	- - - ร -	- - - ท - -

กลับต้น

ท่อน 2

- - - -	- - - ล	- - - ร	ม ฟ ช ล	- - - ร	ม ฟ ช ล	ท - ม ฟ	ช ล - -
- - - -	- - - ล - ล	- - - ล - -	- - - ล	- - - ล - -	- - - -	- - - ร - -	- - - ม - -

- ท - ล	- ช - ฟ	- ฟ - ช	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- - - มฟ	- - - ม ม
- ฟ - ม	- - - ร - -	ม - - -	ฟ - - - ม	- ฟ - ม	- - - ร - ด	- - - ร -	- - - ท - -

กลับต้น

- - - ร - -	- - - ม - -	- - - ร - -	- - - ด - -	- - - ท - -	- - - ด - -	- - - ท - -	- - - ล - -
- - - ด - -	- - - ร - -	- - - ด - -	- - - ท - -	- - - ล - -	- - - ท - -	- - - ล - -	- - - ช - -

ท่อน 3

- - - -	- - - รํ	- - - ช	ล ท ดํ รํ	- - - ช	ล ท ดํ รํ	มํ - ล ท	ดํ รํ - -
- - - -	- - - ร - -	- - - ร - -	- - - ร	- - - ร - -	- - - -	- - - ช - -	- - - ล - -

- มี่ - รี่	- ตี่ - ท	- ท - ตี่	- ตี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ท	-- (ลท)	-- ล ล
- ท - ล	- ช --	ล ---	ท -- ล	- ท - ล	- ช - ฟ	-- ช -	- ม --

กลับต้น

โยน

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

4.5.4.5 เพลงแม่วอนลูก สองชั้น

ท่อน 1

-- (ชล)	- ตี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	-- ตี่ ตี่	- รี่ - ช	----	(ชล - ตี่)
-- ฟ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ด --	- ร - ร	- ม --	ฟ -- ด

- มี่ - มี่	- รี่ --	ตี่ ตี่ --	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ --	มี่ มี่ --	รี่ยี่ - ตี่
- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

กลับต้น

4.5.4.6 เพลงเร็วลูกวอนแม่

ท่อน 1

- - มี่ รี่	--- ตี่	- - มี่ รี่	--- ตี่	- - มี่ รี่	-- ตี่ รี่	-- มี่ รี่	--- ตี่
----	ตี่ ล - ช	----	ตี่ ล - ช	----	ตี่ ล --	ตี่ รี่ --	ตี่ ล - ช

กลับต้น

ท่อน 2

- - มี่ มี่	- - มี่ มี่	-- ตี่ ตี่	- รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ --	มี่ มี่ --	รี่ยี่ - ตี่
- ม --	- ม --	- ด --	- ร - ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

กลับต้น

ท่อน 3

- ล - รี่	- ตี่ - ล	- มี่ - รี่	- มี่ - มี่	- ล - รี่	- ตี่ - ล	- มี่ - รี่	- มี่ - มี่
- ม - ร	- ด - ม	- ม - ร	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ช - ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 4

- มี่ - -	มี รี่ - -	รี่ ท - -	ท ล - -	- ซ - ตี่	- - รี่ มี	- มี - มี	- รี่ - ตี่
- - รี่ ท	- - ท ล	- - ล ซ	- - ซ ม	- ร - ต	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ต

กลับต้น

(กลับต้นท่อน 3 และ 4 จากนั้นออกลูกโยน)

โยน

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต

4.5.4.7 เพลงเร็วคางคกปากสระ

ท่อน 1

- - - -	- - มี	- รี่ - รี่	- มี - ล	- - - -	- - มี	- มี - มี	- - รี่ มี
- - - -	- ม - ม	- - ตี่ -	- - - ม	- - - -	- ม - ม	- ล - ซ	- ตี่ - ท

กลับต้น

ท่อน 2

- - - -	- - ล	- ม - ฟ	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ฟ	- - มฟ	- - ม ม
- - - -	- ล - ล	- ท - ต	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ต	- - ร -	- ท - -

กลับต้น

- ร - ร	- ต - ต	- ท - ท	- ล - ล
- - ต -	- - ท -	- - ล -	- - ซ -

ท่อน 3

- - - -	- - รี่	- ล - ท	- ตี่ - รี่	- มี - รี่	- ตี่ - ท	- - ลท	- - ล ล
- - - -	- ร - ร	- ม - ฟ	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ฟ	- - ซ -	- ม - -

กลับต้น

โยน

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

4.5.4.8 เพลงเร่วมอญแปลง

ท่อน 1

- - ล ล	- - มี่ มี่	- - รี่ รี่	- - ตี่ ตี่	- - ล ล	- - มี่ มี่	- - รี่ รี่	- - ตี่ ตี่
- ล - -	- ม - -	- ร - -	- ต - -	- ล - -	- ม - -	- ร - -	- ต - -

- ท - รี่	- ท - ล	- ซ - ม	- ซ - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ทุ - ร	- ทุ - ล	- ซุ - ทุ	- ซุ - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับต้น

ท่อน 2

- ล - ท	- ตี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ตี่ ตี่	- ล - ท	- ตี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ตี่ ตี่
- ล - ทุ	- ต - ร	- ม - ร	- ต - -	- ล - ทุ	- ต - ร	- ม - ร	- ต - -

- ท - รี่	- ท - ล	- ซ - ม	- ซ - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ทุ - ร	- ทุ - ล	- ซุ - ทุ	- ซุ - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับต้น

ท่อน 3

- - ล ท	- - ตี่ รี่	- รี่ - -	ตี่ รี่ - ตี่	- - ล ท	- - ตี่ รี่	- รี่ - -	ตี่ รี่ - ตี่
- ซ - -	ล ท - -	- - ล ท	- - - ซ	- ซ - -	ล ท - -	- - ล ท	- - - ซ

- ท - รี่	- ท - ล	- ซ - ม	- ซ - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ทุ - ร	- ทุ - ล	- ซุ - ทุ	- ซุ - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับต้น

ท่อน 4

- ล - ช	- - ล ล	- ช - -	- ล - -	- ล - ช	- - ล ล	- ช - -	- ล - -
- ล - ช	- ล - -	- ช - ล	- - - -	- ล - ช	- ล - -	- ช - ล	- - - -

- ช - ม	- - ช ช	- ม - -	- ช - -	- ช - ม	- - ช ช	- ม - -	- ช - -
- ช - ๗	- ช - -	- ๗ - ช	- - - -	- ช - ๗	- ช - -	- ๗ - ช	- - - -

- ม - ร	- - ม ม	- ร - -	- ม - -	- ม - ร	- - ม ม	- ร - -	- ม - -
- ม - ร	- ม - -	- ร - ม	- - - -	- ม - ร	- ม - -	- ร - ม	- - - -

- ร - ต	- - ร ร	- ต - -	- ร - -	- ช - ต	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต
- ร - ต	- ร - -	- ต - ร	- - - -	- ร - ต	- - - ม	- ช - ม	- ร - ต

- - ต ต	- ล - ต	- ม ร ต	- ล - ต	- - ต ต	- ล - ต	- ม ร ต	- - ล ล
- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ม - ต	- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ล - -

- - ต ต	- ล - ต	- ม ร ต	- ล - ต	- - ต ต	- ล - ต	- ม ร ต	- - ล ล
- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ม - ต	- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ล - -

- - ร ร	- ร - -	- ร - -	- ต - ร	- - ร ร	- ร - -	- ต - ร	- - - -
- ร - -	- ต - ล	- ต - ล	- ช - ล	- ร - -	- ต - ล	- ช - ล	- - - -

- ร - -	- ร - -	- ม - ม	- ม - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร
- ต - ล	- ต - ล	- ม - ช	- ม - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- - รึ รึ	- รึ - -	- รึ - -	- ตึ - รึ
- - - ซุ	- - - ร	- - - ซุ	- - - ร	- ร - -	- ตึ - ล	- ตึ - ล	- ซ - ล

- - รึ รึ	- รึ - -	- ตึ - รึ	- - - -	- รึ - -	- รึ - -	- มึ - มึ	- มึ - รึ
- ร - -	- ตึ - ล	- ซ - ล	- - - -	- ตึ - ล	- ตึ - ล	- ม - ซ	- ม - ร

- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ	- รึ - รึ
- - - ซุ	- - - ร	- - - ซุ	- - - ร	- - - ซุ	- - - ร	- - - ซุ	- - - ร

กลับต้น

เที่ยวกลับบรรทัดสุดท้ายเปลี่ยนทำนองโยนในท่อนที่ 7 และ 8 ดังนี้

- - มึ -	- ตึ - ล
- ม - -	ร ต - ล

โยน

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

4.5.4.9 เพลงลาวครุพริ้ง

- - - -	- - - ม	- - - ซ	- - - ซ	- - - ด	ร - -	- ม ซ -	- - - -
- - - -	- - - ทุ	- - - ร	ร ม - ล	- ล - -	- - - ด	- - - ม	ร ต ทุ ล

- - - -	- - - ม	- - - ซ	- - - ซ	- - - ด	ร - -	- - - ด	ม - ซ ซ
- - - -	- - - ทุ	- - - ร	ร ม - ล	- ล - -	- - - ด	- ล - -	- ร - ม

- - - -	- ซ - -	ม ร - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ตึ - รึ	- มึ - มึ	- มึ - รึ
- - - -	- ซ - ร	- - - ด	- ทุ - ซ	- - - ล	- ด - ร	- ม - ซ	- ม - ร

- ตึ - มึ	- - - -	- ซ - -	- ซ - -	- - - -	- - - -	- - - ซ	ตึ ล - ล
- ด - ซ	- - - -	- - - ด	- - - ด	- - - -	- - - -	ร ม - -	- - - ซ

-- ซ ล	ดํ ี ล --	- ล ซ ซ	- ซ - ซ	---- ซ	-----	- ซ --	- ซ --
ร ม --	-- ซ ม	---- ม	- ร - ด	---- ด	---- ด	---- ด	---- ด

กลับต้น

ลูกหมด

-- ดํ ี	-- ดํ ี	-- ดํ ี	-- ดํ ี	-- ซ ซ	-- ล ล	-- ดํ ี	-- รํ ี
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ด	--- ด

-- ดํ ี	-- ดํ ี	-- ดํ ี	- รํ ี --	มํ ี รํ ี --	รํ ี ดํ ี --	ดํ ี ล --	ล ซ --
- ล --	ดํ ี ล --	ดํ ี ล --	ดํ ี ล --	-- ดํ ี ล	-- ล ซ	-- ซ ม	-- ม ร

-- ซ -	ม ซ - ซ	----	ซ ล - ล	-- ดํ ี -	ล ดํ ี - ดํ ี	----	ดํ ี รํ ี - รํ ี
--- ร	-- ม ร	-- ร ม	-- ซ ม	--- ซ	-- ล ซ	-- ซ ล	-- ดํ ี ล

4.5.5 เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง

4.5.5.1 เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง สามชั้น

----	- ซ - ซ	- ดํ ี - ล	- ซ - ด	- ฑ - --	- ม --	--- ด	-- ร ม
--- ซ	----	- ด - ล	- ซ - ซ	-- ล ซ	-- ร ด	- ซ --	- ด --

- ม --	ร ร --	ม ม --	ซ ซ - ล	- ดํ ี - รํ ี	- ดํ ี --	ล ล --	ซ ซ - ม
- ฑ - ล	--- ฑ	--- ซ	--- ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ซ	--- ฑ

----	- รํ ี - มํ ี	- มํ ี - ดํ ี	----	- ซ ล	- ดํ ี - รํ ี	- ดํ ี --	- รํ ี - รํ ี
----	- ร - ม	- ซ - ด	----	-- ฬ -	- ด - ร	- ด - ร	----

- ซ - ดํ ี	- รํ ี - มํ ี	- มํ ี - มํ ี	- รํ ี - ดํ ี	--- ล	- มํ ี รํ ี ดํ ี	- ล - ดํ ี	----
- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- ม	- ม ร ด	- ม - ด	----

- ม - ม	-- ซ ล	----	ดี ---	ล - ดี ล	--- ซ	----	ซล - ดี
- ฑ ---	ร ม ---	-- ซ ล	- ซ ---	- ซ ---	ซ ม - ร	- ม ---	พ --- ด

- ล ---	ซ ซ ---	ล ล ---	ดี ดี - ร	- มี่ - มี่	- มี่ ---	รี้ รี้ ---	ดี ดี - ล
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	- ม - ซ	- ม - ร	--- ด	--- ม

----	----	--- ซ	--- ล	- ดี - ร	- ซ - ล	--- ดี	--- ร
----	----	--- ร	--- ม	- ด - ร	- ร - ม	--- ด	--- ร

- ซ - ดี	- รี้ - มี่	- มี่ - มี่	- รี้ - ดี	- ล ---	ซ ซ ---	ดี ดี ---	รี้ รี้ - มี่
- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

กลับต้น

ทางเปลี่ยน

(ล ซ พ ซ	พ ม ร พ	ม ร ต ม	ร ต ฑ (ด)	ล ซ - ซ	----	- ล ฑ (ด)	ร ม ---
				-- พ -	พ ม ร ต	ซ ---	----

-- ม -	ร ม - ม	----	ซ ล - ล	-- มี่ รี้	-- ดี -	-- ดี ล	-- ซ -
--- ด	-- ร ฑ	-- ร ม	-- ซ ม	----	ดี ล - ล	----	ซ ม - ม

-- รี้ รี้	-- มี่ มี่	-- มี่ มี่	-- ดี ดี	ซล	- ดี - ร	- ดี ---	- รี้ - รี้
--- ร	--- ม	--- ซ	--- ด	-- พ -	- ด - ร	- ด - ร	----

- ซ - ดี	- รี้ - มี่	- มี่ - มี่	- รี้ - ดี	---	- มี่ รี้ ดี	- ล - ดี	----
- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	---	- ม ร ต	- ม - ด	----

- ม - ม	-- ซ ล	----	ดี ---	ล - ดี ล	--- ซ	----	ซล - ดี
- ฑ ---	ร ม ---	-- ซ ล	- ซ ---	- ซ ---	ซ ม - ร	- ม ---	พ --- ด

--- ซ	-- ซ ล	--- ต	-- ต ร	-- ร ม	-- ต ร	-- ล ต	-- ซ ล
-- ม -	ร ม - ม	-- ล -	ซ ล - ล	- ต --	- ล --	- ซ --	- ม --

----	ซ ล - ล	-- ม ร	-- ต -	----	ซ ล - ล	----	ต ร - ร
-- ร ม	-- ซ ม	----	ต ล - ล	-- ร ม	-- ซ ม	-- ซ ล	-- ต ล

- ซ - ต	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต	- ล --	ซ ซ --	ต ต --	ร ร - ม
- ร - ต	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ต	- ม - ร	---- ต	---- ร	---- ม

กลับต้น

4.5.5.2 เพลงเร็วชุดทระนียดเหียบกรวด

ท่อน 1

- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต	- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต
- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ต	- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ต

- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต	- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ต
- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ต	- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ต

- ซ - ม	- ร - ม	-- ม ม	- ร - ม	- ร --	ต ล --	- ร --	ต ล --
- ร - ม	- ร - ม	- ม --	- ร - ม	-- ต ล	-- ซ ล	-- ต ล	-- ซ ล

-- ลล	ต ล --	-- ลล	ต ล --	-- มม	-- ซ ล	-- มม	-- ซ ล
---- ล	-- ซ ม	---- ล	-- ซ ม	-- ม -	ร ม --	-- ม -	ร ม --

---- ล	-- ซ ล	- ต ร ม	- ร - ต	---- ล	-- ซ ล	- ต ร ม	- ร - ต
-- ล -	ซ ม --	ด -- ม	- ร - ต	-- ล -	ซ ม --	ด -- ม	- ร - ต

- ม - ม	- ม - ร	- ต - ล	- ซ - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต
- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ต	---- ฟ	---- ด	---- ฟ	---- ด

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- รื้ ตั้ ตั้	--- ตั้
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

กลับต้น

ท่อน 2

--- ด	- ด ร ม	--- ม	- ม ช ม	--- ม	- ม ช ล	--- ล	- ล ตั้ ล
- ช --	ช -- ฑ	- ฑ --	ฑ - ช ฑ	- ฑ --	ฑ -- ล	- ล --	ล -- ล

--- ล	- ล รื้ ตั้	--- ด	- ด ร ม	--- ม	- ม ช ม	--- ม	- ม ช ล
- ล --	ล -- ด	- ช --	ช -- ฑ	- ฑ --	ฑ - ช ฑ	- ฑ --	ฑ -- ล

--- ล	- ล ตั้ ล	--- ล	- ล รื้ ตั้	--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ - ตั้
- ล --	ล -- ล	- ล --	ล -- ด	-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร - ด

--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ - ตั้	- มั้ - มั้	- มั้ - รื้	- ตั้ - ล	- ช - ตั้
-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- รื้ ตั้ ตั้	--- ตั้
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

กลับต้น

ท่อน 3

--- ม	-- ร ม	ช ม --	- ด ร -	--- ม	-- ร ม	ช ม --	- ด ร -
-- ช -	ร ด --	-- ร ด	ล -- ล	-- ช -	ร ด --	-- ร ด	ล -- ล

--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ ตั้ ล	--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ ตั้ ล
-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร ด ม	-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร ด ม

--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ - ตั้	--- ล	-- ช ล	- ตั้ รื้ มั้	- รื้ - ตั้
-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร - ด	-- ล -	ช ม --	ด -- ม	- ร - ด

- มี่ - มี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- รี่ ตี่ ตี่	--- ตี่
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

กลับต้น

4.5.5.3 เพลงเร็วจีนแสด

ท่อน 1

ซ ล --	ซ ล --	ม ร --	ด ร - ร	ซ ล --	ซ ล --	ม ร --	ด ร - ร
-- ซ ม	-- ซ ร	-- ด ล	-- ด -	-- ซ ม	-- ซ ร	-- ด ล	-- ด -

ม ร --	ด ร - ร	-- ตี่ ตี่	- ฑ - ล	- รี่ - ตี่	- ล - ซ	-- ซ -	ล ---
-- ด ล	-- ด -	- ด --	- ฑ - ล	- ร - ด	- ม - ร	--- ม	- ซ --

ซ - ล -	- ล - ตี่	- ตี่ รี่ มี่	- รี่ - ตี่	ซ ล --	ซ ล --	ม ร --	ด ร - ร
- ม - ซ	- ม - ด	ด -- ม	- ร - ด	-- ซ ม	-- ซ ร	-- ด ล	-- ด -

ซ ล --	ซ ล --	ม ร --	ด ร - ร	ม ร --	ด ร - ร	-- ตี่ ตี่	- ฑ - ล
-- ซ ม	-- ซ ร	-- ด ล	-- ด -	-- ด ล	-- ด -	- ด --	- ฑ - ล

- รี่ - ตี่	- ล - ซ	-- ซ -	ล ---	ซ - ล -	- ล - ตี่	- ตี่ รี่ มี่	- รี่ - ตี่
- ร - ด	- ม - ร	--- ม	- ซ --	- ม - ซ	- ม - ด	ด -- ม	- ร - ด

-- ตี่ ตี่	- รี่ - มี่	-- มี่ มี่	- รี่ - ตี่	-- ตี่ ตี่	- รี่ - มี่	-- มี่ มี่	- รี่ - ตี่
- ด --	- ร - ม	- ม --	- ร - ด	- ด --	- ร - ม	- ม --	- ร - ด

--- ตี่	-- รี่ ตี่	--- ตี่	-- รี่ ตี่	- รี่ --	ตี่ ตี่ - ล	- รี่ - ตี่	- ล - ซ
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	- ร - ด	--- ม	- ร - ด	- ม - ร

- รื --	ต้ ต้ - ล	- รื - ต้	- ล - ช	-- ต้ ต้	--- ช	-- ช ล	ต้ ล --
- ร - ด	--- ม	- ร - ด	- ม - ร	- ด --	- ม - ร	- ม --	-- ช ม

ล - ต้ ล	--- ช	-- ต้ ต้	--- ช	-- ช ล	ต้ ล --	ล - ต้ ล	--- ช
- ช --	ช ม - ร	- ด --	- ม - ร	- ม --	-- ช ม	- ช --	ช ม - ร

กลับต้น

ท่อน 2

--- ด	-- ร ม	---	ร ม --	- ช --	- ช - ล	-- ช -	ช ล --
- ช --	- ด --	-- ร ด	- ท --	--- ม	--- ม	--- ม	- ม --

- ต้ --	- ต้ --	ล ช --	ม ช --	- ช --	- ช --	ม ร --	ด ร --
--- ล	--- ช	-- ม ร	- ร --	--- ม	--- ร	-- ด ล	- ล --

- ช --	--- ม	ช ม --	ร ---	--- ด	-- ร ม	---	ร ม --
--- ม	- ร --	-- ร ด	- ด --	- ช --	- ด --	-- ร ด	- ท --

- ด --	ร ม ฟ ช	-- ล ช	---	- ม --	ช ม --	-- ร -	ร ---
- ช - ด	---	---	ฟ ม --	-- ร ม	-- ร ด	--- ล	- ด --

--- ด	-- ร ม	-- ร ม	- ช - ล	- รื - ต้	- ท - ล	---	ท ล --
- ช --	- ด --	ร ด --	- ร - ม	- ร - ด	- ฟ - ม	-- ช ล	---

- รื - ต้	- ท - ล	---	ท ล --
- ร - ด	- ฟ - ม	-- ช ล	---

กลับต้น

ท่อน 3

--- ซ	- ตั้ --	ตั้ ล --	ซ - ม ซ	-- ล ซ	--- ซ	-- มม	----
- ม --	--- ล	-- ซ ม	- ร - ร	- ม - ร	- ม - ร	-- ม -	- ร - ม

ซ ม --	- ร --	- ตั้ --	- ตั้ --	- ม --	ซ ล - ซ	-- ล ซ	--- ซ
-- ร ด	--- ด	--- ล	--- ม	-- ร ม	--- ร	- ม - ร	- ม - ร

-- มม	----	ซ ม --	- ร --	----	ม่ - มี่ มี่	- รี่ - มี่	- ล --
- ม -	- ร - ม	-- ร ด	--- ด	----	- ม ---	- รี่ - มี่	- ม --

ซ - ซ ซ	- ม - ซ	-- ด ร	- ร --	- ซ - ม	- ร - ม	-- ร -	ร ---
- ซ --	- ฑ - ซ	- ล --	ด ล --	- ซ - ฑ	- ล - ฑ	--- ด	- ด --

----	ม่ - มี่ มี่	- รี่ - มี่	- ล --	ซ - ซ ซ	- ม - ซ	-- ด ร	- ร --
----	- ม ---	- รี่ - มี่	- ม --	- ซ --	- ฑ - ซ	- ล --	ด ล --

- ซ - ม	- ร - ม	-- ร -	ร ---
- ซ - ฑ	- ล - ฑ	--- ด	- ด --

สร้อย

ตั้ - ล ตั้	-- ล ตั้	- ล --	- ซ --	ตั้ รี่ --	ตั้ รี่ --	ตั้ ล --	- ซ --
- ซ --	ล ซ --	ม - ซ ม	- ร --	-- ตั้ ล	-- ตั้ ซ	-- ซ ม	- ร --

- มี่ - รี่	- ตั้ - มี่	-- รี่ ตั้	- รี่ - ตั้	ตั้ - ล ตั้	-- ล ตั้	- ล --	- ซ --
- ม - ร	- ด - ม	--- ด	- ร - ด	- ซ --	ล ซ --	ม - ซ ม	- ร --

ตั้ รี่ --	ตั้ รี่ --	ตั้ ล --	- ซ --	- มี่ - รี่	- ตั้ - ล	-- ซล	- ตั้ - รี่
-- ตั้ ล	-- ตั้ ซ	-- ซ ม	- ร --	- ม - ร	- ด - ม	-- ฬ -	- ด - ร

- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	มื รื - รื	- - - รื
- - - ฅ	- - - ร	- - - ฅ	- - - ร	- - - ฅ	- - - ร	- - - ฅ	- ร - -

ท่อน 4

- - ฅ ล	- - ฅ ล	ดื ล - -	ฅ - - -	ดื รื - -	ดื รื - -	ดื ล - -	ฅ - - -
- ม - -	ฅ ม - -	- - ฅ ม	- ร - -	- - ดื ล	- - ดื ฅ	- - ฅ ม	- ร - -

- - ฅ ล	- - ฅ ล	ดื ล - -	ฅ - - -	ดื รื - -	ดื รื - -	ดื ล - -	ฅ - - -
- ม - -	ฅ ม - -	- - ฅ ม	- ร - -	- - ดื ล	- - ดื ฅ	- - ฅ ม	- ร - -

- - - ล	- - ฅ -	- - ดื ล	- - ฅ -	- - - ล	- - ฅ -	- - ดื ล	- - ฅ -
- - ม -	ฅ ม - ร	- - - -	ฅ ม - ร	- - ม -	ฅ ม - ร	- - - -	ฅ ม - ร

- - มื มื	- รื - มื	- - รื ดื	- รื - ดื	ล - ล -	ล - ล -	รื - รื -	รื - รื -
- ม - -	- ร - ม	- - - ด	- ร - ด	- ม - ฅ	- ม - ฅ	- ล - ดื	- ล - ดื

ล - ล -	ล - ล -	รื - รื -	รื - รื -
- ม - ฅ	- ม - ฅ	- ล - ดื	- ล - ดื

สร้อย

ดื - ล ดื	- - ล ดื	- ล - -	- ฅ - -	ดื รื - -	ดื รื - -	ดื ล - -	- ฅ - -
- ฅ - -	ล ฅ - -	ม - ฅ ม	- ร - -	- - ดื ล	- - ดื ฅ	- - ฅ ม	- ร - -

- มื - รื	- ดื - มื	- - รื ดื	- รื - ดื	ดื - ล ดื	- - ล ดื	- ล - -	- ฅ - -
- ม - ร	- ด - ม	- - - ด	- ร - ด	- ฅ - -	ล ฅ - -	ม - ฅ ม	- ร - -

ดื รื - -	ดื รื - -	ดื ล - -	- ฅ - -	- มื - รื	- ดื - ล	- - ฅ ล	- ดื - รื
- - ดื ล	- - ดื ฅ	- - ฅ ม	- ร - -	- ม - ร	- ด - ม	- - ฅ -	- ด - ร

- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	- รื - รื	มี รื - รื	--- รื
--- ซ	--- ร	--- ซ	--- ร	--- ซ	--- ร	--- ซ	- ร --

4.5.5.4 เพลงจีนปั้งหลัง

----	- มี - รื	- ตื - รื	- มี - มี	--- ตื	รื มี - รื	- ตื - ล	- ตื - ซ
----	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ซ	--- ด	- ม - ร	- ด - ม	- ด - ร

----	ตื - ตื -	-- ซ ล	-- ตื -	----	--- มี	- มี - มี	รื ตื - รื
----	- ล - ซ	- ม --	ซ ล - ซ	----	- ม --	- ซ - ม	ร ด - ร

----	- มี รื ตื	----	- มี รื ตื	--- ล	--- ซ	--- มี	--- รื
----	- ม ร ด	----	- ม ร ด	--- ม	--- ร	--- ม	--- ร

----	--- มี	--- มี	- รื - ตื	--- ล	----	- ตื - รื	- มี - ตื
----	--- ม	-- ซ ม	- ร - ด	--- ม	----	- ด - ร	- ม - ด

กลับต้น

ลูกหมด

-- ตื ตื	-- ตื ตื	-- ตื ตื	-- ตื ตื	-- ซ ซ	-- ล ล	-- ตื ตื	-- รื รื
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ด	--- รื

-- ตื รื	-- ตื รื	-- ตื รื	- รื --	มี รื --	รื ตื --	ตื ล --	ล ซ --
ซ ล --	ตื ล --	ตื ล --	ตื ---	-- ตื ล	-- ล ซ	-- ซ ม	-- ม ร

-- ซ -	ม ซ - ซ	----	ซ ล - ล	-- ด -	ล ตื - ตื	----	ตื รื - รื
--- ร	-- ม ร	-- ร ม	-- ซ ม	--- ซ	-- ล ซ	-- ซ ล	-- ตื ล

4.5.6 เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตกาخمเดือน

4.5.6.1 เพลงสาธิตกาخمเดือน

--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	- รี้ ตี้ ล	- ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
--- ล	--- ฑ	--- ช	--- ล	- ร ด ล	- ช - ฝ	--- ฑ	--- ล

--- ด	--- ร	--- ม	--- ฟ	- - ช ล	ตี้ ล - -	ช ล - -	ช ฟ - -
--- ช	--- ล	--- ฑ	--- ฝ	- ฝ - -	- - ช ฟ	- - ช ฟ	- - ม ร

----	- ร - ม	- ร - ช	----	- ช - ตี้	- - รี้ มี้	- มี้ - มี้	- รี้ - ตี้
----	- ล - ฑ	- ล - ช	----	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด

- ตี้ - -	รี้ มี้ - มี้	- มี้ - มี้	- มี้ - รี้	- มี้ - รี้	- ตี้ - รี้	- ตี้ - -	ท ท - ตี้
- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ด - ฑ	--- ด

----	--- ช	----	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - รี้	มี้ รี้ - -	- - ล ฑ	ตี้ - รี้ รี้
----	--- ร	--- ด	----	- ช - -	- - ตี้ ฑ	ล ช - -	- รี้ - -

- - ด ด	- - ร ร	- - ม ม	- - ฝ ฝ	- - - - ร	- - - - -	ฟ ฟ - -	ช ช - ล
--- ช	--- ล	--- ฑ	--- ฝ	--- ล	- - - - ฝ	--- ช	--- ล

- - ฝ ช	- - ฝ ช	- - ฝ ช	ล ช - -	- ช - ตี้	- - รี้ มี้	- มี้ - มี้	- รี้ - ตี้
- ม - -	ฝ ม - -	ฝ ม - -	- - ฝ ม	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด

- ตี้ - -	รี้ มี้ - มี้	- มี้ - มี้	- มี้ - รี้	- มี้ - รี้	- ตี้ - รี้	- ตี้ - -	ท ท - ตี้
- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ด - ฑ	--- ด

กลับต้น

4.5.6.2 เพลงเร็วกระต่ายเต้น

ท่อน 1

- - ตํ ํ	มํ ํ - -	- ตํ - ตํ	- ํ - ตํ	- - ตํ ํ	มํ ํ - -	- ตํ - ตํ	- ํ - ตํ
- ล - -	- - ตํ ล	- - ล ช	- - ล ช	- ล - -	- - ตํ ล	- - ล ช	- - ล ช

- ม - -	ร ม - ม	- - - ล	ช ม - ช	- ม - -	ร ม - ม	- - - ล	ช ม - ช
- - ร ด	- - ร -	- ล - -	- ํ - ช	- - ร ด	- - ร -	- ล - -	- ํ - ช

- - ช ช	- ล - ตํ	- ํ ตํ ล	- ช - ม	- - ช ช	- ล - ตํ	- ํ ตํ ล	- ช - ม
- ช - -	- ล - ด	- ร ด ล	- ช - ํ	- ช - -	- ล - ด	- ร ด ล	- ช - ํ

- - - ม	ช ช - ํ	ช ร - ํ	- ร - ม	- - - ม	ช ช - ํ	- ด ม ร	- - - ด
- ม - -	- ร - ม	- ร - ม	ด - ด ํ	- ม - -	- ร - ม	ช - - -	ด ล - ช

- - - ม	ช ช - ํ	ช ร - ํ	- ร - ม	- - - ม	ช ช - ํ	- ด ม ร	- - - ด
- ม - -	- ร - ม	- ร - ม	ด - ด ํ	- ม - -	- ร - ม	ช - - -	ด ล - ช

ท่อน 2

- - ํ -)	- - - ด	- - - ํม	- ช - ช	- - ํ -)	- - - ด	- - - ํม	- ช - ช
- - - รด	- ช - -	- - - ด	- - - ด	- - - รด	- ช - -	- - - ด	- - - ด

- - ํ -)	- - - ช	- - - ล ํ	- ํ - ํ	- - ํ -)	- - - ช	- - - ล ํ	- ํ - ํ
- - - ลช	- ร - -	- - ช -	- - - ช	- - - ลช	- ร - -	- - ช -	- - - ช

- ํ - ํ	- ํ - ตํ	- - ํ ํ	- ํ - ตํ	- ํ - ํ	- ํ - ตํ	- - ํ ํ	- ํ - ตํ
- ช - ม	- ร - ด	- - - ร	- - ด -	- ช - ม	- ร - ด	- - - ร	- - ด -

- ํ - -	- ช ล ตํ	- ช - ตํ	- - ํ ํ	- ํ - ํ	- ํ - ตํ	- ํ - -	- ช ล ตํ
- - ล ช	ม - - ด	- ร - ด	- - - ม	- ช - ม	- ร - ด	- - ล ช	ม - - ด

- ช - ตั	- - รื มั	- มั - มั	- รื - ตั	- ช - ช	- ช ล ตั	- ช - ตั	- - รื มั
- ร - ต	- - - ม	- ช - ม	- ร - ต	- ร - -	ม - - ต	- ร - ต	- - - ม

- มั - มั	- รื - ตั	- ช - ช	- ช ล ตั	- ช - ตั	- - รื มั	- มั - มั	- รื - ตั
- ช - ม	- ร - ต	- ร - -	ม - - ต	- ร - ต	- - - ม	- ช - ม	- ร - ต

- ม - ช	- ล - ช	- ตั - ล	- ช - ม	ช ม - -	ช ล - ช	- ม - ช	- ล - ช
- - ช -	- - ช -	- ต - ล	- ช - ฬ	- - ร ม	- - - ร	- - ช -	- - ช -

- ตั - ล	- ช - ม	- ล - -	ช ม - -	- ม - ช	- ล - ช	- ตั - ล	- ช - ม
- ต - ล	- ช - ฬ	- - ช ม	- - ร ต	- - ช -	- - ช -	- ต - ล	- ช - ฬ

ช ม - -	ช ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ตั - ล	- ช - ม	- ล - -	ช ม - -
- - ร ม	- - - ร	- - ช -	- - ช -	- ต - ล	- ช - ฬ	- - ช ม	- - ร ต

- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั
- - - ช	- - - ต	- - - ช	- - - ต	- - - ช	- - - ต	- - - ช	- - - ต

กลับต้น

ท่อน 3

- - - -	- ตั - ตั	- - - -	- รื - รื	- ตั - ล	- ช - ตั	- - - -	- ตั - ตั
- - ร ต	- - - -	- - ม ร	- - - -	- ต - ม	- ร - ต	- - ร ต	- - - -

- - - -	- รื - รื	- ตั - ล	- ช - ตั	- - ตั ตั	- ล - ตั	- มั รื ตั	- ล - ตั
- - ม ร	- - - -	- ต - ม	- ร - ต	- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ล - ต

- - ตั ตั	- ล - ตั	- มั รื ตั	- - ล ล	- - ตั ตั	- ล - ตั	- มั รื ตั	- ล - ตั
- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ล - -	- ต - -	- ม - ต	- ม ร ต	- ล - ต

-- ตั๊ ตั๊	- ล - ตั๊	- มั๊ รึ ตั๊	-- ล ล	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
- ด --	- ม - ด	- ม ร ด	- ล --	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ชล ตั๊ รึ	มั๊ รึ ตั๊ ล	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
- ล --	- ช - พ	พ - ด ร	ม ร ด ล	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ชล ตั๊ รึ	มั๊ รึ ตั๊ ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ล --	- ช - พ	พ - ด ร	ม ร ด ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	-- พ ช	-- พ ช	-- พ ช	- ม --
- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	- ม --	พ ม --	พ ม --	ด ร - ร

-- พ ช	-- พ ช	-- พ ช	- ม --	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
- ม --	พ ม --	พ ม --	ด ร - ร	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล
- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ล

-- ล ล	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	-- พ ช	-- พ ช	-- พ ช	- ม --
- ล --	- ช - พ	- ล - ช	- พ - ช	- ม --	พ ม --	พ ม --	ด ร - ร

-- พ ช	-- พ ช	-- พ ช	- ม --	--- ด	-- ร ม	--- ช	--- ม
- ม --	พ ม --	พ ม --	ด ร - ร	- ช --	- ด --	- ร --	- ร --

- ร - ม	-- ชู ชู	--- ด	-- ร ม	--- ชู	--- ม	- ร - ม	-- ชู ชู
- ฤ - ฑ	- ชู --	- ชู --	- ด --	- ร --	- ร --	- ฤ - ฑ	- ชู --

-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ
- ฤ --	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ

- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ
- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ

- ชู - ม	- ร - ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	--- ด	-- ร ม	--- ชู	--- ม
- ชู - ชู	- ฤ - ฤ	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ชู --	- ด --	- ร --	- ร --

- ร - ม	-- ชู ชู	--- ด	-- ร ม	--- ชู	--- ม	- ร - ม	-- ชู ชู
- ฤ - ฑ	- ชู --	- ชู --	- ด --	- ร --	- ร --	- ฤ - ฑ	- ชู --

-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ
- ฤ --	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ

- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	-- ฤ ฤ	- ชู - ม	- ร - ฤ
- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	- ฤ --	- ชู - ชู	- ฤ - ฤ

- ชู - ม	- ร - ฤ	- ชู - ม	- ร - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ชู
- ชู - ชู	- ฤ - ฤ	- ชู - ฑ	- ฤ - ชู	--- ด	--- ชู	--- ด	--- ชู

ตัวเชื่อมเพลง

- ชู - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ชู	- ชู - ตั้	-- ร มี	- มี - มี	- ร มี - ตั้
--- ด	--- ชู	--- ด	--- ชู	- ร - ด	--- ม	- ชู - ม	- ร - ด

4.5.6.3 เพลงฉิ่งแมลงภู่งทอง

ท่อน 1

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	รี้ ตี่ - -	รี้ มี่ - รี่	- ล - -	ซ ฟ - -	ม ร - ม	- - ร -
- ซ - ม	- ร - ด	- - ท ตี่	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ร	- - ด -	ร ด - ด

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- - - ด	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- - - ด
- - ร -	- - ร -	- - ร -	ร ด ท -	- - ร -	- - ร -	- - ร -	ร ด ท -

- - ล ท	- - ตี่ รี่	มี่ รี่ - -	ตี่ รี่ - ตี่
- ซ - -	ล ซ - -	- - ล ท	- - - ซ

ท่อน 2

- - รี่ ตี่	- - - -	- ล - -	ซ ล ท ตี่	- มี่ - -	รี้ ตี่ - -	- ล - ท	- - ล -
- - - -	ท ล ซ ร	- ซ - ร	- - - -	- - รี่ ตี่	- - ท ล	- - ซ -	ล ซ - ซ

- ซ - ซ	- ซ - ตี่	- มี่ รี่ ตี่	- ท - ล	- มี่ - -	รี้ ตี่ - -	ท ล - ท	- - ล -
- ซ - -	ร - - ด	- ม ร ด	- ท - ล	- - รี่ ตี่	- - ท ล	- - ซ -	ล ซ - ซ

ท่อน 3

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	ท ล - -	ท ตี่ รี่ มี่	- - ล -	- มี่ รี่ มี่	- - ล -	- มี่ รี่ มี่
- ซ - ม	- ร - ด	- - ซ ล	- - - -	- - ม -	ม - - ม	- - ม -	ม - - ม

- - ล -	- มี่ รี่ มี่	- มี่ มี่ มี่	- รี่ - ตี่	รี้ - รี่ -	รี้ - รี่ -	รี้ - รี่ -	- - - ล
- - ม -	ม - - ม	- ล ซ ม	- ร - ด	- ล - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ตี่	ท ล ซ -

ท ล - -	ท ล - -	ท ล - -	ท ด ร มี่	- - ล -	- มี่ รี่ มี่	- - ล -	- มี่ รี่ มี่
- - ซ ล	- - ซ ล	- - ซ ล	- - - ม	- - ม -	ม - - ม	- - ม -	ม - - ม

- - ล -	- มี่ รี่ มี่	- มี่ มี่ มี่	- รี่ - ตี่	รี้ - รี่ -	รี้ - รี่ -	รี้ - รี่ -	- - - ล
- - ม -	ม - - ม	- ล ซ ม	- ร - ด	- ล - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ด	ท ล ซ -

ท ล --	ท ล --	ท ล --	ท ด ร มี่	- มี่ - ม	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่
-- ซ ล	-- ซ ล	-- ซ ล	--- ม	--- ล	--- ม	--- ล	--- ม

- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ มี่ มี่	- รี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
--- ล	--- ม	- ล ซ ม	- ร - ต	--- ซ	--- ต	--- ซ	--- ต

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
--- ซ	--- ต	--- ซ	--- ต

4.5.6.4 เพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว

ท่อน 1

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	-- รี่ มี่	- มี่ - รี่	-- รี่ รี่	-- รี่ รี่	- ซ - ล	- รี่ - ตี่
- ซ - ม	- ร - ต	--- ม	- ซ - ร	- ร --	- ร --	- ร - ม	- ร - ต

-- ล ท	-- รี่ -	ท ล --	ซ ล - ซ
- ซ --	ล ท - ล	-- ซ ม	--- ร

กลับต้น

ท่อน 2

-- ตี่ ตี่	-- รี่ รี่	- ซ - ล	- รี่ - ตี่	-- ล ท	-- รี่ -	ท ล --	ซ ล - ซ
- ต --	- ร --	- ร - ม	- ร - ต	- ซ --	ล ท - ล	-- ซ ม	--- ร

กลับต้น

ท่อน 3

-- ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ร - ซ	-- ล ท	- รี่ - ท	- ล - ซ
- ต --	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- ล - ซ	--- ท	- ร - ท	- ล - ซ

กลับต้น

4.5.6.5 เพลงลาวดอย สองชั้น

ท่อน 1

- มี่ รี่ ตี่	- ล - ตี่	- ซ - ล	- ตี่ - ม	--- ม	-- ซ ล	- ตี่ - ซ	----
- ม ร ต	- ม - ต	- ซ - ล	- ต - ท	--- ท	--- ล	- ต - ซ	----

- มี่ รี่ ตี่	- ล - ตี่	- ซ - ล	- ตี่ - มี่	- - - - มี่	- - ซ ล	- ตี่ - ซ	- - - -
- ม ร ด	- ม - ด	- ซ - ล	- ด - ฬ	- - - - ฬ	- - - - ล	- ด - ซ	- - - -

- มี่ รี่ ตี่	- ล - ตี่	- ซ - ล	- ตี่ - รี่	- - - -	- มี่ - รี่	- มี่ - ล	- ตี่ - รี่
- ม ร ด	- ม - ด	- ซ - ล	- ด - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ม	- ด - ร
- - - -	- มี่ - รี่	- มี่ - ซ	- ล - ตี่				
- - - -	- ม - ร	- ม - ร	- ม - ด				

กลับต้น

ท่อน 2

- - - -	- ซ - ซ	- มี่ - -	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ย รี่ - มี่
- - - ซ	- - - -	- ซ - ม	- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ย รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- - รี่ มี่	- มี่ - รี่
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ม	- ซ - ร

- - - -	ตี่ รี่ - -	- - ตี่ รี่	- มี่ - -
- - ซ ล	- - - -	ซ ล - -	- - รี่ ตี่

กลับต้น

ท่อน 3

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ล	- - - -	- ซ - มี่	- - รี่ มี่	- มี่ - รี่
- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - ม	- ซ - ร

- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- - ซ ล	- ตี่ - รี่	- มี่ - ตี่	- รี่ - มี่	- - รี่ ตี่	- ซ - ล
- ม - ร	- ด - ล	- ฬ - -	- ด - ร	- ม - ด	- ร - ม	- - - ด	- ซ - ล

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ล	- - - -	- ซ - มี่	- - รี่ มี่	- มี่ - รี่
- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - ม	- ซ - ร

- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	-- ซ ล	- ตี่ - รี่	- มี่ - ตี่	- รี่ - มี่	- มี่ มี่	- รี่ - ตี่
- ม - ร	- ด - ล	- ฟ --	- ด - ร	- ม - ด	- ร - ม	- ล ซ ม	- ร - ด

ลูกหมุด

-- ตี่ ตี่	-- ตี่ ตี่	-- ตี่ ตี่	-- ตี่ ด	-- ซ ซ	-- ล ล	-- ตี่ ตี่	-- รี่ รี่
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ตี่	--- ร
-- มี่ รี่	-- ตี่ -	-- ตี่ ล	-- ซ -	-- ม ซ	-- ซ ล	-- ล ตี่	-- ตี่ รี่
----	ตี่ ล - ซ	----	ซ ม - ร	- ร --	- ม --	- ซ --	- ล --

4.5.7 เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา

4.5.7.1 เพลงวิเวกเวหา สามชั้น

ระนาดชั้น

- รี่ รี่ ตี่ ตี่	ลทลซ - ม	ซ - ทลซ ม	รดทลซ - ด	ทลซ - ซลท	รดทลซ - ด	ซลทลทลท	รทตรมตรม

ทำนองหลัก

----	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- ล --	ซ ซ --	ตี่ ตี่ --	รี่ รี่ - มี่
--- ม	----	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

- มี่ --	รี่ ท --	--- ซ	--- ล ท	--- ล ท	--- ตี่ รี่	- มี่ --	รี่ ตี่ --
-- รี่ ท	-- ล ซ	- ร --	- ซ --	- ซ --	ล ท --	ตี่ - รี่ ตี่	-- ท ล

- มี่ --	มี่ รี่ --	รี่ ท --	ท ล --	- ม --	ร ร --	ม ม --	ซ ซ - ล
-- รี่ ท	-- ท ล	-- ล ซ	-- ซ ม	- ท - ล	--- ท	--- ซ	--- ล

-- ตี่ ตี่	-- ตี่ ตี่	- ซ - ตี่	- รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ --	ตี่ ตี่ --	ท ท - ล
- ด --	- ด --	- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- ท	--- ล

-- มี่ มี่	-- มี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- ล --	ซ ซ --	ตี่ ตี่ --	รึ รึ - มี่
- ม --	- ม --	- ซ - ม	- ร - ต	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

----	ซ ล --	----	ซ ล --	----	ซ ล ท ตี่	-- รึ ตี่	----
-- ร ม	-- ซ ม	-- ร ม	-- ซ ม	-- ร ม	--- ด	----	ท ล ซ ม

- ล --	ซ ม --	ตี่ ตี่ --	รึ รึ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ --	ตี่ ตี่ --	ท ท - ล
-- ซ ม	-- ร ต	--- ร	--- ม	- ซ - ม	- ร - ต	--- ท	--- ล

-- ล ท	- รี่ - ท	-- ล ท	-- ตี่ รึ	- มี่ - มี่	- รี่ --	ตี่ ตี่ --	ท ท - ล
- ซ --	ล - ล -	ล ซ --	ล ท --	- ซ - ม	- ร - ต	--- ท	--- ล

กลับต้น

เที่ยวเปลี่ยน

-- ตี่ ล	-- ซ -	-- ซ ม	-- ร -	----	ท ต - ต	----	ร ม - ม
----	ซ ม - ม	----	ร ต - ต	-- ซ ล	-- ท ซ	-- ท ต	-- ร ท

--- ร	- ร ร ร	--- ร	-- ร ม	--- ซ	- ซ ซ ซ	--- ซ	-- ซ ล
--- ล	- ล ล ล	-- ท -	ล ท - ท	--- ร	- ร ร ร	-- ม -	ร ม - ม

-- ท ท	-- ล ล	-- ซ ซ	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	-- ซ ซ	-- ล ล
--- ท	--- ล	--- ซ	--- ท	--- ล	--- ท	--- ซ	--- ล

(- ซ ซ ซ	- ตี่ ตี่ ตี่)	ท ล - ล	ท ตี่ รึ มี่	(- ล ล ล	- มี่ มี่ มี่)	รึ มี่ --	รึ ตี่ --
		-- ซ -	--- ม			-- รึ ตี่	-- ท ล

(- ม ม ม	- ล ล ล)	ท ล - ล	- ท - ตี่	(- ซ ล ท	ตี่ ล ท ตี่)	รึ - ตี่ รึ	มี่ - รึ มี่
		-- ซ ม	- ท - ซ			- ท --	- ตี่ --

-- ตั้ล	-- ซ -	-- ซ ม	-- ร -	----	ท ด - ด	----	ร ม - ม
----	ซ ม - ม	----	ร ด - ด	-- ซ ล	-- ท ซ	-- ท ด	-- ร ท

- ล --	ซ ม --	ตั้ตั้ --	รึรึ - มึ	- มึ - มึ	- รึ --	ตั้ตั้ --	ท ท - ล
-- ซ ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- ท	--- ล

-- ล ท	- รึ - ท	-- ล ท	-- ตั้ รึ	- มึ - มึ	- รึ --	ตั้ตั้ --	ท ท - ล
- ซ --	ล - ล -	ล ซ --	ล ท --	- ซ - ม	- ร - ด	--- ท	--- ล

เดี่ยวปี

-- ตั้ล	-- ซ -	-- ซ ม	-- ร -	----	ท ด - ด	----	ร ม - ม
----	ซ ม - ม	----	ร ด - ด	-- ซ ล	-- ท ซ	-- ท ด	-- ร ท

เดี่ยวระนาดเอก

--- ร	- ร ร ร	--- ร	-- ร ม	--- ซ	- ซ ซ ซ	--- ซ	-- ซ ล
--- ล	- ล ล ล	-- ท -	ล ท - ท	--- ร	- ร ร ร	-- ม -	ร ม - ม

เดี่ยวฆ้องวงใหญ่

-- ท ท	-- ล ล	-- ซ ซ	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	-- ซ ซ	-- ล ล
--- ท	--- ล	--- ซ	--- ท	--- ล	--- ท	--- ซ	--- ล

เดี่ยวฆ้องวงเล็ก

(- ซ ซ ซ	- ตั้ ตั้ ตั้)	ท ล - ล	ท ตั้ รึ มึ	(- ล ล ล	- มึ มึ มึ)	รึ มึ --	รึ ตั้ --
		-- ซ -	--- ม			-- รึ ตั้	-- ท ล

เดี่ยวระนาดทุ้ม

(- ม ม ม	- ล ล ล)	ท ล - ล	- ท - ตั้	(- ซ ล ท	ตั้ ล ท ตั้)	รึ - ตั้ รึ	มึ - รึ มึ
		-- ซ ม	- ฟ - ซ			- ท --	- ตั้ --

รับฟัง

----	ช ล --	----	ช ล --	----	ช ล ท ดั	-- รื ดั	----
-- ร ม	-- ช ม	-- ร ม	-- ช ม	-- ร ม	---- ด	----	ท ล ช ม

- ล --	ช ม --	ด ดั --	รื รื - มั	- มั - มั	- รื --	ด ดั --	ท ท - ล
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ม	- ร - ด	--- ฑ	--- ล

-- ล ท	- รื - ฑ	-- ล ท	-- ดั รื	- มั - มั	- รื --	ด ดั --	ท ท - ล
- ช --	ล - ล -	ล ช --	ล ท --	- ช - ม	- ร - ด	--- ฑ	--- ล

4.5.7.2 เพลงเร็วในเรื่องแขกไทย

- ม --	ร ร - ล	- ท - รื	- ท - ล	- ม --	ร ร - ล	- ท - รื	- ท - ล
- ฑ - ล	--- ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล	- ฑ - ล	--- ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล

-- ล ล	- ท - รื	- มั - รื	- ท - ล	-- ล ล	- ท - รื	- มั - รื	- ท - ล
- ล --	- ฑ - ร	- ม - ร	- ฑ - ล	- ล --	- ฑ - ร	- ม - ร	- ฑ - ล

-- ช ช	- ล - ฑ	- ล --	ช ช - ล	-- ช ช	- ล - ฑ	- ล --	ช ช - ล
- ช --	- ล - ฑ	- ล - ช	--- ล	- ช --	- ล - ฑ	- ล - ช	--- ล

- ท ล ช	-- ม ม	- ท ล ช	- ม - ร	- ท ล ช	-- ม ม	- ท ล ช	- ม - ร
- ฑ ล ช	- ม --	- ฑ ล ช B	- ฑ - ล	- ฑ ล ช	- ม --	- ฑ ล ช	- ฑ - ล

กลับต้น

4.5.7.3 เพลงเร็วสืนวน (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักนึ่ง)

ท่อน 1

- ม --	ร ร - ล	- ท - รื	- ท - ล	- ม --	ร ร - ล	- ท - รื	- ท - ล
- ฑ - ล	--- ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล	- ฑ - ล	--- ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ท - ล	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล

- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ท - ล	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

- - ช ช	- ล - ช	- ท ล ช	- ล - ช	ม - ม ช	- ล - ช	- ม - ร	- - ด ด
- ช - -	- ล - ช	- ท ล ช	- ล - ช	ท - ท - ช	- ล - ช	- ท - ล	- ช - -

- - ช ช	ล ท - ล	- - ช ช	- ล - ช	- ท ล ช	- ล - ช	ม - ม ช	- ล - ช
- ช - -	- ท - ล	- ช - -	- ล - ช	- ท ล ช	- ล - ช	ท - ท - ช	- ล - ช

- ม - ร	- - ด ด	- - ช ช	ล ท - ล	- ร - -	ด ร - ด	- รั - ม	- - - -
- ท - ล	- ช - -	- ช - -	- ท - ล	- - ล ท	- - - ช	- ด - -	ร ด ท ล

- ร - -	ด ร - ด	- - ช ช	ล ท - ล	- ร - -	ด ร - ด	- รั - ม	- - - -
- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล	- - ล ท	- - - ช	- ด - -	ร ด ท ล

- ร - -	ด ร - ด	- - ช ช	ล ท - ล
- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

กลับต้น

ท่อน 2

- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล	- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล
- ท - ล	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ท - ล	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ท - ล	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล

- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ฑ - ล	- - - ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

- - ซ ซ	- ล - ท	- - ซ ซ	- ล - ท	ร ม ซ ล	ท ล ซ ม	- ม - ม	- ม - ม
- ซ - -	- ล - ฑ	- ซ - -	- ล - ฑ	ด - ซ ล	ฑ ล ซ ฑ	- - - ล	- - - ม

- ม - ม	- ม - ม	- - ซ ซ	- ล - ท	- - ซ ซ	- ล - ท	ร ม ซ ล	ท ล ซ ม
- - - ล	- - - ม	- ซ - -	- ล - ฑ	- ซ - -	- ล - ฑ	ด - ซ ล	ฑ ล ซ ฑ

- ร - ม	- - ซ ซ	- ม - ร	- - ด ด	- - ซ ซ	- ล - ท	ร ม ซ ล	ท ล ซ ม
- ล - ฑ	- ซ - -	- ฑ - ล	- ซ - -	- ซ - -	- ล - ฑ	ด - ซ ล	ฑ ล ซ ฑ

- ร - ม	- - ซ ซ	- ม - ร	- - ด ด	- - ซ ซ	- ล - ท	- - ม ม	- ม - รั
- ล - ฑ	- ซ - -	- ฑ - ล	- ซ - -	- ซ - -	- ล - ฑ	- ม - -	- ซ - ร

- ด - ล	- - ด ด	- ม - รั	- - ด ด	- - ซ ซ	- ล - ท	- - ม ม	- ม - รั
- ด - ม	- ด - -	- ม - ร	- ด - -	- ซ - -	- ล - ฑ	- ม - -	- ซ - ร

- ด - ล	- - ด ด	- ม - รั	- - ด ด	- - ซ ซ	- ล - ท
- ด - ม	- ด - -	- ม - ร	- ด - -	- ซ - -	- ล - ฑ

กลับต้น

ท้ายโยน

- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล	- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล
- ฑ - ล	- - - ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล	- ฑ - ล	- - - ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ม - -	ร ร - ล	- ท - รั	- ท - ล
- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ฑ - ล	- - - ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล

- ม - -	ร ร - ล	- ท - รี่	- ท - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- ท - ล	--- ล	- ท - ร	- ท - ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

4.5.7.4 เพลงฉิ่งสามท่อน

สร้อย

- - ร ร	- ม - ช	- ท - รี่	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ช - -	ล ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ช - ล	--- ช

กลับต้น

ท่อน 1

- - ช ช	- ล - ท	- ล - ท	- ตี่ - รี่	- มี่ - มี่	- รี่ - -	ท ท - -	ล ล - ช
- ช - -	- ล - ท	- ล - ท	- ต - ร	- ช - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช

กลับต้น

สร้อย

- - ร ร	- ม - ช	- ท - รี่	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ช - -	ล ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ช - ล	--- ช

กลับต้น

ท่อน 2

- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- รี่ - ท	- ล - ช
- ท - -	- ช - ล	- ท - -	- ช - ล	- ท - -	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช

กลับต้น

สร้อย

- - ร ร	- ม - ช	- ท - รี่	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ช - -	ล ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ช - ล	--- ช

กลับต้น

ท่อน 3

-- รื ดั	--- ล	-- รื ดั	--- ล	-- รื ดั	--- ดั	-- รื ดั	-- รื -
----	ท ล ช -	----	ท ล ช -	----	ท ล ช -	ท ล --	ท ล - ช

กลับต้น

สร้อย

- - ร ร	- ม - ช	- ท - รื	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ช - -	ล ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ช - ล	--- ช

กลับต้น

โยน

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช
--- ด	--- ช	--- ด	--- ช	--- ด	--- ช	--- ด	--- ช

4.5.7.5 ทำนองในเพลงบังใบ

(- ดั - ล	- ช - ฟ	-- ช ฟ	ม ฟ --)	- ช - ฟ	- ม - ร	ม ร - ร	- ด - -
				- ร - ด	- ท - ล	-- ด -	ด ล - ล

(- - ช ล	- มั มั มั	-- ช รื	- มั มั มั)	--- ล	-- มั มั	- รื - มั	-- รื -
				-- ช -	- มั --	-- ดั -	รื ดั - ดั

(- - ช ล	- มั มั มั	-- ช รื	- มั มั มั)	--- ล	-- มั มั	- รื - มั	-- รื -
				-- ช -	- มั --	-- ดั -	รื ดั - ดั

(- - ดั รื	ดั ดั ดั ดั	ช ช ดั ช	ดั ดั ช ดั)	-- ดั -	- ดั - ฬั	--- มั	-- รื -
				- ช - ช	----	มั รื ดั -	รื ดั - ดั

(- - ดั รื	ดั ดั ดั ดั	ช ช ดั ช	ดั ดั ช ดั)	-- ดั -	- ดั - ฬั	--- มั	-- รื -
				- ช - ช	----	มั รื ดั -	รื ดั - ดั

----	-- ท ดั	----	ริ มั --	----	-- ท ดั	--- ด	ร ม ฟ ช
----	ช ล --	----	-- ริ ดั	----	ช ล --	-- ช -	--- ช

กลับต้น โดยเพียวหลังไม่บรรเลงบรรทัดสุดท้าย จากนั้นออกลูกหมด

ลูกหมด

-- ดั ดั	-- ดั ดั	-- ดั ดั	-- ดั ดั	-- ช ช	-- ล ล	-- ดั ดั	-- ริ ริ
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ด	--- ด

-- มั ริ	-- ดั ช	-- ดั ล	-- ช ร	-- ม ช	-- ช ล	-- ล ดั	-- ดั ริ
----	ดั ล --	----	ช ม --	- ร --	- ม --	- ช --	- ล --

4.5.8 เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์

4.5.8.1 เพลงอาถรรพ์ สามชั้น (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์)

ท่อน 1

--- ฟ	-- ช ช	--- ล	-- ช ช	- ช - ม	ร ร --	-- ร ม	-- ฟ ช
--- ฟ	- ช --	--- ล	- ช --	- ด --	- ด - ช	- ด --	ร ม --

- ด - ฟ	- ช - ล	- ดั - ล	- ช - ฟ	- ร --	ด ด --	ฟ ฟ --	ช ช - ล
- ช - ฟ	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ฟ	- ล - ช	--- ฟ	--- ช	--- ล

- ล --	ช ช --	ล ล --	ดั ดั - ริ	-- ช ล	- ดั - ริ	- ดั --	- ริ - ริ
- ล - ช	--- ล	--- ด	--- ร	- ฟ --	- ด - ร	- ด - ร	----

- ช - ดั	- ริ - มั	- มั - มั	- ริ - ดั	- ช - ช	- ช - ดั	- มั ริ ดั	- ท - ล
- ร - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ช --	ร -- ด	- ม ร ด	- ท - ล

-- ล ท	- ริ - ท	-- ล ท	ดั - ริ ริ	- มั - มั	- ริ --	ดั ดั --	ท ท - ล
- ช --	ล - ล -	ล ช --	- ร --	- ช - ม	- ร - ด	---- ท	--- ล

- มี่ - -	รึ ท - -	- - - ซ	- - ล ท	- ตี่ - รึ	มึ รึ - -	- - ล ท	ตี่ - รึ รึ
- - รึ ท	- - ล ซ	- ร - -	- ซ - -	- ซ - -	- - ตี่ ท	ล ซ - -	- ร - -

- - ด ร	ม ฟ - -	ม ร - ฟ	- - - -	- ด - ฟ	- ซ - ล	- ตี่ - ล	- ซ - ฟ
- ล - -	- - ม ร	- - ด -	ม ร ด ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ฟ

- - ซ ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- - ร ม	ฟ ซ ฟ -	- ฟ - ซ	- ตี่ - ล	- ซ - ฟ
- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ด - -	- - - ด	- ฟ - ซ	- ด - ล	- ซ - ฟ

กลับต้น

ท่อน 2

- - - ตี่	- - รึ รึ	- - - มี่	- - รึ รึ	- รึ - ท	ล ล - -	- - ล ท	ตี่ - รึ รึ
- - - ด	- ร - -	- - - ม	- ร - -	- ซ - -	- ซ - ร	- ซ - -	- ร - -

- ซ - ตี่	- รึ - มี่	- มี่ - มี่	- รึ - ตี่	- - มี่ มี่	- รึ - -	ตี่ ตี่ - -	ท ท - ล
- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - -	- ร - ด	- - - ท	- - - ล

- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - มี่	- มี่ - มี่	- รึ - ตี่	- - รึ มี่	- มี่ - รึ
- - - ม	- - - -	- ม - -	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ม	- ซ - ร

- มี่ - มี่	- รึ - -	ตี่ ตี่ - -	รึ รึ - มี่	- มี่ - มี่	- รึ - -	ตี่ ตี่ - -	ท ท - ล
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ท	- - - ล

- - ล ท	- รึ - ท	- - ล ท	ตี่ - รึ รึ	- มี่ - มี่	- รึ - -	ตี่ ตี่ - -	ท ท - ล
- ซ - -	ล - ล -	ล ซ - -	- ร - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ท	- - - ล

- มี่ - -	รึ ท - -	- - - ซ	- - ล ท	- ตี่ - รึ	มึ รึ - -	- - ล ท	ตี่ - รึ รึ
- - รึ ท	- - ล ซ	- ร - -	- ซ - -	- ซ - -	- - ตี่ ท	ล ซ - -	- ร - -

-- ด ร	ม ฟ --	ม ร - ฟ	----	- ด - ฟ	- ช - ล	- ตี - ล	- ช - ฟ
- ล --	-- ม ร	-- ด -	ม ร ด ล	- ช - ฟ	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ฟ

-- ช ช	- ล - ช	- ฟ - ช	-- ร ม	ฟ ช ฟ -	- ฟ - ช	- ตี - ล	- ช - ฟ
- ช --	- ล - ช	- ฟ - ช	- ด --	--- ด	- ฟ - ช	- ด - ล	- ช - ฟ

กลับต้น

ท่อน 3

--- ฟ	-- ช ช	--- ล	-- ช ช	- ช - ม	ร ร --	-- ร ม	-- ฟ ช
--- ฟ	- ช --	--- ล	- ช --	- ด --	- ด - ช	- ด --	ร ม --

-- ช ล	-- ท ตี	- รี่ --	ตี ท --	- รี่ --	รี่ ตี --	ตี ล --	ล ช --
- ฟ --	ช ล --	ท - ตี ท	-- ล ช	-- ตี ล	-- ล ช	-- ช ฟ	-- ฟ ม

----	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี	- ล --	ช ช --	ตี ตี --	รี่ รี่ - มี่
--- ม	----	- ช - ม	- ร - ต	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

- ล --	ช ม --	--- ด	-- ร ม	- ฟ - ช	ล ช --	-- ร ม	ฟ -- ช
-- ช ม	-- ร ด	- ช --	- ด --	- ด --	-- ฟ ม	ร ด --	- ช --

--- ด	ร ม ฟ ช	-- ช ฟ	----	-- ช ฟ	----	--- ด	ร ม ฟ ช
-- ช -	----	----	ม ร ด ช	----	ม ร ด ช	-- ช -	----

-- ล ล	-- ตี ตี	-- ฟ ฟ	-- ช ช	-- ม ม	-- ฟ ฟ	-- ร ร	-- ม ม
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ท	--- ด	--- ล	--- ท

-- ล -	ตี ล --	-- ม -	ช ม --	----	ท ด - ด	----	ร ม - ม
--- ล	-- ช ม	--- ม	-- ร ด	-- ช ล	-- ท -	-- ท ด	-- ร -

-- ซ ล	- ตี - รี่	- มี่ - รี่	- ตี - ล	- ล --	ซ ซ --	ล ล --	ตี ตี - รี่
- ฟ --	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ล - ซ	--- ล	--- ด	--- ร

กลับต้น

4.5.8.2 เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน

ท่อน 1

-- มี่ มี่	-- รี่ รี่	-- มี่ มี่	-- รี่ รี่	-- มี่ มี่	มี่ มี่ - มี่	- ล --	ซ ฟ --
-- ซ ม	- ร --	-- ซ ม	- ร --	- ม --	ซ ล - ซ	-- ซ ฟ	-- ม ร

-- มี่ มี่	- มี่ - รี่	--- ตี	-- รี่ มี่	-- มี่ มี่	- มี่ - รี่	- ล --	ซ ม --
-- ล ซ	- ม - ร	- ซ --	- ตี --	-- ล ซ	- ม - ร	-- ซ ม	-- ร ด

- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	รี่ย ตี - ตี	--- ตี
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

กลับต้น

ท่อน 2

-- ล ล	- ซ - ม	- ร --	- ม - ม	- ซ - ตี	- รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ล --	- ซ - ฬ	- ล - ฬ	----	- ร - ด	- ร - ม	- ล - ซ	- ม - ร

-- ซ ซ	- ม - ร	-- ซ ซ	- ม - ร	-- มี่ มี่	-- รี่ รี่	- ล --	ซ ม --
- ซ --	- ฬ - ล	- ซ --	- ฬ - ล	-- ซ ม	- ร --	-- ซ ม	-- ร ด

- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	รี่ย ตี - ตี	--- ตี
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

กลับต้น

ท่อน 3

-- รี่ย ตี	-- ตี ตี	-- ซ ล	ฬ -- ตี	-- รี่ย ตี	-- รี่ย รี่	-- ล ฬ	ตี -- รี่
--- ด	- ด --	- ฟ --	- ด --	--- ด	- ร --	- ซ --	- ร --

-- รี้ รี้	-- รี้ รี้	-- ซ ฟ	----	- ล --	ซ ฟ --	---- ล	- รี้ --
---- ร	---- ร	----	ม ร --	-- ซ ฟ	-- ม ร	---- ม	- ร --

- ล --	ซ ฟ --	ม ร - ม	-- ร -
-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -	ร ด - ด

กลับต้น

ท่อน 4

--- ซ	--- ตี้	-- รี้ รี้	- มี่ - ซ	- ตี้ - ท	- ล - ซ	- ฟ - ท	- ล - ซ
---- ร	---- ด	- ร --	- ม - ร	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ฟ	- ม - ร

-- ร ร	-- ซ ซ	---- ร	- ซ --	- ล --	ซ ฟ --	-- ซ ฟ	----
---- ล	---- ซ	---- ล	- ซ --	-- ซ ฟ	-- ม ร	----	ม ร --

- ล --	ซ ฟ --	ม ร - ร	---- ด
-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -	ด ท --

กลับต้น

- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- รี้ ตี้ ตี้	--- ตี้
---- ฟ	---- ด	---- ฟ	---- ด	---- ฟ	---- ด	---- ฟ	- ด --

CHULALONGKORN UNIVERSITY
4.5.8.3 เพลงฉิ่งกลาง (เพลงฉิ่งเขม่าผ้า)

ท่อน 1

-- ด -	- ด - ด	- ร ม -	ซ ล - ซ	- รี้ ตี้ ท	- ล - ซ	- ตี้ รี้ มี่	- รี้ - ตี้
- ซ --	ซ -- ซ	- ล ท -	ซ ล - ซ	- ร ด ท	- ล - ซ	ด - ร ม	- ร - ด

-- ด -	- ด - ด	- ร ม -	ซ ล - ซ	- รี้ ตี้ ท	- ล - ซ	- ตี้ รี้ มี่	- รี้ - ตี้
- ซ --	ซ -- ซ	- ล ท -	ซ ล - ซ	- ร ด ท	- ล - ซ	ด - ร ม	- ร - ด

-- ตั้ ตั้	- ล - รี่	- ตั้ - ล	- ช - ฟ	ช ฟ --	ม ร --	- ตั้ รี่ มี่	- รี่ - ตั้
- ด --	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ฟ	-- ม ร	-- ด ล	ด - ร ม	- ร - ด

-- ตั้ ตั้	- ล - รี่	- ตั้ - ล	- ช - ฟ	ช ฟ --	ม ร --	- ตั้ รี่ มี่	- รี่ - ตั้
- ด --	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ฟ	-- ม ร	-- ด ล	ด - ร ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 2

ม ร --	- ด --	--- ด	--- ชล	ช -- ตั้	รี่ ตั้ - ตั้	ม ร --	- ด --
-- ด ช	--- ช	- ช --	ร ม ฟ --	- ด --	-- ล ช	-- ด ช	--- ช

--- ด	--- ชล	ช -- ตั้	รี่ ตั้ - ตั้	---	ม ช --	-- ม ช	- ม --
- ช --	ร ม ฟ --	- ด --	-- ล ช	-- ด ร	---	ด ร --	-- ร ด

---	ม ช --	-- ม ช	- ม --	-- ตั้ ตั้	- ล - รี่	- ตั้ - ล	- ช - ฟ
-- ด ร	---	ด ร --	-- ร ด	- ด --	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ฟ

ช ฟ --	ม ร --	- ตั้ รี่ มี่	- รี่ - ตั้	-- ตั้ ตั้	- ล - รี่	- ตั้ - ล	- ช - ฟ
-- ม ร	-- ด ล	ด - ร ม	- ร - ด	- ด --	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ฟ

ช ฟ --	ม ร --	- ตั้ รี่ มี่	- รี่ - ตั้
-- ม ร	-- ด ล	ด - ร ม	- ร - ด

กลับต้น

โยน

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	รี่ ตั้ - ตั้	--- ตั้
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

4.5.8.4 เพลงแขกโอด

(-----	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร)	-----	ร ด --	ร ด --	ร - ม -
				-----	-- ทุ ด	-- ทุ ด	- ด - ร

(-----	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร	ม ร ด ร)	-----	ซ ล --	ซ ฟ --	ม ร - ร
				-----	-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -

(-----	ร ี ด ี ท ด ี	ร ี ด ี ท ด ี	ร ี ด ี ม ี ร ี)	-----	ร ี ด ี --	ร ี ด ี --	ร ี - ม ี -
				-----	-- ท ด ี	-- ท ด ี	- ด ี - ร ี

(-----	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร	ม ร ด ร)	-----	ซ ล --	ซ ฟ --	ม ร - ร
				-----	-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -

(- ด --	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร)	- ด --	ร ด --	ร ด --	ร - ม -
				- ซ --	-- ทุ ด	-- ทุ ด	- ด - ร

(- ซ --	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร	ม ร ด ร)	- ซ --	ซ ล --	ซ ฟ --	ม ร - ร
				- ร --	-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -

(- ด ี --	ร ี ด ี ท ด ี	ร ี ด ี ท ด ี	ร ี ด ี ม ี ร ี)	- ด ี --	ร ี ด ี --	ร ี ด ี --	ร ี - ม ี -
				- ซ --	-- ท ด ี	-- ท ด ี	- ด ี - ร ี

(- ซ --	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร	ม ร ด ร)	- ซ --	ซ ล --	ซ ฟ --	ม ร - ร
				- ร --	-- ซ ฟ	-- ม ร	-- ด -

(ร ด ท ด	ร ด ม ร)	ร ด --	ร - ม -	(ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร)	ซ ล --	ซ ฟ --
		-- ทุ ด	- ด - ร			-- ซ ฟ	-- ม ร

(รื ดื ท ดื)	รื ดื มื รื)	รื ดื - -	รื - มื -	(ช ล ช พ	ช พ ม ร)	ช ล - -	ช พ - -
		- - ท ดื	- ดื - รื			- - ช พ	- - ม ร

(ร ด ท ด)	ร ด ม ร)	ร ด - -	ร - ม -	(ช ล ช พ	ช พ ม ร)	ช ล - -	ช พ - -
		- - ท ด	- ด - ร			- - ช พ	- - ม ร

(รื ดื ท ดื)	รื ดื มื รื)	รื ดื - -	รื - มื -	(ช ล ช พ	ช พ ม ร)	ช ล - -	ช พ - -
		- - ท ดื	- ดื - รื			- - ช พ	- - ม ร

(ร ด ท ด)	ร ด - -	(ร ด ม ร)	ร - ม -	(ช ล ช พ)	ช ล - -	(ช พ ม ร)	ช พ - -
	- - ท ด		- ด - ร		- - ช พ		- - ม ร

(รื ดื ท ดื)	รื ดื - -	(รื ดื มื รื)	รื - มื -	(ช ล ช พ)	ช ล - -	(ช พ ม ร)	ช พ - -
	- - ท ดื		- ดื - รื		- - ช พ		- - ม ร

(ร ด ท ด)	ร ด - -	(ร ด ม ร)	ร - ม -	(ช ล ช พ)	ช ล - -	(ช พ ม ร)	ช พ - -
	- - ท ด		- ด - ร		- - ช พ		- - ม ร

(รื ดื ท ดื)	รื ดื - -	(รื ดื มื รื)	รื - มื -	(ช ล ช พ)	ช ล - -	(ช พ ม ร)	ช พ - -
	- - ท ดื		- ดื - รื		- - ช พ		- - ม ร

ถู ก ห ม ด

- - รื รื	- - รื รื	- - รื รื	- - รื รื	- - ดื ดื	- - ท ท	- - ดื ดื	- - รื รื
- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ด	- - - รื

- - รื มื	- - ดื รื	- - ท ดื	- - ล ท	- - ช ล	- - ล ท	- - ท ดื	- - ดื รื
- ดื - -	- ท - -	- ล - -	- ช - -	- พ - -	- ช - -	- ล - -	- ท - -

4.5.9 เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่

4.5.9.1 เพลงการเวกใหญ่ สามชั้น

ท่อน 1

---- ล	-- ตี ตี	--- รี่	-- ตี ตี	--- ซล	- ตี - รี่	- ตี - -	รี่ รี่ - ตี
---- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	-- ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ตี

- ซ - ตี	-- รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี	-- มี่ -	มี่ - รี่ -	ตี - รี่ -	รี่ - ตี -
- ร - ด	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- รี่	- ตี - ล	- ล - ตี	- ล - ซ

- - ร ม	- - ฟ ซ	- ล ตี -	ล ซ - -	ซ ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- - ฟ ซ
- ด - -	ร ม - -	--- ซ	- - ฟ ม	- - ร ด	- - ร -	ร ด - -	ร ม - -

- ล - -	ซ ม - -	ตี ตี - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี่ มี่ - -	รี่ รี่ - ตี
- - ซ ม	- - ร ด	--- ร	--- ม	- ซ - ล	- ซ - ม	--- ร	--- ด

---- ล	-- ตี ตี	--- รี่	-- ตี ตี	--- ซล	- ตี - รี่	- ตี - -	รี่ รี่ - ตี
---- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	-- ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

- ซ - ตี	-- รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี	-- มี่ -	มี่ - รี่ -	ตี - รี่ -	รี่ - ตี -
- ร - ด	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด	--- รี่	- ตี - ล	- ล - ตี	- ล - ซ

- ตี - ล	- ซ - -	ฟ ฟ - -	ซ ซ - ล	- ตี - รี่	- ตี - -	ล ล - -	ซ ซ - ฟ
- ด - ล	- ซ - ฟ	--- ซ	--- ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ซ	--- ฟ

- - ร ม	- - ฟ ซ	- ล ตี -	ล ซ - -	ซ ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- - ฟ ซ
- ด - -	ร ม - -	--- ซ	- - ฟ ม	- - ร ด	- - ร -	ร ด - -	ร ม - -

- ตี - ล	- ช - -	พ พ - -	ช ช - ล	- ตี - รี่	- ตี - -	ล ล - -	ช ช - พ
- ด - ล	- ช - พ	- - - ช	- - - ล	- ด - ร	- ด - ล	- - - ช	- - - พ

- - ร ม	- - พ ช	- ล ตี -	ล ช - -	ช ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- - พ ช
- ด - -	ร ม - -	- - - ช	- - พ ม	- - ร ด	- - ร -	ร ด - -	ร ม - -

- - ช ล	ตี ล - -	ล ช - -	ช ม - -	- ท - -	- ม - -	- - - ด	- - ร ม
- ม - -	- - ช ม	- - ม ร	- - ร ด	- - ล ช	- - ร ด	- ช - -	- ด - -

- - ด -	ด ด - -	ร ร - -	ม ม - ช	- - ตี -	ตี - ล -	ช - ล -	ล - ช -
- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

- - รี่ ตี	- - - -	- - - ช	ล ท ตี รี่	- - ม -	ร ม พ ช	- - - ช	ล ท ตี รี่
- - - -	ท ล ช ร	- - ร -	- - - ร	- - - ด	- - - ช	- ร - -	- - - ร

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ตี ตี - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี่ มี่ - -	รี่ รี่ - ตี
- ช - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลับต้น

ท่อน 2

CHULALONGKORN UNIVERSITY

- - - -	- รี่ - รี่	- ตี - รี่	- รี่ - ตี	- รี่ - รี่	- รี่ - -	ตี ตี - -	ท ท - ล
- - - ร	- - - -	- ด - ร	- พ - ด	- ร - พ	- ร - ด	- - - ท	- - - ล

- - - -	- ล - ล	- ตี - ล	- ช - พ	- ร - -	ด ด - -	พ พ - -	ช ช - ล
- - - ล	- - - -	- ด - ล	- ช - พ	- ล - ช	- - - พ	- - - ช	- - - ล

- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ท ท - ตี	- - มี่ มี่	- รี่ - -	ตี ตี - -	ท ท - ล
- ล - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ด	- ม - -	- ร - ด	- - - ท	- - - ล

-- ตั้ว	พื้ว	ริ้ว	ตี้ว	-- ซล	-- ตั้ว	ลซ --	ฟซ - ฟ
- ล --	-- ตั้ว	-- ลซ	-- ซฟ	- ฟ --	ซล - ซ	-- ฟร	--- ด

-- ซล	-- ทตั้ว	- รื้ว	ตี้ว	- รื้ว	ริ้ว	ตี้ว	ลซ --
- ฟ --	ซล --	ท - ตั้ว	-- ลซ	-- ตั้ว	-- ลซ	-- ซฟ	-- ฟร

ฟ - ฟ -	ฟซ --	ฟ - ฟ -	ฟซ --	ซ - ลซ	-- ฟ -	----	ดริ้ว - ฟ
- ด - ร	-- ฟร	- ด - ร	-- ฟร	- ฟ --	ฟร - ด	- ล --	ท - - ฟ

- ด - ฟ	- ซ - ล	- ตั้ว - ล	- ซ - ฟ	- ร --	ด ด --	ฟฟ --	ซซ - ล
- ซ - ฟ	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ล - ซ	---- ฟ	---- ซ	---- ล

-- ซล	- ตั้ว - รื้ว	- มั้ว - รื้ว	- ตั้ว - ล	-- ตั้ว	- รื้ว - ซ	----	ซล - ตั้ว
-- ฟ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ด --	- ร - ร	- ม --	ฟ - - ด

- ล --	ซซ --	ลล --	ตี้ว - รื้ว	-- ตั้ว	- รื้ว - รื้ว	- รื้ว - รื้ว	- รื้ว - ตั้ว
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	- ด --	- ร - ฟ	- ซ - ฟ	- ร - ด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

----	- รื้ว - รื้ว	- ตั้ว - รื้ว	- รื้ว - ตั้ว	- รื้ว - รื้ว	- รื้ว --	ตี้ว ตั้ว --	ทท - ล
--- ร	----	- ด - ร	- ฟ - ด	- ร - ฟ	- ร - ด	--- ท	--- ล

--- ซ	-- ลล	--- ตั้ว	-- ลล	-- ท	- ล --	- ซ - ซ	--- รื้ว
--- ซ	- ล --	--- ด	- ล --	--- ลซ	--- ซ	--- ร	--- ร

----	- รื้ว - รื้ว	- ตั้ว - รื้ว	- รื้ว - ตั้ว	- รื้ว - รื้ว	- รื้ว --	ตี้ว ตั้ว --	ทท - ล
--- ร	----	- ด - ร	- ฟ - ด	- ร - ฟ	- ร - ด	--- ท	--- ล

-- ด ร	- ฟ - ร	-- ด ร	-- ฟ ช	-- ด ร	-- ฟ ช	ล ช --	ฟ ช - ฟ
- ล --	ด - ด -	ด ล --	ด ร --	- ล --	ด ร --	-- ฟ ร	--- ด

-- ช ล	-- ท ด	- ร --	ด ท --	- ร --	ร ด --	ด ล --	ล ช --
- ฟ --	ช ล --	ท - ด ท	-- ล ช	-- ด ล	-- ล ช	-- ช ฟ	-- ฟ ร

-- ด ด	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ด	- ล --	ช ช --	ด ด --	ร ร - ม
- ด --	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

-- ด -	ด ด --	ร ร --	ม ม - ช	-- ด -	ด - ล -	ช - ล -	ล - ช -
--- ช	--- ล	--- ท	--- ช	--- ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

-- ร ด	-----	--- ช	ล ท ด ร	-- ม -	ร ม ฟ ช	--- ช	ล ท ด ร
-----	ท ล ช ร	-- ร -	--- ร	--- ด	--- ช	- ร --	--- ร

- ม - ม	- ร --	ด ด --	ร ร - ม	- ม - ม	- ม --	ม ม --	ร ร - ด
- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4.5.9.2 เพลงวิเวกเวหา สามชั้น

กลับต้น

-----	- ม - ม	- ม - ม	- ร - ด	- ล --	ช ช --	ด ด --	ร ร - ม
--- ม	-----	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	--- ด	--- ร	--- ม

- ม --	ร ท --	--- ช	-- ล ท	-- ล ท	-- ด ร	- ม --	ร ด --
-- ร ท	-- ล ช	- ร --	- ช --	- ช --	ล ท --	ด - ร ด	-- ท ล

- ม --	ม ร --	ร ท --	ท ล --	- ม --	ร ร --	ม ม --	ช ช - ล
-- ร ท	-- ท ล	-- ล ช	-- ช ม	- ท - ล	--- ท	--- ช	--- ล

-- ตั๊ต	-- ตั๊ต	- ซ - ตั	- รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - -	ตั๊ต - -	ท ท - ล
- ด - -	- ด - -	- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ฑ	- - - ล

- - - -	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตั	- ล - -	ซ ซ - -	ตั๊ต - -	รี่ รี่ - มี่
- - - ม	- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

- - - -	ซ ล - -	- - - -	ซ ล - -	- - - -	ซ ล ท ตั	- - รี่ ตั	- - - -
- - ร ม	- - ซ ม	- - ร ม	- - ซ ม	- - ร ม	- - - ด	- - - -	ท ล ซ ม

- ล - -	ซ ม - -	ตั๊ต - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - -	ตั๊ต - -	ท ท - ล
- - ซ ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ฑ	- - - ล

- - ล ท	- รี่ - ฑ	- - ล ท	- - ตั๊ รี่	- - มี่ มี่	- รี่ - -	ตั๊ต - -	ท ท - ล
- ซ - -	ล - ล -	ล ซ - -	ล ท - -	- ม - -	- ร - ด	- - - ฑ	- - - ล

- - ตั๊ ล	- - ซ -	- - ซ ม	- - ร -	- - - -	ฑ ด - ด	- - - -	ร ม - ม
- - - -	ซ ม - ม	- - - -	ร ด - ด	- - ซ ล	- - ฑ ซ	- - ฑ ด	- - ร ฑ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- - - ร	- ร ร ร	- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- ซ ซ ซ	- - - ซ	- - ซ ล
- - - ล	- ล ล ล	- - ฑ -	ล ฑ - ฑ	- - - ร	- ร ร ร	- - ม -	ร ม - ม

- - ท ท	- - ล ล	- - ซ ซ	- - ม ม	- - ร ร	- - ม ม	- - ซ ซ	- - ล ล
- - - ฑ	- - - ล	- - - ซ	- - - ฑ	- - - ล	- - - ฑ	- - - ซ	- - - ล

(- ซ ซ ซ	- ตั๊ ตั๊ ตั๊)	ท ล - ล	ท ตั๊ รี่ มี่	(- ล ล ล	- มี่ มี่ มี่)	รี่ มี่ - -	รี่ ตั๊ - -
		- - ซ -	- - - ม			- - รี่ ตั๊	- - ท ล

(- ม ม ม)	- ล ล ล)	ท ล - ล	- ท - ตั	-- ล ท	ตั - ท ตั	ริ - ตั ริ	มี - ริ มี
		-- ช ม	- พ - ช	- ช --	- ล --	- ท --	- ตั --

-- ริ มี	- มี - มี	- มี - มี	-- ริ -	-- ท ตั	- ตั - ตั	-- ริ มี	- มี - มี
ท ตั --	ริ - ริ -	ริ - ริ -	ริ ตั - ตั	ช ล --	ท - ท -	ท ตั --	ริ - ริ -

- มี --	มี ริ --	ริ ตั --	ตั ล --	ช - ร -	ช - ม -	ล - ช -	ท - ล -
ตั - ริ ตั	-- ตั ล	-- ล ช	-- ช ม	- ร - ร	- ม - ม	- ช - ช	- ล - ล

ท - ล ท	- ริ - ท	-- ล ท	-- ตั ริ	มี ริ - มี	--- ริ	--- ตั	--- ล
- ช --	ล - ล -	ล ช --	ล ท --	-- ตั -	ริ ตั ท -	ตั ท ล -	ท ล ช -

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

4.5.9.3 เพลงเรื่อากจับปากโลง

ท่อน 1

- ริ - ริ	- มี - มี	- ริ - ริ	- มี - มี	- ริ - ริ	--- มี	พ มี - มี	--- ริ
-- ตั -	--- ล	-- ตั -	--- ล	-- ตั -	- ม --	-- ริ -	- ร --

- ริ - ริ	- มี - มี	- ริ - ริ	- มี - มี	- ริ - ริ	--- มี	พ มี - มี	--- ริ
-- ตั -	--- ล	-- ตั -	--- ล	-- ตั -	- ม --	-- ริ -	- ร --

- ริ - ริ	--- มี	พ ม - ม	- พ - ช	- ท ล ช	- พ - ม	พ ม - ม	--- ร
-- ตั -	- ม --	-- ร ท	- ต - ร	- ท ล ช	- ต - ท	-- ร -	- ล --

- ร - ร	- ม - ม	พ ม - ม	- พ - ช	- ท ล ช	- พ - ม	-- ม พ	ช -- ล
-- ด -	- ฑ --	-- ร ฑ	- ด - ร	- ฑ ล ช	- ด - ฑ	- ร --	- ล --

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

กลับต้น

ท่อน 2

-- ล ล	-- ม ม	พ - ม พ	-- ม ม	-- ม ม	-- ล ล	ท - ล ท	-- ล ล
- ม --	- ม --	- ร --	- ม --	- ม --	- ม --	- ช --	- ล --

-- ล ล	-- ม ม	พ - ม พ	-- ม ม	-- ม ม	-- ล ล	ท - ล ท	-- ล ล
- ม --	- ม --	- ร --	- ม --	- ม --	- ม --	- ช --	- ล --

พ - ม พ	-- ม ม	ท - ล ท	-- ล ล	พ - ม พ	-- ม ม	ท - ล ท	-- ล ล
- ร --	- ม --	- ช --	- ล --	- ร --	- ม --	- ช --	- ล --

- ม --	ร ด --	ท - ล ท	-- ด ร	- ม --	ร ด --	-- ม พ	ช -- ล
-- ร ด	-- ท ล	- ช --	ล ท --	-- ร ด	-- ท ล	- ร --	- ล --

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

กลับต้น

ท่อน 3

-- ร ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	ม - ม ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร
- ร --	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	ช - ช ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร

-- ร ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	ม - ม ร	- ม - ร	-- ม พ	ช -- ล
- ร --	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	ช - ช ร	- ม - ร	- ร --	- ล --

-- ท ท	-- ล ล	- ท - ล	- ช - ฟ	-- ม ฟ	-- ล -	พ ม --	ร ม - ร
- ท --	- ล --	- ท - ล	- ช - ฟ	- ร --	ม ฟ - ม	-- ร ท	--- ล

-- ท ท	-- ล ล	- ท - ล	- ช - ฟ	-- ม ฟ	-- ล -	พ ม --	ร ม - ร
- ท --	- ล --	- ท - ล	- ช - ฟ	- ร --	ม ฟ - ม	-- ร ท	--- ล

กลับต้น

ท่อน 4

-- ล ล	- ช - ล	- ช --	ล ล - ช	-- ม ม	- ล - ช	-- ช ล	-- ช -
- ล --	- ช - ล	- ช - ล	--- ช	- ท --	- ล - ช	- ม --	ช ม - ร

-- ม ม	- ร - ม	- ร --	ม ม - ร	-- ล ท	-- ต ร	- ร --	ต ร - ต
- ม --	- ร - ม	- ร - ม	--- ร	- ช --	ล ท --	-- ล ท	--- ช

กลับต้น

ท่อน 5

-- ร ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	-- ล ท	-- ต ร	ม ร - ร	-- ม ม
- ล --	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ล	- ช --	ล ท --	-- ต -	- ท --

-- ร ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	-- ล ท	-- ต ร	- ร --	ต ร - ต
- ล --	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ล	- ช --	ล ท --	-- ล ท	--- ช

กลับต้น

ท่อน 6

- ม - ร	-- ล ล	- ต --	ร ร - ต	- ม - ร	-- ต ต	- ร - ม	- ช - ล
- ม - ร	- ม --	- ต - ร	--- ต	- ม - ร	- ต --	- ล - ท	- ช - ล

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

กลับต้นท่อนที่ 4 และ 5 จากนั้นออกกลุ่กโยนดังนี้

โยน

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

4.5.9.4 เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉันทน์

--- รี่	- รี่ - ตั้	- รี่ - -	- ท - -	--- รี่	- รี่ - ตั้	- รี่ - -	- ท - -
- - ล -	- - ล -	- ล - -	ช ล - ล	- - ล -	- - ล -	- ล - -	ช ล - ล

- - ล ล	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช	- ด - ร	- ม - ช	- ม - ร	- - ม ม
- ล - -	- ช - ล	- ช - ล	- - - ช	- ช - ล	- ท - ช	- ท - ล	- ท - -

- - ล ล	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช	- ด - ร	- ม - ช	- ม - ร	- - ด ด
- ล - -	- ช - ล	- ช - ล	- - - ช	- ช - ล	- ท - ช	- ท - ล	- ช - -

- ท - -	ล ล - ท	- ตั้ - รี่	- มี่ - รี่	- ท - -	ล ล - ท	- ตั้ - รี่	- - ตั้ ตั้
- ท - ล	--- ท	- ด - ร	- ม - ร	- ท - ล	--- ท	- ด - ร	- ด - -

- ท - -	ล ล - ท	- ตั้ - รี่	- มี่ - รี่	- ท - -	ล ล - ท	- ตั้ - รี่	- - ตั้ ตั้
- ท - ล	--- ท	- ด - ร	- ม - ร	- ท - ล	--- ท	- ด - ร	- ด - -

กลับต้น

ลูกโยน

- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้	- ตั้ - ตั้
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

4.5.9.5 เพลงหงส์ทอง ชั้นเดียว

ท่อน 1

- ล --	ช ม --	ดํ ดํ --	รํ รํ -- มํ	-- รํ รํ	- ดํ - ล	ดํ ล --	ดํ รํ - ดํ
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ร --	- ด - ม	-- ช ล	--- ช

กลับต้น

ท่อน 2

-- ล ล	-- ล ล	- ดํ - ล	- ช - ฟ	- ฟ - ช	ล ช --	-- ร ม	-- ฟ ช
- ล --	- ล --	- ด - ล	- ช - ฟ	- ด --	-- ฟ ม	ร ด --	ร ม --
-- ดํ ดํ	-- ดํ ดํ	- ช - ดํ	- รํ - มํ	-- รํ รํ	- ดํ - ล	ดํ ล --	ดํ รํ - ดํ
- ด --	- ด --	- ร - ด	- ร - ม	- ร --	- ด - ม	-- ช ล	--- ช

กลับต้น

โยน

- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ	- ดํ - ดํ
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

4.5.9.5 เพลงสกุณาน่าน ชั้นเดียว

----	- ร - ช	----	ช ม --	- ล --	ช ม - ช	- ล - ช	-- ร ม
----	- ล - ช	ร ม - ร	- ล - ช	ช พ - ช	- ล - ช	- ด --	

-- ช ม	-- ช -	- ช --	-- ช ล	--- ช	-- ร ม	ช -- ช	- ม --
----	ร ม - ร	- ม - ม	ร ม --	ช ม --	- ด --	- ม --	-- ร ด

กลับต้น

ลูกหมุด

-- ดํ ดํ	-- ดํ ดํ	-- ดํ ดํ	-- ดํ ดํ	-- ช ช	-- ล ล	-- ดํ ดํ	-- รํ รํ
--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ด	--- ด

-- มํ รํ	-- ดํ ช	-- ดํ ล	-- ช ร	-- ม ช	-- ช ล	-- ล ดํ	-- ดํ รํ
----	ดํ ล --	----	ช ม --	- ร --	- ม --	- ช --	- ล --

4.5.10 เพลงนางหงส์ เรืองน้ำค้าง

4.5.10.1 เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ

ท่อน 1

--- ตี่	-- รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ตี่
--- ด	--- ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

----	- ตี่ - ตี่	-- รี่ รี่	- รี่ - ตี่	--- ล	- ซ --	ตี่ ตี่ --	รี่ รี่ - มี่
--- ด	----	- ร --	- ฬ - ด	--- ม	- ร - ด	--- ร	--- ม

----	- ตี่ รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ตี่
----	ด -- ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

ท่อน 2

----	- ตี่ - ตี่	-- ล ล	- ตี่ - ซ	----	รี่ - รี่ รี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล
--- ด	----	- ล --	- ด - ซ	----	- ร --	- ม - ร	- ด - ม

----	- ซ - ล	- ตี่ - ซ	- ล - ตี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ตี่
----	- ร - ม	- ด - ร	- ม - ด	- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

ท่อน 3

----	- ตี่ - ตี่	-- ร ม	- ซ - ล	- ตี่ - รี่	- ตี่ --	ล ล --	ซ ซ - ม
--- ด	----	- ด --	- ซ - ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ซ	--- ฬ

----	- ร - ม	- ซ - ร	- ม - ซ	- ฬ - รี่	- ฬ - ล	- ซ - ม	- ร - ซ
----	- ล - ฬ	- ซ - ล	- ฬ - ซ	- ฬ - ร	- ฬ - ล	- ซ - ฬ	- ล - ซ

----	- ซ - ซ	-- ร ม	- ซ - ล	- ตี่ - รี่	- ตี่ --	ล ล --	ซ ซ - ม
--- ซ	----	- ด --	- ซ - ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ซ	--- ฬ

----	- ตํ ํ ํ	- ํ - ํ	- ํ - ตํ	- ํ - ํ	- ํ - ํ	- ตํ - ํ	- ฅ - ตํ
----	ด - - ํ	- ฅ - ํ	- ร์ - ด	- ํ - ฅ	- ํ - ร์	- ด - ํ	- ร์ - ด

ท่อน 4

----	- ตํ - ตํ	- - ํ ํ	- ตํ - ฅ	- - ฝ ฝ	- ฝ - ฅ	- ํ - ตํ	- ํ - ฅ
--- ด	----	- ํ - -	- ด - ฅ	--- ฝ	- ฝ - ฅ	- ํ - ด	- ํ - ฅ

- - ฝ ฝ	- ฝ - ฅ	- ฝ - ฝ	- ร์ - ด	- ํ - ํ	- ํ - ํ	- ตํ - ํ	- ฅ - ตํ
--- ฝ	- ฝ - ฅ	- ฝ - ฝ	- ํ - ฅ	- ฝ - ฅ	- ฝ - ร์	- ด - ฝ	- ร์ - ด

----	- ตํ - ตํ	- - ํ ํ	- ตํ - ฅ	- - ฝ ฝ	- ฝ - ฅ	- ํ - ตํ	- ํ - ฅ
--- ด	----	- ํ - -	- ด - ฅ	--- ฝ	- ฝ - ฅ	- ํ - ด	- ํ - ฅ

- ํ ํ ํ	- ํ - ํ	--- ํ	--- ํ	--- ตํ	--- ฝ	--- ํ	--- ฅ
- ํ ฅ ฝ	- ร์ - ฅ	--- ฝ	--- ร์	--- ด	--- ฝ	--- ํ	--- ฅ

4.5.10.2 เพลงน้ำค้าง สามชั้น

--- ฝ	- - ฅ ฅ	--- ํ	- - ฅ ฅ	- ฅ - ฝ	ร ร - -	- - ร ฝ	ฝ - ฅ ฅ
--- ฝ	- ฅ - -	--- ํ	- ฅ - -	- ด - -	- ด - ฅ	- ด - -	- ฅ - -

- ตํ - ํ	- ตํ - -	ํ ํ - -	ฅ ฅ - ฝ	--- ฅ	----	- ฝ - ฝ	--- ฅ
- ด - ร์	- ด - ํ	--- ฅ	--- ฝ	--- ฅ	--- ฝ	----	--- ฅ

--- ร์	- ด - -	ฝ ฝ - -	ฅ ฅ - ํ	- ตํ - ํ	- ตํ - -	ํ ํ - -	ฅ ฅ - ฝ
--- ํ	- ฅ - ฝ	--- ฅ	--- ํ	- ด - ร์	- ด - ํ	--- ฅ	--- ฝ

- - ฝ -	ฝ ฝ - -	ฅ ฅ - -	ํ ํ - ตํ	- - ํ -	ํ ํ - -	ตํ ตํ - -	ํ ํ - ฅ
--- ฝ	--- ฅ	--- ํ	--- ด	--- ร์	--- ด	--- ํ	--- ฅ

- ดํ - รํ	- ดํ - -	ล ล - -	ซ ซ - ฟ	- ซ - ล	- ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
- ด - ร	- ด - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- - - ฟ	- - - ล

- ล - -	ซ ม - -	- - - ด	- - ร ม	- - ซ ล	ดํ ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -
- - ซ ม	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -	- ม - -	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ด

ร - ร -	ร - ร -	ร - ร -	ร ม - -	ร - ร -	ร - ร -	ร - ร -	ร ม - -
- ล - ด	- ล - ด	- ล - ด	- - ร ด	- ล - ด	- ล - ด	- ล - ด	- - ร ด
- ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	ม ร - -	ร ฟ - -	ล ฟ - ฟ	- - ล ฟ	- - ด ร
- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ด	- - ด ฟ	- - ล ซ	- - ล -	ล ซ - -	ล ฟ - -

- - - ร	- - ด ร	- - - ร	- - ด ร	- - ม ม	- - ด ด	- - ร ร	- - ม ม
- - ล -	ด ฟ - -	- - ม -	ด ฟ - -	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล	- - - ฟ

- - - -	ม - ม ม	- - - -	ม - ม ม	รํ ดํ - -	ดํ ล - -	- - ซ ม	- - - ร
- - - -	- ฟ - -	- - - -	- ฟ - -	- - ล ซ	- - ซ ม	ร ม - -	ร ด - ล

- - - -	ร - ร ร	- - - -	ร - ร ร	- - ซ ซ	- - ล ล	- - ดํ ดํ	- - รํ รํ
- - - -	- ล - -	- - - -	- ล - -	- - - ซ	- - - ล	- - - ด	- - - ร

- - ซ ล	- ดํ - ล	- - ซ ล	- - ดํ รํ	- - ซ ล	- - ดํ รํ	- - มํ รํ	- - - ดํ
- ม - -	ซ - ซ -	ซ ม - -	ซ ล - -	- ม - -	ซ ล - -	ดํ รํ - -	ดํ ฟ - ซ

กลับต้น

ทางเปลี่ยน

- - - ด	ร ม ฟ ซ	- - ดํ รํ	- - - -	- - - ฟ	ซ ล ท ดํ	- - - ด	ร ม ฟ ซ
- - ซ -	- - - -	- - - -	ดํ ฟ ล ซ	- - ด -	- - - -	- - ซ -	- - - -

- - ดํ ดํ	- - ล ล	- - ซ ซ	- - ฟ ฟ	ซ ฟ - -	ซ ล - ซ	- - - -	- - - -
- - - ด	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - ม ฟ	- - - ร	- - - -	- - - -

-- ร ม	ฟ - ม ฟ	ช - ฟ ช	ล - ช ล	-- ตั้ รี้	ม่ รี้ --	รี้ ตั้ --	ตั้ ล --
- ต --	- ร --	- ม --	- ฟ --	- ล --	-- ตั้ ล	-- ล ช	-- ช ฟ

-- รี้ -	ม่ รี้ --	-- ล -	ตั้ ล --	----	ม ฟ - ฟ	-- ช ฟ	-- ม -
--- รี้	-- ตั้ ล	--- ล	-- ช ฟ	-- ด ร	-- ม -	----	ม ร - ร

- ล --	ช ม --	ตั้ ตั้ --	รี้ รี้ - มี้	- มี้ - มี้	- มี้ --	ม่ มี้ --	รี้ รี้ - ตั้
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	--- ร	--- ด
(ร ล ร ด)	ร ม ร ด	ร ล ร ด	ร ม ร ด)	-- ช ล	-- ตั้ รี้	ม่ รี้ --	ตั้ รี้ - ตั้
				- ม --	ช ล --	-- ตั้ ล	--- ช

(ล ม ล ช)	ล ท ล ช	ล ม ล ช	ล ท ล ช)	- ท --	ล ท - ท	-- ล ท	ตั้ - รี้ รี้
				-- ล ช	-- ล -	ล ช --	- ร --

-- ล ล	-- ท ท	-- ตั้ ตั้	-- รี้ รี้	-- มี้ มี้	-- ตั้ ตั้	-- รี้ รี้	-- มี้ มี้
--- ล	--- ท	--- ต	--- ร	--- ม	--- ด	--- ร	--- ม

- ล --	(- ม ม ม)	- ล --	(- ม ม ม)	- ล --	(- ม ม ม)	-- ช ม	--- ร
-- ช ม		-- ช ม		-- ช ม		ร ม --	ร ด - ล

-- ช ช	-- ล ล	-- ด ด	-- ร ร	-- ช ช	-- ล ล	-- ตั้ ตั้	-- รี้ รี้
--- ม	--- ม	--- ช	--- ล	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร

--- ช	-- ช ล	--- ตั้	-- ตั้ รี้	-- ช ล	-- ตั้ รี้	-- มี้ รี้	--- ตั้
-- ม -	ร ม --	-- ล -	ช ล --	- ม --	ช ล --	ตั้ รี้ --	ตั้ ท - ช

4.5.10.3 เพลงฉิ่งฟองน้ำ สองชั้น

ท่อน 1

- ล - -	ซ ซ - ตั้	- ตั้ - -	ซ ซ - ฟ	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ซ	- - - -
- ล - ซ	- - - ด	- ด - ซ	- - - ฟ	- ฟ - ล	- - - ฟ	- ฟ - ซ	- - - -

- ล - -	ซ ซ - ตั้	- ตั้ - -	ซ ซ - ฟ	- ม - -	ร ร - ม	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ล - ซ	- - - ด	- ด - ซ	- - - ฟ	- ฟ - ล	- - - ฟ	- - ร ม	- - - ร

- - - ซ	- - ตั้ รี้	- รี้ รี้ รี้	- รี้ - รี้
- - ร -	ล ฟ - -	- ร ร ร	- ร - ร

- ล - -	ซ ซ - ตั้	- ตั้ - -	ซ ซ - ฟ	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ซ	- - - -
- ล - ซ	- - - ด	- ด - ซ	- - - ฟ	- ฟ - ล	- - - ฟ	- ฟ - ซ	- - - -

- ล - -	ซ ซ - ตั้	- ตั้ - -	ซ ซ - ฟ	- ม - -	ร ร - ม	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ล - ซ	- - - ด	- ด - ซ	- - - ฟ	- ฟ - ล	- - - ฟ	- - ร ม	- - - ร

- - - ด	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ซ	- ตั้ - -	- ตั้ - ซ	- - ล ล	- - - -
- ซ - -	- ด - -	ร ด - -	ร ม - -	- ด - -	- ด - ซ	- ล - -	- - - -

ร - ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- - - ม	ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ล - -	- ล - ซ	- ด - -	ฟ ม ร -	- - ร ม	- - ร ม	- - ร ม	- - - ร

- - - ด	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ซ	- ตั้ - -	- ตั้ - ซ	- - ล ล	- - - -
- ซ - -	- ด - -	ร ด - -	ร ม - -	- ด - -	- ด - ซ	- ล - -	- - - -

ร - ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- - - ม	ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ล - -	- ล - ซ	- ด - -	ฟ ม ร -	- - ร ม	- - ร ม	- - ร ม	- - - ร

ท่อน 2

----	- ตํ - ตํ	- มํ รํ ตํ	-- ล ล	-- ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	----
--- ด	----	- ม ร ด	- ล --	- ซ --	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	----

- ตํ --	- ตํ - ซ	-- ล ซ	-- ล ล	ร - ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	--- ม
- ด --	- ด - ซ	--- ซ	- ล --	- ล --	- ล - ซ	- ด --	ฟ ม ร -

ฟ ม --	ฟ ม --	ฟ ม --	ฟ ซ --
-- ร ม	-- ร ม	-- ร ม	--- ร

กลับต้น

4.5.10.4 เพลงเดือนหงายกลางป่า สองชั้น

- ล --	ซ ซ --	ล ล --	ตํ ตํ - รํ	- มํ - มํ	- มํ --	รํ รํ --	ตํ ตํ - ล
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	- ม - ซ	- ม - ร	--- ด	--- ม

- รํ --	ตํ ล --	--- ม	ล ซ - ล	-- ตํ -	ตํ - ล -	ซ - ล -	ล - ซ -
-- ตํ ล	-- ซ ม	- ร --	- ร - ม	--- ล	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม - ร

- ล --	ซ ม --	ตํ ตํ --	รํ รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ --	มํ มํ --	รํ รํ - ตํ
-- ซ ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ซ - ล	- ซ - ม	--- ร	--- ด

- รํ --	ตํ ล --	--- ฟ	-- ซ ล	- รํ --	ตํ ล --	ซ ล --	ซ ฟ --
-- ตํ ล	-- ซ ฟ	- ด --	- ฟ --	-- ตํ ล	-- ซ ฟ	-- ซ ฟ	-- ม ร

- ล --	ซ ซ --	ล ล --	ตํ ตํ - รํ	- มํ - มํ	- มํ --	รํ รํ --	ตํ ตํ - ล
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	- ม - ซ	- ม - ร	--- ด	--- ม

----	--- ล	----	- รํ - รํ	--- รํ	----	- ตํ - ตํ	--- รํ
----	--- ม	--- ร	----	--- ร	--- ด	----	--- ร

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	-- รี่ มี่	- มี่ - รี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	รี่ รี่ - -	ตี่ ตี่ - ล
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ม	- ซ - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- - - ด	- - - ม

- รี่ - ฑ	- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - ฑ	- ซ - ล	- ฑ - ตี่	- มี่ รี่ ตี่	- ฑ - ล
- ร - ฑ	- ล - ซ	- - - ล	- - - ฑ	- ซ - ล	- ฑ - ด	- ม ร ด	- ฑ - ล

4.5.10.5 เพลงชุดพระราดเหยียบกรวด สองชั้น

ท่อน 1

- - - ล	- ซ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี่ มี่ - -	รี่ รี่ - ตี่
- - - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ด

- - - ล	- ซ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี่ มี่ - -	รี่ รี่ - ตี่
- - - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ด

- - - ล	- ซ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ รี่ - มี่	- - - -	- มี่ - มี่	- มี่ - -	รี่ รี่ - มี่
- - - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- - - - ม	- - - -	- ม - ร	- - - ม

- - รี่ รี่	- ตี่ - ล	- ล - -	ซ ซ - ล	- มี่ - -	มี่ รี่ - -	ตี่ ล - -	- ซ - ล
- ร - -	- ด - ล	- ล - ซ	- - - ล	- - รี่ ตี่	- - ตี่ ล	- - ซ ม	- ร - ม

- - - -	- ล - ล	- ตี่ - ล	- ซ - ม	- มี่ - -	ม ร - ม	- ล - -	ซ ซ - ล
- - - ล	- - - -	- ด - ล	- ซ - ฑ	- ร - ฑ	- ล - ฑ	- ล - ซ	- - - ม

- - ล ล	- - ล ล	- ตี่ - ล	- ซ - ม	- มี่ - -	ม ร - ม	- ล - -	ซ ซ - ล
- ล - -	- ล - -	- ด - ล	- ซ - ฑ	- ร - ฑ	- ล - ฑ	- ล - ซ	- - - ม

- - - -	- - ร ม	- - ม ม	- ซ - ล	- ซ - ตี่	- - รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่
- ล - ฑ	- ด - -	- ม - -	- ซ - ล	- ร - ตี่	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด

- - ตํ - ตํ	- ล - รั	- ตํ - ล	- ซ - ตํ	- มํ - มํ	- มํ - รั	- ตํ - ล	- ซ - ตํ
- ด - -	- ม - รั	- ด - ล	- รั - ด	- ม - ซ	- ม - รั	- ด - ม	- รั - ด

- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	รั ตํ - ตํ	- - ตํ ตํ
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

กลับต้น

4.5.10.6 เพลงคุณพระราดเหยียบกรวด ชั้นเดียว

ท่อน 1

- ซ - มํ	- รั - มํ	- มํ - มํ	- รั - ตํ	- ซ - มํ	- รั - มํ	- มํ - มํ	- รั - ตํ
- รั - ม	- รั - ม	- ซ - ม	- รั - ด	- รั - ม	- รั - ม	- ซ - ม	- รั - ด
- ซ - มํ	- รั - มํ	- - มํ มํ	- รั - มํ	- รั - -	ตํ ล - ล	- รั - -	ตํ ล - ล
- รั - ม	- รั - ม	- ม - -	- รั - ม	- - ตํ ล	- - ซ ม	- - ตํ ล	- - ซ ม

- - ล -	ตํ ล - -	- - ล -	ตํ ล - -	- ม - ม	- - ซ ล	- - - ม	- - ซ ล
- - - ล	- - ซ ม	- - - ล	- - ซ ม	- ๗ - -	ร ม - -	- - ม -	ร ม - -

- - ล ล	- - ซ ล	- ตํ รั มํ	- รั - ตํ	- - ล ล	- - ซ ล	- ตํ รั มํ	- รั - ตํ
- ล - -	ซ ม - -	ด - - ม	- รั - ด	- ล - -	ซ ม - -	ด - - ม	- รั - ด

- มํ - มํ	- มํ - รั	- ตํ - ล	- ซ - ตํ
- ม - ซ	- ม - รั	- ด - ม	- รั - ด

- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	- ตํ - ตํ	รั ตํ - ตํ	- - ตํ ตํ
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

กลับต้น

ท่อน 2

- - ด -	- ด ร ม	- - ม -	- ม ช ม	- - ม -	- ม ช ล	- - ล -	- ล ตั ล
- ช - -	ช - ล ฑ	- ฑ - -	ฑ - ช ฑ	- ฑ - -	ฑ - ช ล	- ล - -	ล - ด ล

- - ล -	- ล รึ ตั
- ล - -	ล - ร ด

- - ล ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ - ตั	- - ล ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ - ตั
- ล - -	ช ม - -	ด - - ม	- ร - ด	- ล - -	ช ม - -	ด - - ม	- ร - ด

- มั - มั	- มั - รึ	- ตั - ล	- ช - ตั
- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	- ตั - ตั	รึ ตั - ตั	- - ตั ตั
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

ท่อน 3

- - - ม	- - ร ม	ช ม - -	- ด ร -	- - - ม	- - ร ม	ช ม - -	- ด ร -
- - ช -	ร ด - -	- - ร ด	ล - - ล	- - ช -	ร ด - -	- - ร ด	ล - - ล

- - - ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ ตั ล	- - - ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ ตั ล
- - ล	ช ม - -	- ด ร ม	- ร ด ล	- - ล	ช ม - -	- ด ร ม	- ร ด ล

- - - ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ - ตั	- - - ล	- - ช ล	- ตั รึ มั	- รึ - ตั
- - ล -	ช ม - -	ด - - ม	- ร - ด	- - ล -	ช ม - -	ด - - ม	- ร - ด

- มั - มั	- มั - รึ	- ตั - ล	- ช - ตั
- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	รี ตี - ตี	- - ตี ตี
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

4.5.10.7 เพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียว

ท่อน 1

- ล - ตี	- ล - -	- ม - -	ฟ ซ - -	- ล - ตี	- ล - -	- ม - -	ฟ ซ - -
- - ซ -	- - ซ ฟ	- ร ม	- - - -	- - ซ -	- - ซ ฟ	- - ร ม	- - - ร

- - - ซ	- - ตี รี	- รี รี รี	- รี - รี
- - ร -	ล ท - -	- ร ร ร	- ร - ร

- ล - ตี	- ล - -	- ม - -	ฟ ซ - -	- ล - ตี	- ล - -	- ม - -	ฟ ซ - -
- - ซ -	- - ซ ฟ	- ร ม	- - - -	- - ซ -	- - ซ ฟ	- ร ม	- - - ร

- - ร ม	- - ฟ ซ	ล ซ - ซ	- - ล ล	- - ล ซ	- - - ม	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ด - -	ร ม - -	- - ฟ -	- ล - -	- ร - -	ฟ ม ร -	- - ร ม	- - - ร

- - ร ม	- - ฟ ซ	ล ซ - ซ	- - ล ล	- - ล ซ	- - - ม	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ด - -	ร ม - -	- - ฟ -	- ล - -	- ร - -	ฟ ม ร -	- - ร ม	- - - ร

ท่อน 2

- มี่ รี ตี	- - ล ล	- - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	- - ล ล
- ม ร ด	- ล -	- ซ - -	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	- ล - -

- - ล ซ	- - - ม	ฟ ม - -	ฟ ซ - -
- ร - -	ฟ ม ร -	- - ร ม	- - - ร

กลับต้น

4.5.10.8 เพลงคู่ธรณี ชั้นเดี่ยว

ท่อน 1

- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ซ	- ฟ - ม	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ซ	- ฟ - ม
- ม - ร	- ด - ฑ	- ล - ร	- ด - ฑ	- ม - ร	- ด - ฑ	- ล - ร	- ด - ฑ

- ล - -	ซ ม - -	- - ด ร	ม ร - -	- ร - -	ด - ล ด	- - - ด	- - ร ม
- - ซ ม	- - ร ด	- ล - -	- - ด ล	- - ด ล	- ซ - -	- ซ - -	- ด - -

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ฟ ม ม	- - ม ม
- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- ม - -

กลับต้น

ท่อน 2

- - - ซ	- ล - -	ซ ม - -	- ร - ม	- - - ซ	- ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- ซ - -	- - ซ ม	- - ร ด	- ล - ฑ	- ซ - -	- - ซ ม	- - ร ด	- ล - ฑ

- ล - -	ซ ม - -	- - ด ร	ม ร - -	- ร - -	ด - ล ด	- - - ด	- - ร ม
- - ซ ม	- - ร ด	- ล - -	- - ด ล	- - ด ล	- ซ - -	- ซ - -	- ด - -

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ฟ ม ม	- - ม ม
- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- ม - -

กลับต้น

ท่อน 3

- ด - -	- ด - ร	- - ม ร	- - ม ม	- ล - -	- ล - ซ	- - ล ซ	- - ม ม
- ซ - -	ซ - - ล	- - - ล	- ฑ - -	- ล - -	- ล - ซ	- - - ซ	- ฑ - -

- ด - -	- ด - ร	- - ม ร	- - ม ม	- ล - -	- ล - ซ	- - ล ซ	- - ม ม
- ซ - -	ซ - - ล	- - - ล	- ฑ - -	- ล - -	- ล - ซ	- - - ซ	- ฑ - -

- ล - -	ช ม - -	- - ด ร	ม ร - -	- ร - -	ด - ล ด	- - - ด	- - ร ม
- - ช ม	- - ร ด	- ล - -	- - ด ล	- - ด ล	- ช - -	- ช - -	- ด - -

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- พ ม ม	- - ม ม
- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- ม - -

กลับต้น

4.5.10.9 เพลงพม่าเห่ ชั้นเดียว

- - - -	- มี่ - รี่	- ดี่ - -	ล ท - ล	- - - -	- ท - ล	- ช - ล	ดี่ - ล ดี่
- - - -	- ท - ล	- ช - ช	- - ช ม	- - - -	- พ - ม	- ร - ม	- ช - ช

- - - -	- มี่ - รี่	- ดี่ - -	ล ท - ล	- - - -	- ท - ล	- ช - -	ม พ - ม
- - - -	- ท - ล	- ช - ช	- - ช ม	- - - -	- พ - ม	- ร - ร	- - ร ท

- - - -	- มี่ - รี่	- ดี่ - -	ล ท - ล	- - - -	- ม - ล	- ช - ล	ดี่ - ล ดี่
- - - -	- ท - ล	- ช - ช	- - ช ม	- - - -	- ท - ม	- ร - ม	- ช - ช

กลับต้น

ลูกหมด

- - ดี่ ดี่	- - ดี่ ดี่	- - ดี่ ดี่	- - ดี่ ดี่	- - ช ช	- - ล ล	- - ดี่ ดี่	- - รี่ รี่
- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ด	- - - ร

- - ดี่ รี่	- - ดี่ รี่	- - ดี่ รี่	- รี่ - -	มี่ รี่ - -	รี่ยี่ ดี่ - -	ดี่ ล - -	ล ช - -
- ล - -	ดี่ ล - -	ดี่ ล - -	ดี่ - - -	- - ดี่ ล	- - ล ช	- - ช ม	- - ม ร

- - ช -	ม ช - ช	- - - -	ช ล - ล	- - ดี่ -	ล ดี่ - ดี่	- - - -	ดี่ รี่ - รี่
- - - ร	- - ม ร	- - ร ม	- - ช ม	- - - ช	- - ล ช	- - ช ล	- - ดี่ ล

สรุป

จากการกำหนดสัญลักษณ์การบันทึกโน้ต สัญลักษณ์แทนเสียง มุลบทของบทเพลงต่าง ๆ และการบันทึกโน้ตเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ จำนวน 10 เพลงข้างต้นนี้ เป็นการบันทึกโน้ตทำนองหลัก ทางซ็องวงใหญ่ โดยผู้วิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของบทเพลง การวิเคราะห์วิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

บทที่ 5

วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุฑตระ คมขำ

การวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุฑตระ คมขำ เป็นวัตถุประสงค์ประเด็นหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาในการวิเคราะห์บทเพลงเกี่ยวกับแนวคิดและโครงสร้างในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุฑตระ คมขำ เท่านั้น สำหรับการวิเคราะห์บทเพลงนางหงส์ที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

5.1 แนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์

5.2 วิเคราะห์โครงสร้างและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์

5.1 แนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์

การเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของโบราณจารย์ได้มีการกำหนดแบบแผนตามหลักทางดุริยางคศิลป์ไทย โดยเป็นต้นแบบสำคัญในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุฑตระ คมขำ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของแนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ โดยครูได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยไว้ความว่า

แนวคิดการเรียบเรียงเพลงต่าง ๆ ของครูกำนั้นถึงระบบการศึกษาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยเป็นสำคัญที่สุด เนื่องจากคณะศิลปกรรมศาสตร์อยู่ภายใต้มหาวิทยาลัย ดังนั้นครูจึงมีวัตถุประสงค์ของการเรียบเรียงบทเพลงเหล่านี้เพื่อการส่งเสริมศักยภาพทางปฏิบัติและเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นิสิตนักศึกษา โดยมุ่งเน้นในเรื่องของกระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการในการฝึกปฏิบัติ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาการของผู้เรียนในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น

ในการเรียบเรียงบทเพลงก็เช่นกัน ครูก็เน้นในเรื่องของระบบหลักทฤษฎีหลักวิชาการ เนื่องจากว่าการที่ครูเป็นคนปี่ก็คือเอกลักษณ์อันสำคัญของครู การเรียบเรียงบทเพลงของครูจึงเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและคำนึงถึงทางเสียงที่เอื้อต่อผู้เป่าปี่สะดวกต่อการใช้กลวิธี นิ้วไม่ตะแคงและความโดดเด่นของปี่ชวาเป็นสำคัญ อีกทั้งคำนึงถึงกระบวนการในการบรรเลงเป็นสำคัญด้วย

กระบวนการที่ครูทำขึ้นมา นั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็ก ๆ ได้ฝึกฝนและมีพัฒนาการจากการบรรเลงเพลงเหล่านี้จะทำให้เด็กมีความแข็งแรงขึ้น เด็กก็จะได้มีศักยภาพมากขึ้น มีฝีมือที่ดียิ่งขึ้น แล้วก็มีกระบวนการทางเรื่องของความจำมาก

ยิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนผลพลอยได้คือสามารถนำไปใช้งานได้ สามารถไปบรรเลงงานจริง ทั้งในการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม คู่กันก็สามารถบรรเลงเพื่อแสดงฝีมือได้

แนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ รวมถึงวัตถุประสงค์หลักใหญ่ ๆ ของครูเลยก็คือทำเพื่อการศึกษาทั้งนั้นเลยครับ เพื่อให้เด็ก ๆ มีความรู้ได้เรียนรู้ว่าเป็นแบบนี้ ได้เห็นแล้วเข้าใจในหลักการและกระบวนการและพอเด็ก ๆ ได้มาฝึกบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ คนปี่ก็จะได้ฝึกเป่าปี่ชวา คนกลองก็จะมีอาการคล่องตัวมากขึ้นเพราะจะมีวิธีการฝึกหน้าทับที่เป็นหน้าทับนางหงส์โดยเฉพาะ แล้วก็หน้าทับต่าง ๆ ที่อยู่ในกระบวนการของเพลงนางหมายในเพลงเรื่องบัวลอยเข้ามาใช้เป็นวัฒนธรรมการตีหน้าทับนางหมาย หรือ หน้าทับบัวลอย รวมถึงทุกเครื่องมือก็จะได้ฝึกพัฒนาการบรรเลงในเครื่องมือของตัวเองด้วย (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

นอกจากนี้ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับกระบวนการในการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญที่ครูได้นำมาใช้ในกระบวนการเรียบเรียงบทเพลง ทั้งนี้ครูภัทรระ คมขำได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวไว้ความว่า

ในส่วนของการผูกเพลงหรือเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครู แน่นอนสิ่งที่ครูกำหนดมากที่สุดในการผูกเพลง เนื่องจากว่าครูเป็นคนปี่จะรู้กระบวนการของบันไดเสียง ครูจะรู้เลยว่าเพลงนี้ถ้าใช้บันไดเสียงแบบนี้จะหายไปหรือว่าเพลงนี้จะใช้แบบนี้จะเป่าไม่ได้ อันนี้ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญและถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญของครู เพราะว่าครูรู้ว่าปี่จะต้องเป่าแบบนี้ปี่ถึงจะไปรอด บางทีจะเอาเพลงมาวางตามใจ คราวนี้ก็ไปกันใหญ่ บันไดเสียงก็ไม่ได้ ปี่ก็ไม่เชื่อมโยง การออกภาษาก็ไม่เชื่อมโยง นั่นคือประเด็นที่หนึ่ง นั่นคือเอกลักษณ์และสิ่งที่ครูทำจากประสบการณ์

ประเด็นต่อมาในการจะผูกเพลงก็ต้องคำนึงถึงสำนวนกลอน สำนวนของข้อ สำนวนของบทเพลงนั้น ๆ เช่นเพลงเร็วที่เราจะนำมาใช้เข้ากับเพลงตั้งใหม่ สำนวนมีความสอดคล้องกันไหม สามารถสนิทสนมกลมกลืนเรื่องบันไดเสียงไหม ถ้าไม่ได้ก็ต้องทำการปรับเปลี่ยนแก้ไข

อีกประเด็นหนึ่งที่ครูจะคำนึงถึงในการผูกเพลง ครูมักจะเล่นกับนัยยะ ความหมายของบทเพลงเริ่มตั้งแต่ เพลงตั้ง เพลงกลุ่มนี้ว่าด้วยเรื่องของอะไร แล้วก็เพลงเร็วกับเพลงฉิ่งก็ควรจะอยู่ในกลุ่มนั้นด้วย ในความหมายเดียวกัน ซึ่งแน่นอนว่าสำนวนก็จะผูกเชื่อมโยงกัน แล้วก็เพลงภาษาที่ใช้ก็เช่นกัน ส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับเพลงตั้ง เช่นตั้งมาด้วยเพลงจีน ส่วนใหญ่จะออกภาษาที่เป็นสำเนียงจีน หรือตั้งด้วย

เพลงแขกก็จะออกด้วยเพลงภาษาแขกแล้วก็ลงลูกหมุด โดยส่วนใหญ่วัฒนธรรมในการผูกเพลงของครูก็จะเป็นแบบนี้ ซึ่งก็จะมีรายละเอียดปลีกย่อยลงไปอีกว่ามันเป็นอย่างไร

ในการเลือกสรรเพลงต่าง ๆ มาใช้ในการผูกเพลงของครู นอกจากจะคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ครูก็ได้คัดเลือกเพลงของครูโบราณหรือเพลงที่กำลังจะสูญไปมาผูกไว้ด้วย เช่น เพลงลาวของครูพริ้ง กาญจนผลิน ครูปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ต่อมาให้ครู ครูก็นำมาผูกไว้ในเพลงนางหงส์เพลงก็ไม่สูญหาย รวมถึงเพลงของครูโบราณเพลงอื่น ๆ ที่กำลังจะหายไป ครูก็จะนำมาผูกไว้ในเพลงนางหงส์นี้ เพลงเร็วที่กำลังจะสูญสลายไปไม่ค่อยได้ใช้ ครูก็จะนำมาผูกไว้ อย่างน้อยเด็กก็ได้บรรเลงได้รู้จักเพลงเหล่านี้ เพลงก็จะไม่สูญไปตามกาลเวลา นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์เพลง

เมื่อเราทำการผูกเพลงแล้ว หลังจากนั้นก็ต้องลองให้เด็ก ๆ บรรเลง ส่วนหนึ่งในการผูกเพลงของครูจะคำนึงถึงช่วงการหายใจของการเป่าปี่ด้วย เพราะว่าปีมีความสำคัญ ถ้าไปร้อยหรือผูกเพลงเสียวมากจนเกินไป คนเป่าปี่ก็จะเป่าไม่ไหวอันนี้ก็มีความสำคัญ นอกจากนี้ก็ต้องดูศักยภาพของคนระนาดของเราด้วย

สิ่งที่พัฒนาขึ้นจากการตีเพลงนางหงส์ที่ครูเห็นคือการที่เด็กที่เป็นคนระนาดสามารถตีระนาดได้แข็งแรงขึ้น ในทางคู่ขนานกันก็เอาจากสำนวนของการตีเพลงนางหงส์ เพราะว่านางหงส์ใช้กลองแขกตี พอไปตีเพลงเสภาก็จะเห็นได้ว่าเด็กตีได้วังขึ้นแข็งแรงขึ้นด้วย ศักยภาพในการบรรเลงของเด็ก ๆ มีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นทุกเรื่องมือนี่คือผลพลอยได้จากการให้เด็กได้ฝึกฝนพัฒนาฝีมือไม่ลายมือจากเพลงนางหงส์ที่ครูได้ทำการเรียบเรียงไว้ นอกจากนี้เด็กก็ยังมีความเข้าใจในเรื่องของหลักและทฤษฎี รวมถึงได้เผยแพร่และอนุรักษ์เพลงให้คงอยู่ต่อไป (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563)

จากการอภิปรายข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดสำคัญในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยมุ่งเน้นหลักวิชาการและการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำ เป็นการเรียบเรียงบทเพลงจากประสบการณ์อย่างมีระเบียบแบบแผนตามหลักทฤษฎีและกระบวนการการบรรเลง รวมถึงการอนุรักษ์บทเพลงต่าง ๆ ไว้อีกด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญของการเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย

5.2 วิเคราะห์โครงสร้างและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์

จากแนวคิดในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุภัทระ คมขำ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเรียบเรียงบทเพลงต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์บทเพลงของโบราณาจารย์ให้คงอยู่มีสูญหายไปตามกาลเวลา ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ของครุภัทระ คมขำ ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ไว้ดังนี้

5.2.1 รูปแบบโครงสร้างของเพลงนางหงส์

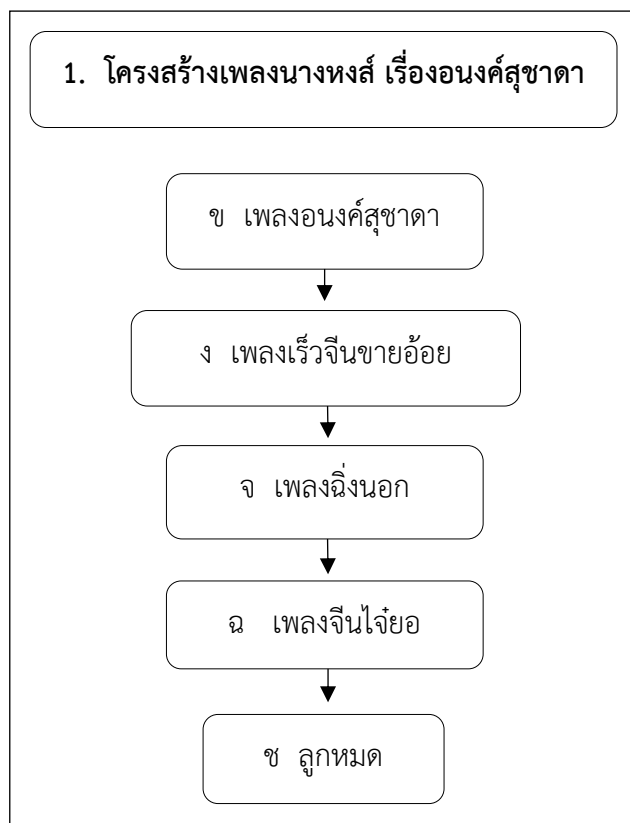
5.2.2 วิเคราะห์เพลงนางหงส์

5.2.1 รูปแบบโครงสร้างของเพลงนางหงส์

การเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์นี้ กล่าวได้ว่าเป็นเพลงประเภทหนึ่งที่มีมาเนิ่นนาน หลายยุคหลายสมัย นับตั้งแต่โบราณาจารย์ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย ได้นำบทเพลงประเภทต่าง ๆ มาเรียงร้อย โดยนำท่วงทำนองที่มีความสอดคล้องหรือบทเพลงที่มีประเด็นความหมายสัมพันธ์กันมาเรียบเรียงไว้เป็นบทเพลงหนึ่งตามลำดับโครงสร้างของเพลง

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์โครงสร้างเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครุภัทระ คมขำ จำนวนทั้งหมด 10 เพลง ได้แก่ เพลงอนงค์สุชาดา เพลงมุล่ง เพลงแขกไพร เพลงเทพบรรทม เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงสาธิตาชมเดือน เพลงวิเวกเวหา เพลงอาถรรพ์ เพลงการเวกใหญ่และเพลงน้ำค้าง ตามลำดับกระบวนการในการบรรเลงเพลงนางหงส์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์แทนประเภทของเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างของเพลงนางหงส์โดยจะกำหนดเป็นตัวอักษรภาษาไทย และตัวเลขอารบิกดังนี้

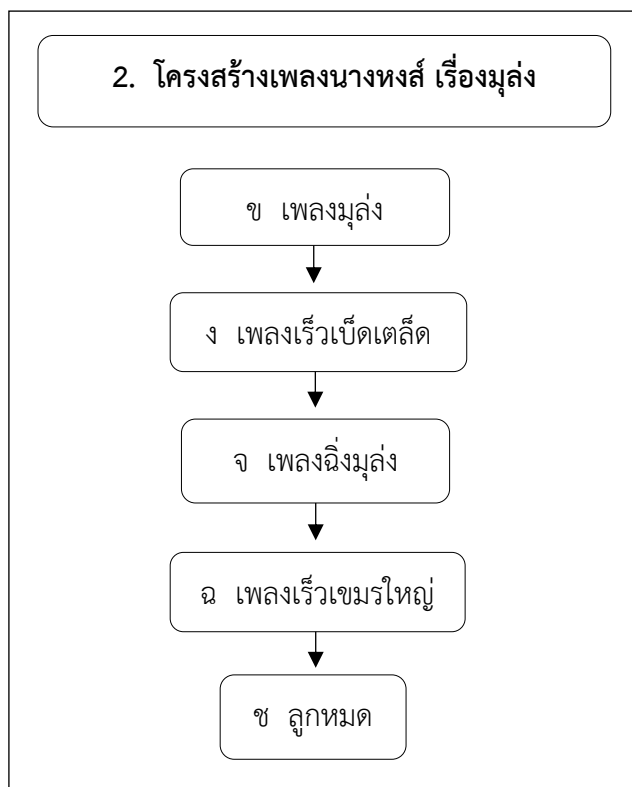
ก	หมายถึง	เพลงระโคม เช่น เพลงนางหงส์สองชั้น, เพลงสามชั้นหรือเพลงนางหงส์ทางวัดสระเกศ (นางหงส์ทางหลวง)
ข	หมายถึง	เพลงตั้งต้น (เพลงที่บรรเลงเป็นลำดับแรกของเพลง)
ข2	หมายถึง	ทางเปลี่ยนของเพลงตั้งต้น
ค	หมายถึง	การบรรเลงประเภทเพลงสามชั้นและเพลงสองชั้น
ง	หมายถึง	เพลงเร็ว
จ	หมายถึง	เพลงฉิ่ง
ฉ	หมายถึง	เพลงภาษา
ช	หมายถึง	ลูกหมด
ซ	หมายถึง	การบรรเลงเดี่ยว

ภาพที่ 28 โครงสร้างเพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา

ที่มา: ผู้วิจัย

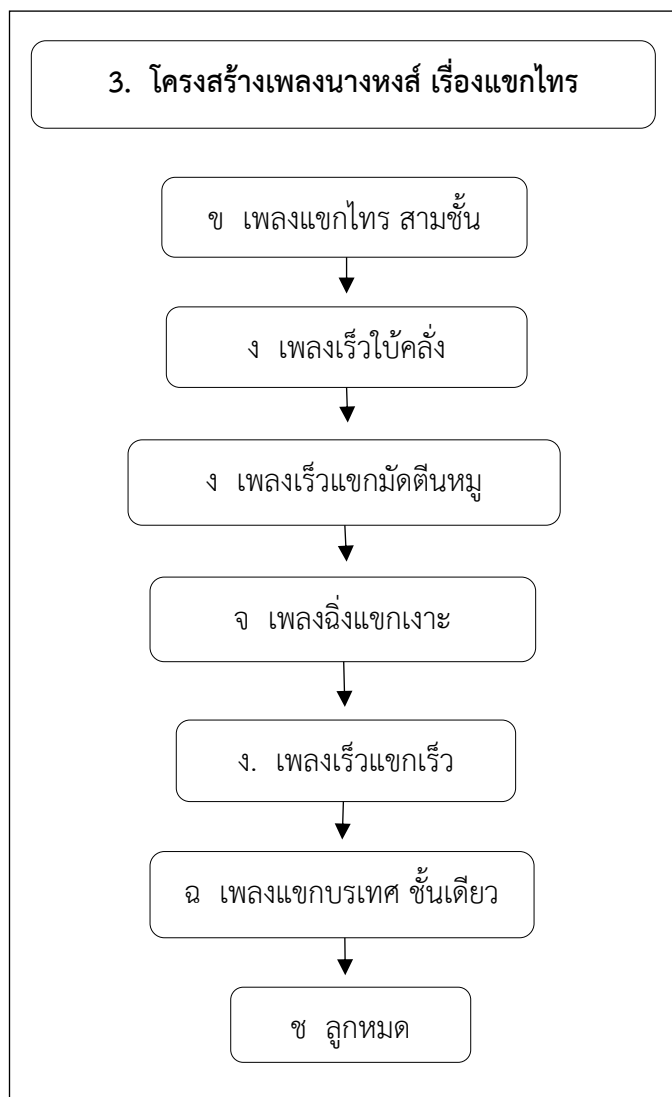
โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่นำมาบรรเลงเป็นเพลงลำดับแรกหรือเพลงตั้งต้น คือเพลงอนงค์สุชาดา เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น จากนั้นบรรเลงเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงเร็วเงินชายอ้อย แล้วบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งนอก หลังจากนั้นออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงฉิ่งไฉ้ยอ และลงจบบทเพลงด้วยลูกหมุด

ภาพที่ 29 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง

ที่มา: ผู้วิจัย

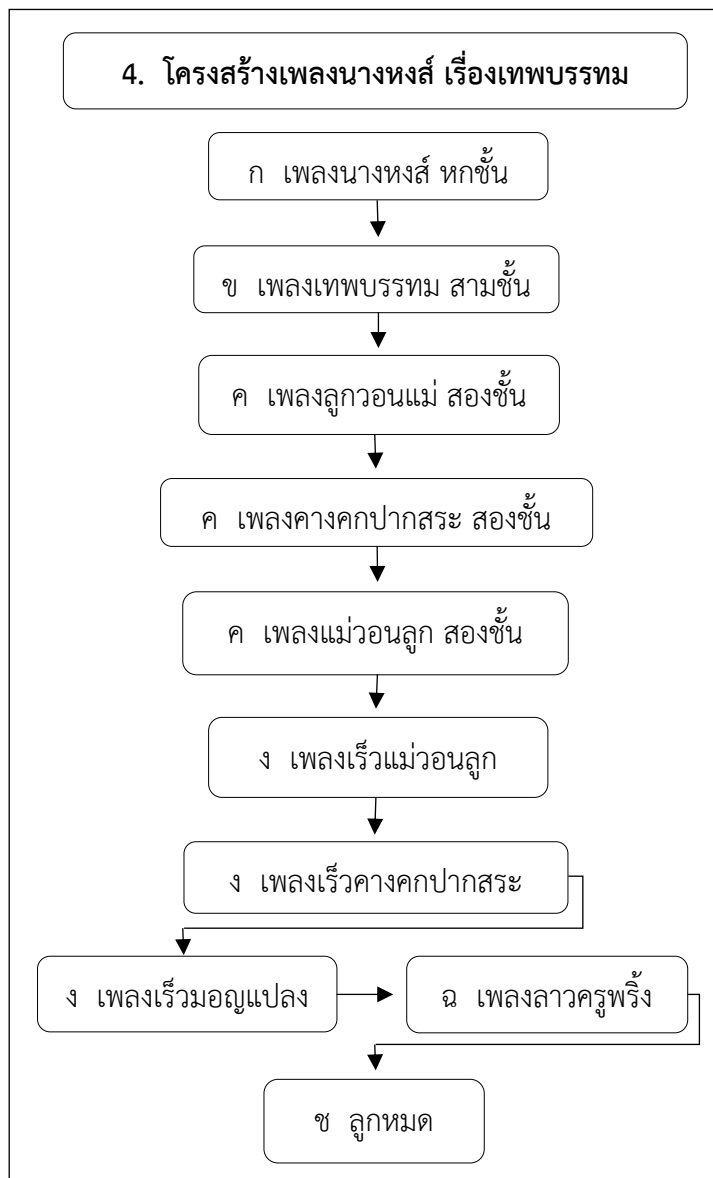
โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง ผู้วิจัยพบว่าการบรรเลงเพลงมุล่ง สามชั้น เป็นเพลงประเภทตั้งต้น และบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงเร็วเบ็ดเตล็ด จากนั้นบรรเลงเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งมุล่ง หลังจากนั้นบรรเลงต่อเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงเร็วเขมรใหญ่ ชั้นเดียว และลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

ภาพที่ 30 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท

ที่มา: ผู้วิจัย

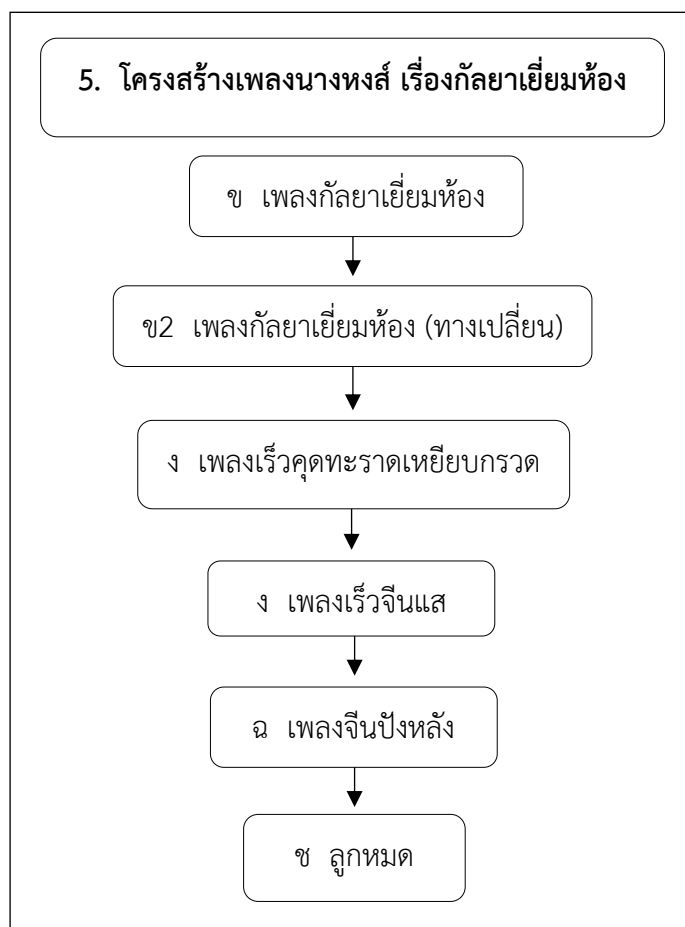
โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท ผู้วิจัยพบว่าเพลงประเภทเพลงตั้งต้นคือเพลงแขกไท สามชั้น ในลำดับต่อมาบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็ว 2 เพลง คือเพลงเร็วไ้ค้ลั้ง และเพลงเร็วแขกมัดตีนหมู ตามลำดับ จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งแขกเงาะ จากนั้นออกเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงเร็วแขกเร็ว หลังจากนั้นบรรเลงออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว และลงจบบทเพลงด้วยลูกหมุด

ภาพที่ 31 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม

ที่มา: ผู้วิจัย

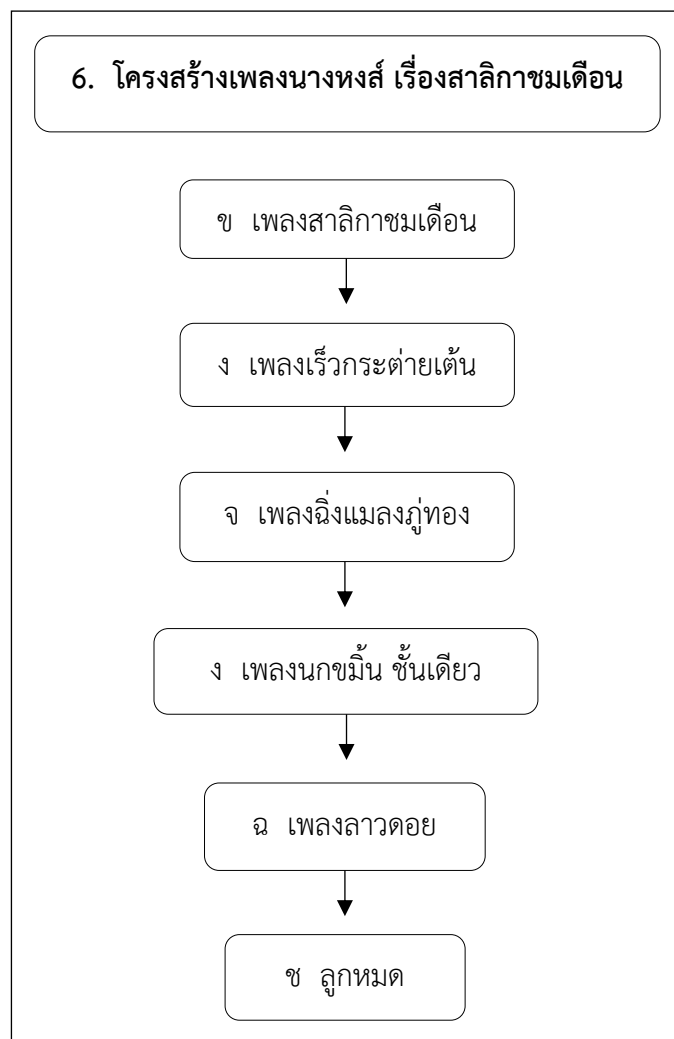
โครงสร้างเพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม ผู้วิจัยพบว่าเริ่มต้นจากการบรรเลงเพลงระโคม คือเพลงนางหงส์ หกชั้น จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงตั้งต้นคือ เพลงเทพบรรทม สามชั้น ในลำดับต่อมาเป็นการบรรเลงด้วยเพลงประเภทเพลงสองชั้นจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงลูกวอนแม่ เพลงคางคกปากสระ และเพลงแม่วอนลูก ตามลำดับ จากนั้นจะบรรเลงเพลงประเภท เพลงเร็วจำนวน 2 เพลงคือเพลงคางคกปากสระ และเพลงเร็วมอญแปลง หลังจากนั้นออกเพลง ประเภทเพลงภาษาคือเพลงลาวครุพริ้ง แล้วลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

ภาพที่ 32 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง

ที่มา: ผู้วิจัย

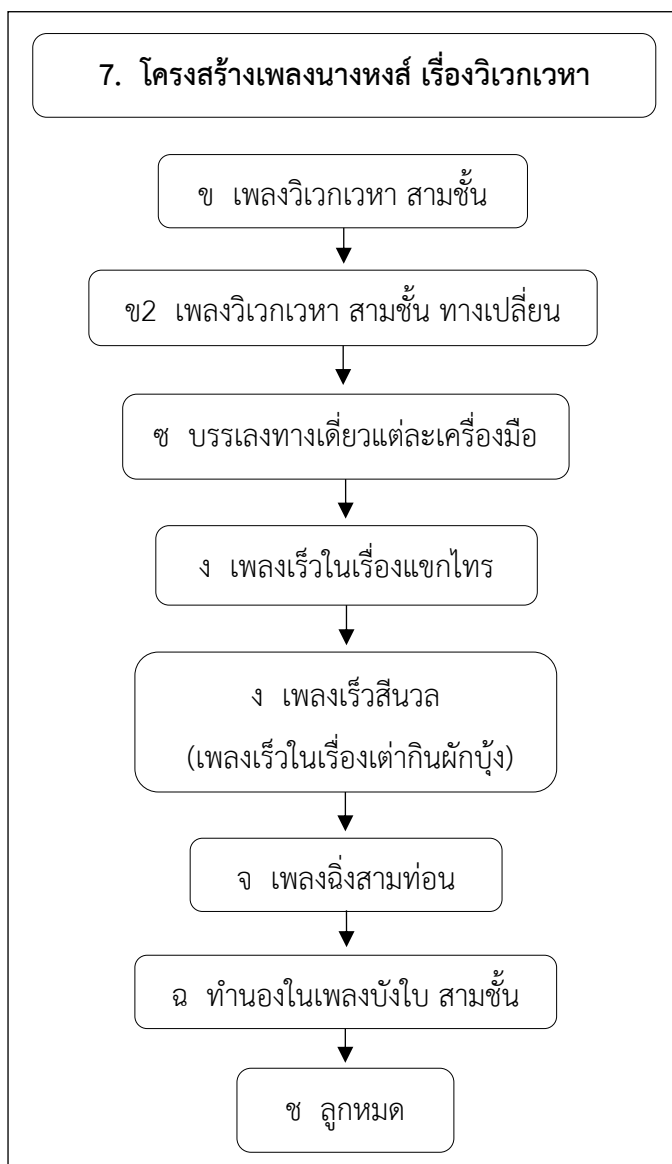
โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง ผู้วิจัยพบว่า ในลำดับแรกจะบรรเลงเพลงตั้งต้นด้วยเพลงกัลยาเยี่ยมห้อง สามชั้น โดยจะบรรเลงเพลงกัลยาเยี่ยมห้องทางธรรมดาและบรรเลงต่อด้วยเพลงกัลยาเยี่ยมห้อง ทางเปลี่ยน จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็ว จำนวน 2 เพลงคือเพลงเร็วคุตทะราดเหี้ยบกรวด และเพลงเร็วจิ้นแส หลังจากนั้นออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงจิ้นปึงหลัง แล้วลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

ภาพที่ 33 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน

ที่มา: ผู้วิจัย

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน ผู้วิจัยพบว่าในลำดับแรกเพลงตั้งต้นคือ เพลงสาธิตาخمเดือน สามชั้น จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงเร็วกระต่ายเต้น ในลำดับต่อมาเป็นการบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง และบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว หลังจากนั้นบรรเลงออกเพลงประเภทเพลงภาษา คือเพลงลาวดอย และลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

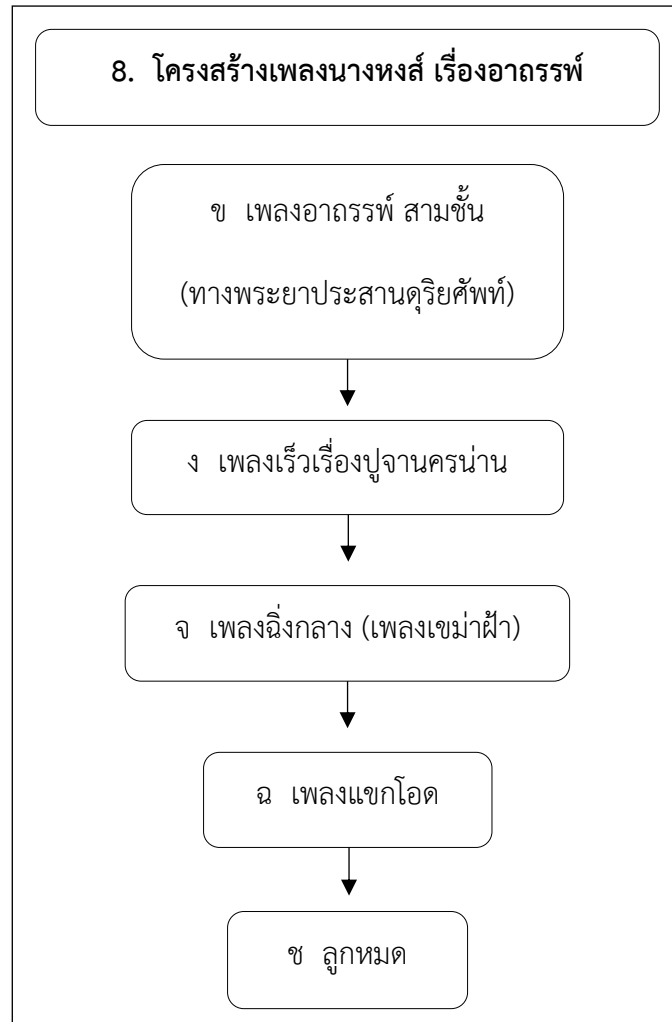

ภาพที่ 34 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา

ที่มา: ผู้วิจัย

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา ผู้วิจัยพบว่าเพลงตั้งต้นคือเพลงวิเวกเวหา สามชั้น โดยบรรเลงเพลงวิเวกเวหาทางธรรมดา จำนวน 2 รอบและบรรเลงเพลงวิเวกเวหาทางเปลี่ยน จำนวน 1 รอบ จากนั้นบรรเลงเดี่ยวแต่ละเครื่องมือเข้ามาแทรกไว้ระหว่างการบรรเลง ซึ่งมีลำดับในการบรรเลงเดี่ยว ได้แก่ ปี่ชวา ระนาดเอก ซอด้วงใหญ่ ซอด้วงเล็กและระนาดทุ้ม แล้วบรรเลงรับพร้อมกันทั้งวง จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็ว จำนวน 2 เพลงคือเพลงเร็วในเรื่องแขกไทร และบรรเลงเพลงเร็วสีนวล (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุง) จากนั้นบรรเลงเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือ

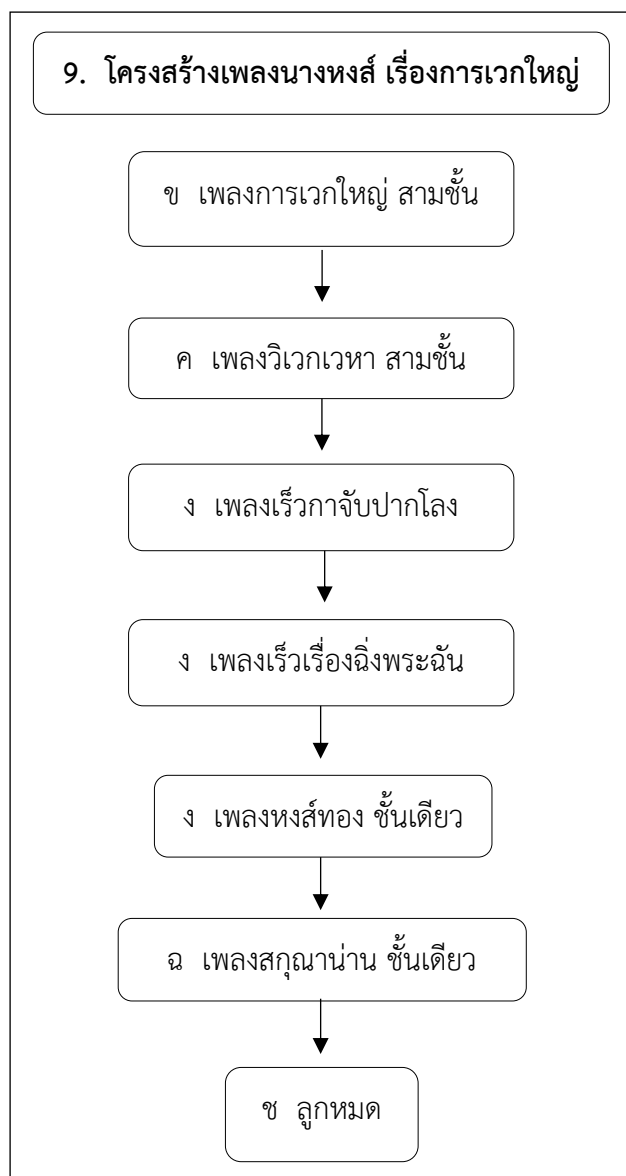
เพลงฉิ่งสามท่อน หลังจากนั้นออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือทำนองในเพลงบังใบสามชั้นและลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

ภาพที่ 35 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์

ที่มา: ผู้วิจัย

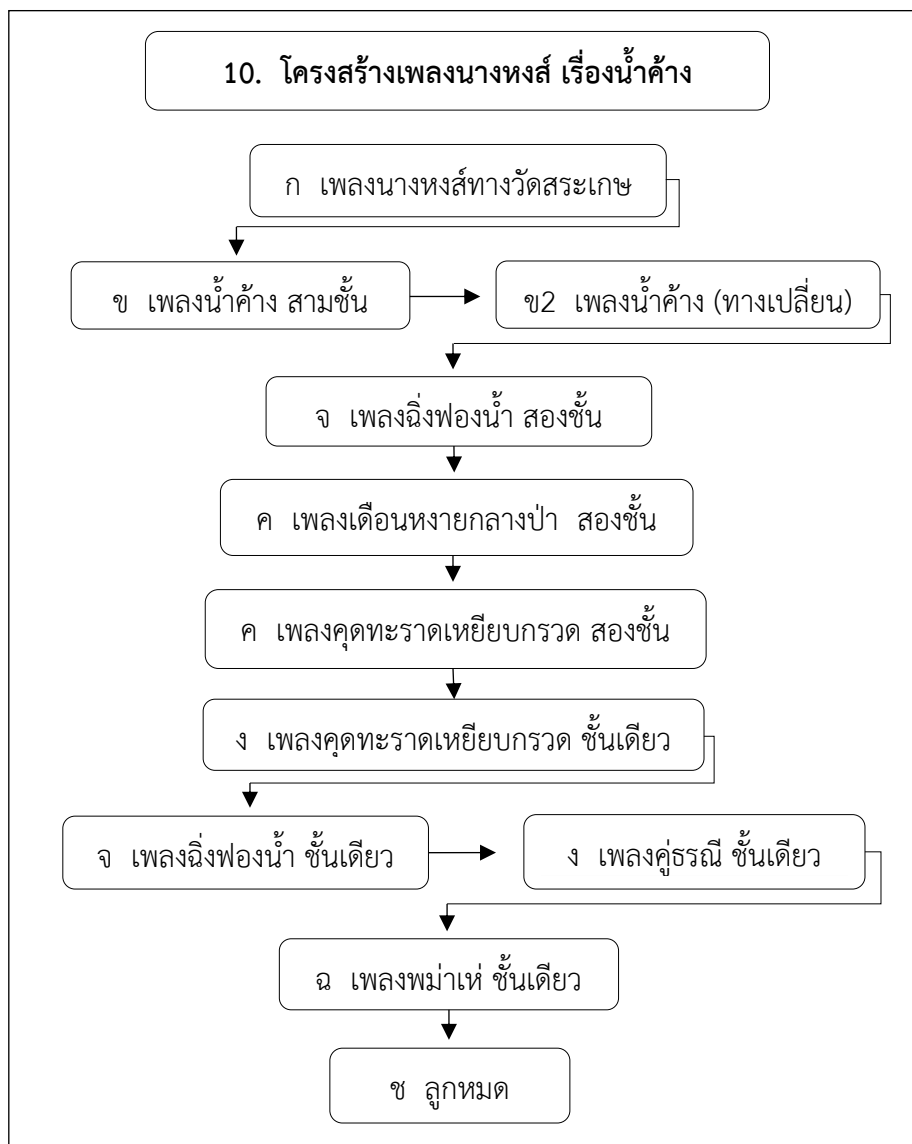
โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์ ผู้วิจัยพบว่าเพลงประเภทเพลงตั้งต้นคือเพลงอาถรรพ์ (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์) อัตราจังหวะสามชั้น จากนั้นบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน ในลำดับต่อมาเป็นการบรรเลงต่อด้วยเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งกลางหรือเพลงฉิ่งเขม่าผ้า หลังจากนั้นบรรเลงออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงแขกโอดและลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

ภาพที่ 36 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่

ที่มา: ผู้วิจัย

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่ ผู้วิจัยพบว่าในลำดับแรกบรรเลงประเภทเพลงตั้งต้น คือเพลงการเวกใหญ่ สามชั้น จากนั้นบรรเลงต่อยด้วยเพลงประเภทเพลงสามชั้นคือเพลงวิเวกเวหา สามชั้น ในลำดับต่อมาเป็นการบรรเลงต่อยด้วยเพลงประเภทเพลงเร็วจำนวน 3 เพลงคือเพลงกาจับปากโลง เพลงเรีวเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง และเพลงหงส์ทอง ตามลำดับ หลังจากนั้นบรรเลงออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงสกุณาน่าน ชั้นเดียวและลงจบบทเพลงด้วยลูกหมุด

ภาพที่ 37 โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง

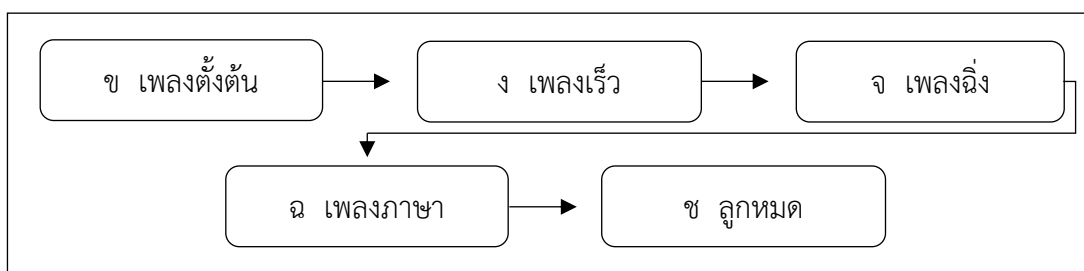
ที่มา: ผู้วิจัย

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง ผู้วิจัยพบว่าเริ่มต้นด้วยเพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ มาบรรเลงเป็นเพลงประเภทเพลงประโคมเป็นลำดับแรก จากนั้นใช้เพลงตั้งต้นคือเพลงน้ำค้าง สามชั้น โดยบรรเลงทางธรรมดาและบรรเลงต่อด้วยเพลงน้ำค้างทางเปลี่ยน ต่อมาบรรเลงด้วยเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งฟองน้ำ จากนั้นบรรเลงเพลงประเภทเพลงสองชั้น จำนวน 2 เพลงคือเพลงเดือนหงายกลางป่าและเพลงคุตทะราดเหยียบกรวด ตามลำดับ และบรรเลงเพลงประเภทเพลงเร็วคือเพลงคุตทะราดเหยียบกรวด จากนั้นเพลงประเภทเพลงฉิ่งคือเพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียวและเพลงประเภท

เพลงเร็วเพลงคู่กรณี ชั้นเดียว หลังจากนั้นบรรเลงออกเพลงประเภทเพลงภาษาคือเพลงพม่าเห่ และลงจบบทเพลงด้วยลูกหมุด

จากการวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทรระ คมขำ ได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้จำนวนทั้งหมด 10 เพลง ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีรูปแบบโครงสร้างในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ จำนวน 8 รูปแบบ โดยผู้วิจัยจะทำการสรุปเป็นโครงสร้างเพลงนางหงส์รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 1

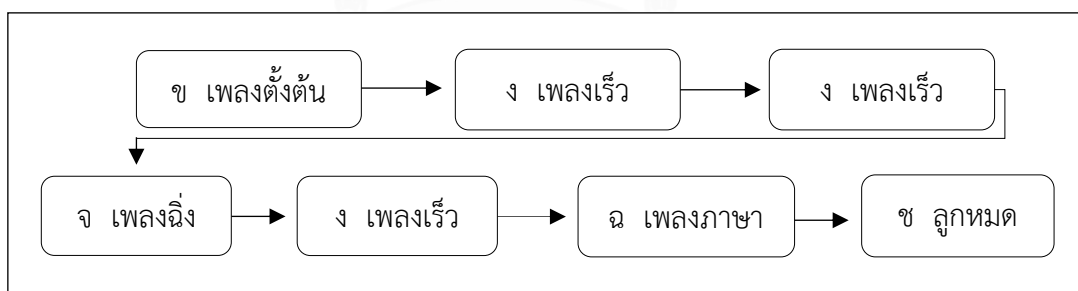

ภาพที่ 38 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 1 มีจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่งและเพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 2

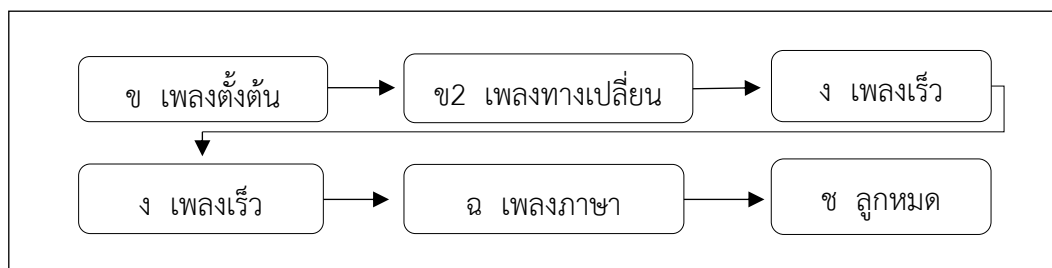

ภาพที่ 39 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 2 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 3

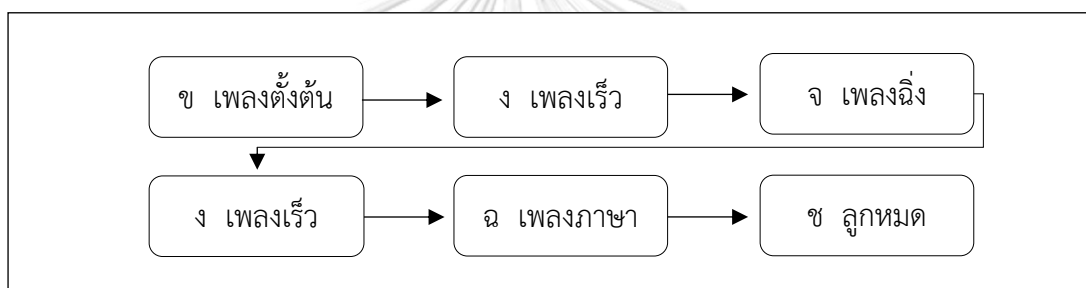

ภาพที่ 40 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 3

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 3 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 4

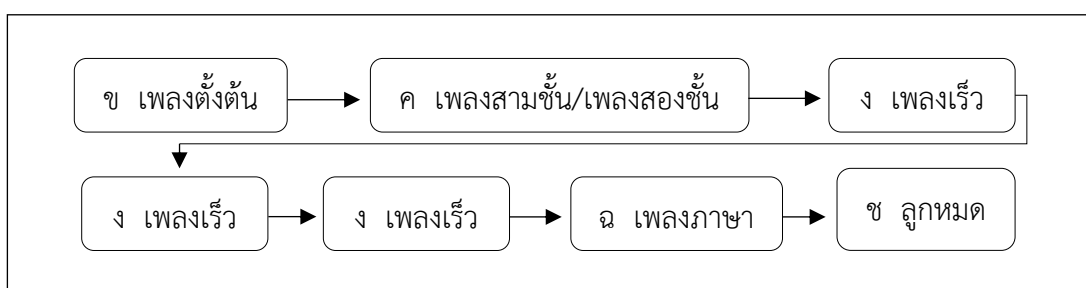

ภาพที่ 41 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 4

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 4 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาชมเดือน

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 5

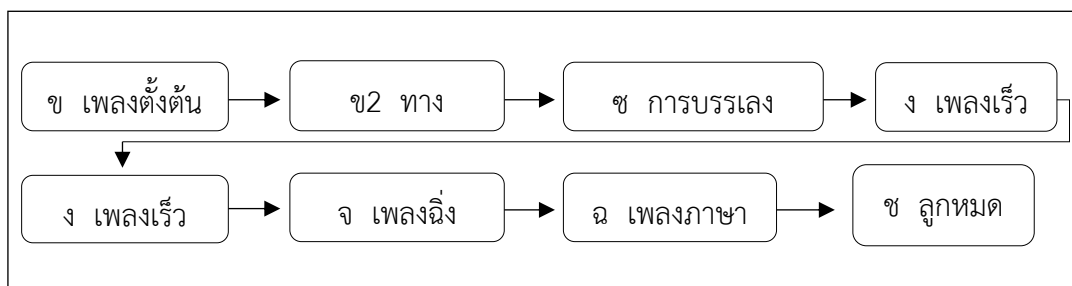

ภาพที่ 42 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 5

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 5 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 6

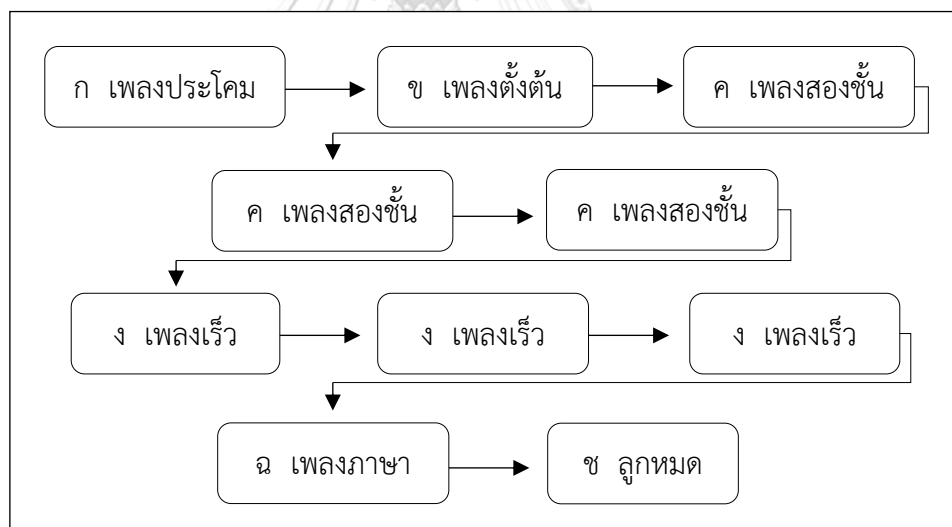

ภาพที่ 43 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 6

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 6 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 7

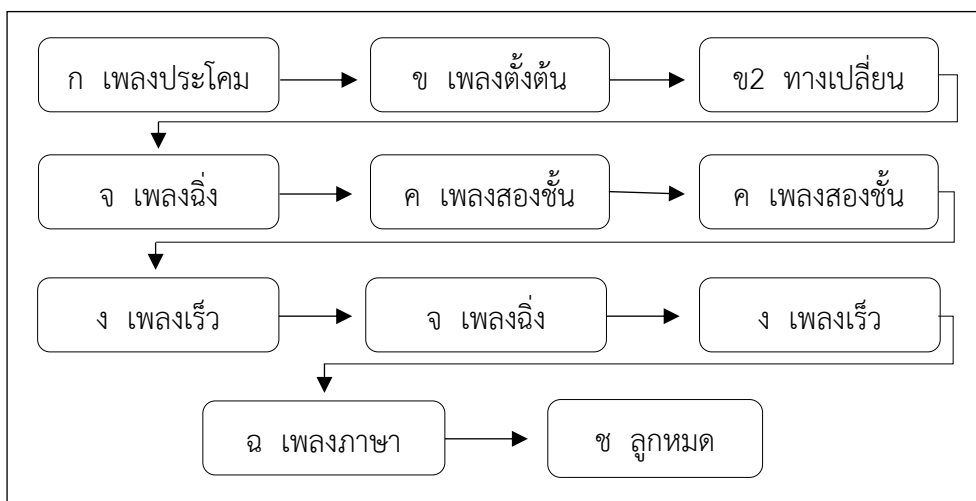

ภาพที่ 44 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 7

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 7 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม

โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 8

ภาพที่ 45 โครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 8

ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเพลงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างเพลงนางหงส์ รูปแบบที่ 8 มีจำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง

5.2.2 วิเคราะห์เพลงนางหงส์

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทระ คมขำ ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดของประเด็นการวิเคราะห์บทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภัทระ คมขำได้นำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันเป็นบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์เหล่านี้ขึ้น โดยมีประเด็นการศึกษาที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ ประกอบด้วยการวิเคราะห์บันไดเสียงของเพลง อัตราจังหวะ จำนวนเพลง กลวิธีพิเศษต่าง ๆ รวมถึงสำเนียงของเพลงเพื่อเป็นการศึกษาให้เห็นถึงวิธีการการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ

ทั้งนี้สังคีตลักษณ์อันเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญามูลและสัญลักษณ์แทนกลวิธีพิเศษ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเสียงปัญญามูล

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเสียงปัญญามูล ได้บันทึกเป็นระบบเสียงของปี่พาทย์แบ่งเป็นแต่ละกลุ่มเสียงได้ดังนี้

กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 1	ชลทขรมข	เป็นระดับเสียงทางเพียงออล่าง
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 2	ลทดขมฟข	เป็นระดับเสียงทางใน
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 3	ทดรอฟชข	เป็นระดับเสียงทางกลาง
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 4	ดรอขชลข	เป็นระดับเสียงทางเพียงออบน
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 5	รอมฟลทข	เป็นระดับเสียงทางนอก
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 6	มฟชขทดข	เป็นระดับเสียงทางกลางแหบ
กลุ่มเสียงปัญญาจุมูลที่ 7	ฟชลขดรอข	เป็นระดับเสียงทางชวา

สัญลักษณ์แทนการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ในการบรรเลง

1. หมายถึง การตีสะบัด
2. หมายถึง การตีสะบัดเฉียง
3. หมายถึง การตีสะบัดคู่
4. หมายถึง การตีกวาดขึ้น
5. หมายถึง การตีลูกทวน
6. หมายถึง การบรรเลงกลับต้นในวงเล็บ

5.2.2.1 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลงอนงค์สุชาดา เพลงเร็วเงินชายอ้อย เพลงฉิ่งนอก เพลงเงินไฉ่ย่อ และลงจบด้วยลูกหมดดังนี้

เพลงอนงค์สุชาดา

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

-- (ริม)	- ช - ล	- คี - ล	- ช - ม	-- (ริม)	- ช - ล	- รี้ - คี	- ล - ช
-- ค -	- ช - ล	- ค - ล	- ช - ท	-- ค -	- ช - ล	- ร - ค	- ล - ช

เพลงอนงค์สุชาดา เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้นและเป็นเพลงสำเนียงไทย มีทั้งหมด 2 ท่อน พบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) ทั้ง 2 ท่อน แต่ในการบรรเลงท่อน 2 เทียบที่ 2 ผู้วิจัยพบว่ามีการเปลี่ยนเท่าเสียงโดยใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxดรมx) และพบการเปลี่ยนเท่าเสียงซอลในช่วงกลับต้นท่อน 2 มีความสัมพันธ์มาจากลูกตกที่ลงท้ายด้วยเสียงซอล (-ดรม/-ช-ล/-ร-ค/-ล-ช) ซึ่งทำให้รอบกลับต้นจะต้องเปลี่ยนเป็นเท่าเสียงซอล จากนั้นจึงกลับไปเป็นกลุ่มเสียงปัญญามูลเดิม คือ เสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) ในประโยคที่ 2 ของท่อน 2 และจบลงท้ายลูกตกเสียงซอลซึ่งเป็นเสียงเชื่อมเพลงในลำดับต่อไป

เพลงเร็วเงินชายอ้อย

โน้ตบรรทัดแรกท่อน 1

- ช - มี่	-- มี่ รี้	- ช - มี่	-- มี่ รี้	-- มี่ มี่	มี่ มี่ - มี่	-- มี่ มี่	มี่ มี่ - มี่
- ร - ช	--- ร	- ร - ช	--- ร	- ม --	ช ล - ช	- ม --	ช ล - ช

โยน (โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3)

- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้
--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร	--- ช	--- ร

เพลงเร็วเงินชายอ้อย เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอล่าง (ชลทxดรมx) ทั้งหมด และเป็นเพลงสำเนียงจีน โดยมีสร้อยเพลงบรรเลงคั่นระหว่างเปลี่ยนท่อนเพลงทั้ง 3 ท่อน จากนั้นพบว่ามีสัมพันธ์กันในส่วนของเสียงเชื่อมเพลงคือลูกตกเสียงซอลของเพลงอนงค์สุชาดาและบรรเลงต่อด้วยเพลงเร็วเงินชายอ้อย ซึ่งมีการขึ้นต้นเพลงด้วยลูกตกเสียงซอลเช่นกัน ทำให้ในส่วนเชื่อมเพลงมีความกลมกลืนกันและนอกจากนั้นสังเกตพบว่าเพลงนี้ลงด้วยท้ายโยนเสียงเร เพื่อเชื่อมไปยังเพลงลำดับต่อไป

เพลงฉิ่งนอก

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

-- รม	- ซ - ล	-- ร ม	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ร - ร	- รี้ - ร
-- ด -	- ซ - ล	- ด --	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ทุ - ล	--- ซ	--- ร

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ
--- ซ	--- ด	--- ซ	--- ด	--- ซ	--- ด	--- ซ

เพลงฉิ่งนอก เป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) เช่นเดียวกันทั้ง 2 ท่อน เพลงนี้บรรเลงต่อจากเพลงเร็วเงินชายอ้อย ผู้วิจัยพบว่าทั้งสองเพลงนี้มีความสัมพันธ์กันในเรื่องของอัตราจังหวะชั้นเดียวและอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) เช่นเดียวกัน นอกจากนี้สังเกตพบว่าในส่วนของการเชื่อมเพลงมีความสอดคล้องกันและจบด้วยท้ายโยนเสียงซอลเพื่อเป็นเสียงเชื่อมของเพลงลำดับต่อไป

เพลงจิ้นไจ้อย

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

----	--- ด	--- ม	--- ซ	--- ล	--- ด	--- รี้	- ม - ด
----	--- ด	--- ทุ	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ร	- ม - ด

เพลงจิ้นไจ้อย เป็นเพลงที่มีลักษณะจังหวะของเพลงไทยสำเนียงจิ้นหรือที่เรียกกันว่าเพลงภาษา ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบบน (ดรมขซลข) ในส่วนของเพลงนี้เป็นเพลงประเภทเพลงภาษาที่บรรเลงในลำดับสุดท้าย โดยเพลงนี้จะบรรเลงต่อจากเพลงฉิ่งนอก ผู้วิจัยพบว่าทั้งสองเพลงนี้มีความสัมพันธ์กันในส่วนของท้ายโยนเสียงซอลที่เชื่อมโยงมายังเพลงภาษาซึ่งลงลูกตกเสียงซอลเช่นกันทำให้ช่วงรอยต่อของเพลงมีความสอดคล้องกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอนงค์สุชาดา ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภัทร คุมขำ ได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญจมูลทั้งหมด 3 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบบน กลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา และกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง จากนั้นพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ การตีสะบัดและการตีสะบัดเฉียง โดยผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่

เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง รวมถึงการคัดเลือกบทเพลงนั้น มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทย จำนวน 2 เพลงและเพลงสำเนียงจีน จำนวน 2 เพลงอีกด้วย ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้ แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

5.2.2.2 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครุฑภัทรระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลงมุล่ง เพลงเพลงเร็วเบ็ดเตล็ด เพลงฉิ่งมุล่ง เพลงเร็วเขมรใหญ่ และลูกหมัด ดังนี้

เพลงมุล่ง

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

- ล - -	ช ม - -	ด ด - -	ร ร - ม	- ด - -	ร ม - ม	- ม - ม	- ม - ร
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

เพลงมุล่ง มีอัตราจังหวะสามชั้น มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่า เพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ชลข) และพบว่าการเปลี่ยนกลุ่มเสียงปัญญามูลทางชวา (ฟชล×ดรม) ในท่อนที่ 1 ท่อนที่ 2 ประโยคที่ 4 ห้องที่ 5 ถึง 8 และประโยคที่ 6 ทั้งประโยค ในส่วนของเพลงนี้จะจบท้ายลูกตกเสียงโต ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันในเพลงลำดับต่อไป

CHULALONGKORN UNIVERSITY

เพลงเร็วเบ็ดเตล็ด

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ร ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ล
- ร - -	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ร	ม - ม ร	- ด - ม

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3

- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ม ร ร	- - - ร
- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -

เพลงเร็วเบ็ดเตล็ด มีอัตราจังหวะชั้นเดียว เพลงนี้มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ชลข) แต่ในส่วนของขึ้นต้นเพลงนั้น

จะใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxดฺรข) ในท่อนที่ 1 ประโยคที่ 3 และพบว่าการเชื่อมเพลงมีความสัมพันธ์จากลูกตกในท้ายเพลงมุล่งที่ลงท้ายด้วยเสียงเร ซึ่งจะสอดคล้องกันในส่วนของขึ้นต้นเพลงเร็วเบ็ดเตล็ด ทำให้การบรรเลงมีความเชื่อมต่อกัน นอกจากนี้เพลงเร็วเบ็ดเตล็ดจะลงท้ายด้วยโยนที่มีลูกตกเสียงเร ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับเพลงลำดับต่อไป

เพลงฉิ่งมุล่ง

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1 วรรค 1

- ร - ร	- ด - ด	- รั - ม ร	- รั - ด	- ล - ช	- พ - ม	- ร - ช
- ล - -	- ช - -	- ด - -	- ด ช -	- ล - ช	- พ - พ	- ล - ช

โยนของเพลงท่อน 3

- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร
- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

เพลงฉิ่งมุล่ง เป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง มีจำนวน 3 ท่อน โดยในแต่ละท่อนจะมีความยาวที่แตกต่างกัน ในการบรรเลงจะแบ่งออกเป็นวรรค โดยท่อน 1 มีจำนวน 4 วรรค ท่อน 2 มีจำนวน 3 วรรค และท่อน 3 มีจำนวน 8 วรรค ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxดฺรข) ทั้ง 3 ท่อน และผู้วิจัยสังเกต พบว่าเพลงนี้มีความสัมพันธ์กับเพลงมุล่งในการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้มีการบรรเลงลงท้ายเพลงด้วยการตีลูกโยนเสียงเร เพื่อให้เชื่อมโยงกันในเพลงต่อไปได้

เพลงเร็วเขมรใหญ่

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ร ร	- ล - ร	- ล - ร	- ด - ล	- - ร ร	- ด - ล	- ช - ด	- ร - ม
- ร - -	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ร - -	- ด - ม	- ร - ด	- ร - ม

เพลงเร็วเขมรใหญ่ เป็นเพลงที่มีสำเนียงภาษาเขมร มีอัตราจังหวะขึ้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดฺรมxชลล) และพบว่าในท่อนที่ 2 ประโยคที่ 3 และประโยคที่ 4 มีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxดฺรข) หลังจากนั้นบรรเลงลงจบบทเพลงด้วยลูกหมัด ในส่วนของเพลงนี้พบว่ารอยต่อเพลงมีความสัมพันธ์กัน

ของลูกตกท้ายเพลงเร็วเบ็ดเตล็ดและขึ้นต้นเพลงเร็วเขมรใหญ่และทั้งสองเพลงนี้อยู่ในอัตราจังหวะเดียวกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องมุล่ง ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภัทระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทั้งหมด 2 ทาง โดยผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่จะใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางขวา (ฟซลxตรx) และกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออบน (ตรมxซลx) พบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ การตีสะบัด การตีสะบัดเดี่ยวและการสะบัดคู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนมีการเรียบเรียงสัมพันธ์กันทุกเพลงในช่วงท้ายเพลงเชื่อมต่อไปยังต้นเพลงของเพลงในลำดับต่อไป ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี

5.2.2.3 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงแขกไท สามชั้น เพลงเร็วไ้คั้ง เพลงเร็วแขกมัดตีนหมู เพลงฉิ่งแขกเงาะ เพลงเร็วแขกเร็ว เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดี่ยว และลูกหมุดดังนี้

เพลงแขกไท สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

--- ม	-- ซ ซ	--- ล	-- ซ ซ	- ซ - ม	- ร - -	-- ร ม	-- ฟ ซ
--- ท	- ซ - -	--- ล	- ซ - -	- ด - -	ร ด - ซ	- ด - -	ร ม - -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลงท่อน 2 หลังจากกลับต้นเปลี่ยนเท่าเสียง

--- ล	-- ค ค	--- ร	-- ค ค	-- ซ ล	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค
--- ม	- ด - -	--- ร	- ด - -	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

เพลงแขกไท เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสาม มีจำนวน 2 ท่อน พบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออบน (ตรมxซลx) ทั้ง 2 ท่อน ในการบรรเลงท่อน 2 พบว่ามีการเปลี่ยนเท่าเสียงในการกลับต้น โดยใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางขวา (ฟซลxตรx) นอกจากที่ได้กล่าวมานั้นผู้วิจัยพบว่ามีการใช้เท่าเสียงซอลในการขึ้นต้นทั้งท่อน 1 และท่อน 2 และพบว่าการเปลี่ยนเท่าเสียงกลับต้นท่อน 2 จากเท่าเสียงซอลเปลี่ยนเป็นเท่าเสียงโดมีความสัมพันธ์ในการเชื่อมเพลงลำดับต่อไป

เพลงเร็วไ้คั้ง

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

ช - ช ดั	- รื - ดั	ช - ช ดั	- รื - มั	มั - มั มั	- รื - ดั	ช - ช ดั	- รื - มั
ร - ร ด	- ร - ด	ร - ร ด	- ร - ม	ซึ - ซึ ม	- ร - ด	ร - ร ด	- ร - ม

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

-- (ชล)	- ดั - รื	มั - มั รื	-- มั มั	-- (ชล)	- ดั - รื	มั - มั มั	- รื - ดั
-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ร	- ม --	-- ฟ -	- ด - ร	ซึ - ซึ ม	- ร - ด

เพลงเร็วไ้คั้ง เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่า เพลงนี้ได้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรัม×ชล×) ซึ่งบรรเลงในลำดับต่อจากเพลงแขกไท โดยมีความสัมพันธ์ในเรื่องของการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลและเสียงลูกตกกลางท้ายเพลงแขกไทสอดคล้องกับการขึ้นต้นเพลงเร็วไ้คั้ง

เพลงเร็วแขกมัดตีนหมู

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง ตัวที่ 1

ม - ด	- ด ช -	ม - ร ม	ช - ล -	- ม - ม	ช - ล -	ดั - (ชล)	ดั รื - ดั
- ร ด ช -	ช - - ม	- ร ด - -	- ม - ช	ด - ร -	- ม - ช	- ม ฟ -	- - ด -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง ตัวที่ 2

- ดั - ดั	- ดั - ดั	- รื ดั ดั	--- ดั
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

เพลงเร็วแขกมัดตีนหมู เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว บรรเลงต่อเนื่องมาจากเพลงเร็วไ้คั้ง โดยเพลงนี้จะมีสรรพนามที่ใช้เรียกกลุ่มในการบรรเลงว่า “ตัว” ซึ่งมีการแบ่งออกเป็น 2 ตัว สำหรับตัวที่ 1 พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรัม×ชล×) และมีการบรรเลงจบตัวด้วยลูกโยนเสียงโด เพื่อเชื่อมโยงเสียงในกลุ่มเสียงปัญญามูลของการบรรเลงตัวที่ 2 ซึ่งมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชล×ดรัม×) แล้วลงท้ายเพลงด้วยลูกโยนเสียงโด เช่นเดียวกัน เพื่อเชื่อมโยงไปยังเพลงลำดับต่อไป

เพลงฉิ่งแขกเงาะ

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

----	รื ดั --	รื ดั --	-- รื รื	- รื --	รื ดั --	รื ดั --	-- รื รื
----	-- ท ดั	-- ท ดั	- ร --	- ล --	-- ท ดั	-- ท ดั	- ร --

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- ล - -	- ล - -	- - ตี รี่	- - ตี -	- - ร ม	- - ซ -	ม ร - -	ด ร - ด
- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ล - -	ตี ล - ซ	- ด - -	ร ม - ร	- - ด ล	- - - ซ

เพลงฉิ่งแขกเงาะ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เป็นเพลงไทยที่มีสำเนียงเพลงภาษาแขกอย่างชัดเจน โดยเพลงนี้บรรเลงในลำดับต่อจากเพลงเร็วแขกมัดตีนหมู ซึ่งทั้งสองเพลงนี้มีความสัมพันธ์กันในอัตราจังหวะเดียวกันการบรรเลงมีความสัมพันธ์กัน พบว่ามีการเชื่อมโยงกันด้วยเสียงลูกตกท้ายเพลงแขกมัดตีนหมูกับลูกตกในช่วงต้นของเพลงฉิ่งแขกเงาะ และสังเกตได้ว่าลูกตกท้ายเพลงนี้มีความสอดคล้องกับเพลงในลำดับต่อไป

เพลงเร็วแขกเร็ว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ซ ซ	- - ซ ซ	ซซ - - ล	- - - -	- - ซ ซ	- - ซ ซ	ซซ - - ล	- - - -
- ซ - -	- ซ - -	- ฟ - -	ซ ฟ ม ร	- ซ - -	- ซ - -	- ฟ - -	ซ ฟ ม ร

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- - ร ม	- - ซ -	ม ร - -	ด ร - ด
- ด - -	ร ม - ร	- - ด ล	- - - ซ

เพลงเร็วแขกเร็ว เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าในท่อนที่ 1 มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดรมx) และมีการใช้ลูกตกเสียงโดจบท้ายท่อน 1 เพื่อเชื่อมเสียงในท่อนที่ 2 ขึ้นต้นด้วยลูกตกเสียงโดและเชื่อมไปยังกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนเพลงซ้ำ 2 รอบและลงท้ายด้วยลูกตกเสียงโดทั้งในท่อน 1 และท่อน 2 เช่นเดียวกับลูกตกท้ายเพลงฉิ่งแขกเงาะ จึงทำให้มีความราบรื่นในการบรรเลงต่อมาในเพลงนี้

เพลงแขกประเทศ ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ล ล	- - ล ล	- - ซ ซ	- - ม ม	- ซ - ตี	- รี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี
- ล - -	- ล - -	- ซ - -	- ฟ - -	- ร - ด	- ร - ม	- ซี่ - ม	- ร - ด

เพลงแขกบรเทศ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียวและเป็นเพลงไทยที่มีสำเนียงแขก มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าในเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) ทั้ง 2 ท่อน หลังจากนั้นลงจบบทเพลงด้วยลูกหมด

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องแขกไท ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภักระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญจมูลทั้งหมด 2 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) และกลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา (ฟชลxดรม) และพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ การตีสะบัดและการสะบัดคู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง รวมถึงการคัดเลือกบทเพลงนั้น มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทย จำนวน 1 เพลงและเพลงสำเนียงแขก จำนวน 5 เพลงอีกด้วยและสังเกตพบว่าตามรูปแบบโครงสร้างเพลงนี้ทั้งหมดจัดอยู่ในกลุ่มเพลงภาษาสำเนียงแขกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้ แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสอดคล้องกัน

5.2.2.4 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภักระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 9 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์หกชั้น เพลงเทพบรรทม สามชั้น เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น เพลงคางคกปากสระ สองชั้น เพลงแม่วอนลูก สองชั้น เพลงเร็วลูกวอนแม่ เพลงเร็วคางคกปากสระ เพลงเร็วมอญแปลง เพลงลาวครุพริ้งและลูกหมดดังนี้

เพลงนางหงส์ หกชั้น

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

- ล --	ซ ซ --	ล ล --	ด ด - ร	-- ซล	- ด - ร	- ด --	ร ร - ด
- ม - ร	--- ม	--- ด	--- ร	-- ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	--- ด

เพลงนางหงส์ หกชั้น เป็นเพลงที่จัดอยู่ในเพลงประเภทเพลงประโคม บรรเลงทำนองเกริ่นขึ้นต้นเพลงด้วยปี่ชวา เพลงนี้มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าในเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) โดยจะบรรเลงเป็นลำดับแรกจากนั้นจะบรรเลงเพลงตั้งต้นคือเพลงเทพบรรทม สามชั้นต่อไป

เพลงเทพบรรทม สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- รี้ - -	- ตี้ - ตี้	- - ตี้ รี้	มี รี้ - -	- มี - -	มี รี้ - -	รี้ ตี้ - -	ตี้ ลี้ - -
- ร - ต	- - - -	- ล - -	- - ตี้ ล	- - รี้ ตี้	- - ตี้ ล	- - ล ซ	- - ซ ม

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

- ล - -	ซ ม - -	ตี้ ตี้ - -	รี้ รี้ - - มี	- มี - มี	- มี - -	มี มี - -	รี้ รี้ - ตี้
- - ซ ม	- - ร ต	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ต

เพลงเทพบรรทม เป็นเพลงตั้งต้นของเพลง บรรเลงในลำดับต่อจากเพลงประโคม เพลงนางหงส์ ทกชั้น เพลงนี้เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น มีจำนวน 2 ท่อน พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงออบน (ดรัม x ซล x) ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งทั้งสองเพลงมีความสัมพันธ์ในเรื่องของสำนวนกลอนเพลงที่คล้ายกันและมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงออบนเช่นเดียวกัน ทำให้การบรรเลงเชื่อมต่อกันมีความสอดคล้องกัน และพบว่าเพลงนี้ลงท้ายเพลงด้วยลูกตกเสียงโต

เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ตี้ ตี้	- มี - รี้	มี รี้ - -	ตี้ รี้ - ตี้	- - ตี้ ตี้	- มี - รี้	มี รี้ - -	ตี้ รี้ - ตี้
- ต - -	- ม - ร	- - ตี้ ล	- - - ซ	- ต - -	- ม - ร	- - ตี้ ล	- - - ซ

โยนของท่อน 4

- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้	- ตี้ - ตี้
- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต	- - - ฟ	- - - ต

เพลงลูกวอนแม่ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น มีจำนวน 4 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าในเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงออบน (ดรัม x ซล x) ทั้ง 4 ท่อน แต่ในท่อนที่ 4 มีการเปลี่ยนกลุ่มเสียง เป็นกลุ่มปัญญาจุลทางเพียงออล่าง (ซลท x รม x) ในประโยคที่ 1 และเชื่อมเสียงกลับไปยังกลุ่มเสียงปัญญาจุลเดิม ซึ่งลงลูกตกด้วยเสียงมี ตั้งแต่ประโยคที่ 1 ห้องที่ 8 ไปประโยคที่ 2 และพบว่ามีการบรรเลงออกลูกโยนเสียงโตในตอนท้ายเพลงซึ่งมีความสัมพันธ์มาจากท้ายท่อน 4 ลงท้ายด้วยลูกตกเสียงโต นอกจากนี้ที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ลำดับการบรรเลงต่อจากเพลงเทพบรรทม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเรื่องกลุ่มปัญญาจุลทางเพียงออบนเช่นเดียวกันและพบเสียงเชื่อมโยงเพลงที่มีความสอดคล้องกันอีกด้วย

เพลงคางคกปากสระ สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

----	-- มี่	--- ล	ท ดี่ รี่ มี่	----	มี รี่ - มี	----	มี รี่ --
----	- ม - ม	-- ซ -	--- ม	-- ดี่ รี่	-- ดี่ -	-- ดี่ รี่	-- ดี่ ล

โยนของท่อน 3

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

เพลงคางคกปากสระ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลขตรข) และลงท้ายเพลงด้วยโยนเสียงลา ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับเพลงลำดับต่อไป

เพลงแม่วอนลูก สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

-- ซล	- ดี่ - รี่	- มี - รี่	- ดี่ - ล	-- ดี่ ดี่	- รี่ - ซ	----	ซล - ดี่
-- ฟ -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ด --	- ร - ร	- ม --	ฟ -- ด

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- มี - มี	- รี่ --	ดี่ ดี่ --	รี่ รี่ - มี	- มี - มี	- มี --	มี มี --	รี่ รี่ - ดี่
- ซ - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม	- ซ - ล	- ซ - ม	--- ร	--- ด

เพลงแม่วอนลูก เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น จำนวน 1 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบบน (ดรมขซลข) ในส่วนของเพลงนี้ลงท้ายเพลงด้วยลูกตกเสียงโด ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ในการบรรเลงเพลงลำดับต่อไป

เพลงเร็วลูกวอนแม่

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

-- มี รี่	--- ดี่	-- มี รี่	--- ดี่	-- มี รี่	-- ดี่ รี่	-- มี รี่	--- ดี่
----	ดี่ ล - ซ	----	ดี่ ล - ซ	----	ดี่ ล --	ดี่ รี่ --	ดี่ ล - ซ

โยนของท่อน 3

- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่	- ดี่ - ดี่
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

เพลงเร็วลูกวอนแม่ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 4 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ตรม×ชล×) นอกจากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้นในส่วนของเพลงนี้จะมีความสัมพันธ์กับเพลงแม่วอนลูก สองชั้น โดยนำความหมายของเพลงที่มีความสอดคล้องกันมาใช้ในการเรียบเรียง และมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลเพียงออบน เช่นเดียวกัน

เพลงเร็วคางคกปากสระ

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

----	--↗มี	- รื - รื	- มี - ล	----	--↗มี	- มี - มี	-- รื มี
----	- ม - ม	-- คื -	---- ม	----	- ม - ม	- ล - ช	- คื - ท

โยนของท่อน 3

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

เพลงเร็วคางคกปากสระ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ชลท×ตรม×) ในท่อนที่ 1 และ 3 ส่วนในท่อนที่ 2 นั้นมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางชวา (ฟชล×ตรม×) ในห้องที่ 1 ถึง 4 แต่ในท่อนที่ 2 นั้นจะมีการบรรเลงสร้อยเพลงก่อนที่จะเข้าท่อน 3 เพื่อเป็นการเชื่อมเสียงในกลุ่มเสียงปัญญามูลเช่นเดิมและมีการบรรเลงลงท้ายเพลงด้วยโยนเสียงลา นอกจากนั้นในส่วนของเพลงนี้ลำดับบรรเลงต่อจากเพลงเร็วลูกวอนแม่ ซึ่งมีอัตราจังหวะชั้นเดียวเช่นเดียวกันและมีทำนองเพลงที่สอดคล้องกัน

เพลงเร็วมอญแปลง

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

-- ล ล	-- มี มี	-- รื รื	-- คื คื	-- ล ล	-- มี มี	-- รื รื	-- คื คื
- ล --	- ม --	- ร --	- ค --	- ล --	- ม --	- ร --	- ค --

โยนของท่อน 4

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

เพลงเร็วมอญแปลง เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 4 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ซลท×รรม×) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) นอกจากนี้ที่ได้มาในข้างต้นผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ขึ้นต้นด้วยเสียงลา โดยมีความสัมพันธ์จากท้ายโยนเสียงลาของเพลงเร็วคางคกปากสระ ทำให้การเชื่อมเพลงมีสอดคล้องกัน และเพลงนี้มีการลงท้ายเพลงด้วยโยนเสียงลา ซึ่งเชื่อมโยงกับเพลงในลำดับต่อไป

เพลงลาวครุพริ้ง

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

----	--- ม	--- ซ	-- ซ -	-- ด ร	ม ร --	- ม ซ -	----
----	--- ทุ	-- ร -	ร ม - ติ	- ติ --	-- ด ติ	--- ม	ร ด ทุ ติ

เพลงลาวครุพริ้ง เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) ในส่วนของเพลงนี้ซึ่งบรรเลงลำดับต่อจากเพลงเร็วมอญแปลง มีสอดคล้องในเรื่องของกลุ่มเสียงปัญญามูลเดียวกันและมีความสัมพันธ์ของลูกตกจากท้ายโยนกับลูกตกของเพลงนี้

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องเทพบรรทม ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภักระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญญามูลทั้งหมด 3 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซล×ดรม×) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ซลท×รรม×) จากนั้นผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ การตีสะบัด การตีสะบัดคู่และการตีกวาด จากนั้นผู้วิจัยพบว่ามี การใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง สังเกตได้ว่าจะมีการใช้ลูกโยนในการเชื่อมโยงเสียงไปยังเพลงต่อไป ในส่วนของการคัดเลือกบทเพลงนั้น มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทย จำนวน 5 เพลง สำเนียงพม่า จำนวน 3 เพลงและเพลงสำเนียงลาว 1 เพลง นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตพบว่ามี การนำเพลงที่มีชื่อและความหมายสอดคล้องกันมาใช้ในการเรียบเรียงบทเพลงอีกด้วย

5.2.2.5 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยี่ยมห้อง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภักระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงเร็วคุดทะราดเหยียบกรวด เพลงเร็วเงินแสด เพลงเงินปั้งหลังและลงจบด้วยลูกหมุดดังนี้

เพลงกลlyaเยี่ยมห้อง สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- - - -	- ซ - ซ	- ดี - ล	- ซ - ด	- พ - -	- ม - -	- - - ด	- - ร ม
- - - ซ	- - - -	- ด - ล	- ซ - ซ	- - ล ซ	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลงกลlyaเยี่ยมห้องทางเปลี่ยน

- ซ - ดี	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ดี	- ล - -	ซ ซ - -	ดี ดี - -	ร ร - ม
- ร - ด	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

เพลงกลlyaเยี่ยมห้อง เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น และบรรเลงเป็นเพลงตั้งต้น ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) โดยจะเป็นทางธรรมดา 2 เที้ยว จากนั้นบรรเลงต่อด้วยทางเปลี่ยน 2 เที้ยว โดยเพลงนี้จะลงท้ายเพลงด้วยเสียงมี ซึ่งจะมีความสอดคล้องในการบรรเลงเพลงต่อไป

เพลงเร็วคุตทะราดเหียบกรวด

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ดี	- ซ - ม	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ดี
- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3

- ดี - ดี	- ดี - ดี	- ร ดี ดี	- - - ดี
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

เพลงเร็วคุตทะราดเหียบกรวด เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) โดยแต่ละท่อนจะมีความยาวไม่เท่ากัน คือท่อนที่ 1 จะมีทั้งหมด 19 จังหวะ ท่อนที่ 2 จะมีทั้งหมด 10 จังหวะ และในท่อนที่ 3 จะมีทั้งหมดท่อน 9 จังหวะ นอกจากนั้นพบว่าเพลงนี้มีความสัมพันธ์ในเรื่องของลูกตก จากท้ายเพลงกลlyaเยี่ยมห้องที่ลงท้ายเพลงด้วยเสียงมี เชื่อมโยงกับลูกตกของการขึ้นต้นเพลงเร็วคุตทะราดเหียบกรวด มีสำนวนกลอนและทำนองที่คล้ายกันและทั้งสองเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลเช่นเดียวกันอีกด้วย

เพลงเร็วจีนแสด

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

ซ ล - -	ซ ล - -	ม ร - -	ด ร - ร	ซ ล - -	ซ ล - -	ม ร - -	ด ร - ร
- - ซ ม	- - ซ ร	- - ด ล	- - ด -	- - ซ ม	- - ซ ร	- - ด ล	- - ด -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของสร้อยเพลง ท้ายท่อน 4

- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	มี้ รี้ - รี้	- - - รี้
- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- ร - -

เพลงเร็วจีนแสด เป็นเพลงไทยสำเนียงจีน มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 4 ท่อน โดยมีสร้อยในช่วงท้ายของท่อน 3 และท่อน 4 โดยผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) ทั้ง 4 ท่อน ในส่วนของเพลงนี้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากเพลงเร็วคุดทะราดเหี้ยบกรวดซึ่งอยู่ในอัตราจังหวะชั้นเดียวและมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบนเช่นเดียวกัน ในส่วนของเพลงนี้ลงท้ายสร้อยเพลงด้วยลูกตกเสียงเร

เพลงจีนปั้งหลัง

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- - - -	- มี้ - รี้	- ดี้ - รี้	- มี้ - มี้	- - - ดี้	รี้ มี้ - รี้	- ดี้ - ล	- ดี้ - ซ
- - - -	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ซ	- - - ด	- ม - ร	- ด - ม	- ด - ร

เพลงจีนปั้งหลัง เป็นเพลงไทยสำเนียงจีน มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) และพบว่าในเพลงนี้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากเพลงเร็วจีนแสด โดยมีการเชื่อมโยงเพลงด้วยลูกตก ซึ่งทั้งสองเพลงนี้มีอัตราจังหวะชั้นเดียวและจัดอยู่ในเพลงภาษาสำเนียงจีนเช่นเดียวกัน จึงมีความสอดคล้องในเรื่องของกลุ่มเสียงปัญญามูลและสำนวนกลอนที่คล้ายกันอีกด้วย

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยียมห้อง

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยียมห้อง ตามรูปแบบโครงสร้างนี้ มีการเรียบเรียงเพลงทั้งหมด 4 เพลง โดยใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรม×ซล×) เช่นเดียวกันทั้งหมด สำหรับวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ เรื่องกัลยาเยียมห้อง ของครูภัทระ คมขำ ได้นำเพลงกัลยาเยียม สามชั้น เป็นเพลงตั้งต้น บรรเลงต่อด้วยเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียวคือ เพลงเร็วคุดทะราดเหี้ยบกรวด เพลงเร็วจีนแสดและเพลงภาษาเพลงจีนปั้งหลังตามลำดับซึ่งเป็นการเรียบเรียงบทเพลงที่มีสำเนียงจีนเช่นเดียวกัน จากนั้นผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลง

ทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ การสับัดและการสับัดเฉี่ยว ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้ แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน

5.2.2.6 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 5 เพลง ได้แก่ เพลงสาธิตาخمเดือน เพลงเร็วกระต่ายเต้น เพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง เพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว เพลงลาวดอยและลงจบด้วยลูกหมุด ดังนี้

เพลงสาธิตาخمเดือน

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	- รี้ ดี้	- ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
--- ล	--- ท	--- ช	--- ล	- ร ด ล	- ช - ฟ	--- ท	--- ล

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- ดี้ - -	รี้ มี้ - มี้	- มี้ - มี้	- มี้ - รี้	- มี้ - รี้	- ดี้ - รี้	- ดี้ - -	ท ท - ดี้
- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ด - ท	--- ด

เพลงสาธิตาخمเดือน เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น บรรเลงเป็นเพลงตั้งต้น ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตรข) เพลงนี้จะลงท้ายเพลงด้วยลูกตกเสียงโด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเพลงที่จะบรรเลงในลำดับต่อไปในช่วงต้นเพลงที่มีลูกตกเสียงโดเช่นกัน

เพลงเร็วกระต่ายเต้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ดี้ รี้	มี้ รี้ - -	- ดี้ - ดี้	- รี้ - ดี้	- - ดี้ รี้	มี้ รี้ - -	- ดี้ - ดี้	- รี้ - ดี้
- ล - -	- - ดี้ ล	- - ล ช	- - ล ช	- ล - -	- - ดี้ ล	- - ล ช	- - ล ช

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ดี้	- - รี้ มี้	- มี้ - มี้	- รี้ - ดี้
--- ด	--- ช	--- ด	--- ช	- ร - ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด

เพลงเร็วกระต่ายเต้น เป็นที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) ในส่วนของเพลงนี้จะลงท้ายเพลงด้วยลูกตกเสียงโดเพื่อเป็นการเชื่อมโยงไปยังเพลงลำดับต่อไปซึ่งจะลงลูกตกเสียงเดียวกัน ทำให้ช่วงรอยต่อของเพลงมีความเชื่อมโยงกัน

เพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	รี่ ตี่ - -	รี่ มี่ - รี่	- ล - -	ซ ฟ - -	ม ร - ม	- - ร -
- ซ - ม	- ร - ด	- - ท ตี่	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ร	- - ด -	ร ด - ด

โยนของท่อน 3

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
- - - ซ	- - - ด	- - - ซ	- - - ด

เพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง เป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) นอกจากนั้นพบว่าการลงท้ายของเพลงนี้เปลี่ยนท้ายโยนเป็นเสียงโดเพื่อเป็นการเชื่อมโยงไปยังเพลงลำดับต่อไปซึ่งจัดอยู่ในอัตราจังหวะเดียวกันทำให้ช่วงเสียงเชื่อมเพลงมีความสัมพันธ์กัน

เพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- - รี่ มี่	- มี่ - รี่	- - รี่ รี่	- - รี่ รี่	- ซ - ล	- รี่ - ตี่
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ม	- ซ - ร	- ร - -	- ร - -	- ร - ม	- ร - ด

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ร - ซ	- - ล ท	- รี่ - ท	- ล - ซ
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- ล - ซ	- - - ท	- ร - ท	- ล - ซ

เพลงนกขมิ้น เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมxซลx) ทั้ง 3 ท่อน เพลงนี้พบว่าส่วนต้นของเพลงลงลูกตกด้วยเสียงโดซึ่งมีความสัมพันธ์กับส่วนท้ายเพลงฉิ่งแมลงภู่ทองที่ใช้ลูกโยนเสียงโดและมีความสอดคล้องในเรื่องของเพลงที่มีอัตราจังหวะเดียวกันอีกด้วย

เพลงลาวดอย

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- มี รื ดั	- ล - ดั	- ซ - ล	- ดั - ม	- - - ม	- - ซ ล	- ดั - ซ	- - - -
- ม ร ด	- ม - ด	- ซ - ล	- ด - ทุ	- - - ทุ	- - - ล	- ด - ซ	- - - -

เพลงลาวดอย เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน และเป็นเพลงที่มีสำเนียงลาว ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรัม×ซล) ในส่วนของโน้ตจะมีความสอดคล้องกันกับการจบลงท้ายเสียงซอลเพลงนทขมั้น ชั้นเดียว ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันในส่วนของท่อนขึ้นต้นของเพลงลาวดอยที่จะลงลูกตกด้วยเสียงซอลและลงจบลูกหมด

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องสาธิตาخمเดือน ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทั้งหมด 2 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรัม×ซล) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางซวา (ฟซล×ดรัม) และพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 2 รูปแบบ คือการตีสะบัดและการตีสะบัดคู่ สำหรับการใช้นำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงมีการเรียบเรียงอย่างสัมพันธ์กันทุกเพลง ในส่วนการคัดเลือกบทเพลง มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทยและเพลงสำเนียงลาว นอกจากนี้เพลงที่นำมาเรียบเรียงมีชื่อเพลงที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ทั้งหมด ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้ แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสัมพันธ์กันทั้งชื่อของเพลงที่นำมาใช้และทำนองเพลงที่สอดคล้องกัน

5.2.2.7 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทรระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 5 เพลง ได้แก่ เพลงวิเวกเวหา สามชั้น เพลงเร็วในเรื่องแขกไทโร เพลงเร็วสีนวล (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุง) เพลงฉิ่งสามท่อน ทำนองในเพลงบังใบ สามชั้นและลงจบด้วยลูกหมด ดังนี้

เพลงวิเวกเวหา สามชั้น

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- ล ท	- รี่ - ท	-- ล ท	-- ตี่ รี่	- มี่ - มี่	- รี่ --	ตี ตี่ --	ท ท - ล
- ซ --	ล - ล -	ล ซ --	ล ท --	- ซ - ม	- ร - ต	--- ทุ	--- ล

เพลงวิเวกเวหา เป็นเพลงอัตราจังหวะสามชั้น ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) เพลงนี้จะเกริ่นขึ้นเพลงด้วยระนาดเอก 1 ประโยค แล้วบรรเลงรับพร้อมกัน โดยจะบรรเลงทางธรรมดา แล้วจะบรรเลงทางเปลี่ยน จากนั้นจะมีการบรรเลงเดี่ยวของแต่ละเครื่องมือโดยเริ่มจากปี่ชวา ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม ตามลำดับจากนั้นบรรเลงรับพร้อมกันทั้งวงในสามประโยคสุดท้าย โดยในส่วนท้ายจะลงจบด้วยลูกตกเสียงลา ซึ่งจะมีความสอดคล้องในการเชื่อมต่อไปยังเพลงต่อไป

เพลงเร็วในเรื่องแขกไทย

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- ม --	ร ร - ล	- ท - รี่	- ท - ล	- ม --	ร ร - ล	- ท - รี่	- ท - ล
- ทุ - ล	--- ล	- ทุ - ร	- ทุ - ล	- ทุ - ล	--- ล	- ทุ - ร	- ทุ - ล

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- ท ล ซ	-- ม ม	- ท ล ซ	- ม - ร	- ท ล ซ	-- ม ม	- ท ล ซ	- ม - ร
- ทุ ล ซ	- ม --	- ทุ ล ซ	- ทุ - ล	- ทุ ล ซ	- ม --	- ทุ ล ซ	- ทุ - ล

เพลงเร็วในเรื่องแขกไทย เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) พบว่าเพลงมีความสัมพันธ์ในเรื่องของลูกตก ในส่วนท้ายของเพลงจะลงท้ายเพลงด้วยลูกตกเสียงเร ซึ่งจะเชื่อมต่อกับตอนต้นของเพลงเร็ว สีนวลบทเพลงในลำดับต่อไป

เพลงเร็วสินวล (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุง)

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ม --	ร ร - ล	- ท - รี่	- ท - ล	- ม --	ร ร - ล	- ท - รี่	- ท - ล
- ทุ - ล	--- ล	- ทุ - ร	- ทุ - ล	- ทุ - ล	--- ล	- ทุ - ร	- ทุ - ล

ท้ายโยนของท่อน 2

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
--- ร	--- ล	--- ร	--- ล

เพลงเร็วสีนวล เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 2 ท่อน แล้วบรรเลงต่อด้วยท่ายโยน โดยผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ชลทฯรวมx) เช่นเดียวกับเพลงเร็วในเรื่องแขกไทร นอกจากนี้ยังพบว่ามีส่วนกลอนขึ้นต้นที่เหมือนกันและทำนองเพลงคล้ายคลึงกัน แต่ในเพลงเร็วสีนวลนั้นจะพบการใช้ลูกโยนเสียงลา ซึ่งจะสัมพันธ์กับการบรรเลงเพลงลำดับต่อไปอีกด้วย

เพลงฉิ่งสามท่อน

สร้อยเพลงบรรทัดแรก

- - ร ร	- ม - ช	- ท - รี่	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ช - -	ล ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ช - ล	- - - ช

โยนของท่อน 3

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช
- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช

เพลงฉิ่งสามท่อน มีจำนวน 3 ท่อน เป็นที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 3 ท่อน โดยทั้ง 3 ท่อนจะมีสร้อยเพลงท่ายท่อนและลงจบด้วยลูกโยนเสียงซอล ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ชลทฯรวมx) และมีความสัมพันธ์ในเรื่องของเสียงเชื่อมเพลงที่มีความเชื่อมโยงมาจากท่ายโยนท่ายเสียงลาในเพลงเร็วสีนวลซึ่งสอดคล้องกันในส่วนองขึ้นต้นของเพลงฉิ่งสามท่อนที่ตั้งต้นด้วยสร้อยที่มีลูกตกด้วยเสียงลาเช่นเดียวกัน (-ลร/ม-ช/-ท-รี่/-ท-ล) และจากนั้นจะจบท่ายเพลงด้วยลูกโยนเสียงซอลเพื่อเชื่อมโยงไปยังเพลงลำดับต่อไป

ทำนองในเพลงบังใบ สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

(- ด - ล	- ช - ฟ	- - ช ฟ	ม ฟ - -)	- ช - ฟ	- ม - ร	ม ร - ร	- ด - -
				- ร - ด	- ท - ล	- - ด -	ด ล - ล

ทำนองในเพลงบังใบ สามชั้น เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งจะบรรเลงเพียงแค่ 1 ท่อนโดยจะบรรเลงเป็นลูกขัด 1 ท่อนและออกลูกหมด ในส่วนของเพลงสุดท้ายที่ใช้บรรเลงผู้วิจัยพบว่าจะใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลฯตรx) ซึ่งมีความแตกต่างจากทุกเพลงที่ใช้ในการเรียบเรียง แต่ก็ยังคงมีความสัมพันธ์ในเรื่องของเสียงเชื่อมต่อเพลงที่สอดคล้องกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องวิเวกเวหา ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครุฑภัทรระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญจมูลทั้งหมด 2 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) และกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตรข) และพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ การตีสะบัดขึ้น การตีสะบัดคู่และการตีขยี้ของระนาดเอก ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง เพลงภาษาที่ใช้เรียบเรียงในเพลงวิเวกเวหาจะเป็นเพลงสำเนียงแขกและพบว่าทุกเพลงนั้นมีส่วนเพลงที่มีความสัมพันธ์กันอีกด้วย

5.2.2.8 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครุฑภัทรระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลงอาถรรพ์ สามชั้น (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์) เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน เพลงฉิ่งกลาง (เพลงฉิ่งเขม่าผ้า) เพลงภาษาในเพลงแขกโอดและลงจบด้วยลูกหมุดดังนี้

เพลงอาถรรพ์ สามชั้น (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์)

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

--- ฟ	-- ซ ซ	--- ล	-- ซ ซ	- ซ - ม	รี รี --	-- ร ม	-- ฟ ซ
--- ฟ	- ซ --	--- ล	- ซ --	- ด --	- ด - ซ	- ด --	ร ม --

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 3

-- ซ ล	- ดี - รี	- มี - รี	- ดี - ล	- ล --	ซ ซ --	ล ล --	ดี ดี - รี
- ฟ --	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ล - ซ	--- ล	--- ด	--- ร

เพลงอาถรรพ์ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น มีจำนวน 3 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตรข) และมีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) ในท่อนที่ 1 ประโยคที่ 4 จากนั้นมีการเชื่อมกลับไปใช้กลุ่มเสียงทางขวา ในประโยคที่ 7 เมื่อขึ้นต้นท่อน 2 มีการใช้กลุ่มเสียงทางเพียงออล่างแล้วเปลี่ยนเป็นกลุ่มเสียงทางขวา ในประโยค 7 เพื่อเชื่อมต่อไปยังท่อนที่ 3 ที่ใช้กลุ่มเสียงขวาจนจบท่อน ซึ่งมีการเชื่อมโยงเสียงในการเปลี่ยนกลุ่มเสียงอย่างเรียบเนียน และสังเกตพบว่าเพลงนี้จะลงท้ายเพลงด้วยเสียงเร ซึ่งจะเป็นเสียงที่ใช้เชื่อมเพลงในลำดับต่อไป

เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

-- มี่ มี่	-- รี่ รี่	-- มี่ มี่	-- รี่ รี่	-- มี่ มี่	มี่ มี่ - มี่	- ล - -	ซ ฟ - -
-- ซ ม	- ร - -	-- ซ ม	- ร - -	- ม - -	ซ ล - ซ	-- ซ ฟ	- - ม ร

โยนของท่อน 4

- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- รี่ ตี ตี	- - - ตี
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

จากการวิเคราะห์เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 4 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางขวา (ฟซลxดข) ทั้งหมด เพลงนี้มีความสัมพันธ์ในเรื่องของกลุ่มเสียงปัญญาจุลเดียวกันกับเพลงอาถรรพ์ สามชั้น ซึ่งเป็นเพลงตั้งต้น รวมถึงมีความสอดคล้องของลูกตกเสียงเรในช่วงลงท้ายเพลงอาถรรพ์ โดยจะเชื่อมมายังต้นเพลงเร็วเรื่องปูจานครน่านได้อย่างกลมกลืนกัน

เพลงฉิ่งกลาง (เพลงฉิ่งเขม่าฟ้า)

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - ด -	- ด - ด	- ร ม -	ซ ล - ซ	- รี่ ตี ๗	- ล - ซ	- ตี รี่ มี่	- รี่ - ตี
- ซ - -	ซ - - ซ	- ล ๗ -	ซ ล - ซ	- ร ด ๗	- ล - ซ	ด - ร ม	- ร - ด

โยนของท่อน 2

- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	- ตี - ตี	รี่ ตี - ตี	- - - ตี
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

จากการวิเคราะห์เพลงฉิ่งกลางหรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่าเพลงฉิ่งเขม่าฟ้า เป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางขวา (ฟซลxดข) ทั้ง 2 ท่อน ในส่วนของเพลงฉิ่งกลาง มีความสัมพันธ์กับเพลงเร็วเรื่องปูจานครน่านโดยลูกตกท้ายเพลงเสียงโดเชื่อมโยงกับลูกตกในช่วงต้นเพลงฉิ่งกลาง และสำหรับการลงท้ายเพลงนี้จะลงท้ายเพลงด้วยลูกโยนเสียงโดซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับลูกตกของเพลงในลำดับต่อไป

เพลงภาษาในเพลงแขกโอด

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

(- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร)	- - - -	ร ด - -	ร ด - -	ร - ม -
				- - - -	- - ทุ ด	- - ทุ ด	- ด - ร

เพลงภาษาในเพลงแขกโอด เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว และเป็นเพลงที่มีสำเนียงแขก ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาคุณทางขวา (ฟซลxดข) ซึ่งเพลงนี้มีการบรรเลงลูกล้อลูกชดเป็นส่วนใหญ่ เพลงภาษาในเพลงแขกโอดเป็นเพลงลำดับสุดท้าย โดยบรรเลงต่อจากเพลงฉิ่งกลาง ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเรื่องของลูกตกที่เชื่อมโยงกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องอาถรรพ์ ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ ครูภัทระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญญาคุณทั้งหมด 2 ทาง ได้แก่ การใช้กลุ่มเสียงปัญญาคุณทางขวา (ฟซลxดข) และกลุ่มเสียงปัญญาคุณทางเพิงออล่าง (ซลทขรมx) พบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ การตีสะบัดและการตีสะบัดคู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง รวมถึงการคัดเลือกบทเพลงนั้นมีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทยและเพลงสำเนียงแขก ซึ่งจากองค์ประกอบต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ทำให้เห็นถึงการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสัมพันธ์กัน

5.2.2.9 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงการเวกใหญ่ สามชั้น เพลงวิเวกเวหา สามชั้น เพลงเร็วกาจับปากโลง เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ เพลงหงส์ทอง ชั้นเดียว เพลงสกุณาน่าน ชั้นเดียวและลงจบด้วยลูกหมุดดังนี้

เพลงการเวกใหญ่ สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- - - - ล	- - ดิ ดิ	- - - ริ	- - ดิ ดิ	- - ซล	- ดิ - ริ	- ดิ - -	ริ ริ - ดิ
- - - - ม	- ด - -	- - - ร	- ด - -	- - ฟ -	- ด - ร	- ด - ร	- - - ดิ

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

- มิ - มิ	- ริ - -	ดิ ดิ - -	ริ ริ - มิ	- มิ - มิ	- มิ - -	มิ มิ - -	ริ ริ - ดิ
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - มิ	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ด

เพลงการเวกใหญ่ เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสามชั้น มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลxดตรx) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดตรmซลx) ในส่วนของเพลงนี้จะจบลงท้ายลูกตกเสียงโด โดยจะมีความสัมพันธ์กันในเพลงลำดับต่อไป

เพลงวิเวกเวหา สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- - - -	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - -	ซ ซ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ รี่ - มี่
- - - - ม	- - - -	- ซ - ม	- ร - ต	- ม - ร	- - - - ด	- - - - ร	- - - - ม

โยนสุดท้ายของเพลง

- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
- - - - ร	- - - - ล	- - - - ร	- - - - ล	- - - - ร	- - - - ล	- - - - ร	- - - - ล

เพลงวิเวกเวหา มีอัตราจังหวะสามชั้น ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดตรmซลx) ในส่วนของเพลงนี้เรียบเรียงต่อจากเพลงการเวกใหญ่ สามชั้น มีสอดคล้องกันในเรื่องของอัตราจังหวะและกลุ่มปัญญามูล และพบเสียงที่ใช้เชื่อมเพลงลงท้ายด้วยเสียงโดในท้ายของเพลงการเวกใหญ่ (-ซ-ล/-ซ-ม/มี่-ร/รี่-ต) โดยจะมีความสัมพันธ์กับลูกตกเสียงโดในช่วงต้นของเพลงวิเวกเวหา และมีการจบท้ายโยนด้วยเสียงลา เพื่อเป็นเสียงเชื่อมเพลงที่จะบรรเลงลำดับต่อไป

เพลงเร็วกาจับปากโลง

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- รี่ - รี่	- มี่ - มี่	- รี่ - รี่	- มี่ - มี่	- รี่ - รี่	- - - - มี่	ฟี่ มี่ - มี่	- - - - รี่
- - - - ตี่ -	- - - - ล	- - - - ตี่ -	- - - - ล	- - - - ตี่ -	- - - - ม - -	- - - - รี่ -	- - - - ร - -

โยนสุดท้ายของเพลง

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
- - - - ฟ	- - - - ด	- - - - ฟ	- - - - ด	- - - - ฟ	- - - - ด	- - - - ฟ	- - - - ด

เพลงเร็วกาจับปากโลง เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว โดยเพลงนี้เรียบเรียงต่อจากเพลงวิเวกเวหา สามชั้น ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลxดตรx) ในท่อน 1 ท่อน 2 และท่อน 3 จากนั้นจะเปลี่ยนเป็นกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดตรmซลx) ตั้งแต่ท่อน 4 นอกจากนี้พบว่ามีการเปลี่ยนเสียงลูกโยนในท่อนที่ 6 จากเสียงลาเป็นเสียงโด เพื่อให้เชื่อมเพลงไปยังลำดับต่อไปได้อย่างสัมพันธ์กัน

เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

--- รี่	- รี่ - ตี่	- รี่ --	- ฑ - --	--- รี่	- รี่ - ตี่	- รี่ --	- ฑ --
-- ล -	-- ล -	- ล --	ช ล - ล	-- ล -	-- ล -	- ล --	ช ล - ล

โยนสุดท้ายของเพลง

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง เป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ชลทขรมข) โดยมีความสอดคล้องกับเพลงเร็วกาจับปากโลงในเรื่องของอัตราจังหวะและจากนั้นจะจบท้ายโยนเสียงโตซึ่งจะมีความสัมพันธ์ของขึ้นต้นลูกตกเสียงโตในเพลงลำดับต่อไป

เพลงหงส์ทอง ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ล --	ช ม --	ตี่ ตี่ --	รี่ รี่ - มี่	-- รี่ รี่	- ตี่ - ล	ตี่ ล --	ตี่ รี่ - ตี่
-- ช ม	-- ร ด	--- ร	--- ม	- ร --	- ด - ม	-- ช ล	--- ช

โยนสุดท้ายของเพลง

- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่	- ตี่ - ตี่
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด

เพลงหงส์ทอง เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมขชลข) โดยมีความสอดคล้องกับเพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉิ่งที่ลงท้ายเพลงด้วยลูกโยนเสียงโต เชื่อมโยงกับลูกตกในช่วงต้นเพลง และเพลงนี้ลงท้ายด้วยลูกตกเสียงโต เพื่อเป็นเสียงเชื่อมโยงไปยังเพลงสกุณานาน ในลำดับต่อไป

เพลงสกุณานาน ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

----	- ร - ช	----	ช ม --	- ล --	ช ม - ช	- ล - ช	-- ร ม
----	- ล - ช	-- ร ม	-- ร ด	- ล --	ช ฑ - ช	- ล - ช	- ด --

เพลงสกุณานาน เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมxชลx) ซึ่งในส่วนของเพลงนี้จะบรรเลงเป็นเพลงลำดับสุดท้าย เพลงนี้มีความสัมพันธ์กับเพลงหงส์ทอง เนื่องจากมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบนเช่นเดียวกัน สอดคล้องในส่วนของความหมายของเพลงที่นำมาใช้เรียบเรียงอีกด้วย

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่ ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภัทระ คมขำได้นำมาเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญญามูลทั้งหมด 3 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมxชลx) กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง (ชลทxรมx) และทางขวา (ฟชลxดรมx) ซึ่งพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ การตีสะบัดและการตีสะบัดคู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรีขร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง รวมถึงการคัดเลือกบทเพลงนั้น มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทย จำนวน 5 เพลงและเพลงสำเนียงลาว จำนวน 1 เพลง นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นเพลงทั้งหมดที่ใช้เรียบเรียงในเพลงนางหงส์ เรื่องการเวกใหญ่ มีความสัมพันธ์กันในส่วนของชื่อและความหมายของเพลงที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ปีกและท้องฟ้า ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งหมด

5.2.2.10 วิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง

การวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพลงตามลำดับการบรรเลง ดังที่ครูภัทระ คมขำได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงไว้ โดยเพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 9 เพลง ได้แก่ เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ เพลงน้ำค้าง สามชั้น เพลงฉิ่งฟองน้ำ สองชั้น เพลงเดือนหงายกลางป่า สองชั้น เพลงคุตทะราดเหยียบกรวด สองชั้น เพลงคุตทะราดเหยียบกรวด ชั้นเดียว เพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียว เพลงคู่ธรมณี เพลงพม่าเห่ ชั้นเดียวและลงจบด้วยลูกหมุด ดังนี้

เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

--- ดิ	-- ริ มิ	- มิ - มิ	- ริ - ดิ	- มิ - มิ	- มิ - ริ	- ดิ - ล	- ช - ดิ
--- ด	--- ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 4

- มิ มิ มิ	- ริ - มิ	--- มิ	--- ริ	--- ดิ	--- ท	--- ล	--- ช
- ล ช ม	- ร - ช	--- ม	--- ร	--- ด	--- ท	--- ล	--- ช

เพลงนางหงส์ ทางวัดสระเกษ มีจำนวน 4 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ชล×) เพลงนี้จัดอยู่ในเพลงประโคมซึ่งจะบรรเลงเป็นลำดับแรก โดยเพลงนี้จะลงจบท้ายวาทด้วยลูกตกเสียงซอล ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ในการเชื่อมเพลงในลำดับต่อไป

เพลงน้ำค่าง สามชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- - - ฟ	- - ช ช	- - - ล	- - ช ช	- ช - ม	ร ร - -	- - ร ม	ฟ - ช ช
- - - ฟ	- ช - -	- - - ล	- ช - -	- ด - -	- ด - ช	- ด - -	- ช - -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลงทางเปลี่ยน

- - - ช	- - ช ล	- - - ด	- - ด ี	- - ช ล	- - ด ี	- - ม ี	- - - ด
- - ม -	ร ม - -	- - ล -	ช ล - -	- ม - -	ช ล - -	ด ี - -	ด ี ท - ช

เพลงน้ำค่าง สามชั้น เป็นเพลงตั้งต้นที่บรรเลงในลำดับต่อมา จากเพลงประโคม เพลงนี้มีอัตราจังหวะสามชั้น พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชล×ตรม×) และกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ชล×) โดยในการบรรเลงแบ่งออกเป็นทางธรรมดาและทางเปลี่ยน ผู้วิจัยพบว่าในส่วนของการเล่นขึ้นต้นของเพลงน้ำค่าง นั้นจะขึ้นด้วยลูกเท่าเสียงซอล มีความสอดคล้องกับลูกตกท้ายวาทของเพลงประโคม ซึ่งลงท้ายด้วยเสียงซอลเช่นเดียวกัน จึงส่งผลให้ช่วงรอยต่อของการบรรเลงนั้นมีความเชื่อมโยงกัน

เพลงฉิ่งฟองน้ำ สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ล - -	ช ช - ด	- ด - -	ช ช - ฟ	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
- ล - ช	- - - ด	- ด - ช	- - - ฟ	- ท - ล	- - - ท	- ฟ - ช	- - - -

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ม - -	ฟ ช - -
- - ร ม	- - ร ม	- - ร ม	- - - ร

เพลงฉิ่งฟองน้ำ เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น มีจำนวน 2 ท่อน ผู้วิจัยพบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชล×ตรม×) พบสำนวนกลอนที่ใช้กันทั้งสองท่อน พบว่าในส่วนลูกตกท้ายเพลงน้ำค่าง สามชั้น (-มชล/ชลดรี/ดรีมรี/ดท์-ด) มีความสอดคล้องกับลูกตกช่วงต้นเพลงฉิ่งฟองน้ำ (-ล-ช/ชช-ด/-ด-ช/ชช- ฟ) ทำให้มีความสอดคล้องกัน และเพลงนี้ลงท้ายด้วยลูกตกเสียงเรเป็นเสียงในการบรรเลงเชื่อมโยงกับเพลงลำดับต่อไป

เพลงเดือนหงายกลางป่า สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - -	ดี ดี - รี่	- มี - มี	- มี - -	รี่ รี่ - -	ดี ดี - ล
- ม - ร	- - - ม	- - - ด	- - - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- - - ด	- - - ม

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- รี่ - ท	- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - ท	- ซ - ล	- ท - ดี	- มี รี่ ดี	- ท - ล
- ร - ท	- ล - ซ	- - - ล	- - - ท	- ซ - ล	- ท - ด	- ม ร ด	- ท - ล

เพลงเดือนหงายกลางป่า เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น พบว่าเพลงนี้ใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรัม x ซล x) และในส่วนของเพลงเดือนหงายกลางป่า บรรเลงลำดับต่อจากเพลงฉิ่งฟองน้ำ มีความสัมพันธ์ของลูกตกกับช่วงต้นเพลง แม้ว่าสองเพลงนี้จะใช้กลุ่มปัญญามูลที่แตกต่างกัน แต่สามารถบรรเลงได้อย่างสอดคล้องกันได้ด้วยการเชื่อมโยงเสียงของลูกตก และสำหรับเพลงนี้จะลงท้ายด้วยเสียงลา ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการขึ้นต้นเพลงลำดับต่อไป

เพลงคุณพระราดเหยียบกรวด สองชั้น

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

- - - ล	- ซ - -	ดี ดี - -	รี่ รี่ - มี	- มี - มี	- มี - -	มี มี - -	รี่ รี่ - ดี
- - - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ด

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของเพลง

- ดี - ดี	- ดี - ดี	- ดี - ดี	- ดี - ดี	- ดี - ดี	- ดี - ดี	รี่ ดี - ดี	- - ดี ดี
- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ด	- - - ฟ	- ด - -

เพลงคุณพระราดเหยียบกรวด เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น เพลงนี้มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรัม x ซล x) ในส่วนของเพลงนี้เรียบเรียงต่อจากเพลงเดือนหงายกลางป่า สองชั้น ซึ่งมีการใช้กลุ่มปัญญามูลและมีอัตราจังหวะสองชั้นเช่นเดียวกัน จากนั้นพบว่ามี การเชื่อมเพลงด้วยเสียงลาในท้ายเพลงเดือนหงายกลางป่า (-ซ-ล/-ท-ดี/-มีรี่ดี/-ท-ล) มีความสัมพันธ์กันในขึ้นต้นของเพลงคุณพระราดเหยียบกรวด และเพลงนี้ลงท้ายโยนเสียงโด เพื่อเชื่อมเสียงไปยังเพลงลำดับต่อไป

เพลงคุณพระราดเหยียบกรวด ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ซ - มี	- รี่ - มี	- มี - มี	- รี่ - ดี	- ซ - มี	- รี่ - มี	- มี - มี	- รี่ - ดี
- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ร - ม	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด

โยนสุดท้ายของท่อน 3

- ดิ - ดิ	- ดิ - ดิ	- ดิ - ดิ	- ดิ - ดิ	- ดิ - ดิ	- ดิ - ดิ	ริ ดิ - ดิ	-- ดิ ดิ
--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	- ด --

เพลงคุณพระราดเหยียบกรวด เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว บรรเลงต่อจากเพลงคุณพระราดเหยียบกรวด สองชั้น โดยพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรัม x ซล x) เช่นเดียวกัน นอกจากนี้พบว่าในแต่ละท่อนจะมีท้ายโยนเสียงโต ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ในเสียงของลูกตกที่จะเชื่อมเพลงในลำดับต่อไป

เพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ล - ดิ	- ล --	- ม --	ฟ ซ --	- ล - ดิ	- ล --	- ม --	ฟ ซ --
-- ซ -	-- ซ ฟ	- ร ม	----	-- ซ -	-- ซ ฟ	-- ร ม	--- ร

โน้ตบรรทัดสุดท้ายของท่อน 2

-- ล ซ	--- ม	ฟ ม --	ฟ ซ --
- ร --	ฟ ม ร -	-- ร ม	--- ร

เพลงฉิ่งฟองน้ำ เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางขวา (ฟซล x ดรัม) โดยเพลงนี้เรียบเรียงต่อจากเพลงคุณพระราดเหยียบกรวดชั้นเดียว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของอัตราจังหวะและลูกตกที่ทำให้การเชื่อมต่อของเพลง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงคู่ธรณี

โน้ตบรรทัดแรกของท่อน 1

- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ซ	- ฟ - ม	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ซ	- ฟ - ม
- ม - ร	- ด - ฑ	- ล - ร	- ด - ฑ	- ม - ร	- ด - ฑ	- ล - ร	- ด - ฑ

โยนสุดท้ายของท่อน 3

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ฟ ม ม	-- ม ม
--- ล	--- ม	--- ล	--- ม	--- ล	--- ม	--- ล	- ม --

เพลงคู่ธรณี บรรเลงด้วยอัตราจังหวะชั้นเดียว พบว่ามีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรัม x ซล x) ในส่วนของเพลงนี้เรียบเรียงต่อจากเพลงฉิ่งฟองน้ำ ชั้นเดียว โดยมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของอัตราจังหวะที่เชื่อมต่อกัน และสำหรับเพลงนี้มีการลงท้ายด้วยโยนเสียงมี ซึ่งจะเป็นเสียงเชื่อมการบรรเลงในเพลงต่อไป

เพลงพม่าเห่ ชั้นเดียว

โน้ตบรรทัดแรกของเพลง

----	- มี - รี่	- ดี - -	ล ท - ล	----	- ท - ล	- ซ - ล	ดี - ล ดี
----	- ท - ล	- ซ - ซ	- - ซ ม	----	- พ - ม	- ร - ม	- ซ - ซ

เพลงพม่าเห่ ชั้นเดียว เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งมีสำเนียงเป็นเพลงไทยสำเนียง ในส่วนของเพลงนี้จัดอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออล่าง (ซลท×รวม×) นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพบว่าเสียงเชื่อมต่อเพลงในส่วนท้ายของเพลงคู่กรณีที่จับท้ายโยนเสียงมีทำให้การบรรเลงของเพลงมีความกลมกลืนกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง

จากการวิเคราะห์เพลงนางหงส์ เรื่องน้ำค้าง ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูภัทระ คมขำได้นำมาใช้ในการเรียบเรียงเพลงนี้ มีการใช้บันไดเสียงในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทั้งหมด 2 ทาง ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออล่าง (ตรม×ซล×) และกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางขวา (พซล×ตรม×) และพบว่ามีการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงบทเพลงทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ การตีสะบัด การตีสะบัดเดี่ยว และการตีสะบัดคู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวนกลอนในกระบวนการการบรรเลงที่เรียงร้อยสัมพันธ์กันทุกเพลง รวมถึงการคัดเลือกบทเพลงนั้น มีการใช้บทเพลงที่มีสำเนียงไทย จำนวน 8 เพลงและเพลงสำเนียงพม่า จำนวน 1 เพลงอีกด้วย ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงนี้ แสดงให้เห็นวิธีการในการเรียบเรียงบทเพลงที่มีความสอดคล้อง และมีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน

สรุป

จากการอภิปรายข้อมูลเรื่องโครงสร้างบทเพลงนางหงส์และการวิเคราะห์วิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ จำนวน 10 เพลง โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

โครงสร้างของเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างของเพลงนางหงส์แต่ละเพลง พบว่ามีการสร้างสรรค์โครงสร้างเพลงนางหงส์รูปแบบต่าง ๆ จำนวน 8 รูปแบบ ดังแผนผังที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปไว้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างหลักอันเป็นหัวใจของเพลงเรื่องนางหงส์ ได้แก่ เพลงสามชั้น (เพลงตั้งต้น) เพลงเร็ว เพลงภาษาและลูกหมัดตามลำดับ จากนั้นเป็นการสร้างสรรค์ความอลังการของโครงสร้างเพลงนางหงส์ตามวิธีการเรียบเรียงของครูภัทระ คมขำ โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลดังตารางแสดงโครงสร้างเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ ดังนี้

โครงสร้างเพลงนางหงส์ของครุภัทร คมขำ			
เพลงนางหงส์	ประกอบด้วยเพลง	ประเภทของเพลง	โครงสร้าง
เพลงอนงค์สุชาดา	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงอนงค์สุชาดา สามชั้น - เพลงเร็วเงินชายอ้อย - เพลงฉิ่งนอก - เพลงจิ้งจอก - ลูกหมด 	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงตั้งต้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงภาษา - ลูกหมด 	รูปแบบที่ 1
เพลงมุล่ง	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงมุล่ง - เพลงเร็วเปิดเตลิด - เพลงฉิ่งมุล่ง - เพลงเร็วเขมรใหญ่ - ลูกหมด 	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงตั้งต้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงภาษา - ลูกหมด 	รูปแบบที่ 1
เพลงแขกไท่	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงแขกไท่ สามชั้น - เพลงเร็วไ้คั้ง - เพลงเร็วแขกมัดตีนหมู - เพลงฉิ่งแขกเงาะ - เพลงเร็วแขกเร็ว - เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว - ลูกหมด 	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงตั้งต้น - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมด 	รูปแบบที่ 2
เพลงเทพบรรทม	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงนางหงส์หกชั้น - เพลงเทพบรรทม สามชั้น - เพลงลูกวอนแม่ - เพลงคางคกปากสระ - เพลงแม่วอนลูก - เพลงเร็วลูกวอนแม่ - เพลงเร็วคางคกปากสระ - เพลงเร็วมอญแปลง - เพลงลาวครุพริ้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - เพลงประโคม - เพลงตั้งต้น - เพลงสองชั้น - เพลงสองชั้น - เพลงสองชั้น - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงภาษา 	รูปแบบที่ 7

โครงสร้างเพลงนางหงส์ของครูภัทระ คมขำ			
เพลงนางหงส์	ประกอบด้วยเพลง	ประเภทของเพลง	โครงสร้าง
	- ลูกหมุด	- ลูกหมุด	
เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง	- เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง - เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง(ทางเปลี่ยน) - เพลงเร็วคุตทะราดเหยียบกรวด - เพลงเร็วจีนแสด - เพลงจีนปึงหลัง - ลูกหมุด	- เพลงตั้งต้น - เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมุด	รูปแบบที่ 3
เพลงสาธิตาชมเดือน	- เพลงสาธิตาชมเดือน - เพลงเร็วกระต่ายเต้น - เพลงฉิ่งแมลงภู່ทอง - เพลงนกขมิ้น ชั้นเดียว - เพลงลาวดอย - ลูกหมุด	- เพลงตั้งต้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมุด	รูปแบบที่ 4
เพลงวิเวกเวหา	- เพลงวิเวกเวหา สามชั้น - เพลงวิเวกเวหา (ทางเปลี่ยน) - เพลงเร็วในเรื่องแขกไท - เพลงเร็วสีนวล (เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุง) - เพลงฉิ่งสามท่อน - ทำนองในเพลงบังใบ สามชั้น - ลูกหมุด	- เพลงตั้งต้น - เพลงสามชั้น - การบรรเลงเดี่ยว - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงภาษา - ลูกหมุด	รูปแบบที่ 6
เพลงอาถรรพ์	- เพลงอาถรรพ์ สามชั้น (ทางพระยาประสานดุริยศัพท์) - เพลงเร็วเรื่องปูจานครน่าน - เพลงฉิ่งกลาง (เพลงเขม่าผ้า)	- เพลงตั้งต้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง	รูปแบบที่ 1

โครงสร้างเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ			
เพลงนางหงส์	ประกอบด้วยเพลง	ประเภทของเพลง	โครงสร้าง
	- เพลงภาษาในเพลงแขกโอด - ลูกหมด	- เพลงภาษา - ลูกหมด	
เพลงการเวกใหญ่	- เพลงการเวกใหญ่ สามชั้น - เพลงวิเวกเวหา สามชั้น - เพลงเร็วกาจับปากโลง - เพลงเร็วเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง - เพลงหงส์ทอง ชั้นเดียว - เพลงสกุณาน่าน ชั้นเดียว - ลูกหมด	- เพลงตั้งต้น - เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมด	รูปแบบที่ 5
เพลงน้ำค้าง	- เพลงนางหงส์ทางวัดสระเกษ - เพลงน้ำค้าง สามชั้น - เพลงน้ำค้าง (ทางเปลี่ยน) - เพลงฉิ่งพองน้ำ สองชั้น - เพลงเดือนหยายกลางป่า - เพลงคุตทะราดเหยียบกรวด - เพลงเร็วคุตทะราดเหยียบกรวด - เพลงฉิ่งพองน้ำ ชั้นเดียว - เพลงคู่ธรรณี ชั้นเดียว - เพลงพม่าเห่ ชั้นเดียว - ลูกหมด	- เพลงประโคม - เพลงตั้งต้น - เพลงสามชั้น - เพลงฉิ่ง - เพลงสองชั้น - เพลงสองชั้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมด	รูปแบบที่ 8

ตารางที่ 9 โครงสร้างเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ

ที่มา: ผู้วิจัย

การวิเคราะห์วิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ ผู้วิจัยพบว่าเพลงนางหงส์แต่ละเพลงก็จะมีวิธีการเรียบเรียงที่เป็นไปตามจุดประสงค์การนำเสนอเพลงนั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบในการวิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ อาทิเช่น กลุ่มเสียงปัญญาจมูล สำนวนกลอน ความสัมพันธ์ของเสียงลูกตก การเลือกใช้เพลงสำเนียงภาษาและการเลือกใช้เพลงจากความหมายหรือนัยยะสำคัญของเพลง

ตั้งผลสรุปการวิเคราะห์เพลงนางหงส์เพลงต่าง ๆ ข้างต้น ทั้งนี้กล่าวได้ว่าในวิธีการเรียบเรียงบทเพลงของครุฑตระ คมขำ ได้คำนึงถึงกระบวนการในการบรรเลงเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้บรรเลงปี่ชวาและเครื่องดนตรีทุกชนิดในวงปี่พาทย์นางหงส์สามารถบรรเลงได้อย่างสะดวกและมีความไพเราะกลมกลืนกัน

ผู้วิจัยสรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นความพิถีพิถันของการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ของครุฑตระ คมขำ ทั้งในเรื่องของการสร้างสรรค์โครงสร้างเพลงนางหงส์รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีการคำนึงถึงหลักทฤษฎีทางดุริยางคศิลป์เป็นสำคัญและมีการเรียบเรียงบทเพลงที่ดำเนินตามระเบียบแบบแผนที่ตกผลึกจากโบราณจารย์ประกอบกับวิธีการเรียบเรียงที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นเอกลักษณ์ของครุฑตระ คมขำส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมองค์ความรู้ทางการศึกษาด้านดุริยางคศิลป์ไทยต่อไป

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพื่อศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ

ประเด็นที่ 2 เพื่อศึกษาแนวคิดโครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ

จากประเด็นการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 บทสรุป

จากการอภิปรายข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ประเด็นที่ 1 การศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์ที่เรียบเรียงโดยครูภัทร คุมขำ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เพลงนางหงส์นั้นมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยเพลงนางหงส์เป็นเพลงเรื่องประเภทหนึ่งที่มีพัฒนาการจากโครงสร้างของเพลงเรื่อง นับได้ว่าเพลงนางหงส์เป็นเพลงเรื่องลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งมูลบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงนางหงส์รวมถึงวงปี่พาทย์นางหงส์นั้น มีวิวัฒนาการจากองค์ประกอบสำคัญทางทฤษฎีดริยางคศิลป์ไทยประกอบกับบทบาทที่มีต่อวิถีชีวิตและสังคมในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงนางหงส์และวงปี่พาทย์นางหงส์ โดยหนึ่งในบุคคลที่เป็นคุณครูผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย ผู้สืบสานอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์คือ คุณครูภัทร คุมขำ

ครูภัทร คุมขำ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณครูเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยเป็นที่ประจักษ์ด้วยผลงานทางด้านต่าง ๆ มากมาย รวมถึงผลงานการเรียบเรียงเพลงนางหงส์มากกว่า 10 เพลง

ผู้วิจัยได้อภิปรายข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ประเด็นที่ 2 การศึกษาแนวคิดโครงสร้างบทเพลงและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย โดยมุ่งเน้น

หลักวิชาการและการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ที่เป็นการเรียงร้อยบทเพลงจากประสบการณ์อย่างมีระเบียบแบบแผนตามหลักทฤษฎีและกระบวนการการบรรเลง อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์บทเพลงต่าง ๆ รวมถึงการใช้นัยยะการเรียนรู้ของโบราณจารย์ทางดุริยางคศิลป์ไทย เพื่อให้นักดนตรีได้ท่องจำเพลงหรือพัฒนาเรื่องของความจำและได้ฝึกฝนพัฒนาฝีมือลายมือในการบรรเลงของผู้เรียน

จากขอบเขตการศึกษาการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ จำนวน 10 เพลง ได้แก่ เพลงอนงค์สุชาดา เพลงมุล่ง เพลงแขกไพร เพลงเทพบรรทม เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงสาธิตาชมเดือน เพลงวิเวกเวหา เพลงอาถรรพ์ เพลงการเวกใหญ่และเพลงน้ำค้าง ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นการศึกษาโครงสร้างเพลงนางหงส์และการวิเคราะห์วิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์ได้ดังนี้

การวิเคราะห์โครงสร้างและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำ ผู้วิจัยพบว่ามีโครงสร้างสรุปลักษณะเพลงนางหงส์ จำนวน 8 รูปแบบ โดยโครงสร้างหลักอันเป็นหัวใจของเพลงเรื่องนางหงส์ คือเพลงสามชั้น (เพลงตั้งต้น) เพลงเร็ว เพลงภาษาและลูกหมัดตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ความอลังการของโครงสร้างเพลงนางหงส์ที่หลากหลาย ตามวิธีการเรียบเรียงของครูภัทร คุมขำ รวมถึงประเด็นของการเลือกใช้บทเพลงในการเรียบเรียงบทเพลงนางหงส์ที่มีองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การใช้กลุ่มเสียงปัญญามูล ความเชื่อมโยงของเสียงลูกตกสำนวนเพลง สำเนียงภาษาของเพลงและนัยยะความหมายของบทเพลง โดยมีแนวคิดและวิธีการเรียบเรียงเพลงนางหงส์อย่างมีระเบียบแบบแผน ตามหลักทฤษฎีทางดุริยางคศิลป์ไทย ซึ่งมีการเรียบเรียงบทเพลงได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน

ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าเอกลักษณ์ของครูภัทร คุมขำ คือมีความรอบรู้เรื่องบทเพลงมากมาย รอบรู้เรื่องสำนวนของบทเพลงอย่างทะลุปรุโปร่ง และมีการนำเพลงที่แฝงไปด้วยองค์ความรู้ต่าง ๆ สอดแทรกไว้ใน การเรียบเรียงเพลงนางหงส์อีกด้วย

นับได้ว่าครูภัทร คุมขำนั้นเป็นครูผู้มีแนวคิดและแนวทางในการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้อันทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมสำคัญแขนงหนึ่งของชาติ ให้แก่นุชนคนรุ่นหลัง ผู้ที่จะสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยให้คงอยู่สืบไปในอนาคต

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการเรียบเรียงบทเพลงประเภทเพลงนางหงส์ของครูภัทร คุมขำนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาหรือวิเคราะห์ในเรื่องบทเพลงไทยประเภทต่าง ๆ หรือประเด็นของการศึกษาการเรียบเรียงบทเพลงของคุณครูผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมองค์ความรู้สำคัญทางดุริยางคศิลป์ไทยตามหลักทฤษฎีอย่างมีระเบียบแบบแผนต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. *สารานุกรมดนตรีและเพลงไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา จำกัด, 2545.
- กิตติภรณ์ ชิตเทพ. “วิเคราะห์เพลงนางหงส์ กรณีศึกษา รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ข้าม พรประสิทธิ์. “อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง”. รายงานผลการวิจัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- จุฬามาศ ปอประสิทธิ์. “ปีพาทย์นางหงส์: ประวัติและระเบียบวิธีบรรเลง”. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. *ประชุมบทความวิชาการดนตรี 60 ปี รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี*.
กองทุนดนตรีเฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี สาขาวิชาดนตรีและการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต, 2561.
- ชนิตร ภู่กาญจน์. *แก่นแท้ดนตรีไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ (1991) จำกัด, 2544.
- ชมนาด กิจจันทร์. *เพลงไทย 1*. กรุงเทพมหานคร: โปรแกรมนาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2543.
- ชื่น ศิลปบรรเลงและลิขิต จินดาวงศ์. *ดนตรีไทยศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์. 2521.
- ฐิระพล น้อยนิตย์. *การเข้าหน้าทับ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บัวเงิน. 2559.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. *สารานุกรมเพลงไทย*. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. *ดนตรีไทย โครงสร้าง อธิธานศัพท์ และสารสังเขป*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่ง
ศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2533.
- นนทพร อยู่มั่งมี. *ธรรมเนียมพระบรมศพและพระศพเจ้านาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2559.
- บุญธรรม ตราโมท. *กรมศิลปากร. คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: หจก.
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์. 2545.
- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. *เครื่องสายปี่ชวา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. *ดนตรีศรีน่าน*. บันทึกเสียงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2557. สาขาวิชา
ดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์และศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผ่นบันทึกเสียง. 2559.

- พิชชาณัฐ ตู้อินดา. *พินิจชีวิต “พินิจ ฉายสุวรรณ”*. นนทบุรี: หจก.กาลเวลา, 2560.
- พูนพิศ อมาตยกุล. *ดนตรีวิจิตร*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามสมัย จำกัด, 2529.
- พูนพิศ อมาตยกุล. *เพลงดนตรี: จากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ถึงพระยาอนุমানราชชน*. นครปฐม: สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- ภัทรระ คมขำ. “การประพันธ์เพลงซ้ำเรื่องปุจางครน่าน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตร-ดุริยางคศาสตร์ สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- ภัทรระ คมขำ. “ปรัชญาในงานพระราชพิธี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ภัทรระ คมขำ. *เพลงระบำ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.
- มนตรี ตราโมท. *ดนตรีไทย (ธนาคารกรุงเทพพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2538.
- มนตรี ตราโมท. *ศัพท์สังคีต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2531.
- มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตันท์. *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2523.
- มานพ ถนอมศรีและคณะ. *ทิพย์วาทิตศิลป์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟิกเกอร์ เบรน จำกัด, 2446.
- ราชบัณฑิตยสถาน. *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์*. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง, 2545.
- วิมาลา ศิริพงษ์. “การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีสกุลพาทย์-โกศล และสกุลศิลปบรรเลง.” วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. “แนวคิดและวิธีการของ มนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทย และเพลงไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. *ดุริยางค์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. *ดุริยางคศิลป์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุบิน จันท์แก้ว. “ฮ่องวงใหญ่” งานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: แอัสเสทการพิมพ์, 2530
- สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. *เอกสารประกอบการสอนวิชาดุริยางค์ ๑๐๑ ดนตรีไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. พลศึกษา, 2524.

สุมาลี นิมนานภาพ. *ดนตรีวิจักขณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2530.

สุวิชา พงษ์เกิดลาภ. “ระเบียบวิธีการบรรเลงเพลงนางหงส์ของบ้านจรรย์นาฏย”. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

อรรวรรณ บรรจงศิลป์, โกวิทช์ ชันธศิริ, สิริชัยชาญ พิภพจัญญและปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. *ดุริยางคศิลป์*.
กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

อรรวรรณ บรรจงศิลป์และโกวิทช์ ชันธศิริ. “วิวัฒนาการของเพลงไทยสมัยรัตนสินทร์.” รายงาน
ผลการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. *ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่
5. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวิทย์ จำกัด, 2530.

การสัมภาษณ์

1. ภัทระ คมขำ, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563.
2. ภัทระ คมขำ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2563.
3. พิเชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563.
4. ปิ๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2563.
5. วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2563.
6. ดิเรก กล้าหาญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563.
7. เอนก อาจมั่งกร, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2563.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฏฐ์ญาพร เขียวมณี
วัน เดือน ปี เกิด	31 กรกฎาคม 2535
สถานที่เกิด	จังหวัดสระบุรี
วุฒิการศึกษา	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	25/2 หมู่ 5 ตำบล ท่าหลวง อำเภอ ท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY